Inc-61

Aci comẽçen les histories e conquestes dels Reys de Aragó e Comtes de Barcelona compilades per lo honorable mossen Pere Tomic caualler les quals trames al molt Reuerẽd Archabisbe de Saragossa.

Al molt Reuerẽt senyor lo señyor en dal mau d mur per la gracia diuina Archabisbe de Cerago ça lo humil seruidor quim recoman en vostre gracia e merce pere Tomic Senyor molt reuerẽd pus ala virtut diuina ha plagut de inriquir e dotar vostra senyoria declara memoria segons se demõstra per obres manifestes les quals tots iorns florexen per raigs de alta recordacio. Sapia vostra senyoria com moltes y diuerses vegades me son pensat q̃ sabes vn petit memorial de algunes istorias e fets antichs les quals en moltes parts he oyts elegits per gracia diuinal aquel les istories he fets io he retẽguts e empremptats en lo meu patit enteniment. E hauer hagut nyor lo dit pençamẽt he volgut metre pobre de fer lo dit memorial. E per tant senyor cõ en vos habiten tantes virtuts q̃ en totes coses vostra senyoria coneix los defallíments qui son en les obres qui a vos senyor son presentades presente lo dit memorial a vostra Senyoria ala qual supplic que faça ami tan singular gracia que lo dit memorial faça legir dauant vostra presencia e que per vostra senyoria les mies grosserias e faltes sien corregides esmenades e aço senyor reputare a gran gracia e merçe. E placia a vostra senyoria quez perdo la grosseria e atreuimẽt que yo he pres en donar a vo senyor tal carrec pero Senyor molt reuerẽd ami han dada causa dues rahons: la primera raones que yo no se persona en aqst regne lo qual haia pus clara conexença de conexer los deffallíments qui y sien atrobats en lo dit memorial sino vostra senyoria la qual es lo cap de tots los istorials de aquest regne. E aximateix que troba pler en legir e oyr los fets antichs. E aquesta es la primera rahó. E la segona rahó es cõ yo sia vn patit seruidor del noble e magnific baro e mon senyor mossen Bernat galceran de pinos vescõte de Illa e de canet frare vostre. E los seus seruidors vostre senyoria los

REAL ACADEMIA BIBLIOTECA DE LA HISTORIA
SERRADOR
R. A.D.L. H.

haia p seruidors e axi ques mō
stra per obres e fets. E axi p les
rahons dessus dites senyor he
empres de donar a vostra senyo
ria tal carzec e tramet a vostra se
nyoria lo dit memorial lo qual
es stat fet en la vila de baga el de
hen dic del mes de nouēbre del
any. Mil. cccc. xlviij. E per tal se
nyor molt reuerend q̄ lo dit me-
morial haia algun fonament de
rahō he començat a tractar per
capitols segons se seguex.

¶ Capitol primer qui tracta de
la creacio del mon e deles co-
ses que nostre senyor y feu.
en cartes. ij.

¶ Capitol segon qui tracta dles
generacions qui foren descen-
dents de Seth fill de Adam:
entro sus a Nohe e de tot quāt
feren del qual faça aperlar.
en cartas. ij.

¶ Capitol terç qui tracta cō no-
he el feu la archa e de totes les
coses que mes ab si dins la di-
ta archa e encare cō nohe fou
exits dela archa com planta la
vinya e del fruyt se embriaga e
com apres se adormiue cō mō
strau a les vgonyas ne los fills
e que feren cascuns ne apres cō
nohe se desparta e per spirit de
prophecia sabes ço q̄ los fills
hauien fet deuers ell com ma-
lahi com e benehi sem e iafet e
per aquelles benedictiōs e ma
ledictio com foren despergits
los vns dels altres quiscuns
en lur stament e cōdicio de qui
auant en car. iij.

¶ Capitol quart qui tracta de
les generaciōs qui apres isque-
ren dels fills de nohe quines
prouincias poblaren abans de
la departicio deles lenguas e
qui fou lo primer rey. E apres
dela departicio deles lenguas
quines terres poblaren.
en car. iiij.

¶ Capitol quint qui tracta com
los descendēts de iafet pobla
ren hyspanya e com hac nom
lo primer poblador equala fou
la primera poblacio e cō aqlls
poblaren hibernia qui vuy es
dita anglaterza. a car. iiij.

¶ Capitol sise qui tracta cō her-
cules hic forazita los primers
pobladors e pobla la terra de
la sua gēt grega e apres que ha
gue conquistada la terra quan
tes ciutats pobla en la dita ter
ra e qui lexa lo regiment cō sen
ana e apres com hercules fou
mort com aquell se feu rey e in
titula la terra de son nō e puys
apres com morí en barçelona e
hon fou mes lo seu cors.
en car. v.

¶ Capitol sete qui tracta cō los
Romans leuaren la terza als
grechs e com se pobla en aqll
temps lo mont public qui vuy
es dita leyda ne p que los qui

fan malesa en aqsta terra son dits bares apres com fou inposat lo nom p iulius cesar a leyda dient li ilerdo. a car. vi.

¶Capitol vuyte qui tracta com los gots leuaren la terra als romans e de hon isqueren los dits gots e quāts reys hagueren stants idolatres e axi mater despuys que forē chrestiās quants reys hague de lur nacio e quals reys dels gots ferē fets de que se haia afer memoria e com se perderen per la malesa del rey rodrigo e del comte Julia de lur propria nacio. en car. vij

¶Capitol noue qui tracta de hō hagueren principi los reys de leo e de castella apres la trahicio del comte iulia e quants ni hague fins en tal temps. en car. viij.

¶Capitol. x. qui tracta cō se feu rey en portugal apres la trahicio del comte iulia. en car. ix.

¶Capitol. xi. qui tracta de hon hagueren principi los reys de Nauarra apres la trahicio del comte iulia. a car. x.

¶Capitol. xij. qui tracta cō hagueren rey en Arago e per que Rey pres titol de Reyalme e quants rey hi ha haguts fins que lo Rey peruenc a vna filla del derrer Rey qui fou muller del egregi comte de Barçelona en car. xi.

¶Capitol. xiij. qui tracta d quin linatge son descēdēts los reys de França e qui fou lo primer rey chrestia e quin temps. E p que los reys de França han la creu en la spatla. en car. xij.

¶Capitol. xiiij. qui tracta en qn temps comença la secta de maphomet en les parts de africa e cō otger entra en la terra ab onse barons. en car. xv.

¶Capitol. xv. qui tracta com lo princep otger cathalo entra en la terra dels gots ab nou Barons ab gran multitud de gēt e conquista gran part dela terra. en car. xv.

¶Capitol. xvi. q tracta del tēps que tēgueren los moros la terra enpoder en are tracta lo dit capitol com lo papa el emperador carles maynes hagueren presa carcaçona e cō venguerē conquistar narbona e en quin temps fo edificat lo monastir dela grassa segons recita philomena secretari del emperador carles. en car. xvij.

¶Capitol. xvij. qui tracta cō lo papa el emperador trameterē rotlan e sos cōpanyons per cobrar la prouincia dels gots e lo cami que feu e com en aquella entrada atroba los nou barōs chrestians. en car. xviij.

¶Capitol. xviij. qui tracta d vn

parlament que lo comte de flã
des hague ab lo emperador so
bre los serueys que aymaric de
narbona hauía fets al empera
dor el empador noli hauía res
donat e com li promes narbo
na e tota la terra dels gots po
apres rotlã fo tornat feu altre
ordinacio. en car. xix.

¶Capitol. xix. qui tracta cõ rot
lan tenc asetiada la Ciutat de
Empories e com se leua del siti
e sen torna al empador e li pre
senta los nou barons crestiãs
los quals hauía trobats en la
terra dels gots a car. xx

¶Capitol. xx. qui tracta cõ aps
que rotlan fou tornat dela ca=
ualcada lo papa el emperador
anaren asetiar narbona e dels
fets que feren stant en lo siti.
en car. xx.

¶Capitol. xxi. qui tracta cõ los
reys moros dela ꝓuincia dels
gots correguercn fins ala gras
sa e mataren los set hermitãs
encare parle lo dit capitol com
lo emperador vota passar los
monts perineus e conquesta
la prouincia dels gots e torna=
la ala fe christiana e titula lo
princípat e meteli nom catha=
lunya per amor del princep ca
thalo e de sos cõpanyons.
en car. xxi.

¶Capitol. xxij. qui tracta de se=
nyories que feu dins la princi
pat dels bisbats e ciuta ts e
quãts son e dels noms de quis
cun dels senyors. E ari mate
parle lo dit capitol fins a hon
venc carles maynes e com sen
torna en françа e en quin tẽps
mori. a car. xxij.

¶Capitol xxiij. qui tracta apres
la mort de Carles e quin tẽps
hic venc luys son fill q̃ romas
rey de frãça e com se feren los
homens de remença e per que
e com hac conquistada gerona
e barçelona e vrgell e terragos=
na e tota la terra e cõ dona cõ=
pliment a totes les ordinaciõs
que son pare Carles hauía fe=
tes e com sen torna en françа e
comena lo comtat de Barçelo
na a vn caualler e lo caualler
de hon era. en car. xxiij.

¶Capitol. xxiiij. qui tracta com
lo rey de françа comena lo cõ
tat de barçelona a vn caualler
appellat grife lo qual com ana
ua al dit rey lo mataren.
en car. xxiij.

¶Capitol. xxv. qui tracta cõ lo
fill de grife pres per muller la
filla del cõte de flandes e fou
comte de Barçelona e foragi
ta los moros en car. xxv

¶Capitol. xxvi. q̃ tracta cõ en
mir fill dẽ grife pelos fou lo se
gõ cõte de barçelõa e regidors
dels cõtats de besselu e de ros=
selo. en car. xxvi.

Capitol.xxvij.qui tracta com en grife fou lo terç cõte de barcelona e com mori.en car xxvi.

Capitol.xxviij. qui tracta cõ en borrell fou lo quart Comte de barçelona e com hague batalla ab los moros e fou destrohit e perde Barçelona e gran part dela terra e puys orecobra.en car. xxvij.

¶Capitol.xxix.qui tracta cõ en ramõ borrell fou lo cinque cõte de barçelona e com hague grãs batalles ab los moros e com mata son nebot. en car. xxviij.

¶Capitol.xxx.qui mõstra cõ en berenguer fou lo sise comte de barçelona lo qual perde gran part de cathalunya. en car. xxx.

¶Capitol.xxxi. qui tracta com en ramon berenguer fou lo sete comte de Barçelona lo qual recobra gran part de cathalunya.en car. xxix

¶Capitol.xxxij.qui tracta de algunes coses qui foren fetes en temps del dit cõte en ramõ berenguer.en car. xxxi.

¶Capitol.xxxiij.qui monstra cõ en ramon berenguer appellat cap de stopa fou lo vuyte comte de barçelona e com hic forasgita los arrians.en car. xxxij

¶Capitol. xxxiiij. qui monstra com en ramon berenguer fou lo noue comte de barçelona q conquista mallorques. en car. xxxiij.

¶Capitol.xxxv.qui monstra cõ en ramon berenguer fou lo.x. cõte de barçelona lo qual pres per muller la filla del Rey de arago e perço se intitula comte de barçelona e princep de arago.en car. xxxv.

¶Capitol.xxxvi. qui mõstra cõ ildefonsus fill den ramon berẽguer comte de barçelona e princep de arago fou lo primer qs intitula rey de arago e cõte de barçelona.en car. xxxviij.

¶Capitol.xxxvij. qui mõstra cõ en pere fill den ildefonsus fou lo segon rey de arago e comte de barçelona e fou appellat catolic.en car. xxxix.

¶Capitol.xxxv iij.qui tracta cõ en Jaume fill del rey en pere fou lo terç rey de arago e comte de barçelona lo qual fou appellat sanct car fou molt auenturos contra moros. en car. xliij.

¶Capitol. xxxix qui tracta com en pere fou lo quart rey de arago e comte de barçelona e fou appellat lo rey en pere dels frãcesos.en car. xlv.

¶Capitol.xl.qui tracta com nalfonfo fou lo cinque rey de arago e comte de barçelona appel

lat lo rey franc. en car. xlviij

¶ Capitol. xlj. qui tracta com en Jaume germa del dit alfonso fou lo sise rey de arago e comte de barçelona. en car. xlix.

¶ Capitol. xlij. qui tracta cō nan fos fill del dit iaume fou lo sete rey e comte de barçelona. en car. l.

¶ Capitol. xliij. qui tracta cō en pere fou lo vuyte rey de Arago e comte de barçelona e fou appellat rey cerimonios. en car. liij.

¶ Capitol. xliiij. qui monstra cō don iohan fou lo nouen rey e fou appellat amador de gentilesa. en car. xlvij.

¶ Capitol. xlv. qui tracta cō lo infant dō marti germa del dit rey don iohan fou lo dese rey de arago e comte de barçelona en car. lix.

¶ Capitol. xlvi. qui tracta com don ferrando de castella fou lo. xi. rey de arago e comte de barçelona elegit per la. terza. en car. xlvij.

¶ Capitol. xlvij. qui tracta com don alfonso fill dit rey don ferrando fou lo dotze rey de arago e comte de barçelona. en car. lxi.

¶ Capitol. xlviij. qui trac lo rey don Johan de na succehi al dit don alfon ierma e fou lo. xiij. rey de go e comte de barçelona en car.

Capitol primer. Qui tracta dela generacio de Adã e dela creacio del mon e com deu feu lo mon en sis dies.

Eueu saber que nostre senyor deu qui es comença'ment de totes coses: feu e crea lo mon e totes altres coses segõs e trobat en lo primer libre dela biblia apellat genesis en sis dies en los primers tres dies feu los quatre elamẽts en los altres tres dies feu les coses ala mẽtals q̃ son posades en los alaments e en specia e semblança de aquells pero segons los sauis diuen lo dit senyor feu lo dit mon en quatre maneras car abans ell hague en pençament la ymatge e figura com faria lo mõ eles altres coses E aço hague lo dit senyor en tegrament axi que aquell pençament iames no hague començamẽt: e aquesta ymaginacio los sancts appellan per tita qui vol dir mon e semblãça apres lo dit senyor feu vna grossa materia qui no era de negu-

na figura ne semblança mas era de tal ne[illegible] appellada per los sancts yll[illegible] ell hac fet tot aço mes en ob[illegible] o seu propósit comença a fer l[illegible]on e les altres coses segons sa prudencia E lo primer dia mena que fos feta lum e tantost fou feta aquella lũ e es lo dia atota spiritual creatura. ¶ Lo segon dia mana que fos fet firmament e ayre e tãtost fou fet e aquell firmament appella cel. ¶ E lo terç dia mana q̃ fossen departides les ayguas e que en mig deles aygues apare gues seca e axi fou fet e aquelles ayguas apella mar e aquella seca appella terra. Encare en aqll die feu tots arbres e erbes q̃ tenen raeles en terra cascuns de lur natura e axi hague acabament la obre dels tres dies primers. ¶ En lo quart die nostre senyor mana que fossen fetes luminarias e axi fou fet car en aqll die feu lo sol ela luna e les stelas e posa les en semblança del pus alt alamẽt q̃ es lo foc e mes les en lo cels cascunes en lo seu loc ¶ En lo quint die mana que fossen fets peros e auçells e tantost fou fet e mes los peros en la aygua e los auçells en lo ayre. ¶ E en lo sisen die mana que fossen fets animals aço son les bestíes de tantes naturas com ne son e axi fou fet ¶ E en aquell dia feu lõ ala sua semblança e caia viua

del hom la qual [illegible]s e
apres dona al[illegible] dor-
mir e dem[illegible] dor-
mia lo[illegible]ague vna
cost[illegible]at squerza e crea
la dona e crea anima viua de no
res mes la al cors dela dona e cō
lom se desperta el se troba la do
na al costat e lauors nostre seny
or ley dona per companyia e aiu
stals ensemps per orde de matri
moni e benehí los e dix crexeu e
multiplicau e ompliu la terra e
mes nom al home Adam e ala
fembra Eua e com hague fet tot
aço mes les bestíes el home en
lo pus baix alament quí es later
ra e axí hague acabamēt la obra
dels derrers tres dies e hague
cōpliment la obre dels sis dies.
E lo seten die lo dit senyor repo
sa e hauer acabades nostre seny
or les coses dessus dites mes lo
me ela fembra en paradis terre-
nal e com los hi hac mesos dit
al home que lí donaua senyoría
sobre totes les coses que ell ha-
uía creades en mar e en terra e q̄
totes lo obehiren per senyor pe
ro mana li q̄ per res no meniars
del fruyt del arbre de vida car si
ho feya de mort moría e Adam
traspaça lo manament que nos-
tre senyor lí hauía fet per induc
tio de Eua sa muller e per aque
sta raho lo dit senyor lo foragita
de paradis terrenal axi com en la
biblia es largament recitat per
que açi no fretura de recitar. A-
pres com Adaz e Eua foren exits
de paradís terrenal feren en sēps
vn fill e vna filla e lo fill hac nō
caym ela filla clísmaría e p spay
de algun tēps feren altre fill e fil
la e lo fill hague nom Abel e la
filla dolcora e per spay de algun
temps Caym mata Abel per en
ueía e per aquesta raho Adam
stec cent anys que nos acosta a
Eua sa muller. Apres venc li lā
gel de part de nostre senyor deu
manant li q̄ ell se acostas a Eua.
¶ E Adam compli lo manamēt
de nostre renyor deu e engendra
vn fill qui hac nō Seth qui aps
mort de son pare Adam fou pri
mer en la generacio. E fou la vi
da de Adam nou cents noranta
nou anys.

¶ Capitol segon Qui tracta de-
les generacions qui foren descē
dents de Seth fill de adā entro
sus a Nohe e de tot quant feren
qui faça aparlar.

APrt Adaz fo son fill
Seth primer en la ge
neracio e hac vn fill
appellat Enoc e vís-
q̄ Seth. d. ccc. xxxij.
anys Enoc hac vn fill appellat
Canan e fo la vida de Enoc. d.
ccc. v. anys Canan hac vn fill q̄
se appellaua Malech e fou la
vida de Canan Mil anys en

aquest temps fo Tubalcaín qui fou lo primer ferrer del mon e era dessendent de linatge de Caym malec hac vn fill Jareth fo la vide de malec. B. cccc. anys en aquest temps fo Enou qui fo lo primer hõ qui troba sons e instruments ço es horguens he citaras Jaret hac vn fill henoc. ¶ E fo la vide de Jaret. B. cccc. xxxij. Anys aquest Jaret feu poblaren son temps vna ciutat qui fou appellade affrany: mas pertant com nostre senyor: sen leua daquella Ciutat Enoc com lo reserua el mes en paradis terrenal: alguns daquells temps ençala apellaren anotas e aquesta fo la primera Ciutat del mõ henoc hac vn fill Matussalem he com complí Enoc. ccc. xxxv. anys leual nostre senyor en cors hi en anima e mes lo en paradis terrenal Matussalẽ hac vn fill. malec e fo la vide de matussalem. Mil. iiij. anys e aquest es estat lom qui mes ha víscut enlo mõ segõs la bíblía malec hac vn fill Nohe: e fo la vide de malec. B. LC. lxxvij. anys e lauors se acaba la primera edat en que hac .xi. generacions segons la Biblía pero los chrestians noni conten sino .x. Generacions.

¶ Capítol. terç. Qui tracta com Nohe feu larca: e de totas les cosses que mes ab si en la dita Arca Encara parla lo dit capitol

com Nohe fou exit dela arca cõ planta vínya e del fruyt se embriaga: e com apres se embriaguas: e s'al monstraua les vergõyas e los fills qui feren questions: e apres com Nohe se despertas per spírit de pphecía sabes ço q̃ los fills hauiã fet dauers ell cõ malai Cam e benehi sem e Jafet e per aquellas benedicions e maledictio.

Nohe fo fill de Malec e en aquell temps hauía molt de mal en la terra En tant que nostre senyor dix pínet me com fíu hom complía nohe. d. anys e hauía .iij. fills los quals eran apellats Sem Cam e Jafet e cascuns dells hauian mullers he dix nostre senyor anoheío vull dar fi atotes carns qui viuen sobre la terra e aço per los grans mals ques fan en lo mon per quet mã que fasses vna arca de bona lenya e que sia bensimentade e enpeguntade ditre he de fora e fer las daquesta guisa ço es que larca haía. ccc. colzos de lonc e. L. dample e. xxx. dalt e faras en ella moltes cases les quals entraras tu he ta muller e tos fills e lurs mullers: car solamẽt atu e aelles trop iust en la terra e metras ab tu de tots animals axi reptilies cõ d̃ bestíes e volatories de totes les altres coses q̃ posi en la terra en q̃ meti

spirit de vida de Cascu vn pa-
rell mascle e famella pertal que
com yo trametre aygues he de-
luuis sobra la terra .r. otes
carns morrā: e aps .o. luuui diluui
les alimanyes .s. sus dites com
plescan la terra: e com Nohe ha
gue enteses les paraules que no
stre senyor li hauie dites tan pre
stament comença afer Larca en
la manera que nostre senyor li
hauia dit he hauent Nohe aca
bada larca e hauent vist lo sen-
yal q̄ nostre senyor li hauia do
nat dela destructio del mon re
cullis en Larca ell: e sa muller e
sos fills e lurs mullers e axi ma
tex hi mes de tots animals que
nostre senyor li hauia donat en
la manera dessus dita. ¶ E cō
apres que Nohe fou recullit en
la dita arca nostre senyor hobri
les fons del abis e trames ay-
gues e diluui qui dura .xxxx. Di
es e .xxxx. nits en tant q̄ laygua
munta sobre la pus alta muntā
ya Bell mon .xxxx cobzos e aq̄sta
muntanya es en armenia e aqui
romas la arca apres lo diluui e
com per los sauis antics sia scrit
que los Juhis diuinals deuen
esser auera memoria de duhits
¶ E com natura humanal segōs
dessus es dit q̄ peccats infinits
per diluui molt gran vniuersal-
mēt esser destruhida solamēt re
seruats Nohe: e sos fills per nō
apellats Sem Cam: e Jafet: e
lurs mullers e de totes altres a-
limanyas axi com nostre senyor
hauia manat: pertal que la terra
passat lo diluui se complis: he no
he exint fora dela arca per spay
de algun temps nouella vinya
plantas: e del fruyt daquell faēt
vi se enbriagas Jaēt he dormit
en terra monstrāt ses vergonyes
e com estant axi Nohe descubert
lo ves vn seu net fill de Cam q̄
era apellat per son nom Canan
e tantost monstra a son pare cō
estaua son aui Nohe: e com cam
vehes star axi son pare lo mon-
stra asos frares Sem e Jafet: e
com Sem vaes ari estar son pa-
re cobris la cara: e passa apres
dell no cobrint li ses vergonyes
ne aturantsi. ¶ Apres venc cam
lo segon fill lo qual com vahe a-
xi estar son pare sen ris: e sen tra
gue escarn. ¶ E apres venc Ja
fet lo terç fill: e com vaes axi es-
tar son pare en continent se des
pulla vu mantell que portaua e
cobri les vergonyes al pare. E
com Nohe apres se despertas e
per spirit de .pphecia sabes tot
quant los fills hauian fet deues
ell malahi Cam el linatge de ca
nan souint e dix que tot ço q̄ ells
farie fos en seruey dels seus fills
Sem e Jafet: e que tostemps fos
sen seruēts dells los qui dells exi
rien: e apres benc hi Sem lo pri
mer fill: e dix que deu seria bene
hit dell: e de tots los q̄ dell exiri
en. e apres benehi Jafet lo dar
rer fill e dix li q̄ deu li daria seyo
ria aell e atots los qui dell exirīā
per les quals benedictions e ma

levictious que Nohe feu a sos fills foren departides les generacions qui apres hisqueren dels dits fills cascuns en lur stament e cõdicio. ¶ Car fins aci noy ha uia hagut maior ne menor: mas aci comẽçaren les gẽts esser maiors e menors: car per sem primogenit de nohe qui apres fo dit melchisedec comença lo stament sacerdotal: car aquest fo lo primer qui feu sacrifici a deu sacerdotalment e de aquest son descẽdents tot lo stament clerical e ço com lo dit sem com viu lo pare se cobri la cara e amagas los vlls e passa apres dl pare no aturant si per aquesta rao han los clergues los bens trãsitius que no nan sino la vida e per cã fill maleyt. Canan fill de cam son entesos tots los seruents ço son los tartres e los rossos e los xarquesos e los negres e los esclaus comprats e venuts e tots los pagesos e gent Rustical qui viuẽ ã lur treball e aço per rao Com de son fill canan se trasquerẽ scarn del pare e aui e de Jaffet fill terçer de Nohe son descendents tots los grans senyors del mon e tota la gentilesa e totes les altres gents fins artistes son descendents de Jaffet e aquest fou lom qui primer hague vergõya en lo mon per que en ell comença gentilesa: car la primera virtut de gentilesa es vergonya: e axi foren departides les generacions dessusdites que cascũs en lur stament e ydicio ha o deu hauer aqst Jaffet fou lo primer hõ qui caualca caual l e comẽça a car e pres aucells e tenc sclaues: e seruẽtes ala muller: e aqst fou lo primer. qui comença atenir estament e axi mateix vos dire los qui foren descendents dell quines terces poblaren.

¶ Capitol. quart q̃ es dlas generacions qui apres isqueren dels fills de Nohe quinas ꝓuincias poblaren abans dela particio: delas lenguas e qui fou lo primer Rey apres la particio dlas lenguas quina terca poblaren.

Sapiau que lo dit principi es posat per monstrar ab veritat don haguerã principi e començament los q̃ poblar ne hispanya per que deuen saber que del primer fill de noe apellat Sem isqueren los fills e generaciõs seguẽts ço es daurfur arfaxat vll Egeter e stilla q̃ en gendra hobet qui hac. ij. fills la|vn hac nom Jatan e laltre Feler en temps dels quals fo diuisada la terca Be cam segõ fill isqueren los fills e generacions seguents canan Cus mestraym efur Be canaã isqueren les generacions dessus dites en lo primer capitol. Cus mestraym Efur no foren maleyts per que dl dit Cus hisque saba e quilla e sabata: e altres fills. ¶ E de Jafet terçer: fill de Nohe isqueren

vn fill somer Magog maday ia
nan tubal Mosoc e tiras: e da-
quests dauallarē Assenen rifac
togorna e lisa Seamda dauïn e
molts daltres. ¶ E totas les di
tas generacions apres lo diluui
segōs se troba en la biblia: e ari
que ho recomta lo gran arcabis
be toleda apellat rodrigo en les
suas istorias e axi mateix ho hā
dit altres generaciōs philosofs
poblaren certes prouincias en.
Asia e son aquestes. Caldea Bo
mas Soria Ermenia Assiria en
la qual apres Nīniue la grā Ciu
tat empo totes les parts del mō
eran vagues he Buydes ço es la
mes part de Asia Africa e Euro
pa e com en aquell temps totes
les generacions fossen sots vna
lengua e del linatge del fill ma-
leyt de cam se fos leuat vn tiran
al qual apellauen Nambrot lo
qual se hauia subiugades aquel
las generacions per tirannia en
cara per gran superbia qui en ell
era se fes Rey dela dites genera
cions e aquest fou lo primer rey
del mon e fins lauors en aquell
temps totes les generacions q̄
eran erides del fill de Nohe a-
guessen stat cascuns en lur habi
tacio sens diuisio alguna he lo
dit Nambrot Rey no cōtent da
quella senyoria e per la gran su
perbia qui en ell era volgues q̄
aquelles generacions dessus di
tes fessen vna torra la qual es a
pellade de babilonia volent per
aquella torra lo dit Rey puiar
al cel en la qual edificacio de tor
re nr̄e senyor deu per lo gran pec
cat e crim contra ell comes per lo
dit Rey Nambrot diuisi e depti
aquelles generations en diuersi
tats de lenguas quel hu no ente
nia laltre p lo qual peccat lo co-
ratge deles gents foren plens de
odi e de mala voluntat. e ladōcs
per la diuersitat deles lenguas
les vnes gents se acostaren ales
altres de lur linatge: y axi dep-
tiren los vns dels altres Per q̄
los fills de Sem romangueren
en Asia e los fills de Cam pob-
laren Africa e los fills de Ja-
fet poblaren Europa ab les con
finias despāya pero tots hague
ren part en Asia: mas pertal cō
lo present dictador no enten a-
parlar en la present istoria sino
dela generacio de aquells q̄ po
blaren hyspanya lexades les al
tres generacions enten aparlar
delas generacions de Jafet los
quals poblaren hyspanya axi cō
deuall oyreu.

¶ Capitol. v. qui tracta com los
descendents de Jafet poblaren
hypanya: e com hac nom lo pri
mer poblador e quala fou la pri
mera poblacio: e com aquells po
blaren hybernia qui vuy es di-
ta Anglatera.

SEgons alguns savis
philosophs han scrit
en special lo gran Ar
cabisbe toleda q̄ molt
treballa en scriure ve
ritat dles istorias spanyolas lo

primer poblador de spanya fou Tubal dela generacio del quint fill de Jafet axi cō dessus es demonstrat en les generacions de Noe Iberus qui foren dits cetubals: e per aquesta raho cetubals foren lur primera poblacio apres la departicio dles lēguas Pres lo riu de bro: e segōs setroba aquella poblacio es vuy dita Emposta e aquests cetubals foren lur primera poblacio he aquests cetubals lexarē certes letres de lur nom e prengueren lo nom dl riu he foren apellats celtiber entitularen la Terra que es en lo incircuit dels monts pirineus celtiberia: e sapiau que aquest fo lo segon tubal iatsia q̄ aps ni ha haguts molts. Empo aquest fo lo primer poblador de la dita terra. E paria que axi matex aquestes generaciōs poblasen Hirbenia qui vuy es dita anglaterra: e dabans era dita Hybernia per aquests Hyberus fo axi apellada segōs he trobat en lo titulūus entro sus en lo tēps que bruto primer consoll de Roma lo sotsmes ala senyoria dels romans he intitula la de son nō dient li Bretāya.

¶ Capitol vi. q̄ es com hercules hic foragita los primers pobladors e pobla la terra dla sua gēt gregua e apres que hac conquistade la terra quantas ciutats pobla en la dita terra e aquí lexa lo regiment quant sen ana e apres com Ercules fou mort com aqll se feu Rey e intitula la terra d sō nom e puys apres com morí en Barçelona e hon fou mes lo seu cors.

Apres aqsta generacio dls celtiberos los quals hauiā poblada la terra appellade celtiberia venc aqll magnific he insigne baro apellat Ercules en la dita terra ab gran cōpanya de caualleria de grecs gitant hic bellicosament los primes pobladors dla dita terra lo qual en lo dit temps senyoreiaue vn princep apellat garion lo qual lo dit magnific Baro comēça afer moltas insignas ciutats hercules feu morir e apres destroint los primes pobladors E torna poblar la sua terra dela sua gent grega: e apres hauēt cōquistada la dita terra lo magnific Baro comença afer moltas insignes Ciutats e viles segōs da uall son anomenades: e feu poblar primerament la ciutat q̄ vuy es dita Sibilia aquella apella de hyspalis: e aço per tant la feu axi apellar com tota incircui de pals apres mata caya lo gran gigant lo qual senyor regnaua aqll gran munt e tota aquella terra: e aquí lo dit magnific Baro edifica altre ciutat la qual apella taraçona: e lo dit baro pobla la dita cūtat dela gent de tir e de. osona he per aquesta gent de que la pobla li mes axi nom: E en aquell temps la terra qui vuy es

vita ytalia era apellada tiri e a-
pres hedifica Terragona laqual
untitula del seu nom dient li Ar
cana:e apres per temps fou des
poblada per los Romans e aps
tornade poblar per los gots im
posat li lo nom q̃ vuy ha ari cō p
auant oyreu:e apres pobla ba
laguer e la seu durgell: e aps po
bla en Ozona la ciutat de Vic:
e pobla la dita ciutat per senyal
de victoria que hauia obtengu
da per les gents de hosona en cō
quistar vrgell:e apres pobla mā
resa:e pertant com era la menor
poblacio la feu ari apellar:e es-
tant lo dit magnific Baro en la
ciutat de Vic:e terra de hosona
tots los Reys dels grecs se forē
aiustats en la ciutat de athenes
per anar contra troya la gran p
la violencia qui era estada feta
al Rey menalau per paris fill dl
rey priā d troya lo qual li hauia
leuada elena sa muller ep aqsta
rao los reys dessus dits hauiā
aiustat lur consell a athenes e ha
uian fet lur President maior lo
Rey agamenon frare maior dl
Rey Menalau dessus dit:e per
lo dit rey president ab los altres
Reys fou acordat de fer etrame
tra certa ambaxade a aqst mag
nific Baro hercules:e q̃ ell fos
athenes ab los Reys e altres sē
yors de grecia:e per los dessus
dits Reys fou acordat que li fo
sen trameses. viij. Barcas les
quals lo anassen cercant alla hō
lo dit Baro fos:e ari fo fet:e pre
stament la embaxade fo partida
ab los embaxadors p venir ser-
car lo magnific Baro e vinent p
la mar trobaren gran fortuna
de temps:e foran ab aquella tē-
pesta prop terra dauant lo munt
de iouis de ques perderan dles
dites. viij. barcas les. vij. Bo
nant aqui atraues en lo dit mūt
qui vuy es apellat Montiohic:e
apres per les gents dela nouena
barca q̃s era saluada los quals
eran arribats al cap vell hon tro
baren gents dela terra fos de-
menat per les gents dela amba
xade aquest magnific Baro hō
era e per les gents dela terra los
fos dit q̃ ell era en Ozona etan
prestamēt los dits embaxadors
anassen alla hō lo dit Baro era
e com foren ab ell li digueren cō
seran perduts les dites fustas
e les gents qui venian ab elles p
acompanyar los e hon se eran p
dudes:e per aquesta rao lo dit
magnific Baro hercules per q̃
tostemps fos en memoria deles
gents qui apres dell vendrien q̃
per ell asercar se haguessin pdu-
des tantes fustes e tantes gents
edifica aqui la ciutat.e pobla la
dita ciutat deles gents dela no-
uena barca quis era saluada:
e fo apellada la ciutat Barcano
na:e aquesta fo darera Ciutat q̃
ell pobla en aquesta terra. Eha
uent lo magnific Baro poblada
la dita ciutat empres lo viatge d
anar al Rey Agamenō e als al-
tres reys dls grecs segōs p ells e

ra estat request e lera p regidor en tota la terra celtiberia vn seu criat Caualler lo qual se apella ua Jspã:e anãt lo dit Baro Her cules en son viatge cll fini sos di es sens que no cõplí ab los reys dls grecs e morí en certa manera segons en sos treballs es recitat e apres la mort del magnific ba ro lo Caualler íspan se feu Rey de tota la terra qui liera estada comanada:e tantost intitula la terra de son nom propi dient li Hispanya:e daquell temps ensa la terra es apellade hyspanya p lo nom del dit Rey qui fo lo pri mer Rey despanya:pero alguns haurian dit que pço ha nom his panya per vna estela quis pon pres lo sol qui ha nõ spints los regidors prenguen ho per quels placia:mas be apar que haia ma ior rao de hauer nom hispanya p lo nom de lur ppi Rey e seny or: e sapiau que aquest magni fic Baro hercules era descendẽt del linatge darfaxat terç fill de Sẽ e lo dit hercules nasque sots la senyoria de Egedeon princep de Jsrael en lany ques compta uen dela departicio delcs len gues.AD.CC.xxiiij. E fo fill lo dit baro de Jupiter he dalcoma na e lo ior quel dit Magnific Baro nasque ell feu de sa perso na fets de admiracio he no crei bles: Car lo dit Baro esser nat pres dell se trobaren duas serps les quals li hauia fetas portar sa madrastra Juno muller de sõ pare per fer lo morir :segons en los seus treballs se recomte:e lo dit baro ne pres en cascuna de ses mans vna e per virtut de sos braços les feu morir: ¶ E doncs no es demarauellar si apres feu tantes insignes Caualleries si lo ior de son naximent feu tan merauellosa força:e del ior dla sua mort fins ala darrera destru ctio de Troya hague.xiij.anys e visque lo magnific baro. Lxxx. anys e dela presa de troya fins aromuls qui pobla Roma hac .cccc.xxxxij. anys:e segons aqst comte paris que totes les Ciu= tats e de romulus fins als con= sols qui trasqueren Tarquin de roma qui era lur Rey hague.cc. xxxxi.any:e lo regiment dels con sols dura.cccc.xxxxij.anys segõs aquest compte paria q totes les ciutats poblades per hercules: segons ha dit lo arcabisbe Tole da en les suas istorias fossen a= bans poblades que roma ço es Barçelona Sibilia:e les altres dessus ditas de.cccc.lxi.Any e deueu saber quell Rey hispã vis que en hespanya. Lxx. anys a= pres fini sos dies en Barçelona lo qual se feu metre en vn moni ment lo seu cors al pus alt loc de la ciutat qui vuy es apres la seu.

¶ Capitol.vij.Qui amonstra cõ los Romans leuaren la terra als grechs e com se pobla ena= quell temps lo mont poblic q vuy es dita Leyda e per que los

qui fan maleſa en aqueſta terra ſon dits bares: e apres cõ li fou ímpoſat lo nom p Julius ceſar dient li Ilerde.

Segons he trobat en les íſtories del Arca biſbe Toleda deſ, puys que troya fo deſtrohida p los grecs fins que roma fo poblade per romulb paſſaren .cccc.xxxij.anys: e de romulus fins als cõſols qui gitaran Tarquínus de roma q̃ era lur Rey .cc.xxxi.any e lo regiment dels conſols dura .cccc. xxxij.any e en aqueſt temps roma ſenyoreiaue la mes part del mon per potencia e hague leua de als grecs hiſpãya e en tot hagues occupada la qual hercules hauia conquiſtada eleuade als primes pobladors axi com deſſus he explicat en lo Capitol de hercules e com los romans haguessen leuade hyſpanya: e acomanaren lo regiment a vn baro roma lo qual ſe apellaue per ſon nom barza: e aqueſt tingue lo regiment dela dita terra de hyſpã ya per los romans e apres lo dit bara ſe fes ſenyor axi com ara dual oyreu ſapiau que cõ los Romans hagueren leuade hyſpanya als grecs que aq̃ll magnific baro hercules hi hauia poblats ſi hauia en vrgel vn rey qui era dela naçio dels grecs q̃s apellaua lo rey de caſtell da ſens e aq̃ſt rey ſenyoreiaua totes les gents del pla durgel les quals gents eran apellades per ſon nom los aſens durgell: e com aqueſt poble caſcun any feſen ſacrifici als dey: e aquells anaſſen ſacrificar al mont hon es vuy la ciutat de Leyda lo qual ſe apellaue en aquell temps lo mon public e era pertant axi appellat com p raho dels dits ſacrifis .vij. Fembres publicas hi hauien començada poblacio enla val hon es vuy dita laſuda e com bar a aqui regia la terra per los romans axi com deſſus es dit fes la ſua habitacio en la ciutat arcana q̃ vuy es dita Tarragona axi com per auant oyreu cõ les gents li poſaren los noms que vuy ha: e com lo dit regidor dels romans ſe rebellas contra els lo qual hauia fet rebellar lo rey de caſtell daſſens ab totes les gents quel dit rey hauía ſots la ſua ſẽyoría les quals gents eran molt bellicoſas en les batalles ebarra: e lo dit rey enſemps ſe foren en ſenyorits e los romans ho ſaberen quellos deſſus dits los hauian leuade la terra appellade ſeltiberia tan preſtament feren grã armade: e feren ne capitans .ij. homens ciutadans de roma appellats Sipions los quals erã frares del gran pare ſipio affrica: e aquells dos capitans ab tota la gent dels romãs foſſen arribats en la ribera dela mar dela ciutat arcana aquell barra ab lo Rey de caſtell daſſens e ab totes les ſuas gents darmes los iſquerẽ

per hauer batalla ab los dits ro
mans e ab los dos capitãs esser
animosos de coratge tan presta
ment prengueré la batalla de q̃
bara e lo dit rey foren vẽçedors
e feren morir los dos cipions e
tots los altres romans e ab aql
la victoria los dessus dits bara
e lo rey sen tornaré quiscuns en
lurs terras. E apres vinẽt la no
ua als romans q̃ bara los hauia
morts los dits scipiõs e tots los
altres romans feren altra arma
da molt gran dela qual feren ca
pita lo pare del dit sipio africa:
lo qual ab la dita armada ariba
en la platia hon la primera ba
talla era stada e aquí Bara e lo
rey de castell da sens los isquerẽ
ala batalla e ensemps se cõbate
ren en tant quel dit sipio e los
romans foren vençedors e aqui
morí Bara e lo rey de castell da
sens e prẽgueran la ciutat archa
na la qual desabitarẽ en tot e en
senyorírense los dits romans ð
tota la terra e veus açi Bara cõ
feu malesa de perdre la persona.
E apres fet tot aço los romans
feren vna ley que per tal com a
quest Bara era stat lo primer qui
hauía feta malesa en la dita ter
ra tots los qui ferien malesa en
la dita terra fossen appellats ba
res e de açí es exít lo nom de ba
ra e durãt aquest temps lo mũt
publíc feu gran poblacio e aps
Anibal leua la terra de hyspa-
nya als Romans o la mes part
vençe en batalla lo gran Sipio
africa e cobrada la terra de hys
panya el feu morir e per temps
lo dit anibal fou vençut per lo
gran Cipio africa e cobrada la
dita terra de hyspanya als Ro
mans axí cõ en lo luca es larga-
ment recitat. E vinent apres per
spay de altre temps Julius Ce
sar se ensenyorí dels romans es
intitula Emperador e per aqsta
rahó pompeus e sos fills isque
ren de Roma e no volgueren al
dit iulius per senyors ans de tot
lur poder li ẽtrestaren e tinguerẽ
contra lo dit iulius Emperador
algũes ciutats e vilas entre les
quals era la vna de aquelles lo
mũt publíc en la qual se feu fort
vn fill de põpeus al qual lo em
perador Julius cesar posa lo si
ti el tenc assetiat dins lo mũt pu
blíc be tres anys. E apres lo fill
de pompeus se isque dela ciutat
e los dela ciutat reteren se al em
perador Julius cesar. E hauẽt
haguda lo emperador la ciutat
li muda lo nom que vuy ha diẽt
li Leyda qui vol dir cap de leys
donant axí ley als altres q̃ tots
los vassalls deuien axí fer p̃ son
senyor com aqlls hauien fet per
põpeus qui tenẽ per lur senyor
E apres hauer haguda dita ciu
tat Julius cesar emperador venc
sen e asetia la ciutat de modo q̃
vuy es dita gerona hon hague
de grans batalles ab los fills ð
pompeus en les quals batalles
los dits fills de pompeus forẽ
morts e apres la ciutat se rete el

empador fou senyor de tota hy spanya en la qual feu poblar algunes ciutats e forẽ aqstes. Primeramẽt lo dit empador feu poblar Toledo e trames hi dos cauallers e el hu hauia nom tol el altre ledo. E aqsts la intitularẽ de lur nõ apres ne trames altres dos e el hu hauia nom sogorbin e laltre cobia e aqsts poblarẽ la ciutat ò sogobia intitulãt la axi q̃ prẽgueren .iiij. letres del nom de sogorbin e tres letres del nõ de acobia e feren ne vn nom sogobia e aps lo dit empador feu poblar la ciutat de seragoça ala qual lo dit empador iposa lo seu nom diẽtli seragoça e apres q̃ ell la hague poblada la dita ciutat la comana al grã Corneli Baro roma e de aqll tẽpsença son en arago lo linatge dels cornells q̃ vuy hi son.

¶ Capitol. viij. qui tracta cõ los gots leuaren la terra als romãs e dõ isquerẽ los dit gots equãts reys haguerẽ stãt ydolatres. E axi matex despuys q̃ forẽ xpians quãts reys hi hac de lur nacio e quãts reys dels gots foren fets de q̃ se haie a fer memoria e cõ se pderen per la malesa del ℟ey rodrigo e del cõte Julia de lur ꝓpria nacio:

Ort lo magnific baro hercules mort lo ℟ey hyspan e leuada la terra p los ℟omans als Brechs axi com demunt es recitat se leuaren gran multitud de cauallers los quals erã apellats gots e isquerẽ de vna ylla apellada histancia la qual es en les parts de septẽtrion e enuers la mar occeana e forẽ descẽdẽts los dits gots dela generacio del segon fill de iafet apellat magog los quals gots foren grans de psona e bells e blanchs e grãs batalladors sauis e forts e hauien lo corage animos e les lurs armes eren lãces e darts e sagetes e foren grans musichs e subtils e com isqueren dela dita illa los ne trague lo rey Barig qui era lur senyor e traguels ne ab multitud de fustas les quals appellauen vaxells. E passada la mar venguerẽ en les ribes occeanes e aquí subiugaren la terra dels veridellos e aquí morí Berig rey dels dits Gots e apres fou rey gauderic qui bellicosament se subiuga tota asia e apres gauderic morí e fou rey son fill apellat philomer e aquest rey consel la ques partissen de aquella terra per anar en altres parts e ab lurs tendes ells sen vengueren al pont appellat de aquell flum inuascho e per lo pont vna partida dela gent dels dits gots passa entant quc lo dit pont trenca pla multitud dla gẽt elo rey philomer romas ab altre ptida dela gẽt que iames los vus se poguerẽ aiustar ab los altres e reccõte

lo arcabisbe toleda en les suas
istories se diria que aquells qui
romangueren morien tots per
ço com es gran loc daygues que
vuy en iorn si hoen grans veus
de gents mortas e segons lo dit
arcabisbe recita aqll loc es vuy
dit lo riu dela glassa: e apres de
qui son los cauallers de Perusa
es be veritat que hi ha fonts: e
bays: e molts daltres philosofs
e doctors han scrit la potencia
dels gots que ab lur caualleria
e bellicosamēt gonyaren los reg
nes de Sicilia ab los grās mūts
ha pres gonyaren es occuparen
segons los philosophs scriuen
los regnes he partides ō asia ar
menia India Jonia holia e pot
esser dit en veritat que vencerē
daneos materan thosadeum a
conseguiran lo grā tirus famos
e per la reyna atardis dels gots
fo mort Bari e dapis e lurs fills
foren vençuts e presos lo gran a
lexandre ensenya als seus la po
tencia dels gots pirus la esqui-
ua e temt aquells Julius çes-
sar los squiua pompeius los se
acosta cartansia e verona e Ita
lia destrohiren roma prengueré
Macedonia se occuparen vero
na contra roma redificaren gal
lia senyoreiauen hispanya subiu
garen e despuys que daquella il
la distancia isqueren quasi tos-
temps en les tendes habitaren
fins ala trahicio del Comte Ju
lia e de tot quant feren ho dela
maior part victories obtēgueré
ab potencia e sauiesa se regiren
es gouernarē e apres q̄ haguerē
quasi tot lo mon ab armes di-
scorregut E ab grans batalles
gonyat foren fets molt benig-
nes hauēts de grās philosophs
ensenyant alurs fills sciencias e
sobirana philosofia p les quals
coses vengueren a sobirana pro
sperität e gloria terrenall: ab
gran pau e tranquillitat reposs
ren e feren lur repos en la Gal-
lia la gotiga e en la terra de hys-
panya la qual elegirē per lur ha
bitacio propria e aqui bastiren
iocs e solasos en les festes do-
nant se gran repos e ociosirats
don iren infinits mals: e ari es
deuencse aells qui apres de tan
ta ociositat foren en breu temps
destrohits per la trahicio del cō
te Julia de lur natio propria: se
gons dauall oyreu.

¶ Capitol. viiij. Qui tracta don
hagueren principi los Reys de
leo e de castella: e apres la trahi
cio del comte Julia e quants ni
hague fins ental temps.

EMort lo terç rey dls
gots apellats Phi-
lomer siregna Sue
ta o quart Rey dels
gots e foren tots los
reys dels gots. xviij. tant cō esti
gueren ydola tres e fora dela ley
e apres haguerē vn rey los dits
gots appellat Federicus en lo
temps del qual se pres lo babti
sme en tota Gallia la gotica e en

tota hyspãya com lo dit rey pres lo babtisme e la fe christiana ab tots sos regnes e pobles daqlls e mentre aquest rey visque tots los gots foren catholics cristiãs e lo dit rey mori vertader catholic: e aps la mort del dit rey tots los gots qui eren catholics christians tornaren arrians pertant com lemperador apellat valent los sesotsmes qui era dela secta arriana e sapiau que lo rey Federicus hauia vn frare apellat entenaric qui apres dell fo rey: e per tenir lo dit regne se sotsmes al emperador es feu dela sua secta arriana: e com lo dit rey pres la administracio del regne p lo Emperador teniem dela incarnacio de Jhesu christ. ccc. lxxx. anys e dl regne. xiij anys e apres poc temps lo rey anteneric mori e apres mort dl dit rey totes les gents dels gots se acordauen de no hauer rey e sotsmaterense en tot al imperi e axi stigueren sés rey d lur nacio. xxviij. anys e passat lo dit tẽps elegiren dos reys la vn apellat Rodogan: e laltre apellat alaric empero aleric hague la maior Senyoria en los gots e feu pau ab los romans e lemperador dona li Gallia e hispanya per habitacio propia: axi com los altres reys abans dela subiugacio la tenien per que lo primer rey que regna apres los gots foren exits dela subiugacio fo Alaric en temps del qual los reys dels gots tengueren la senyoria maior en la ciutat de Tolosa aquest rey prengue en hispanya les terres de Betica e de galicia que tenien los varadells e los alans: e apres daquest rey hi hague. vi. reys los quals no foren fets ques pusquen recitar fins al rey e nuenzo qui pres en hispanya la prouincia de Tarragona la ciutat laqual intitula dl nom dels gots dientli lo nom q̃ vuy ha la ciutat fo certificada p los dits gots e eres rebellada cõtra los reys dels gots: e aqst rey Enutzo fins al rey alo rigillo fo lo primer rey qui magnifica abstat reyal en hispanya e ordena seure tots sols en taula: e vesti vestidures reyals. Car dabans los reys anauen vestits com a cauallers daquest rey fins al rey Ricardo hague. vij. reys qui en lur temps nos feu res de ques degue fer mencio e aquest Rey ricardo fo lo. xv. rey dels gots apres que foren exits dela subiugacio del Imperi de Roma e fo molt bon rey e catholic crhistia e foza gita de tot son Regne la maluada secta arriana e fou cap de tot sos regnes la ciutat de tolosa la qual en noblai de totes les reliquies q̃ poc hauer: e posa les en les esglesies dela dita ciutat e feu hi venir vi apostols de Jhesu crist los quals vuy en dia hi sõ. ¶ E daltre part lo cors de sanserni e tenia lo dit Rey altra cadira ala ciutat de Terrago na ab que regia la prouincia dls

cccl xxxx.

gots e laltre cadira tenia a To-
ledo en hyspãya e de aquest rey
ricardo fins al rey Bãba hague
.xij.reys dls quals les istories d
hyspanya non fan gran mencio
Perço com no feren res en lur
temps aquest Bamba fo leuat
Rey en hyspanya en lo temps
ques comtaue dela incarnacio
de Jhesu christ .Bd.xxxi.any: e
lo dit rey fo molt catholic cres-
tia e gran bataller en lo temps
del qual se leua pau lo gran duc
en hyspanya qui era del linat-
ge dels grecs e feu rebellar mol
tes Ciutats ço es Barçelona ge
rona Coplliure Cerdanya Nar
bona e altres locs en hispanya
los quals lo dit rey ab grans ba
talles recobra e pres dins Bar-
çelona dels rebelles qui si erã re
cullits ço es en radami paupedũ
gundifrudum nullũ diania e au
ferdum e apres mori lo dit Rey
Bamba e fo Rey son fill apellat
Binga e aquest rey fo en Lany
qs cõtaue dela incarnacio. BL
lxxxx.anys e fo lo.xxviij.rey dels
Bots e apres dela mort de aqst
rey Binga fou rey son fill apel-
lat Uãcaneos lo qual fo rey lãy
que comtauem dela incarnacio
de Jesu christ.dc.lxxxxv.anys:e
apres dela mort de aquell rey vã
caneos fo rey son fill apellat ar
bot lo qual fo deseretat per lo
rey rodrigo de castella e per lo
comte Julia qui erã sos parẽts
e del linatge reyal dels Bots:e
lo dit rey arbot feu passar grans
gents de moros ab los quals se
era obligat e mes los en poder
partida dela terra qui li era Ro
masa e p aqlla guerra fo trames
lo Comte Julia per embaxador
per lo rey rodrigo als moros:e
lo Comte stant en la embaxada
lo rey rodrigo se plaui de vna fil
la que lo Comte hauia e lo com
te acaba tot ço que lo rey volia
ab los moros e fo tornat dela em
barada e fo en ço del seu e la cõ
tessa sa muller li dix la malesa q̃
lo rey li hauia feta de iaure ab sa
filla e lo Comte prestament com
o sabe torna als moros:e ligas
ab ells e donals passatge per sa
terra e p aqlla rao tota hispanya
se peroc encare la mes part de lẽ
guadoc fins a Tolosa la qual se
fora perduda sino per dos grãs
senyors françesos qui si trobarẽ
los quals la defeneren als mo-
ros:e tota aquesta destructio fo
feta en.xiiij mesos e feu la en lãy
del regne dels moros.L.xxxxij.
anys e dela Incarnacio de Jhe
su christ.BLCi.any.E ladoncs
perderen hispanya los Crestiãs
que noni romangueren sino en.
iiij.o sinc locs e foren aquests en
les sturies e en Biscaya qui son
grans muntanyes:e en les mun
tanyes de subarbre e de Riba-
gorça:e en alguns lochs en les
valls dels munts Pireneus en
los quals fo loat lo nom de Je
su christ:axi com plague ala sua
misericordia plora donchs hys
panya la excellent Gloria dela.

fillo del Comte Julia

en 14 mesos fonch destruida Cyspana.

701.

el comte Julia era godo

nacio dels Gots qui hauiã stat
C.xxxx. anys en gran pau e trã
quilitat: e per lo maluat Comte
Julia de lur nacio propria forẽ
anullats: e liurats a cruel mort
per los Moros malcrehents en
deu on es donchs la tua poten-
cia generacio gotica a hon es la
tua excellent magnificencia qui
en batalles molt fort has Alia
calcigada Baçia subiugada ita
lia e mecedonia desolade roma
ab potencia rompuda Gallia de
betllada e hyspanya subiugada
e ara ensutzada. E en mans de ĩ
fels inimics posada e crec que
tots aquests mals li son vẽguts
pertant com sostenguist la mal-
uada Secta arriana per que co
metist crim de lesa maiestat con
tra ton deu e senyor e per aque-
sta rao ta axi punida e castigada

Capitol. x. Hui tracta com se feu rey en portugal apres la tra hicio del Comte Julia.

cest titol est mes errat q̃ no es Com ans que hey en Castella y Leo

DUs vos e dit la gene
racio dels reys gots
quina fi feu vos di-
re don hagueren co
mençament los reys
de Leo e de Castella e apres la
malesa del Cõte Julia. Beueu
saber que apres la trahicio del
Comte Julia alguns crestians
axi cõ dessus es ia dit se saluarẽ
en les muntanyes delas sturias
de Biscaya e estèr los crestians a
iustats en les dites muntanyes
los qui scampats eran leuaren
lur Rey e Senyor vn gran Ba-
ro de linatge reyal dels Gots
qui era apellat per son nom pro
pi Pelegri lo qual era molt de-
uot e bon Caualler: e apres per
temps fo sanct rey del qual los
reys de Leo: e de Castella han
pres principi: e començament lo
qual rey Pelegri ab aqlls pocs
crestians en curt temps haguere
cobrat lo regne de Leo e de Ca
stella: e leuat als moros e pres ti
tol de rey de Leo e de Castella e
per aquesta rahó es lo primer ti
tol del rey despanya Leo e Ca-
stella e feu les armes de Leo e cõ
castell e aquest sanct rey Pelegri
fo molt virtuos Rey e regna en
los dits regnes. xxxv. anys e a-
près fini sos dies en lany que cõ
tauem dela incarnacio. DCC.
xxxvij. anys e aquest Rey lexa v
na filla qui fo apellada per son
nom fauçillia laqual apres mort
de son pare fo Reyna dels dits
Regnes la qual fou muller del
Comte Alfonso delas sturias
qui fou appellat catholic e Reg
na en hyspanya. xxv. anys: e aps
mori e lexa vn fill apellat per sõ
nom Alfonso lo qual apres la
mort dela Reyna sa mare fo rey
dels dits regnes: encara aquest
Rey se intitula rey deles sturias
E dels Reys dessus dits descen
dents rots los reys de Castella
segõs reçita lo grã arcabisbe to-
leda en les suas istorias que feu
dls reys d castella los q̃ vuy son
reys son descendents dels reys

dessus dits e son stats pero hay hagudas moltas mutacions de senyories. ¶ Mes abasta que los q̃ vuy son deuallẽ dels reys dessus dits que sõ stats los reys qui han senyoreiada hyspanya la gran fins lo temps qui comtauem del any. Mil.cclxxx.e foren xxxij.reys segons en les istories despanya es recitat pero los regnes de hyspanya tornaren a vna filla del darrer rey La qual fo apellada per son nom dona maior la qual fo muller del rey don Sancho de nauarra axi com vos sera recomtat per auant cõ perlarem dels reys de nauarra.

¶ Capitol.xi.qui tracta don hagueren principi los reys de Nauarra apres la traycio del comte Julia.

Pus vos he dit dõ hagueren començamẽt los reys de Leo: e de castella dir vos he cõ se feu rey en Portugal apres la trahicio del Comte Julia segons he trobat en les istories del gran arcabisbe Toleda qui fo dels reys e fets despãya hon recita que en lo temps del excelent rey don Alfonso de castella fill dela excellent reyna dona Vrraca qui fou primera muller del comte Toleda apres del excellent rey e gran bataller don Alfonso de arago lo qual se perde affraga En Castella hauia vn Comte apellat Enric lo qual era molt iust: e bon Caualler e vertader: e tement deu e hauia per muller dona Taresa fill la del Rey don Alfonso dessus dit: e per alguna dissencio lo dit Comte se desagrada ab lo rey: e per la dita dissencio lunyas del rey: e feu ab les suas gẽts gran guerra en vers les parts de portugal ytra los moros per q̃ gonya molts locs e vilas als dits Moros: e com los hague gonyats: e conquistats e intitulats e pres titol del Duc de portugal e lo dit don Enric e Duc e Comte procrea de sa muller dona taresa vn fill apellat Alfonso lo qual apres mort de son pare lo Duc se Intitula: e fo intitulat rey de portugal per lo Papa de roma e aquest fou lo primer rey de portugal e lo segon rey apres mort de son pare fo son fill apellat Sãctius lo qual fou marauellos rey: e leua als Moros moltas Ciutats: e vilas tornant aquellas ala fe cristiana acostant les a son regne: e mort lo dit rey fou son fill rey apellat Alfonso qui en lo començamẽt fo bon Rey: mas ala derarria feu molt de mal als Crestians.

¶ E apres dela mort de aquest Rey fo son fill rey qui fou apellat Sanctius aquell fo molt bõ Rey e gran bataller: segons les istories despãya dela generacio de aqsts reys nõ feu pus mẽcio de lurs fets fins en aquell tẽps Mas segons que Jo he trobat

en es istories dela arcabisbe to
leda los qui vuy son reys ò por
tugal son descendents dela ge-
neracio dels dits Reys dessus
dits e negu ab veritat no pot dir
lo contrari com fer ho volguess
sen: car sens dupte algu los dits
Reys ressemblen be dela gene-
racio don deuallen en los grans
fets que fan contra moros que
sens falla los dits Reys viuen
vuy en maior fama: e gloria que
reys de crestians per que plaçia
al senyor de tot lo mon que los
vulla prosperar la lur casa en ex
alçament dela fe crestiana segõs
lur bona intençio que monstren
deuers ell-

ciutat de Jaca e esser se saluats
los dits crestians en los locs de
sus dits foren fortment perse-
guits per lalmasor de cordoua a
pellat Abdaria lo qual era Rey
de Osca e ab multitut de mo-
ros correc les muntanyes sobre
ditas: e pres la spluga de panon
e destrohila e catiua los crestiãs
qui aqui eran e pus lo dit Almа
sor sen puia en Osca: e apres la
spluga fo recobrada per los cre
stians de mont oriel qui erẽ en
nombre. ccc. crestians e per aque
sta rao la dita spluga fo en forti
da e murada: e apres poc temps
que los crestians la hagueren mu
rada vẽc aqui en la coua vn her
mita sanct hom apellat Johan
qui feu aqui vna sglesia sots in-
uocacio de sanct Johan babti-
sta e de sobre aquella Coua ha-
uiay vna gran penya de Roca e
per raho daquesta penya los cre
stians apellauẽ aquesta coua la
coua de sanct Johan dela pen
ya axi com vuy es apellada le-
uant li lo nom de Panon: e aps
lo dit hermita troba aqui en la
muntanya. ij. Cauallers sancts
homens: los quals la vn hauia
nom Uot e laltre Phelitso los
quals si eren saluats com en les
ditas muntanyes foren preses e
corregudes per lo dit Almesor
de Cardoua Rey de Osca e los
Chrestians ab consell de aqlls
dos cauallers haguerẽ fet lur ca
pita . e senyor vn Caualler qui
era de linatge Reyal dels Gots

cyta crot y titol. aixia deuria estar collocat y es dit com fuy ague Rey en Navarra.

Capitol .xij. Qui tracta com hague Rey en Arago e per que Rey pres titol de Reyalma e quants Reys hi ha haguts fins que lo regne peruenc a vna filla del darrer Rey qui fou muller del egregi comte de Barçelona.

Dus vos he dit cõ se feu Rey en portugal vos dire don son e-
xits los Reys de Na uarra apres la male-
sa del Comte Julia deueu saber que en les muntanyes de Su-
barbra e de riba gorça en lo tẽps que lo Comte Julia feu la trayi
cio e los moros coregueren tota Hyspanya se saluaren algũs cre
stians en la splugua de panõ en lo munt horiell qui es pres dela

apellat garçía ximenic e aquell rey axi bon Caualler e virtuos que ab aquells pocs crestians se subiuga totes les muntanyes de ssus ditas de subarbia e de riba gorça e daquelles muntanyes se intitula Rey: e apres que lo dit Caualler hague pres titol de rey morí lo hermita Johan: e fo soterrat en la sglesía dla dita co ua ques hauía edificada e apres mort del dit hermita Johan lo dit Rey Garcia se subiuga e le ua als moros ab aquexs crestians gran part de Nauarra: e la torna ala fe crestiana: e hauent feta lo dit rey garçía la conquest ta moriren los dos Cauallers sancts homens e lo rey feu los soterrar en la sglesía ab lo sanct hermita Johan. E apres dela mort daqsts dos Cauallers ne vengueren altres dos Caual lers qui eran apellats per lur nō la vn benedicto e altre Marçel lo qui deuotament tingueren a qui lur vida: e apres moriren: e lo rey garçía ximatex feu los so terrar en la sglesía dessus dita e per la mort de aqlls Cauallers cresque aqui la deuocio dels cre stians qui si trobarē be sinc cēts e cresqueren la sglesía e Ladōcs lo Rey garçía ximenis feu metre lo cors dl sāct hermita Joā dis vna Bella caxa: e feu la posar sobre laltar de sanct Johan en cara lo dit rey feu fer. iiij. moni ments en que feu metre los. iiij. cauallers dessus nomenats e feu los metre dins la sglesía que en cara vuy hi son. e apres feu fer a qui vn monestir a honor de sāct Johan e com lo dit rey hague a cabades les coses dessus ditas fini sos dies en lany que teniem dela incarnacio de Jhesu christ .dcc.lij. anys E fo soterrat en lo monestir per ell fundat de sanct Johan dela penya e aquest rey lexa vn fill que hauía rey: e fo a pellat per son nō Garcia eniego 752

¶ Capitol. xiij. qui tracta de qui linatge son descendēts los reys de françe e qui fo lo primer rey crestia: e en quin temps comen ça la secta de Mafumet e p que los reys de françe han la creu en la spatla.

esta corot y del pin capitol dels Reys de Aragō y de pres de Nauarra y de pres de Fransia

EMort doncs lo Rey Garcia e ximenis fo rey sō fill apellat gar çía Eniego lo qual a pres d son pare pres titol de rey de Nauarra p tal cō en poc temps hague conquista da Pampalona: la qual apres mort de aquest rey se torna pdre e nos cobra fins ala venguda d carles e en lo tēps de aquest rey se leua vn Caualler qui apella uen per son nom abuar e ab vna partida de aqlls crestians pas sa lo riu qui es apellat Arago a pres la ciutat de Jnca e altres vilas e Castells que tenien los moros: e apres de aquell riu tor nals ala crestiana fe e lo Caual

Nomena al primer Conde de Aragon abuar. y a la otra pagina dize Aznar

ler hauent cõquistades les dites terras se intitula: e pres titol de Comte e feu se apellar comte de Arago prenẽtlo nom ỏ aqll riu en aquell tẽps viuia Encara lal massor de Cordua qui era Rey de Osca axi cõ dessus es dit e lo comte morí apres poc temps q̃ hague pres titol de comte en lãy dela incarnacio de Jhesu christ e fou soterrat asanct Johan ỏla penya: e apres del dit cõte esnar so comte son fill apellat per son nom galindo e com aquest Galindo so Cõte de Arago apres poc tẽps morí lo rey garçia enigo de Nauarra e de subarbia e de riba gorça e morí en lany que comtauẽ dela incarnacio de ie su christ. dccc. iij. anys Apres la mort de aqst Garçia enigo de Nauarra e de subarbie so rey sõ fill apellat furtunyo e pres per muller la filla ỏl comte galindo de Arago loqual cõte feu en sõ temps lo castell de atarres e qui morí lo dit Comte en Lany. B. CCC. xx. anys e lo Rey furtunyo de Nauarra son comte de Aragoe de aquests Rey e Rey na so fill lo rey Sanxo Garçia lo qual regna poc temps apres la mort del Rey son pare cõ per lalmasor de cordua e rey de Osca fou mort en vna batalla que hague ab los moros en lany de. dccc. xriij. E romangueren los regnes e comtats sens hereter: e segõs recomtaua en les sues istorias lo gran arcabisbe Toleda

803

820

823

per los Nauarresos: e Aragonesos so elegit vn Rey: axi com da uall oyreu sapiau que apres la mort del Rey Sanxo Garçia de sus dit los Nauarresos e Aragonesos romangueren sens rey e senyor e los dessus dits no volent star sens Rey elegiren per lur rey vn Canaller de Bigorra lo qual era apellat per son nom Eniego: e per tant com era spert e saui e agut so appellat Eniego e resta lo qual so bon rey e volẽt conquerir: e tolc la mes part de Nauarra als moros: e axi matex cresque de molts Castells: e viles lo comtat de Arago mẽtre visque e feu gran be als crestiãs e hauẽt fet lo dit rey les coses de sus dites dona muller a vn fill que hauia vna dona de casa rey al apellada per son nom Uraca: e axi o recita lo Arcabisbe toleda en les suas istories e pus fe tes les coses dessus ditas lo dit rey fini sos dies en lany dela incarnacio qui comtauem. Bccc. lx. anys e lexa rey son fill apellat Garçia eniego e so soterrat lo dit rey asanct Johan dela pẽ ya ab gran honor. Ãps la mort del rey dessus dit son fet rey son fill apellat Garçia Eniego dessus dit e aquest Rey vota de anar visitar lo monestir de sãct Johan dela penya ab la reyna sa muller e anant al monestir de sanct Johan dela penya per cõ plir lo vot e stant a vn loc qui es en lo camí apellat la Pobla grã

860

gent demoros los isqueren al en
contra e lo rey no perçabut fo
mort per los moros e axi matex
la reyna sa muller e tots los cre
stians qui ab ells eren: e apres p
bona ventura passa per aquell
loc vn Caualler apellat Vidal a
uarca e troba lo gran conflicte
qui son senyor lo rey era mort e
la reyna e lo dit caualler vahe q̃
del ventre dela reyna exia vna
ma de criatura e lo caualler tan
prestamẽt deualla d̃ son cauall e
ab la spasa trasque la creatura
del ventre dela reyna e lo caual
ler viu tantost que era fill: e feu
lo bateiar e mes li nom Sancho
e portal sen en so del seu e feu lo
nodrir en tal forma que lo dit
infant apres fo rey axicom auãt
oyreu apres mort daquest rey e
niego: segons en les istories del
Arcabisbe toleda es recitat ro-
mas la terra tota torbade: e ab
gran tribulacio pertant com erã
romasos sens rey e senyor no sa
bentres del infant pero com ha
gues gran temps durat los po-
bles no pusqueré sostenir les so
bargaries que p los maiors los
eran fetas e per aquesta raho a
iustant se corts generals en la
ciutat de Jaca per raho que ele
gissen rey, e lo caualler qui tenia
infant que ell hauia nodrit venc
ales corts amanant ab si linfant
vestit axi com si fos son fill faẽt
li portar ab sos peus auarques
calsades axi com en aquella mũ
tanya se costumaua de portar ne
los infants: e com lo Caualler
fos en lo loch hon les corts se te-
nien dauant totas les gents de
les corts hon eran prelats Ba-
rons Cauallers e homẽs de ciu-
tats e viles dix tals paraules lo
Caualler Senyors atots es cert
cõ lo rey Gracia eniego fo mort
e ab ell la reyna sa muller p mo
ros anant asanct Johan d̃la pẽ
ya: e per bona ventura yo passi
per lo loch hon lo conflicte era es
tat e trobi aqui lo dit rey mort
e la reyna sa muller e viu que dl
ventre dela reyna exia vna ma d̃
criatura: e tan prestament cõ yo
viu la ma dela criatura deualli
de mon cauall: e ab la spaça tras
qui li la criatura del dentre e viu
que la criatura era fill mascle: e
en continent fiu lo bateiar e me
ti li nom Sancho: e apres lo men
porti enço dl meu el e fet nodrir
e ara io le menat açi lo dit ifant
epsentel a vosaltres: axi com a
quell q̃ es vostre senyor pero si
açi ha alguna psona ho caualler
ho altre qui vulla dir lo contra
ri que no sia axi com yo dic Jo
offerre lo meu cors acombatre
que les paraules per mi recita-
des son axi ver es com per mi
sõ stades ditas e de ço totas les
corts ne foren marauellades e
volgueren ne saber la veritat: e
trobaren certament que axi era
estat com lo Caualler los hauia
dit he tanprestament les gents
dels corts prẽgueren linfant el
hagueren per lur rey e senyor: e

feren li vestir les vestidures Reals e ab grā plaer totes les gēts dclas ditas corts sen tornaren a pres aquest fo molt bō rey: e ba taller gran contra moros e pres muller dela qual procrea vn fill q̄ fou apellat Garcia cuarques a- quest cognō prēgueren los reys pertant com lo rey Sanxo portaua auarques com fou p̄sentat ales corts: axi com dessus es dit pero alguns diuen que prengue ren lo dit cognom per lo Caual ler quil hauia nodrit qui era axi appellat: los legidos prenguen ho perço quels plaçia e morí lo dit rey don Sanxo en lany dla Jncarnacio que cōtauē. dcccc v. anys e fou soterrat asanct Joā dela penya ab gran honor aps la mort del rey sanxo dessus dit fou rey son fill apellat per sō nō garcia lo tremolos e era apellat ptal com era en les Batalles tot temps el tremolaua pero ell era bon Caualler mas morí fort io ue lo qual rey procrea vn fill a- pellat sanxo lo maior e morí lo dit rey en lany de .Bcccc xvij. E fou soterrat asanct Johan dela penya ab gran honor. CApres dla mort dl rey sanxo garcia dessus dit fo rey son fill apellat san xo lo maior: e pres per muller la filla del rey de castella apellada per sou nom dona maior per q̄ a quell rey don Sanxo fou gran rey en hispanya: car ell senyorc iaue los regnes de Leo: e de ca- stella per la reyna sa muller: e p

si mater Mauarra e Arago e Su burbie: e Ribagorça de q̄ lo rey don Sanxo fo apellat empera- dor de hispanya e aquest rey feu leys en sos regnes aqui diuen furs ab que los dits regnes son regits aquest rey fou marit dela reyna que fou acusada de adul teri per sos fills e per aquella ra ho la dita reyna dona ason filla stre apellat ramiro lo comtat de arago lo qual lo Emperador dō Sanxo li hauia donat per cam- bra affer ne ases voluntats e do naley la dita reyna pertal cō ell la deffes contra sos fills legitis qui la hauian acusada de tā leig crum aquest fillastre era bort e al emperador plague molt ço que la reyna sa muller hauia fet en donar lo dit Comtat de Arago en Ramiro pres titol de Rey de Arago e fou lo primer rey de A rago quis intitula rey de aquell regne de aquell temps ença es i tulat regne e reyalme: e apres a cabades les coses dessus ditas morí lo rey don Sanxo Empe rador de hispanya en lany que comtauem dela Jncarnacio. d. ccccl x. anys segons lo arcabisbe tolcda recita en les suas istories c fo soterrat asanct Johan dela penya ab gran honor Mort lo Emperador don Sanxo dessus dit fo fet Rey en Arago Rami- ro fill seu bastart e aquest fo lo primer qui pres titol de Rey en arago e apres moris vn seu fra- re apellat Gonsaluo al qual lem

peradoz hauia lexat les muntan
yes de ſubarbia e de riba gorça
e que axi mater era fill legitim
del Emperadoz e lo dit don gõ=
ſaluo fo mort per vn baro gaſco
Tomanera ỏ guaſcunya e mort
lo dit gonçaluo ſon frare lo rey
Ramiro fou ſenyoz ỏles muntã
yes deſſus ditas: e apres lo rey
Ramiro pres muller la filla del
comta de Bigorra apellada per
ſon nom Alicçen dela qual pro
crea dos fills qui foren apellats
per lur nom lo primer ſanxo e lo
ſegon garçia e duas fillas la vna
fo muller del comte de proença
e laltre no hague marit: encara
hague lo dit rey vn fill bort aq̃ſt
rey Ramiro era molt virtuos
rey e gran conquiſtador e ſtant
lo dit rey ſobra lo ſiti del grado
pres lo riu de ſinca: lo rey de ca
ſtella lo feu morir per gran mal
que li volia perço com hauia de
fenſada la reyna ſa mare e lo dit
rey de caſtella era ſon frare ma=
ior eligitim: e aqueſta mort fo fe
ta en lany dela Incarnacio de
Mil. lxvij. anys e fou ſoterrat lo
ſeu cors aſanct Johan dela pen
ya ab gran honor Mort lo rey
Ramiro deſſus dit fou fet rey ſõ
fill Sanxo ramiro en edat de.
xviij. anys lo qual fo molt bon
Rey: car hague guerra ab lo rey
de caſtella e ab lo rey de Nauar
ra: e apres da q̃ſta guerra lo rey
de Nauarra morí e los nauare=
ſos prengueren lo per rey e aps
de allo; lo dit rey hague Batalla

1067

ab ſon coſin germa lo rey de ca=
ſtella: e los caſtellãs foren ven=
çuts e aqueſta guerra fo pertal
com lo pare de.l rey de Caſtella
li hauia mort ſon pare axi cõ de
ſus es dit ſobre lo ſiti del grado:
e apres lo dit Rey don Sanxo
pres muller dela qual procrea.
iij. fills qui foren apellats p lur
nom Lo primer don Pedro e lo
ſegon Alfonſo. E lo terç ramiro
qui fou monio del moneſtir de
ſanct ponç de Tomeras qui es
en lengadoc e lo dit rey don ſan
xo fini ſos dies en lany de Mil.
lxxi: e fou ſoterrat a ſanct Johan 1071.
dela pẽya ab grã honor. ¶ Aps
dela mort dl rey don Sãxo deſ=
ſus dit fo rey de Nauarra e de a
rago ſon fill primogenit apellat
don Pedro lo qual tenia aſitia=
da la ciutat Boſca com lo rey ſõ
pare morí e aquí fo iurat per rey
lo qual pres la ciutat Boſca e la
leua als moros ab aiuda de vn
Caualler apellat don Pedro de
liçano: e aqueſt Caualler era de
uallat deles muntanyes ab mol
tes gents darmes tots portant
maſſes e per aqueſt caualler: e p
les ſuas gents deſſus ditas Lo
rey venç̃c la batalla dels moros
e pres la ciutat: e apres lo dit rey
feu noble hom lo caualler e volc
que de quí auant ſe apellas don
Pedro maſſa de liçano e vet açi
lo primer noble deles maſſas e
fetes les coſes deſſus ditas Lo
rey don Pedro fini ſos dies no
romanent dell fills e morí en

1105. lany de Mil.cv. E fou soterrat lo seu cors al monestir de sãct io han dela penya ab gran honor. Quant lo rey dõn Pedro desus dit fo mort fo fet rey son frare a pellat Alfõso lo qual rey fo grã bataller car entra moros e cresti ans hauia hagudes.xxvüij. Ba talles e en la darrera batalla ql dit rey se troba se perde dauant fraga que may despuys sen sabe res: e tot aço li esdeuẽc com lo de sus rey no hauia conexença dles gracias que Jesu christ li hauia fetas abans lo hauia en poca re uerẽcia car deles sanctuaris de Jesu crist fahia estables als ca= ualls axi matex qs portaua mal ab los seus Barõs no hauẽt los grat de negun seruey que fet li haguessen abans tots iorns los tolia lurs libertats e franqueses e per totas les rahons dessus di tes nostre senyor Jhesu crist lo puni en talforma que del dit rey may sen sabe res: ne permes q̃ dell romangues res. E aqst rey 1120 Alfonso se perde en lany dela in carnacio de Jhesu crist mil.cxx. ¶ Apres la mort daqst rey Alfõ so los aragoneses anaren al Pa pa per hauer licẽcia que trasque sen lo monio ramiro qui era frare del dit rey qui staue en lo mo nestir de sanct Ponç de Tome= ras e lo Papa tanprestament cõ hague oyits los aragoneses do nals licẽcia de traure lo dit ramí ro monio del monestir: e los a= ragoneses auer obtẽguda la di= ta gracia sen menaren lo dit Ra miro e feren lo rey e donaren li muller dela qual procrea vna fil la qui fo apellada per son nom petronilla mas los Nauarreses no volguerã lo dit ramiro p rey e per aquesta rahο forẽ separats los regnes la vn del altre daquí auãt. E regnãt lo rey ramiro mõ io los barons de Arago lo presa uen fort poc entãt q̃ lo dit rey ne hague conexẽça e trames vn mi satger al abbat del monestir de sanct Ponç de Tomeras demã= nant lo de consell: que faria ne cõ se deuia regir. E lo abbat ab lenbaxador del rey entraren sen en lort dell monestir hon hauia moltas cols el abbat noli gosa donar altra consell ne respos= ta sino solament que dauant lo Embaxador scapçaua totes les pus grans cols e aço fet isquerẽ se de lort e lo misatger apres tor nassen a sõ senyor lo rey lo qual li demana quin consell li hauia donat lo abbat e lo misatger dix liço ql abbat hauia fet de escap çar les grãs cols e lauors lo rey entes so quel abbat hauia fet õ escapçar les grans cols: e aço q̃ li consellaua e conuoca corts ge nerals als aragoneses en la ciu tat de Osca e aqui vẽguerẽ tots los barõs e Nobles de Arago e com los dits Barons e nobles dessus dits foren tots aiustats lo Rey los preposa com ell los hauia fets venir e aiustar aqui p tant com volia fer vna campa,

no esberdo

El cuento antiguo dice hay adormi Perat.

na que la oyssen de tot son Reg
ne e que per aquesta raho los ha
uia fets aiustar e ses falla lo dit
rey feu la dita capana: car pocs
foren los barons qui scaparen q
lo dit rey los feu tots morir e a
co pertant com lo presauen tan
poc e apres hauent fet lo rey los
fets dessus dits comana la filla
als aragonesos e lo dit Rey tor=
nasen al monestir e feu sancta vi
da e aqui fini sos dies en Lany.
Mil.cxxxvij.aquest rey fou apel
lat Carnycols e apres mort del
dit rey los aragonesos donare
marit ala reyna sa filla lo Illu
stre princep egregi comte de bar
calona en Ramon berenguer axi
com per auant oyreu en les isto
ries dels comtes dessus dits.
Pus vos he dit e recitat co fou
poblada hispaya e per quines
generacios senyoreiada fins en
lo temps de vuy ne com en lo
temps dels Gots tornare ala fe
cristiana en la dita terra despan
ya o en la mes part ara vos dire
com comença lo babtisme en fra
ca e qual fo lo primer Rey cre=
stia de franca ne de quines gene
racions son dessendets los dits
reys. Per q deueu saber segos
he trobat en les istories dls reys
de fraca les quals feu filomena
secretari de Carles q dels reys
d fraca ni hague.iiij.tots negres
dos lors. E lo primer rey negre
hauia nom morynus e lo sego
hauia nom clodoueo. E lo terc
rey hac nom cloms. E lo quart
rey hague no morynus e tots a
quests reys foren pares e fills la
vn apres laltre: e lo quiut rey fo
apellat Clodoueo: e fo fill del
quart rey negre e lo sisen rey fo
apellat rilderic fill de clodoueo
e aquests dos reys foren lors q
tal com hauian les mares blan
ques e lo dit rey rilderic. Fo lo
primer Rey crestia dela casa de
franca e aco per inductio dela re
yna sa muller q era crestiana: en
cara vos dire per que los reys d
franca nexe ab la creu en la spal
la dreta tots los dessendents dl
rey rilderic axi com deual oyreu
deueu saber que segons he legit
en les istories del rey de franca
que en lany dela incarnacio. B. 504.
iiij. Si hauia vn rey en franca q
hauia nom rilderic lo qual era
menyscrehent e arria e per forca
hauies presa vna filla de vn rey
alamany crestia per muller qui
per son nom era apellada ermis
sen la qual era bona crestiana: e
iames per lo rey son marit no li
fouvedat d esser o he co aqst rey
abans que hagues la dita mul=
ler fos victorios en les batalles
contra sos enemics apres quel
dit rey hac presa la dita reyna p
muller tostemps fo sobrat e ven
cut per sos inimics encara nos=
tre senyor Jhesu crist li donaua
altra plaga al dit rey que tantes
vegades com hauia empreny=
da la reyna sa muller iames los
prenyats li venian a be e si nexi
en no viuien de q lo dit rey va=

Pus vos he dit e recitat co fou poblada hispaya e per quines generacios senyoreiada fins en lo temps de vuy ne com en lo temps dels Gots tornare ala fe crestiana en la dita terra despan ya o en la mes part ara vos dire com comença lo babtisme en fra ca e qual fo lo primer Rey cre= stia de franca ne de quines gene racions son dessendets los dits reys. Per q deueu saber segos he trobat en les istories dls reys de fraca les quals feu filomena secretari de Carles q dels reys d fraca ni hague.iiij.tots negres dos lors. E lo primer rey negre hauia nom morynus e lo sego hauia nom clodoueo. E lo terc rey hac nom cloms. E lo quart

ent les coses dessus dites stant vn iorn en la cambra ab la Rey na sa muller dixli tals paraules o be fuy maleuēturat lo iorn que yo prengui a uos per muller Car iames despuys no som estat victorios contra mos inimics a bans los dits mos inimics hā cobrada victoria sobre mí: enca re altra plaga que tant io nous he emprenyada que negun pren yat sia vengut abe e si naxen no viuen per que molt mes me ha guera valgut que iames vos ha gues vista ni presa per muller e hauent dites lo rey les paraules dessus ditas posa silenci en son raonament E hauent callat lo rey e la reyna hauent oydes les paraules quel rey li hauia ditas respos la reyna dient tals parau les. ¶ O senyor not marauells si despuys que tu has presa ami p muller no est stat victorios con= tra tos inimics e sapias que es gran raho e dir te per que: Car tu senyor tens ami qui son cresti ana e filla de deu omnipotent lo qual es creador e ha creades to tes coses e vos senyor sou fill dl diable Enganador dels pecca= dors e aq̄lls adorau e tenú per vostre deu e senyor e per aquesta raho vos no haueu victoria so= bre vostres inimics mas si vos creeu senyor en lo meu deu el in uocau en la batalla sens falla la uors vos haureu victoria cōtra vostres inimics: car lo dit seny= or es vençedor deles batalles e dona victoria en aquells qui in stament lo inuocen apres seny= or siau cert que la hora q̄ p vos sera inuocat e creureu en ell qui es pare e fill e sanctspirit e son. iij. persones e vn deu e aquell fill nasque de mare verge e fo verge anans del part en lo part: e aps lo part e venc en lo mon e fo hō: e apres pres mort e passio per rē bre humana natura: qui era per duda per lo peccat del nostre pri mer pare Adam e axi matex resu cita al terç dia E apres .xl. iorns sen munta al cel per son propi po der: e aço com senyor vos ferma ment creureu qui es stat tot fet per lo meu deu e Senyor sereu vençedor de vostres inimics: e los meus prenyats vendran a be e viuran e sapiau senyor que les armes del meu deu Senyor sona sancta vera creu en que lo dit senyor fo posat lo iorn del di uendres sanct e qui porta aque= stes armes e senyal neguna ma= la cosa no li pot noure. E aço dit la reyna dona callament ases ra hons e lavoncs lo Rey hauent oydes les paraules per la reyna dessus ditas Respos axi ala rey na sapiau reyna q̄ ara yo deig hauer batalla ab alguns de mos inimics e sens falla si Jo son so brat per ells en la batalla io in= uocare lo vostre deu e veure si se ra en ell tan grā poder com vos li donau: e si ell me aiuda em fa vençedor e puys me demōstra q̄l prenyat que portau li sia plasēt

e vísque sens falla lauors io creu
reque ell es lo qui vos dieu em
are seu ab tots los pobles ỏ mõ
reyalme. ¶ E lauors la reyna lí
dix senyor íous fare venír açi vn
sanct hom apellat remigí qui es
seruidor de deu Jhesu christ lo
qual es en la ciutat de rems q̃us
ho dira eus odara pus clar ente
nent e lo rey respos ala reyna q̃
ara no calía fins fos tornat dela
batalla: e apres pocs dies lo rey
ríderíc ana ala batalla e encon=
tras ab sos ínímics p̃ los quals
lo dit rey era vẽçut e sobrat dar
mes e lauors lo rey recordant se
deles paraules que la reyna er=
massen sa muller lí hauía dítas
Comença de ínuocar lo deu de=
la reyna ermassen e q̃ lí aíudas
e de continent com lo ℞ey rín=
deric lo hague ínuocat nostre sẽ
yor Jesu crist li en vía la sua aíu
da e foren vna legío de An=
gels tots vestíts de blanc e cas=
cuns portãt vn peno ab la creu
vermella per lur signe: e tantost
lo rey fo vẽçedor axí com era vẽ
çut e sobrepuía tots sos ínímics
e ab aquesta victoría lo rey rílde
ríc sen torna en la ciutat de Pa=
ris e tã prestament que fo tornat
dit ala reyna sa muller la aíuda
quel seu deu li hauía feta: e que
per ell era stat vẽçedor de sos ín
ímics e que ara creya que ell era
pus poderos que no eran los se
us deus e que hauia vístas ỏles
suas gents tots vestíts de blanc
portãt cascu vn peno ab la creu
vermella per ínsígne per que
tostemps que aella vengues be
que fes venír aquell sanct hom
remigí seruidor de deu iesu crist
que ell hí trobaría gran pler e la
reyna prestamcnt com hague oy
des les paraules del dit rey tra
mes per lo sanct hom remigí qui
era en la ciutat de rems lo qual
tan prestamẽt vence com lo rey
vae lo sanct hom remigí acullil
molt be e ab gran pleer e comta
li totes les coses que en la batal
la lí eran sdeuengudes e lo sãct
hom troba gran plaer en ço que
lo rey hauía dit e respos al ℞ey
diẽt lí senyor aquesta gracía vos
ha feta Jesu christ en cara laus
fara molt maior. car lo prenyat
que la reyna vostre muller por=
ta sera fill e portara lo senyal de
Jesu crist en la spatla dreta e lo
iorn que ell naxera en senyal q̃ a
Jesu crist sera plasent que ell ví
sque e que de quiauant tots los
reys dela casa de françа naxerã
ab la dita creu en la spatla aq̃lls
qui succeríã en lo dit regne ỏ frã
ça e seran sostenidors dela sanc=
ta fe catholica e tot axí cõ lo sãct
hom li hague dit axís complí p̃
obra: car sapiau que lo prenyat
dela reyna venc a be e nasque en
la manera dessus dita e lo iorn q̃
lo fill nasque lo pare rey rílderic
se feu crestía ab tot son regne: e
axí matex feu crestía lo fill e mes
lí nom cloqueyras e aquest rey
cloqueyres apres la mort del pa
re rey rílderic fo bon rey e comẽ

544

ça a regnar en lany .dxxxiiij. E aquests reys foren los primers reys crestians dela casa de fran ça de que de cōtll temps ença no son stats menys creēts ne ariās abās tostemps son stats obedi ents a sancta mare sglesia e veus açí en quina manera se pres lo babtisme en frança e com sanct remigi fou lo q̄i feu crestiās los primers reys e puys fo arcabis be de rems e per aquesta rao los reys de frança se ham acoronar e bateiar per mans del arcabisbe de rems. E aquestas generaciōs de aquests reys dessus dits forē .xxiiij. reys hu apres daltre fins al rey aruolt qui lexa vna filla q̄ hague nom Berca en lo temps ques comtaua dela incarnacio. dc.lxxx: e aq̄sta fo reyna de fran ça e pres se per marit vn grā prin cep alamany qui apellauen car les martell dels quals fo fill Pi pi rey de frança e de pipi fo fill Carles maynes que torna la fe crestiana en la mes part del mō axi com per auant oyreu. e veus açí la rao per que los reys de frā ça nexen ab la creu en la spatla dreta.

¶ Capitol. xiiij. q̄ tracta en quin temps comença la secta de Ma fumet e com Otger entra en la terra ab Onze barons.

Dus vos he dit en quī tēps comença lo bab tisme en frança e qui fo lo primer rey cre stia de frança dir vos he en qual temps comēça la Se cta de maffumet en les parts de affrica. en lany ques comtaua ō la incarnacio de Jesu crist. dxl. ij. comença a preycar Mafomet la sua secta en les parts de afri ca. Apres alguns temps lo rey soma de marocs moro comença a senyoreiar e regnar en Hispan ya e en la mes part de lengadoc e apres la traycio del comte Ju lia com los moros hagueren le uada la terra als gots catholics crestians e aço fo en lany dela in carnacio de iesu crist. dcc. xxiij. q̄l dit rey comença a regnar en la dita terra despanya fins ala ven guda de carles maynes pero per algun spay de temps abans Be carles entra en les parts de Ca talunya vn princep apellat p son nom Oger cathalo loqual entra enla dita puinçia ab. viiij. barōs sos companyons per tornar la dita terra ala fe crestiana axi cō dauall oyreu en la istoria seguēt

¶ Capitol. xv. qui tracta com lo princep Oger catalo entra en la terra dels gots ab. viiij. Barons e ab gran multitut de gent e con quista gran part dela terra.

Deu saber q̄ en lāy dela incarnacio de ie su crist ques comta ua. dcc: xxxiij. en la p uincia de Guiana si ha vn castell qui es apellat cata lo per totes les gents e era apel lat lo dit princep Otger cathalo

e com en aquella prouincia ha-
gues vn princep qui regia la di
ta terra per Pipi rey de frança e
lo princep e regidor fos apellat
per son ꝓpi nom Otger gollãt
mes pertal com lo dit princep fe
ya la sua habitacio en lo castell
cathalo per totes les gẽts era a
pellat lo dit pricep Otger catha
lo e totas les suas gents eran a-
pellats los cathalans: e com lo
dit princep fos alamany e fos d
alt linatge: e hagues lo coratge
molt valaros e ple de virtuts e
hauia ab si. viij. barons sos cõ
panyos los quals Barons eren
cascu de gran linatge e generos
empres lo dit princep ab los .ix.
Barons sos companyõs de con
quistar la terra e prouincia apel
lada dls gots e passar los mũts
perineus e aqlla terra e prouin
cia tornar ala fe crestiana: e com
lo dit princep e los Barons ha-
gueren empres la dita conques
ta e fossen prests per partir lo dit
princep volgue que cascuns dls
Barons diguessen lur nom los
quals eran axi apellats per lur
nom com asis seguex aquests ba
rons venien de tres en tres e e-
ran .iij. ternas e los primers crã
apellats Rapifer de moncada e
manaua ab si per sos compãyõs
en galçaren garau de pinos e nu
go de mataplana e la segona ter
ra crã en Jou de seruera e mana
ua ab si per sos companyõs En
garau Ramon de ceruello e en.
P. alamany e la terça terna eran

en ramon dangleſola e manaue
p sos cõpanyõs en gispert de ri
belles e en Berenguer roger Ba
rill e erã entre lo princep e aqsts
Barons sos companyõs e lurs
companyõs en nombre de .xxv.
millia combatents entre de peu
e de cauall e los dits .viij. Ba-
rons hauien lo dit princep Ot-
ger cathalo axi com lur capita e
maior: e com tots fossen prests d
partir Començaren a caualcar
tant p lurs iornades fins hague
ran passats los ports dela vall
Baran e foren en les valls apel
lades daneu e aq lo dit princep
e sos companyons dessus dits
hagueren de grans batalles ab
los moros deles ditas valls: e
encara ab los moros de tot pal-
lars e de ribagorça en tant q lo
dit princep e los Barons sos cõ
panyõs en poc de temps hague
ran haguda victoria e conquis-
tades les ditas valls prenguerẽ
lo castell de valencia de pallars
e tots los altres Castells qui en
les ditas valls eran e hauent lo
dit princep e sos companyõs cõ
quistades les valls e castells de
sus dits feren la via o Cami de
Cerdanya e de capçir les quals
muntanyes en poc temps les ha
gueran conquistades: e hauent
gonyades les ditas terras lo prĩ
cep e sos companyons comença
ren de fer de forts Castells per
fer se aqui forts per hauer a-
qui retreta per fer guerra als mo
ros qui eran poblats en aquel

BIBLIOTECA DE LA HISTORIA

les partides pres de aquella ter-
ra e com hagueren acabat de fer
los dits castells stablíren be les
fortaleses e lexaren aqui les mul
lers els fills que cascuns mana
ren ab si e daltre part edificaren
sglesias on oyssé missas e altres
diuinals oficis pertal que aqui
fos loat lo nom de Jhesu christ
e hauent acabades les coses de
sus ditas lo príncep e los barós
sos companyons començaré de
caualcar prenent la via o camí p
anar ala ciutat de gerona e com
foren a basalu aqui lo príncep e
sos companyons prengueré len
gua e saberé com lo rey de gero
na e tota aquella terra se apare-
laua per venír los al encontra e
sabent lo dit príncep e sos com
panyons aquella noua acorda-
ren de mudar camí e ferè la via
dela ciutat dempurics qui en a-
quell temps era vna deles grãs
ciutats dela terra. E prestament
lo dit príncep e sos companyõs
caualcaren tant fins foren da-
uant la ciutat la qual assitiaren
e meteren lo siti e stigueré sobre
lo dit siti fins tant que saberen q̃
tots los reys dela terra ab tots
los moros se aiustaué per venir
socorrer lo rey dempuries e per
hauer batalla ab ells: los quals
reys eran aquests primerament
hi era lo rey de fraga e lo rey de
tortosa e lo rey de roda e lo rey
de Tarragona e lo rey de Barçe
lona e lo rey de gerona e cascũs
de aquests ab lurs gents de mo
ros. Empero en lo temps quels
dits reys se trigaren aiustar stãt
lo príncep Otger cathalo e sos cõ
panyons sobre lo siti dela dita
ciutat dempuries pres malaltia
al dit príncep e daqlla malaltia
fini lo príncep sos dies e morí: e
ordona e volgue que napifer de
moncada fos maior sobre los al
tres companyons e atots los al
tres companyons plague molt
la sua ordinació e que fos axi cõ
plit com lo dit príncep volia em
pero los dits barons se dolgue
ren molt dela mort del dit prín
cep e no sens rao: car en la dita
mort perdien gran fama e renõ
e que no foren per los moros a-
ditenguts en aquella temor com
eren stant viu lo dit príncep car
los dits moros lo hauiã en grã
temor per la sua potencia e ardi
ment e caualleria qui en lo dit
príncep era empo lauors lo dit
Noble Baro napifer de mon-
cada tan prestament com lo dit
pricep fo mort e hague noua cer
ta que los reys dessus dits lí ve
nien al dessus ab consell dels al
tres barons sos companyons a
cordaren de leuarse del siti: e de
retraures en les muntanyes qui
per ells eran stades cõquistades
on hauien lexades les mullers e
fills e prestament caualcaren tãt
per lurs iornades fins foren en
les ditas muntanyes e aqui los
dits Barons se feré forts stigue
ren adespit dels moros fins la
venguda de carles maynes em

perador axi com per auãt oyreu
e morí lo dit príncep sobre lo si-
ti dela Ciutat de Emporics en
lany dela incarnacio de Jhesu
christ .dcc.xxxv.en les kalendes
del mes de Octubre.

35.

¶Capítol .xvi. Qui tracta del
tẽps q̃ tengueren los moros la
terra en poder encara tracta lo
dit capttol com lo papa el empe
rador Carles maynes hagueren
presa Carcaçona e com vengue
ren cõquistar Narbona e en qui
temps fo edificat lo monastir d
la grassa segons recita philome
na secretari del empador carles.

DUs vos edit e recitat
en la istoria d Orger
catalo e dls.viij.Ba
rons sos companyõs
en quin temps ven-
gueren en la dita terra apres de
la traycio del Comte Julia vos
dire en quin temps lo Empera-
dor Carles maynes pres Carca
çona e apres com edifica lo mo-
nestir dela grassa qui es en len-
gadoc ne per ques feu lo dit mo
nestir :e apres conquista Narbo
na segons es trobat en les istori
es qui foren fetas per Philome
na secretari de Carles maynes
emperador e foren fetas les di-
tas istories perlo secretari desus
dit en lany que teniem dela In
carnacio .DCC. lxxxv.anys se
gons recita philomena secreta-
ri de Carles maynes Empera-
dor que en lany que comtauem
dela incarnacio .dcc.lxxxx.fo pre
sa Carcassona per lo dit Empe-
rador e com la dita ciutat fo pre
sa:e abans quel dit emperador
isques per anar en altres parts
ab voler de Otger e de Enges e
lo Duc de Normandia ab lurs
gents Caualcaren e passarẽ los
munts Pireneus :e vengueren
fins a Gerona e corregueren tot
gerones fins ala mar e aqui prẽ
gueren vna gran presa on hauia
molts homens e fembras :e in-
fants los quals menaren presos
ab ells e los dits Barons estant
en la caualcada lo Papa e lo em
perador Carles e tota la host de
crestians foren partits de Car-
cassona faent la via e camí dela
mũtanya per coratge de anar a
setiar la Ciutat de Narbona:e
fo ventura que soc uengueren en
vna vall fort streta e secha :e a-
qui ells trobaren .vij. hermitãs
molt magres los quals troba lo
Archabisbe Turpí axí com la is
toria recita que anant cassant e
los cans correnT vn ceruo e lo ar
chabisbe seguint lo seruo troba
en la dita vall los.vij. hermi-
tans:e hauent los trobats lo ar
chabisbe los demana si eran cre
stians:e los hermitans li respõ
gueren que hoc Apres lo dit
Archabisbe los demana Com

c.i

hauía nom aquella vall: e los hermitans li diguerē que la vall magre: car axí la hauía apellada lo Rey de Barbona e lauors lo arcabisbe Turpí torna al papa e al Emperador Carles e atots los altres Barons e dix los com hauía trobats los. vij. hermitans en vna vall qui era apellada la vall magre e com lo Papa el Emperador hagueren oyda nouella tots ensemps hanaren ala çella dels hermitans e parlaren ab ells: e demanaren los si hauien res que meniar: e la vn dels hermitans los Respos lo qual hauía nom Tomas q̄ ells hauian. ij. pans e lo papa e lemperador digueren li quels aportas E lo hermita Tomas prestament porta los pans: e cō lo hermita hac aport at los dos pans lo papa li dix quels benehis e lo hermita benehí lo pa: e com lo pa fo benehit lo papa el Emperador partiren lo pa e donaren ne segons diu la istoría a be deu Milia persones e totes foren axí sadollades com si haguessen meniat deu milia pans e lo papa el Emperador vaent aquest miracle ab tot lur consell acordaren de atendar se aquí: e aps que foren atendats acordaren que fessé aquí vn monastir sots inuocacio de nostra Dona mare del creador e que lo monastir fos del orde de sanct Benet: e axí fou complit per obre: e apres acordaren los dits Senyors q̄ fessen aquí certes fortaleses en ques poguessen defendre si mester o hauien e tanprestamēt les dites fortaleses foren fetas: e acabades les dites coses tornaren Otger dangues e lo Duc de Normandia dela caualcada de que lo papa elo emperador Carles e tota la host dels crestians trobaren gran plaer: e los dits Barons se atendaren ala costa roia sobre la vall on es lo monastir edifícat per vn Castell que lo Emperador Carles hauía fet fer aquí lo Emperador hauía mes nom Montagut: e com lo dit Emperador Carles sabe que los Barons se eran aquí atendats prestament caualca e venc als dits Barons faent los gran festa e los Barons qui eren tornats e eran vint Milia de peu: e vint milia de caual: e portaren vna gran presa que hauien feta de moros e de moras e de infāts petits Car entre tots eran dos milia e. Bcc: e los infants eran los. Bcc. qui stauen cascuns en los bresols e per manament del Emperador foren tots bateiats e apres lo Arcabisbe Turpí muda lo nom en aquell munt e mes lí nom lo munt dels brassats: e encara lo dit munt es vuy ací apellat e aqst mudament de nom feu lo dit Archabisbe per amor dels infants qui tots eran stats portats aquí ab los braçols: e al emperador e atots los altres Barons plague lo nom: e apres

miracle grandissim

aqui matex edificaren vn mona
stir de sanct vicent e lo Empera
dor Carles dona a tots lo bate
iats vestiduras e forment p men
iar: e per sembrar e manals que
lauraſſen eque de aqui auant fo
sen bons Crestians: e axi fou fet
com lo emperador mana.

¶Capitol. xvij. Qui tracta com lo Papa el Emperador trameterē Rotlan e sos companyons per cobrar la prouincia dls gots e lo cami que feu e com en aquel la entrada atroba los. viij. Barons Crestians.

Com tot aço fou cōplit comença lany de la incarnacio de Jesu christ. Dcc. lxxxxi. tornassen lo Empera dor Carles al hermitatge dels hermitans e aqui hauia vn her mita dels. vij. lo qual era sancta persona: e era aquell qui hauia benehit lo pa e hauia nom Tomas e com lo Emperador fo als habitacles lo dit hermita canta missa e lo arcabisbe Turpi fo son diaca: e dix lo euangeli e esser acabada la missa per manament del Empador anaren tots a meniar: e apres que haguessen meniat foren ala tenda del papa Lo emperador ab tot lo consell del claron. E fou ordenat p los dessus dits que de mentre la obra del monastir se faria: e pertāt com eran en loc subiecte e de gran sequedat: e stremitat que ab gran affany podien hauer vitualles que Rotlan ab los Barons que aell plauria passas los munts Pireneus e caualcas per tota la terra e que fes lo cami de les muntanyes de Capçir: e de Credanya: e que isques abalaguer e passas per Leyda: e per lo mig de vrgell e que isques a barçelona e passas p Gerona o per Empuriese per elna treuessant Rossello tornant sen anos e que de tot quant gōyaria don lo delme lo dit Baro Rotlan ala obra del monastir Pero ques guart no fassa aturada enloc dcla dita terra p tal que los Reys dla terra nos aiustassen ne haguessen temps de aiustar per donar li batalla publica: e apres que lo dit consell fo determenat fo dit a rotlan: e als altres Barons los quals foren contents de complir tot quant lo papa e lo Emperador hauian ordonat e tant prestament lo dit Baro Rotlan ab tots los Barons de sa companyia Caualcaren per manament del Emperador Carles: e foren los dits Barons qui anarē en la dita caualcada ab Rotlan holiuer lo galoys: e Otger dels marses: e Otger de Normandia: e Vascho Angee E ara de Mont alba: E girart de

hosallo e molts daltres Barons
Nobles e Cauallers en nombre
de.xx.milia de cauall E.xxv.mi
lia de peu e totes aquestes gẽts
eren del son del Claro :e feren
lo Camí deles Muntanyes de
capçir e de Cerdanya axí com e
ra estat ordonat:e com lo dit rot
lan fou en la terra de capçir e de
Cerdanya lo dit Rotlan troba
aqui grans gents de Crestians
en alguns locs en les valls dels
munts Pireneus los quals cre
stians eran los.viij.Barons q̃
seran aqui retrets:e sostenguts
despuys dla mort dl príncep ot
ger Catalo dela sua entrada axí
com en la sua istoria es stat Re=
citat com los dits Barõs apres
mort del dit Princep se retra=
gueren en les ditas Muntan=
yes en los Castells e fortalesas
que hauian leuades als Moros
e los dits Barons se hauien fets
E aqui se eran saluats: e sosten=
guts fins aquell temps:E com
fos denunciat Arotlau que en
les ditas Muntanyes haguessẽ
trobats grans gents de Crestí=
ans lo Baro Rotlan hi troba
gran plaer:e monstra per obra
que axi era:car de continent los
se feu venir deuant:E parla ab
los Crestians e volc saber com
eran aqui e si hauien molt tẽps
stat en les ditas Muntanyes:e
los Barons Crestians li digue=
ran com ells eran aqui del tẽps
que aquell Princep Otger cata
lo era entrat en la prouincia dls
Gots per tornar aquella ala fe
Crestiana e com aquell Princep
morí sobre lo Siti dela Ciutat
Bempories la qual lo dit Prín:
cep ab ells ensemps tenian asset
iada:e per la mort del dit Prin
cep nosaltres nos leuam del Si
ti E recraguerã nos açí en aque
stas Muntanyes on nos som so
stenguts fins al temps de vuy
axi com vos Sẽyor nos haueu
trobatse de aço dix Rotlã he io
gran plaer per queus prec quem
digau si sou moltas gents en nõ
bre.E los Barons li digueran
que com entraren ab lo princep
Otger catalo eran en Nombre
de.xxv.milia Combatents en=
tre de peu:e de Caualle que ara
no eran tantes gents:mas tan=
tas com eran farien tot aço:E
quant ell los manas e lauors ro
tlan los empra que caualcassen
ab ell e los dits Barons tot pre
stament feren lo manament del
dit Baro Rotlan:e com los Ba
rons foren tots ensemps ab rot
lan prestament conquistarẽ les
planes de capçir e de Cerdan=
ya e hauent conquistades les di
tas terras:e muntanyes feu la
vía o camí de Balaguer e passa
ren dauant Leyda treuessant la
plana de vrgell e aq̃ lo baro rot
lã se encõtra ab .iij .reys moros
ab los quals hague batalla e los

Reys eren axi apellats e lo Pri-
mer era Rey de sogouia q̃ hauia
nõ alfac e lo segon era rey de to
ledo qui hauia nom Feregan e
lo Terçer era Rey de Fraga qui
hauia nom supertiu e aquest.iij.
reys de moros forẽ tots morts
ab.xxx.milia Sarrahins per lo
Baro Rotlan pero en la dita ba
talla mori aquell noble Baro
Otger de Normãdia de que to-
ta la host e Rotlan e los altros
Barons de sa companyia caual
ca ren tant p lurs iornades fins
foren deuant Barçelona e aqui
feren vna grã presa e feta la pre
sa feren la via ho cami de Gero-
na e de empurias e com Rotlan
fo deuant la ciutat dempurias
ell sa attenda aqui per cor de ha
uer la Ciutat Rotlan hauer a-
cordat de hauer la dita ciutat e
stant aqui trames al emperador
Carles lo delme de tot quãt ha
uia pres axi com ho hauia pro-
mes perla obra del monastir axi
cõ deuall oyreu. Sapiau que cõ
Rotlan ab los altros Barons
de sa companyia ha gueren acor
dat de romandre en lo siti de em
purias lo dit baro rotlan axi ma
tex acorda de tremetra al Em-
perador vn seu Baro appellat
Vascho angles ab tot lo del-
me deles coses q̃ hauia preses
per donar ala obra del Mon a-
stir axi com ho hauia promes: e
axis compli: car lo dit Rotlã tra
mes per lo Baro dessus nome
nat lo Belme de totes les coses
que hauia gonyades en la Ca-
ualcada e era tant lo guany que
solament entre bous e Vaques
trames delme.xxx.Milia e Ro-
cins e mulas. CCCC.e.xi Mi-
lia besants dor.Lxxxx.draps en
tra dor e deseda: e tot aço dona
lo Baro Rotlan ala Obra dela
sglesia del monastir axi com ha-
uia promes e quant Bascho an-
gles fo deuant lo Emperador
Carles e los Nobles que eran
venguts ab ell en nombre de.d.
cc.Cauallers e altres mil hi tan
tes lo Emperador los demana
Rotlan e Vascho respos al Em
perador senyor ell es en Empu
ries pres la mare al qual ha pro
mes ques retran e ques ferã cre
stians aram digau dix lempera-
dor Carles quines terres ha-
ueu conquistades en aquest vi-
atge E bascho an gles Respos
senyor capçir e Serdãya on tro
barem grãs gents de Crestians
qui hic passaren ab aquell Prin
cep Otger Catalo de Buiana
lo qual morí sobre lo siti de em
puries: e los seus Barons com-
panyons apres mort del dit prĩ
cep se retragueren en les ditas
Muntanyes: e si son tostemps
tenguts contra los Moros fins
a vuy: e com los hagucrem tro-
bats ab ells ensemps conquis-
tam totes les terras que tenien
los moros enles ditas mũtãyes
e aps hauẽt fet lo camip vos sen

yor. ¶E los.viiij. Barons tos temps son vẽguts ab nos altres E lo Emperador dix los si hauian haguda Batalla Senyor hoc en Urgell hon morirãn.iij. reys de moros ab.xxx. milia Sarahins pero mori en la Batalla lo noble baro Otger de normãdia al qual rotlan fa fer vn monestir en los munts de rossello a honor de sanct Andreu qui sera sotsmes ala grassa caqui meterẽ lo cors del dit Baro he lauors Carles e tota la host se dolgue molt dela mort del dit Baro e apres carles damanals los.viiij barons si venian ab rotlan e va scho dix li senyor hoc daço dix lo emperador Trop io grau pler e apres de totas aquestas raons fou donat lo dit delme al monestir. E la doncs lo comte de flandes vahent que le vall era plena de tãtes riqueses muda lo nom ala vall e dix li la vall grassa car dabans hauia nom la vall magra.

¶Capitol.xviij. qui tracta d vn parlament que lo comte de flandes hague ab lo empador sobre lo serueys que aymaric de Narbona hauia fets al empador el emperador noli hauia res donat e com li promes Narbona e tota la terra dels gots po apres rotlan fo tornat feu altra ordinacio.

SEgons es recitat en les istories del emperador Carles tan prestament cõ lo dit emperador hague fundat lo monestir dela grassa aci com demunt es dit e cõ Otger de niues clo duc de normandia fossen tornats lo emperador ab los barõs dessus dits lo comte de flãdes dix al emperador tals paraules parlant ab ell de remuneracio de serueys senyor molt som marauellat de vostra senyoria de ço queus dire sapiau senyor que aci es aymaric de Narbona del qual lo dit comte racõpta los serueys q̃ hauia fets al emperador e tots iorns non cessaua de fer e que iames lo dit emperador noli hauia res donat d que tots los barons e grans senyors dela sua host ne estauen molts marauellats per que lo emperador hauer oydes les paraules quel comte de Flandes li hauia ditas dels serueys del dit aymaric respos al comte dient li que sens falla no era culpa sua com no hauia feta gracia al dit aymaric mas lo dit aymaric hauia culpa com no li hauia res iames demanat e per aqsta rao ho hauia pdut: e lauors lo cõte de flãdes feu venir lo dit aymaric dauãt lo empadore cõ aymaric li fou deuant lo empador li dix tals paules aymaric vet assi locõte d Flãdes quis ha retrets los teus serueys quens has fets e tots dies no cesses q̃ yo iames

nofe feta gracia negõa ne donas
tiu algũ al qual cõte yo e respost
no es culpa mia mes tua qui ia
mes no mas res demanat: e per
aquesta rahyo lo dit comte te ha
fet venir deuant mi e com aymа
ric hague entefes les paraules q̃
lo emperador li hauia ditas res-
pos al emperador en aq̃sta ma-
nera senyor tot ço que vostre sen
yoria a dit sta en veritat q̃ iames
per mi nous es stada demanada
neguna gracia de seruey que io
senyor vos hyaia feta pero seyor
be sab vostre senyoria que aq̃ll
demana qui be seruex per q̃ seny
or ious e ben seruit: e seruire la
renumeracio vostra senyoria la
fara quant be li plaura q̃ gens
per aquesta rahyo io nom stare d
fer lo seruey acostumat lauors
lo emperador vaent la bona in-
tencio del dit aymaric li promes
de donar la ciutat de narbona e
de cõquistar la apres li promes
tot lo principat dels gots e axi
es recitat per philomena secreta
ri del empador carles en les isto
ries dela grassa e veus asi aqui
fo primer pmes lo dit principat
empo apres lo dit empador ha-
uent racobrat Rotlan: e hauẽt
vist los .ix. barons qui hic eran
passats ab lo princep Otger ca-
thalo hauia trobats en la terra
lo emperador ne feu altra ordi-
nacio segons oyreu per auant.

¶ Capitol .xix qui parla com rot
lã tenc asetiada la ciutat de em
purias e cõ se leua del siti e sen
torna al Emperador elí prasen-
ta los .viij. Barons xpians los
quals hauia trobat en terra dls
gots.

Apres poc tẽps que rot
lan hauia estat en lo si
ti de Empurias e vaẽt
que los dempurias li
venian ameyns daço
que li hauian promes e que tot
ço que feyan nou feyan sino per
enganar rotlan e aço feyan per
tant com sabíb quels reys deto
ta la terra se aiustauẽ per venir
de sobra rotlan e lo dit baro sa-
bent les ditas coses leua lo siti e
partis dampuries e passa per ro
silio hon feu fer lo monestir de
sanct Andreu dessus dit e aquí
feu soterrar lo cors de aquell ma
gnific baro Otger de norman-
dia e apres q̃ aço fou fet caual-
ca tant per ses iornades qae vẽ-
gue ala grassa hon troba lo em-
perador ab tota la host dels cre-
stians e aquí lo dit rotlan pre-
senta al emperador los .viij. ba
rons qui encara ni hauia algũs
de vij de aq̃lls qui hic eran pas-
sats ab lo princep Otger catha-
lo pero la mes part eran fills de
aquells e eran nats en la terra e
apres Rotlan dix al emperador
la manera com se eran sosten-
guts de que lo emperador troba
gran plaer en los dits barons e
dix a rotlan que los se acostas e
axí fo fet com lo emperador ma
na.

¶Capitol. xx. Qui tracta com com apres que rotlā fou tornat dela caualcada lo papa el empe rador anarenssetiar narbona e dels fets que feren stāt enlo siti.

TAnt prestament com Rotlan fou tornat ō la caualcada lo papa el emperador car les ab totesles sues gēts dela ost dels crestians anarē po sar lo siti ala ciutat de Narbona e fou en temps deles kalendes del mes de Juny en lany dessus dit. dcclxxxxi. any e aquí lo papa el emperador hagueren de grās batalles ab los reys moros ō to ta hispanya que cascuns fey en valença al rey metre de Narbo na e encare lo papa el Empera dor hagueren batalla stant so bre lo dit siti ab. xvi. reys de mo ros que hauía de massela fins a Narbona e aquesta batalla fo a arlet en proença e lo papa el em perador foren Uençedors dels dits moros en la qual Batalla moriren molts crestians en tāt que no' conexien los vns entre los altres el emperador Carles lauors feu oracio que nostre sen yor li fes tanta gracia que ell po gues conexer los crestians entre los moros per tal quels pogues fer soterrar: e prestament hauēt feta lo emperador la dita oracio nostre senyor li feu aquella gra cia que los crestiās q̄ erā morts en aquella batalla tots stauē gl rats la cara vers lo cel e los mo ros stauen boca deuers p terra e lo Emperador vaent aquell mi racle feu gracias a nostre senyor e feu soterrar tots los crestians en bells monimēts quels feu fer alla on la batalla era stada q̄ en cara vuy hi son. E apres tot aço lo papa el emperador hauer ob tenguda aquesta victoria sen tor naren sobre lo siti de Narbona e stāt enlo dit siti tots los reys ō moros dela terra apellada dels gots qui apres es appellada ca thalunya corregueren ala grassa e foren aquests lo Rey de fraga lo Rey de leyda lo Rey de Tor tosa lo Rey ō Tarragona lo rey de Barçelona lo Rey de girona e lo rey dempuries e tots ensēps ab lurs gents anaren al monest tir dela grassa p destrohir lo dit monastir mas siau certs q̄ cō lo empador carles sé ana p tenir lo siti anarbona ell lexa lo dit mo nastir ben fornit de bona gent p q̄ los dits reys dels moros noy pogues sen fer negun dan: mas entraren en vn castell lo qual e ra pres delmonastir apellat Pa lau E aquell prengueren e apres los dits reys anarē als dits her mitatges dels. vij. hermitās e p fer ne desplaer al emperador car les dits reys mataren los. vij. hermitans: e meteren foc en lo hermitatge pertant que los dits hermitans se cremassen: e p vo luntat de deu no sen crema negu e cō los reys moros hagues sen feta aquesta caualcada tornarē

sen en Roffello e aquí aturarē al guns dies per formir los castells de rosello :e començaren lo Castell dela clusa e aquell stablíren de gent cuydant se que los cresti ans stiguessen per aquell castell de no fer los mal en la terra e cō aço hagueren fet los dits reys sē tornaren cascuns ensa terra.

¶Capitol.xxi. Qui tracta cō los reys moros dla prouíncia dels gots corregueren fins ala grassa e matareu los.vij. hermitans en care parla lo dit capitol com lo empador vota passar los monts pireneus e conquista la prouín cia dels gots e torna la ala fe cre stiana e intitula lo príncipat E meteli nom catalunya per amor del príncep cathalo e de sos cō panyons.

Apres que los reys moros dessus dits se foren partits del Castell d palau e hague ren cremats los her mitatges e morts los.vij. hermi tans lo monio elias Caualca lo sen dema per lo matí e partis del monastir dela grassa ab.xxxx de cauall e ana veure lo dāpnat ge que los moros hauien fet al castell de palau e anant al castell passa per los hermitatges los quals troba cremats e destruits e viu aquí los cossos dels her mitans morts los quals per vo luntat de deu no seren cremats e de ço lo dit monio hague gran dolor dela mort dels.vij. hermi tans sancts homēs e prestamēt lo dit mōio los feu portar al mo nastir dela grassa e com lo abat dela grassa viu los cossors dels sancts hermitans feu los po sar deuant laltar e feu los cobrir ab palis dor e desoa E lo mon io elias ab los altres mōios del monastir acordaren que no soter rassen los cossos dels sācts her mitans fins hagguessen denun ciada la mort al papa e al empe rador carles de que fou acordat que lo monio Elias anas al Pa pa e al emperador per denūciar la mort dels sancts hermitans e axí fou fet e tan prestament lo mōio helias caualca ab ses gēts e vengue al siti de Narbona e de nuncia al papa e al Emperador tot ço que los reys moros hauiā fet dela destructio e cremament de palau e dela mort dels sancts hermitans en la manera dessus dita com los hauien portats a la Grassa que nols hauien vol guts soterrar fins atant que fos denunciat aells clauors lo papa el emperador carles oyt ço q̄ lo monio elias los hauía dit troba ren gran desplaer en la mort dls sancts homens e digueren al ar cabisbe Turpi que ell hi anas a fer la sepultura als dits sancts hermitāts e lo dit arcabisbe pre stament cōpli lo lur manament qui en continēt caualca e ana a la grassa e feu la dita sepultura als dits dits sancts hermitans

honorosamẽt axi cõ asancts ho
mens se pertany e apres esser tor
nat lo arcabisbe turpi en lo siti
de Narbona e dins poc tẽps la
ciutat se rete pero alguns dies a
bans q̃ la ciutat sa retes la rey-
na de Narbona se hisque dela
ciutat e sen venc al empador axi
com ara oyreu. Sapiau que al-
guns dies abans q̃ la ciutat de
narbona se retes la reyna d̃ nar
bona muller del rey metre acor-
da de exir se dela ciutat e venir
sen al empador per coratge de
fer se xp̃iana. e la dita reyna era
filla del lalmãsor de corboua e
hauia nom Hormuda e axi cõ la
reyna ho hac acordat axiho mes
per obra. Car hun iorn la dita
reyna faent semblant de anarse
daportar al castell dels Jueus
e per lo portal del castell sa hisq̃
dela dita ciutat e mana ab si sẽt
dones he donzelles sens hõ ne-
gu e anassen tot dret ala tenda
del Empador e cõ lo empador
sabe q̃ ella era la reyna de Nar-
bona he q̃ venia ha ell haguẽ so
birã pler e acullila molt be e axi
matex totes les altres dones e
apres lo empador li demana p q̃
venia si li volia res dir e la rey-
na respos al Emperador e dirli
tals paraules senyor yo vinc assi
per tal com he conagut q̃ la vos
tra ley xp̃iana es millor q̃ la sec-
ta de Mafumet per q̃ senyor yo
son venguda assi auos p tal quẽ
fassa xp̃iana ab totes aqstes mi-
as dones e donzelles e si plaura
a vostra senyoria fareu me cresti
ana al monastir d̃ nra donor dla
grassa e cõ lo Emperador hague
hoyda la reyna troba grã plaer
en ses paraules e prestament lo
dit emperador caualca e menas
sen la dita reyna al monestir de
la grassa e aqui lo dit empador
la feu chrestiana ab totes les do
nes e donzelles e noli muda lo
nom e cõ lo empador hague feta
xp̃iana la reyna ana meniar epo
sar en taula lo empador e mes
sa prop de si la reyna e astant en
taula lo empador dix ala reyna
ella si volia marit e la Regina li
respos que ella faria ço que ell
manaria ara dix lo empador yo
vull q̃ vos prengau marit e que
prengau daqsts Barons q̃ son
en aquella taula lo millor quis a
gradara e la reyna mirant se los
tots e estant en aqst pensament
venc hun baro lo qual venia del
bernia qui hauia nom falcho de
monclar. Eera hun dels gentils
homens de sa psona qui fos en
sa companyia del emperador e
astãt en la taula venc a fer reue-
rencia al dit empador e lo empa
dor li feu gran festa e cõ falcho
de montclar hague feta reueren
cia al empador eli astaua dauãt
la reyna dix al empador senyor
aqst baro ha muller e lo empera
dor li respos e dix q̃ no. Doncs
senyor dix Ermida yo vull a-
quest per marit el empador aqui
matex va loy donar sens altra
dilaçio e apres feu lo comte de

hun comptat en aluernia e do-
na ala dita Reyna Ormida v-
na gran quantitat de moneda e
daltres riqueses e feu donar ma
rits atotes les altres dones ema
na q̃ de continẽt sen anassen en
lo comtat he axi fou fet apres lo
dit empador sen torna sobra lo
siti de narbona e hun iorn astãt
sobra lo siti hisque lo rey Metre
clo almasor de Cordoua frare õ
la reyna e ab dosos ensemps fo
ran morts en vna brega de chre
stians e tant prestamẽt apres la
ciutat fo presa es rete al empera
dor e hauent lo empador la ciu-
tat la dona a aymaric de Nar-
bona axi cõ li hauia ꝓmes e feu
li pendra titol de vesconte qui
encara vuy es axi intitulat e aps
q̃ hague donada la ciutat a ay-
maric lo papa volgue la part de
la sglesia la qual lo empador no
li hauia reseruada e lo empera-
dor dix a aymaric sapias Ayma
ric q̃ yo te donada la Ciutat de
Narbona e not podia donar la
part dela sglesia p quet coue de
donarli la sua part Senyor dix
aymaric vos ma donas a ir nar
bona pero no es meyns vostra
ara que era cõ lam donas per q̃
senyor feu na a vostra voluntat
clo empador dona la part al pa
pa que li pertanyia qui encara
vuy es del a rchabisbe dela ciu-
tat e apres de aço lo emperador
carles hauẽt a memoria la mort
dels.vij. hermitans e axi matex
que los moros dela terra dels
gots li hauian fets de gran des-
plers e per la relacio de rotlan e
per la inductio dels.ix. Barons
xpians que hauiã robats en la
terra lo dit emperador vota ab
licencia del papa e ab consell de
libertat de passar los munts pi-
reneus e de tornar la dita terra
ala fe xpiana. E lo dit vot lo dit
empador feu en honor e reuerẽ-
cia de Jesu crist e de nostra do-
na mare sua e a honor dels.ix.
ordẽs dells sancts angels e que
en reuerencia dells totes les co
ses e ordinacions q̃ ell faria en
la terra serian a nouenas e que
per tant cõ lo princep hauia nõ
Orger cathalo era estat primer
ab sos cõpanyons qui apres la
malesa del comte Julia era en-
trat en la dita terra fos intitulat
princípat e per tant com lo prin
cep hauia nom cathalo la terra
fos appellada cathalonia e que
totas les gents dela terra e prin
cipat fossen apellats cathalans
e aparria segons aqstes istorias
q̃ los catalans no son exits dels
gots ni de alans axi cõ alguns
dien per que vuy en aquest iorn
la terra e les gents tenẽ lo nom
q̃l empador Carles dona e aps
de totes aquestes terras lo em-
perador comença afer les ordi-
nacions segõs que hauia votat
e dona cõpliment al vot axi com
deuall oyreu enla sua ordinacio

¶ Capitol.xxij. qui tracta de se-
nyorias que feu dins lo princi-

pat e dels bisbats e Ciutats e quants son e dels noms de cascuns dels senyors: E axi matex parle lo dit capitol fins a hon venc carles e cõsen torna en frãça e en quin tẽps mori.

En lany matex dessus dit en les calendes del mes de noembre en Bcc.lxxxxi.lo Papa e lo emperador Carles ab tot lo ysell del clero e de tots los altres barons dela host començaren afer les ordinacions: e partir la terra e principat en la manera seguẽt segõs lo vot del emperador axi cõ demunt es dit e primeramẽt ordenarẽ los dits senyors que en lo principat hagues.ix.comtats e cascun cõtat hagues sos limits e q̃ totes les altres senyories qui serien dins lo principat fossen dins los limits dels.ix.comtats e que cascun hagues vn vescomtat e vn noble hõ e vn verguessor tinguessen en feu per ells.e apres fetes les ordinaciõs dessdites feu ix.baronias magnades les quals dona als.ix.barons qui hi eren entrats ab lo princep otger cathalo e aq̃lls hauien trobats en la terra los quals barons lo dit emperador volgue fossen en fin franc alou e que los dits barõs no tinguessen res p lo comtats si no solament la faeltat p lo emperador e que aquests.ix. barõs fossen dits princeps en lurs baronias axicõ los cõtes eran dits potestats en los comtats. E les baronias foren intitulades cascuna dels noms dels barons e lo dit emperador ordena q̃ en lo dit principat hagues.viij bisbats e vn archabisbat e cascun bisbe prengues lo nom dela ciutat dõ seria Bisbe axi matex intitula les.ix.ciutats e foran aqstes seguents la ciutat de elna la ciutat Urgell la ciutat de roda qui puys ses mudada aleyda la ciutat de tortosa la ciutat d tarago na la ciutat de Barçelona la ciutat de vic la ciutat de Gerona e veus les ciutats e bisbats e aps intitula los cõtats e vescõtats e nobles e verguessors forẽ aqsts. Primeramẽt lo cõtat de rossillo e lo vescõtat de Castell nou e lo noble de canet e lo verguessor de mõt estocq̃ vuy sõ dits olius lo segõ cõtat intitula de cerdãya e lo vescõtat de querfordat e lo noble Buc lo verguesor den veig lo terç cõtat intitula d pallars e lo vescõtat de vila mur e lo noble de ballera e lo verguesor de toral la. Lo quart comtat intitula de empurias e lo vescõtat de roca berti e lo noble de huia e lo verguesor de fora. Lo quit comtat intitula de basalu e lo vescõtat de bas e lo noble de porqueres qui vuy son dits sancta pau e lo verguesor de besora. Lo sisen comtat intitula de hosona e lo vescõtat d cabrera e lo noble de santelles e lo verguessor de vila de many

¶ Lo seten cõtat intitula de barçalona elo vescõtat de cardona elo noble de muntclos elo verueſor de boſadors. Lo vuytẽ cõtat intitula Burgell e vescõtat dager elo noble de termens elo verueſor de guimera. Lo nouen comtat intitula de Taragona e lo vescõtat de estornalbou e lo noble de Castellet e lo verueſor de mediona e axi tots los. ix. cõtats e vescõtatse nobles e verue sors forẽ acabats iposant li lo lemperador los noms acascuns axi cõ dessus es dit. ¶ Apres fet tot aço intitula les. ix. barõnies cascuna segons los noms dels barõs los quals hauiẽ trobats en la terra: e la primera baronia intitula de mõcada. La segona baronia intitula de pinos. la terça baronia intitula de matapla= na. la quarta baronia intitula ô ceruera. la cinquena baronia intitula de ceruello. la sisena baronia intitula de alamany. la setena baronia intitula de anglola. la vuytena baronia titula de ribellas. la nouena baronia intitula de arill. E fet aço haguerẽ cõplides totes les seyorias qui foren fetes p lo emperador dins lo principat de cathalunya e donades als predeceſſors dels qui vuy ho poseherẽ ho la mes part dells e donãt compliment ales ordinacions dessus ditas lo dit empador passa los munts pireneus e yquista en breu tẽps tota cathalunya la vella qui es de lo bregat fins a noguera Ribagor çana po lo dit empador tenca= satiada gerona vn gran temps e iames la pusquerã haver. E de qui auant lo empador ne lo papa passaren auant ep fam se hagueran aleuar del siti de gerona vn gran tẽps e axi mater per tal com tots los reys de hyspanya los venien al dessus empo lo papa el empador hagueran cõqui stat rossillo e confient edificarẽ los monastirs de sanct miquel ô Cuxa elo monastir darles elo monastir de sãct genis en rossel lo. Eapres tot aço leuarẽ se del siti de Gerona per tornarsen en françа e feran la via dela vall de mer e aqui los dits senyors edifi carẽ vn monastir de monios del orde de sanct Benet axi com los altros que edificats hauiẽ en la dita terra del orde matexa e aps feran la via del riu de ter passãt per osona foren a Vic aq̃ feren seu cathedral. E partint de qui feren la via del Riu dessus dit e cõ foren la hon los ri se mescla uen ço es freuer e ther aqui los dits senyors feren vna grania ô monios la hon vuy es lo monestir e vila de Ripoll e partint da qui feren la via deles mũtanyes de Cerdanya per exirse del prin cipat mas los reys moros de hy spania qui saberen que Carles e lo papa sic exien hagueran feta tanta de gent cõ pusqueren e forẽ semesos al pas hõ lo papa e emperador ela host dels xpians

fundacion del con vento del orden. de. S.to Benito.

deuian passar en vna gran vall
e cõ lo emperador elo papa sabe
ren q̃ los moros eran al pas on
ells volían passar tan prestamẽt
anaren alla on los moros eran.
E aquí sobra lo pas hagueran
vna fort batalla dins la vall po
anostre senyor fo plasent q̃ los
dits senyors foren vençedors e
axi fo e apres q̃ ells haguerẽ ven
çuts los moros lo archabisbe
turpi intitula la vall on la batal
la era stada la vall tarola pero
vuy per les gents es apellada la
vall turol e aq̃sta val es en cer=
danya ep aquesta vall los dits
senyors sen tornaren en françа:
empo apres poc tẽps lo dit Em=
perador torna en hyspanya en
lo regne de nauarra e aquí pde
los .xij. pars de françа sos cõpa=
nyons axí cõ en les sues istories
es recitat largament ales quals
ho remet. E apres hauent pdut
los .xij. pars lo dit empador sen
torna en frãça e aquí fina sos di
es en la vila de grigi en la entra
da de alamanya qui frontereie
ab lo duc de barbant e morí en
lany dela incarnacio de Jhesu
crist .D.ccciij. en les kalendes
del mes de setẽbre e lexa rey de
françа Loys son fill al qual laxa
manat que ell acabas la conque
sta de cathalunya e donas cõpli
ment atotes les ordinacions q̃
ell hauia fetes e axí ho trobare u
en lo seu testament fet per philo
mena secretari seu.

El valle de Carol

muerte del Em
perador Carlo
Magno. tiene
hierro de 12. Anos

¶ Capitol .xxiij. qui tracta apres
la mort de carles en quin tẽps
hic venc luys son fill qui romas
rey de françа e cõ se feran los ho
mens de remẽsa e per q̃ e cõ hac
q̃quistada gerona e Barçelona
e vrgell e taragona e tota la ter=
ra e com dona cõpliment atotes
les ordinacions q̃ son pare Car
les hauia fetas e cõ sen torna en
françа e comana lo cõtat de bar
çelona a vn caualler elo caualler
de on era.

APres la mort del Em=
perador carles dessus
dit los moros feran
grans guerras als ba
rons e gents xpianes
qui eran romasos en la terra dl
principat de Cathalunya entãt
que tots los barõs e senyors de=
la terra los hagueran acõsentir
q̃ los lurs vassals xpiãs los fos
sen trehutaris als dits moros d
totes les males costumes q̃ vuy
encara son los homens de remẽ
sa los quals ho son per aq̃lla ra
ho e axí los dits senyors e chre=
stians visqueran entre ells en lo
dit principat fins ala vẽguda de
Luys rey de françа fill del empe
rador carles al qual era stat ma
nat per son pare q̃ ell complis la
q̃questa de cathalunya e donas
cõplimẽt atotes les ordinaciõs
fetes p lo dit empador pare seu
e axi fo cõplit per obra per lo dit
rey luys son fill cõ ell mana Car
apres mort del empador lo rey
luys son fill venc en lo dit prin=

cipat en lo tẽps ques cõtaua de-
la incarnacio de Jesu christ. B.
cccxi. anys entra lo dit rey loys
en lo principat de cathalunya e
feu asaber als xpians qui eran
trahutaris als moros q̃s rebel-
lassen ẽtra los dits moros e los
chrestians per paor q̃ hagueran
dels moros nos gosarẽ rebellar
e per aq̃lla rao cõ lo dit Rey hac
conquistada tota la terra ordena e
volgue que tots aq̃lls crestians
fossen ari sotsmesos als senyors
chrestians axi cõ eren sotsmesos
als moros de totes aquelles ma
las costumes e aq̃sts son los ho
mens de remença qui son en Ca
thalunya la vella axi cõ es estat
dit dessus quala es la dita terra
e apres q̃ lo rey Luys fo entrat
ell asitia gerona la qual per vo-
lũtat de nr̃e senyor pres e feu aq̃
Seu catredal e bisbe e cõ lo dit
rey hagues presa gerona ana a
setiar Barçelona en la qual estec
sobra lo siti fins en lany. Bccc.
xiiij. q̃ la pres e apres a Tarago
na feu comte lo fill de Otger de
les marses e en vrgell feu cte vn
fill de Ar ō mõcada e axi matex
feu vescomte Ascoralbou e no
ble acastalet e verueson amadio
na e axi matex feu vescõte dager
e nobla Atermens e verueson
aguimera e feu vescõte acardo-
na e noble amõtclus e verueson
aborados e axi matex ague do
nat cõpliment atotes les ordina
cions que son pare lo empador
li hauia fetes e donant carrec al
rey son fill q̃ los cõplis e com tot
aço hague cõpliment e lo dit rey
hague gonyada tota la terra lo
dit rey se atura per assi matex lo
cõtat de Barçelona qui tenia la
uors fins a serrateys e fins amo
ya e fins ala guardia de monsar
rat e fins a castell de fels e fins a
cabrera e aq̃st comtat lo rey aco-
mana a vn Caualler qui hauia
nom Engrifa ari com per auant
oyreu parlant dels cõtes de bar
çelona. e cõ tot fon acabat lo dit
rey catiua los Chrestians qui
li foren rebelles e fou en lany.
Bccc. xiiij.

¶ Capitol. xxiiij. qui monstra cõ
lo rey de frãça comana lo cõtat
de Barçelona a vn caualler apel
lat grifa lo qual com anaua al
dit rey lo mataren.

DUs vos e recitat com
es estada tornada ca-
thalunya ala fe chres
tiana vul vos dir don
han pres principi e co
mençament los egregis comtes
de Barçelona ne aquanta felici
tat de senyoria son muntats per
lurs bones virtuts e cauallaries
axi cõ deuall oyreu en les istori-
es seguents. Sapiau q̃ segõs he
trobat en les histories dels egre
gis cõtes de Barçelona q̃ apres
que Luys rey de França hague
acabada de cõquistar la terra ol
principat de Cathalunya lo dit
rey se atura per assi lo comtat de
Barçelona e aq̃ll comtat acoma
na a vn caualler qui era apellat

perſon nom en Grifc lo qual ca
ualler era dl caſtell darria q̃ es
en la terra de conſlent pres lo
riu dela tet en los limits del cõ=
tat de Cerdanya e aq̃ſt caualler
era hõ molt bo en armes e molt
ſaui per la ſua ſauieſa e caualle=
ria lo rey de françа deſſus dit li
acomana lo regiment del dit cõ
tat en lany.Bccc.xliij.e cõ lo dit
rey ſen fos tornat en frãça lo ca=
ualler en grifa deſſus dit regia
lo cõtat be e lealmẽt e apres ma
na ſa muller a Barçelona dela
qual hauía vn fill appellat p ſon
nom en grifa pelos qui era fort
infant.e ſapiau q̃ per ço era pe=
los cõ hauía en çerts locs de ſa
pſona pels q̃ los altres homẽs
nõ acoſtumauen de hauer e com
ſabeu q̃ toſtemps ſon eſtades en
ueics en eſpecial enles corts dls
reys e grans ſenyors e cõ en aq̃ll
temps hagues en la cort del rey
de françа vn cõte qui apellauen
p ſon no en Salamo lo qual caſ
cun iorn feya dir mal al rey del
dit caualler en griffe donant li p
entẽdra al rey que en grife ſe vo
lia en ſenyorir del cõtat de Bar
çelona eleuarſe ıRey crehent lo
rey que era axi cõ li hauiã dit en
continẽt feu lo rey ambaxada al
caualler en grife requerint lo q̃
preſtament vengues aell e ma=
na als ambaxadors q̃ cõ foſſen a
narbona quel ſe feſſen venir a=
qui e los miſatges partiren de
qui e caualcarẽ tant per lurs ior
nades q̃ fora vẽguts a narbona
e tan pſtament cõ foren a Mar
bona los dits ambaxadors tra=
meteren p lo caualler en grife q̃
fos preſtamẽt ab ells en la Ciu=
tat de narbona. car ells hauien
parlar ab ell de afers q̃ lo ıRey
los hauia comenats e com lo ca
ualler en grife hagues rebudes
les letres dels embaxadors tan
preſtamẽt caualca tant cõ poc e
en poc tẽps fo a narbona ab los
dits embaxadors e mana ab ſi
ſon fill en grife pelos deſſus dit
lo qual era petit infant e aſtant
aqui lo dit Caualler en Grifa
vn iorn ell ſa ytreſtaua ab vn ca
ualler françes qui era dela com
panyia dls embaxadors del rey
e lo caualler frãces pres ahonta
dament lo caualler en grife p la
barba de que lo dit caualler re=
gidor del comtat de Barçelona
mogut de gran ira traſquela aſ=
paſa e mata lo caualler frãçes e
pſtament los embaxadors pren
gueren lo caualler en grife e a=
pres cõ lo hagueran pres en con
tinent partiren per anar al ıRey
de françа manant ſen pres lo ca
ualler en grife e ſon fill e cõ forẽ
pres lo puig de françа on lo rey
de françа era en aq̃ll temps les
gẽts dels dits ambaxadors tor=
naren hauer brega ab lo dit Ca
ualler en grife entant q̃ lo dit ca
ualler fo mort per les dites gẽts
e apres manarẽ ſen ſon fill pres
qui era molt infant e preſentarẽ
lo al rey de françа axi com de=
uall oyreu.

¶Capitol. xxv. qui monstra cō lo fill de Grifa pelos pres per muller la filla del Comte de flā des e fon Comte de Barçelona e foragita los moros.

AOrt lo dit Caualler en Grifa regidor del Comtat de Berçelona axi com dessus es dit los françesos menaren pres son fill en grifa pelos al rey de França e cōtaren al Rey com hauian mort son pare en grifa dessus dit dela qual mort lo Rey fo molt despagat perço com lo hauian mort: per tal raho e prestament lo Rey de França rebe lo dit infant: e comanal al Comte de flandes loqual era gran amic de son pare e manali quel fes nodrir diligentmēt e curiosa e axi linfant venc en poder del Cōte de flandes qui prestament lo trames ala Contessa sa muller e aqui lo dit infant se nodri e apres que lo Rey de França hague comanat linfant: lo Comte Salamo demana al rey de França lo regiment del cō tat de Barçelona: e lo Rey li comana lo dit Comtat lo qual Comte venc aregir lo Comtat: pero lo dit Comte Salamo iames aturaua sino en lo Comtat de Cerdanya: lo qual Comtat era tornat al Rey de França per tant com lo primer Comte era mort meyns de fills per que lo Comte salamo no aturaua en al tre part del Principat e stant lo dit Comte salamo en lo dit regiment lo infant en grifa pelos le nodria ab la Cōtessa de flandes e com lo dit infant hagues astat algun temps ab la dita Contesse e fo crescut lo infant en grifa se anamora de vna filla que lo comte de flandes hauia: e axi matex la donzela se anamora dē grifa en tant que les amors mū taren entāt quel dit en grifa emprenya la donsela que non perçebe negu res sino la Comtessa sa mare qui ho conague e quant la contessa fo çerta del fet ella li desplague molt e dins son cor ne hague gran desplaer mes per esquiuar vergonya e desonor q̄ hi poguera seguir e cō mils posque la Comtessa cobri e sala lo prenyat de sa filla que neguna persona non conague res e pença la Comtessa que pus lo mal era fet ne axi se era esdeuengut que en grifa prengues la donsela per muller ataneut que ya la hauia coneguda carnalment: e lauors la Comtessa li sposa la filla e feu iurar en grifa que si ell recobraua lo regiment del Comtat de Barçelona que son pare tenia q̄ ell prestament cōpliria lo dit matrimoni e tantost cō la cōtessa hague donat cōplimēt ateet aço feu vestir lo dit grifa pelos

cō a pelegri ab duas Bones vel
les qui anauen ab ell ela Con
tessa trames en aquesta manera
lo dit grifa ana a sa mare axi cō
dessus es dit e com en lo temps
que la Contessa de flandes tra-
mes en grifa asa mare axi com
dessus es dit lo Comte salamo
regidor del comtat de Barçelo-
na lo qual era inimic de son pa-
re per se desauentura se troba
dins la ciutat car iames hi ha-
uia aturat e aço per tal com se
aportaua mal ab los Barons a-
bans com dessus es dit staua
en lo comtat de Cerdanya e lo
dit grifa esser dins la ciutat e les
dones qui anauen ab ell lo ha-
gueren manat a casa dela mare:
e la mare conagues que aquell
era son fill monstra lo dit Grifa
als Barons qui aqui eran de q̄
los Barons hagueren gran pla
er dela venguda del dit grifa pe
los e ab consell de tots los Ba-
rons vn iorn en grifa caualca e
la ciutat ab ells ensemps e tro-
ba lo Comte salamo fora lo Ca
stell qui es ala plaça deles cols e
aqui mateix lo dit en grifa mata
lo comte salamo de vn colp de
spasa quel abaxa mort del ca-
uall elo dit en grifa prestament
se ensenyori dela ciutat e comtat
de Barçelona e tan prestament
los Barons lo hobeiren per re-
gidor e apres q̄ en grifa hague
lo regiment del comtat de bar-
çelona no oblidāt li lo iuramēt
que hauia fet ala Contessa de
Flandes que prestament com
ell hagues recobrat lo regi-
ment del Comtat de barçelona
que son pare tenia que ell com-
pliria lo matrimoni dela donzel
la sa filla la qual era sposada e
tan prestament lo dit en Grifa
trames sos misatges en Flan-
des per menar li la muller e com
lo Comte e la Contessa de Flan
des hagueren rebuts los misat
ges en Flandes den grifa lo com
te feu aparellar sa filla e ben acō
panyada la trames a en grifa q̄
era ala Ciutat de Barçelona la
qual fou ben rebuda e festeia-
da segons a ella pertanyia. ¶ E
apres que lo dit Comte de flan
des hague tramesa la filla a bar-
çelona caualca e anassen al rey
de franca e comptali tot lo cas
de que lo Rey de franca perdo-
na en grifa pelos e li confirma
lo Regiment del comtat de bar
çelona e q̄l tingues perlo dit rey
de franca en feu e apres per spay
de algun temps lo Comte en gri
fa pelos ana an Franca a seruir
lo Rey e com lo Comte en gri-
fa fo ab lo rey de franca ell fo
ab lo Rey ben acullit per lo Rey
e monstra li que hauia grat dell
e lo dit comte stec aqui per al-
gun temps en seruey del Rey de
franca estant lo Comte en grifa
en franca los moros li tornaren

leuar la mes part dela terra e la Comtessa sa muller fes ambaxada al comte son marit e axi mater la Ciutat de Barçelona qui certifica lo comte dessus dit e ha uent rebuda lo comte la ambaxada dels desus dits he fos çert que los moros li corriã la terra e la guastauen anasen al rey de França al qual dix tals paraules senyor sapia vostra sauiesa com yo he rebuts misatges dela contessa ma muller e dela ciutat de Barcelona en quẽ çertificã que los moros prenen e guasten lo comtat de Barçelona e tota la terra per q̃ senyor es mester que yo men vaia e q̃ haia tal soccors de vostre senyoria q̃ pusque lançar los moros dela dita ciutat e comtat elo rey hauent oyit lo cõte daço q̃ dit hauia li respos en tal manera. Comte sapiau que yo trop despler en les noues q̃ per vos e sabudes quels moros tornan arecobrar aquesta terra: per que en tot cas vull que aneu en la dita terra e comtat de Barçelona e queus defançeu al mil lor que poreu. car per ara socors negu de mi no podeu hauer car cõ vos sabeu yo he assats cuyta en altres parts en q̃ no puc fallir e per aquesta rao nos poria donar negun soccors mas quem plau vos prestament vos ne tornen. E lo Comte vahẽt que del rey no podia hauer negun soccors ab consell de son Sogre lo Comte de flandes dix al Rey tals paraules senyor placia a vostre senyoria pus voleu que yo men vaia per defendre la terra e negun soccors vře senyoria nõ fa que pus axi es quem fassa gracia vostre senyoria que lo cõtat de Barçelona: e tota la terra sia mia per tostẽps: e que sia en fin franc alou: e yo senyor veure sila pore defençar e lo Rey respos al cõte que li playa molt e que da qui auant fos seu en fin franc alou e ab totes les altres senyories que yo tinc en la dita terra. e lauors lo comte en grife pelos feu grans merçes al rey dela gracia q̃ feta li hauia e veus açi en quina manera lo comte dessus dit hague lo comtat de Barçelona e tota la senyoria del principat de Cathalunya del Rey de França e aquest comte en Brife pelos fo lo primer comte natural ỏ Barçelona e fon en lo tẽps ques comtaua dela incarnacio. Bccc. lxxxv. e tan prestamẽt lo dit comte fou tornat enla terra e ab aiuda dels altres barons poblats en la terra lo comte hic foragita los moros e apres a honor de nostre senyor Jesu christ el dit comte edifica lo monastir de ripoll en reuerẽcia de nostra dona enlo tẽps ques cõptaua de la incarnacio de iesu crist Bccc. lxxxviii. anys lo qual en noblahi de moltas riquesas e elegi aq̃ la sua sepultura Aquest cõte en gri

fundacion del Monasterio de Ripoll por el Conde Grifo Jelos de Barcelona

fe pelos procrea dela cõtessa sa muller filla del comte de flãdes iiij. fills e lo primer hague nom Rolf e per tal cõ lo dit comte lo procrea de sa muller abans que no fossen sposats aquest cõte lo feu monio de Ripoll e puys fo bisbe durgell. E lo segõ fill fon appellat en grifa e mori ab vari e fo sepelit a Ripoll: e lo terç fill hac nom mir qui fon cõte apres mort de son pare dels comtats de Barçelona besulu rossalo cerdanya e aço per mort dels comtes dels dits comtats los quals eran morts sens fills durant lo regiment dels dos primers regidors qui regian la terra p lo rey de frança e cõ lo rey feu la donacio al cõte en grifa pelos si enteneran los cõtats dessus dits per tal cõ eran tornats al dit rey de frãça e lo quart fill hac nom Sunyer e fon cõte durgell lo qual comtat lo cõte armangol hauia lexat al comte de Barçelona per tal com era mort sens fills e tots los dits cõtats lo comte en grifa pelos parti entra sos fills en la manera dessus dita aquest cõte en grifa pelos fo molt bon caualler e benigne e valaros e posa en bon estament la terra e mori en lany dela incarnacio de Jesu christ. Bcccc. xij. e fou soterrat a ripoll ab gran honor.

¶ Capitol. xxvi. qui mostra com en mir fon lo segon cõte de Barçelona e regidor dels Comtats de besalu e de Rossalo.

Mort lo egregi baro en Grifa pelos lo primer Comte natural de Barçelona fo son fill en Mir qui fou lo segon comte de Barçelona e regi los comtats de besalu de rossalo e de cerdanya be he sauiamẽt xviij. anys. E pres muller dela qual procrea. iij. fills lo primer fo apellat per son nom Bifre: e lo segon fo appellat Oliba: e lo terç fo apellat Miro e aquest cõte mori sens q̃ no feu negũs fets ẏtra los moros sino que visque paçific en lany ques comtaua de la incarnacio. Bcccc. xxix. anys e fou soterrat a ripoll lo seu cors ab gran honor.

¶ Capitol xxvij. qui monstra cõ en Bifre fo lo terç comte de barçelona e com mori.

Mort lo egregi baro en mir comte de Barçelona fo comte apres dell en lo dit cõtat en gifre son fill primogenit e en los comtats de besalu e de Cerdanya fo comte lo segon fill apellat Oliba e lo terçer fill qui fo appellat miro comte e bisbe de gerona mas per tant com los dits ifants erã de poca edat e com lo comte lur pare mori los feu donar p tudor e curador en

sunyer lur honcle qui era comte durgell lo qual gouerna los cō=tats bee lealment.xx.anys e pas sats los dits.xx.anys de sa cura doria e los dits ifants foren de edat que cascu era per regir son comtat lo dit cōte en sunyer lur honcle los restituhi acascun los cōtats axi cō lo pare ho hauia or denat es asaber en gifra lo com tat de Barçelona en Oliba los comtats de besulu e de Cerda= nya e en miro lo cōtat e bisbat de gerona e apres de aqsta resti= tntio lo comte ensunyer durgell sen torna en son cōtat e sapiau q lo comte en gifra de Barçelona regi so cōtat bē e sauiamēt.xviij. anys e mori sens fills en lany de nre senyor.Bcccc.lxiiij.efo soter rat lo seu cors a ripoll ab grā ho nor encara viuent lo dit cōte en xifra mori son honcle ensunyer cōte durgell en lany de nostre se nyor.Bcccc.li.any e fo portat lo seu cors asoterrar aripoll ab grā honor e aqst comte ensunyer ,p= crea de sa muller.ij.fills. Lo pri= mer fo appellat borell qui apres ell fo comte durgell: e lo segō fo appellat Armangoll qui fou bis be durgell.e apres fou sanct.

¶Capitol.xxviij.qui tracta com en borell fou lo quart comte de Barçelona e cō hague batalla ab los moros e fo destrouit e p, de Barçelona e gran part dela terra e puys ho recobra.

Mort lo gregi baro en xifra comte de Barçe= lona no romanēt dell fills fo donat en son succehidor son cosin germa en borrell comte durgell qui era fill del cōte ensunyer de= sus dit iatsesia fos cert q̄ noliba cōte de besulu e de cerdenya fos frare del cōte en xifra qui segōs dret de natura denia abans suc= cehir ason frare que no feya en Borell qui era son cosin germa mas segōs he trobat en les isto= ries del cōte de Barçelona aqst Oliba frare dell comte en xifra no era adret de sos menbres. Car lo dit Oliba iames no po= dia parlar si primer no gratava ab lo peu en terra.iiij.o.v.vega= des axi com si fos cabra e per a= questa rao li fo imposat lo nom dient li noliba cabreta e per aqst accident lo dit noliba perde la succession del frare en lo cōtat de Barçelona e fou donat lo dit cō tat en borell comte durgell qui era son cosin germa aquest com te borell fo comte de Barçelona e durgell e gouerna los dits cō= tats per spay dalgun temps en gran pau e tranquillitat e apres quel dit cōte hague estat en lo dit tēps en la manera dessus di= ta e regits sos comtats se leuarē tots los Sarrahins q̄ eran pres la frontera de sos cōtats ytra lo dit cōte borrell se lauors los dits sarrahins li feyan de grans dā= pnatges en la sua terra elo cōte

vaent los grans dans que p los
morosſ hauiã rebuts etots iorns
rebia hiſque vn iorn dela ciutat
de Barçelona per hauer batalla
ab los ſarrahíns laqual batalla
fo eu valles en vn pla qui es ap
lat de matabous apres lo caſtell
de moncada la qual batalla los
moros gonyaran al dit cõte en
ques pderẽ. B. caualles. e apres
los dits moros anaren metre ſi
ti en la ciutat de Barçelona hon
lo cõte borrell era e com los mo
ros apres eſtant ſobre lo ſiti prẽ
gueran los caps de tots los ca=
uallers qui eran morts en la ba
talla e trameteran los al cõte ab
vn engyn dins la ciutat elo com
te feu aiuſtar los caps dels Ca=
uallers deſſus dits e feu los ſo=
terrar ab gran honor al ſemẽtiri
dels martris qui es en la ſgleſia
de ſanct Juſt. E apres tot aço lo
comte Borrell hac a deſenparar
la ciutat e de lexarla als moros
e lo dit cõte Borrell retragues
en les muntanyes e en la ciutat
de mãreſa etot aço fou enlany d
nre ſenyor Bcccc. lxv. e aps quel
dit cõte borrell hac pduda Bar
çelona e los moros la haguerã
cobrada e lo cõte borrell eſſer ſe
retret eu la Ciutat de manreſa
feu aiuſtar tots los barons e no
bles e cauallers deles munta=
nyes e de tota cathalunya la vel
la los quals foren aqui en la di=
ta ciutat ab ell e fou hi noliba ca
breta comte de baſelu e de Cer=
danya e lo comte arnau roger d
pallas elo cõte de empories apel
lat huguet e en Bernat veſcõte
daquer foradat e en pons veſcõ
te de cabrera en huc de matapla
na en pere galſeran de pinos e
en dalman de rochaberti en huc
folc veſcomte de cardona e los
cauallers de totes les muntany
es e cõ lo dit comte hagues tots
a queſts barons nobles e caual=
lers ab ſi: ſi dix los cõ los moros
li hauiã leuada la ciutat de bar=
çelona e tota la maritima e que
no li hauia romas ſino monca=
da e ceruello los quals ſe teniã
p forts cáſcuns de lurs ſenyors
per quels pregaua q̃ ells li vol=
gueſen aiudar a recobrar la dita
ciutat e los barons e los uobles
deſſus dits li reſpongueren que
ells eran contents de valer e de
aiudar li tãt cõ puſqueſſen mas
queles paria q̃ ell degues fer am
baxada al papa e al emperador.
e al rey de françа notificant los
lo cas e quels plagues de ſocor
rer li de gents darmes: e lo cõte
borrell pres tan preſtamẽt lo cõ
ſell dels dits barõs nobles e ca=
uallers e preſtamẽt trames la di
ta ambaxada als ſenyors deſus
dits e lo comte hauent donat cõ
pliment ala dita ambaxada ab
conſell dels barons nobles e ca
uallers qui aqui eran vaent q̃l
aſtament militar q̃ caſcun iorn
venia en diminucio tants ne p
dien caſcun dia en les bregues q̃
pocs ſeruidors los romanien cõ
ſellaren los dits barons al cõte

borell q̃ li plagues atorgar priui
legi militar a tot hõ qui pogues
sostenir vn cauall car ab aquesta
manera alguns recobrarié prou
seruidors e tan prestament lo cõ
te borrell atorgua lo dit priuile-
gi en la manera seguent q̃ tots
los homẽs que venien a cauall:
e armats per seruir aell e als al-
tres barons aq̃lls haguessen a-
quell priuilegi militar e tant pre
stament q̃ lo priuilegi fo atorgat
dins aspay dalguns dies se tro-
baren ab lo dit cõte borell e ab
los altres barõs. Bcccc. homẽs
a cauall e armats qui foren ab
ells en la ciutat de manresa e cõ
lo comte borrell viu aqui dauãt
ell los Bcccc homẽs a cauall be
armats e be aparellats lo dit cõ
te los apella homens de parat-
ge quasi dient q̃ eran apariãts
en totes coses ab lo caualler re-
semblant e appariant se ab ell:
e volgue lo comte: que les cases
de quiscuns de aquests. Bcccc.
homens a cauall: fossen dites de
qui auant cases de paratge. car
fins en aq̃ll iorn eran dites ma-
sos e de seruents que eran forẽ
fets francs: e veus aci cõ aquest
comte borrell feu stamẽt de ho-
mens de paratge en lo stament
militar per q̃ en nengũes parts
del mon: nos troba paratge
sino en cathalunya: ni en lo sta-
ment militar sino cauallers e gẽ
tils homẽs. E cõ lo dit cõte bor
rell hague los dits. Bcccc. ho-
mens de paratge e los altres ba-
rons dessus dits ab si tan presta
ment ab tots los dessus dits: e
ab gran gent de peu vingue per
recobrar la ciutat de Barçelona
e ab tota la gent dessus dita lo
dit comte assetia la dita ciutat: e
dins breus dies la recobra: e ia-
mes de aquell tẽps ença ses per
duda nes perdra de qui auãt ab
la aiuda de deu. E hauent reco-
brada lo dit comte borrell la ciu
tat de Barçelona: lo soccors del
rey de françа e del empador fon
vengut: qui eran grans gẽts de
nobles e de cauallers los quals
eran axi apellats per lurs noms
Marnau de corca Bernat de ser-
ralonga: Pere de mal any. Ponç
de guardia Bernat guillem ça-
portella. Pera de luca: Ramon
alamany de ceruello guillem de
belloc ramon de balcereny. Lu-
is de Castell auli. Balmau de
claramunt. Barthomeu de vila
franca. Berenguer de puiggali.
Galceran de Rosanes: Pere de
montbuy bernat de auinyo: Ra
mon de mõtclar ferrer denueia
ramon de vilaragut: pere ð bar-
bara pere de sanct dari. Bernat
dessar berenguer desparaguera:
e molts altres cauallers e gen-
tils homens que quiscuns de a-
quests manaren en lur cõpanya
los noms dels quals seria plit
de scriure e lo dit comte borrell
ab los seus barons: e ab aq̃sts
nobles e cauallers: e ab los ho-
mens de paratge dessus dits re
obra tota la terra fins apres

Leyda. la qual terra pti ab tots los dessus dits barons nobles e cauallers. ¶ E apres tot aço lo dit comte borrell sen torna a barçelona: e torna edificar lo monastir d ripoll en lany. Bcccc. lxxvi E cõ lo dit comte hagues acabades les coses dessus dites: e hauia. xxviij. anys que era comte fina sos dies: e morí en la ciutat d barçelona en lany. Bcccc. lxxxiij e fon soterrat lo seu cors a ripoll ab gran honor. E aquest comte procrea de sa muller dos fills lo hu fo apellat ramon borrell qui fo comte de Barçelona: e lo segon Armangol qui fo comte de vrgell.

¶ Capitol. xxix. qui tracta cõ en ramon borrell fon lo. v. cõte de Barçelona e com hac grans batalles ab los moros: e com mata son nabot.

ESTant encare viu aquest comte borell d barçelona: morí son cosí germa noliba cabreta comte de cerdanya: e de baselu: e dexa tres fills ço es en bernat: qui fon cõte de baselu: en guifre: qui fon comte de cerdanya: y en oliba: qui primer fo monio de ripoll: e puys abbat: y despuys bisbe de Vic: e administrador del monastir de sanct Miquel de cuxa e lo dit cõte oliba cabreta abans que moris: edifica vn monastir de monios negres en la vall de bages sots inuocacio de sanct benet: e fon fet lo dit monastir en lany: Bcccc. lxx. lo qual monastir fo edificat dins los termens dela baronia de pinos: e apres lo dit cõte morí en lany. Bcccc. lxxxx. e fon portat lo seu cors e soterrar a ripoll ab gran honor. ¶ Mort lo egregi baro en borrell cõte de barçelona: succehi aell en lo dit cõdat de barxi en ramon borrell fill seu primogenit: e en lo cõdat de vrgell succei narmangol fill seu segon genit. En aquell tẽps lo comdat de Barçelona e tota la terra: staue en pau: e gran trãquilitat: e perço cõ la dita terra staue ab tan grã pau: e axi mateix per exalçar la fe xpiana: e p destrohir la secta Mahometica lo dit comte ramon borrell ana a cordoua ab don Alfonso rey de castella e de leo contra los serraíns e anaren ab lo dit comte: los reuerends bisbes de Barçelona de osona e de gerona e algũs barons dela terra e foren aquests: narmangol comte de vrgell son frare. Auc comte de Empories en Gasto de muncada: en dalmau vescõte de rocaberti en bernat comte de basalu nuguet vescõte de bas: naymar de porqueras en bernat de bestraca: en ramon de puig pardiguer: e molts altres nobles e Cauallers dela terra: ecõ lo dit comte fon en cordoua ab lo dit rey de castella hagueran gran batalla ab los moros: e en aq̃lla batalla morí narmangol comte de vrgell com a

Aymar.

1001. Armengolbe Cordua

valẽt caualler en lany de nostre senyor Mil y hu E perço cõ aqst comte narmãgol morí en aqella batalla: fo appellat narmãgol de cordua: e romas del dit cõte vn fill apellat armangol: lo qual apres mort de son pare fo cõte de vrgell. E apres algun temps lo dit ramon borrell cõte de barçelona: torna de castella e stigue en sa terra e comdat: lo qual regi. xxv. anys: e passats aquells: morí en barçelona en lany. M. xvij.: e romas dell vn fill qui fõ appellat berenguer: lo qual aps dell fon comte de barçelona: elo dit ramõborrell cõte fou portat e soterrat a ripoll ab grã honor. E viuint aqst cõte ramõ borrell de barçelona era comte de basc lu en Bernat trencaferro: e fon dit trẽcaferro perço cõ era molt fort e viuint son pare en Oliba cabreta comte de baselu e de serdanya: morí lo vescõte de querforadat apellat guillem: e dexa vna filla ꝑ nom alispeça la qual lo dit oliba dona a son fill en bernat trencaferro per muller: e de aquella lo dit bernat ꝑcrea vna filla: apellada na dalda: la qual dona per muller al noble Baro en ramon galceran de pinos ab alguna partida del vescomtat: e apres mort d̃ son pare: lo dit bernat fo comte de baselu: e la dita vescõteça muller sua morí: e ell pres altre muller filla del comte de Empories anomenada Elicsen e de aqlla peocrea vn fill qui fon apellat bernat gras: e lo dit cõte bernat trencaferro persa de sauentura passant la aygua del riu del royne nega en lany de nostre senyor. mil. xxiiij. fon portat lo seu cors e soterrar a ripoll ab gran honor: e aquest regi son cõtat. xlvi. anys e apres mort sua fon comte de besalu son fill en Bernat gras. Encare en vida dẽ Ramon borell cõte de Barçelona dessus dit fon comte de Cerdanya en xifre frare den bernat trencaferro cõte de besalu e fill den oliba cabreta: lo qual Xifre procrea de sa muller na dolça fil la del cõte d̃ pallars quatre fills ço es en ramon rifre: qui apres mort de son pare lo cõte: fon cõte de cerdanya. en guifre guifardi: qui fo arcabisbe de narbona: en berenguer guifra qui fo bisbe de gerona: y en guifre: qui fo comte de bergada: e lo dit comte guifre d̃ Cerdanya edifica lo mona stir de sanct Marti de Canigo per aqsta rao. Car com los moros li fossen entrats en Cerdanya lo dit comte hagues vn nebot: comana la sua gent al dit nebot: sobre lo qual sens esserhi lo comte los moros vingueren: e hagueran entre ells tan grã batalla: loqual dit nebot abla gent fon desbaratat: y hagueren a fugir la via de barida: yo lo dit cõte xifra sobreuenc ala batalla: e reuence los dits moros: e aqlls encalça: fins prop de vn castell, quis diu sanct Martí dels Ca

1017

stells y entrāt dins la sglesia:tro ba son nebot:q̄ sera recullit dins aq̄lla:y staua abraçat ab la yma ge del crucifix e stant axi lo dit cō te mata son nebot:e per aquella mort:lo papa feu edificar al dit comte lo dit monestir sots inuo cacio de sanct marti:e aço fō fet en lany que lo dit cōte gifre mori lo qual mori en lo temps que en berenguer q̄ ara oireu era comte de Barçelona ço es en lany mil. xxv.e fou soterrat lo dit comte gi fre en lo dit monestir de canigo ab gran honor e regi son comtat xxxvi.anys.

¶Capitol.xxx.qui monstra com en berenguer fo lo sisen comte ō Barçelona:lo qual perde gran part de Cathalunya.

Ort lo egregi baro en ramon borrell comte de Barçelona: romas comte del dit cōtat:en Berenguer fill seu : lo qual pres muller: dela qual pro crea tres fills. Lo primer fo apel lat ramon berenguer:qui apres mort de son pare fo cōte de bar= çelona. Lo altre guillem beren= guer:lo qual lo pare feu cōte de Manresa : e mori sens fills : e lo terçer fon dit sanct berenguer:q̄ fo prior de sanct benet de bages lo qual encare no era abadiat:e apres mort de son pare y de son frare en guillem berēguer fo cō te de manresa:e mori sens fills:e fon soterrat all dit monestir de sanct benet ab gran honor. Aq̄st berenguer comte de barçelona: pare dels dessus dits:fon vn so til caualler:y ab poc sforç:e per a questa raho:los moros li leua= ren tota cathalunya la noua de lo bregat enlla : per q̄ aquest cō= te iames feu res de be:ni sembla en res als altres passats : e tenc lo cōtat ō barçelona.xviij.anys: apres mori en lany.Mil.xxxv.e fon soterrat lo seu cors a Ripoll ab gran honor:e apres fon com te de Barçelona en ramon Be= renguer fill seu primer: lo qual noli sembla en bontat de caual= laria:segons oyreu.

¶Capitol.xxxi. qui monstra cō en Ramon Berenguer fou lo se ten comte de Barçelona lo qual recobra gran part dela cathalu= nya.

En lo temps de aq̄st comte en Berenguer de Barçelona dessus dit Moliba bisbe de vic fill de oliba. cabre ta ab gran cōpanyia de prelats bisbes:e religiosos de cathalu= nya molt honradament edifica lo monastir de Ripoll la quarta vegada:en lany de nostre seny= or.mil.xxxvi.elo dit monastir en noblei de moltes heretats:e ba= sti lo altar de nostra Dona dela sglesia del dit monastir ō molts maragdes:çafirs:robins:carbō clos:e altres pedres precioses:q̄ encara vuy hi son : e mori lo dit oliba bisbe de vic en lany. Mil.

Edificacion del monaste rio de Ripoll.

xlv.e fou portat lo seu cors e so-
terrat a ripoll ab gran honor.
¶Mort doncs lo dit egregi Ba
ro en Berenguer cõte de Barçe
lona segons dit es: succehí a ell
en lo dit comtat en ramon Berẽ
guer fill seu:e per ço com en tots
sos fets tostẽps monstra hauer
gran seny per ço que q̃ fos li digue
ren vell e fon molt virtuos Ca-
ualler:e molt insigne baro:e ha-
gue tãt d poder entre los altres
senyors de hyspanya q̃.xij. reys
moros qui eran poblats enla ter
ra li feren trahut:tant cõ visque
quiscun any.Encare aquest vir-
tuos baro recobra dels moros
la mes part de cathalunya la no
ua ab aiuda dels barõs: nobles
e cauallers e altres militars dla
terra.Car ell ab aiuda del vesco
te de cardona e den amat de da-
ramunt:den Pere alamany:den
asbert de castell auli:den galce-
ran de rosanes del noble Baro
ran de pere Ramon galceran de pi
nos:den miro de vallmanya:dẽ
Ramõ de barradors:e de altres
cauallers:e homens de paratge
dela terra: qui eran ab ell reco-
bra lo castell dela manresana:e
los prats: qui vuy son dits los
prats del Rey Calaf: e molts al
tres castells dela terra apellada
sagarra.E apres de aço recobra
Ceruera e los castells ab aiuda
den guillem danglola den amat
de claramunt:den ramon de cer
uera:e den Pere d timor fill den
Ramon de ceruera;e torna la di

ta vila de ceruera al dit ramon:e
volgue que en guillem danglo-
la hagues lo vn castell e certa se
nyoria en la dita vila:e apres re cobra Tarrega
cobra Tarrega e Uerdu ab aiu-
da dels nobles dessus dits:e sin
gularmẽt del dit noble Baro en
Pere ramon galceran de pinos:
e parti ab ell les dues viles:Car
al dit Baro dona lo Castell de
tarrega abla vila:e la senyoria ci
uil e donali verdu e apres dona
al vescõte de cardona claramũt Cardona
e tota le mes part dela conca do
dena:e an asbert da tous. Lo ca
stell de tous e an Pere de mont pere montbuy
buy:lo castell de montbuy e do-
na an berenguer de puiggali lo
castell de puiggali:e an guillem
dodena lo castell dodena e de ca
stell follit del boix:e volgue que
tots los dessus dits ho tengues-
sen en feu per lo vescomte de car
dona aturant se lo dit vescomte
les potestats Encare dona lo dit
comte en ramon berenguer an
Pere alamany tota la terra de
piera fins a sancta Coloma de
queralt e lo castell de guimara:
de ferran e molts altres enla ser
ra de Penedes: los quals eran
stats seus e dona an guillem ra-
mon de ceruello la Baronia de } Ceruello
pontils e dela lacuna e altres ca
stells en la dita serra:apres do-
na an asbert de mediona vallbo
na cuberta:e altres castells en la
dita serra. Encare dona an Pe- Pere-
re alamany lo castell de pontos Alamany
e de durban: e lo dit Pere ala-

many dona los dits castells a vn seu seruidor: q̃ era parent seu en feu axi cõ ell los tenia per lo comte de Barçelona: e de aq̃ll son exits los copons. Encare lo dit comte ramon Berenguer dona al dit noble Baro en Pere ramon galceran ó pinos lo castell de manresa e dels prats en feu E com tot aço fon fet axi cõ dessus es dit: lo comte en ramon berenguer sen torna ab grã honor e victoria en la ciutat de Barçelona ecõ fon tornat aq̃st virtuos Baro volent diuulgar la fama sua ennoblehi son principat de cathalunya en la iusticia e feu celebrar corts generals en la dita ciutat ó Barçelona: en les quals fon Huc cardinal e legat de Roma: bisbes prelats: nobles: Barons cauallers e altres militars de cathalunya: e ab q̃sell de tots lo dit comte feu leys p̃ si qui son dites vsatges ab los quals lo dit principat fos regit: segons q̃ vuy en die en part sen regex e foren los p̃lats qui en dites corts foren los reuerẽds arcabisbe de Tarragona bisbes de Barçelona: de vrgell: de Osona: e molts abats: e altres p̃sones ecclesiastiques: e les persones del braç militar los seguents: en ramon cõte de basalu: lo cõte de Cerdanya: normãgol cõte de vrgell en ponç huc comte de Empories en Robert comte de tarragona en Ramon roger comte de Pallars: p̃ los quals dessus dits: e per los vescomtes: barons nobles: Cauallers: homens de paratge e altres militars del dit Principat foren elegides certes p̃sones per fer los dits vsatges: e foren les seguents: en ramon folc vescomte de cardona: en Eduart viscomte de Barçelona gran: en Ponç vescomte de gerona: en ramon de mõtcada en guerau alamany de cerucllo: en Bombau de besora en miro Bilabert en Bernat amat de claramũt: en amat enec en guillem Bernat de queralt en arnau miro de tost: en Ugo dalmau de ceruera: en Arnau miro de sãct Marti: en guillem dapifer: en Jofre Basco: en renard guillem: en gilabert guitard: en ombert de cesagudes: en guillẽ marc: e en guillem borrell ablos quals barõs: nobles e altres militars dessus dits p̃ la dita cort elets: lo dit egregi baro en ramõ Berenguer cõte de Barçelona: e la prudentissima Contessa Almodis muller sua ordenaren e feren los dits vsatges: segõs en aquells mes largamẽt es contẽgut: e ab los dits vsatges lo dit virtuos baro agradua totes les gents de son comtat e principat e primerament lo dit cõte agradua los comtes dient los potestats sobre los vescõtes: nobles veruessors qui son en grau sobra apres los comtes apotestats dessus dits: exceptat sobre los nou barons: los quals lo dit cõte mete en grau dedits comtes;

Copons.

Cortes generales en Cataluña con Asistencia de su Real llegado de su santidad y hizo las leyes, dichas comunmente usat de Barcelona.

Don Huch Comte de Empuries

Ramon Roger Comte de Pallars.

gombaud bosom gilabert

guitard

appellāt los comdors: quasi vo
lent dir: q̄ en les senyories: e ba-
ronies q̄ ells hauien sobre lurs
vassalls: eran axi cō los comtes:
qui son dits potestats en lurs cō
tats: e hauien axi la senyoria so=
bre tots qui eran poblats en los
cōtats: e pço foren axi appellats
e titulats per lo dit virtuos ba
ro tots los dessus dits. Encara
feu diferencia en los cauallers:
car en aq̄ll tēps tots los qui ana
uen a cauall e armats eran dits
cauallers: e ell dir los miles ve=
ro: qui vol dir: que tot caualler
qui tingua lo orde de cauallaria
era caualler e lo iorn q̄ prenia lor
de hauia fer vn hom generos q̄
tingues feu per ell e hauien a te-
nir vn altre: qui tostēps stigues
ab ell portant li son scut: e la lan
ça: e lo altre home generos se de
ya cōpanyo del caualler: e aq̄st
se deya scuder: los tals erā dits
homens generosos: qui seguien
lart de cauallaria: e al dit cōpa=
nyo q̄ lo dit caualler hauia pres
lo die que hauia pres lo orde de
cauallería: hauia li de donar lo
dit caualler renda de q̄ vísques:
tenint aquell la renda en feu seu
e tots los altres del stament mi-
litar: erā dits cauallers menors:
axi los homens de paratge: com
los altres qui seguien la art de
cauallaria menor sens lorde. E
axi mateix agradua tots los ciu
tadans: burgueſos: e totes les
gents de son comdat e principat
segons lo grau de quiscu. Enca=
re feu lo dit virtuos baro: q̄ tots
los qui vinguessen apres de ell
comtes de Barçelona hagues-
se atenir tinell: e dassen a meniar
als nobles: e fessen cauallers no
uells. E en aq̄sta manera lo dit
comte e virtuos baro mes en or
de les gents dela terra quiscu en
son grau: e axi ho trobareu en
los dits vsatges: si be ho mirau.
Aquest cōte e virtuos baro ha=
gue dues mullers: e dela prime=
ra muller procrea dos fills qui
foren appellats lo hu Pere Ra=
mon e laltre berenguer ramon
e dela segona muller appellada:
Almodis hague vn fill qui fon
appellat ramon berenguer: e los
fills dela primera muller foren
de natura de Vibre: car lo pri-
mer Pere Ramon: feu morir sa
madastre dessus dita: lo qual p̄
son pecat mori en hyspanya ses
fills. Lo dit comte ramon berē-
guer de barçelona tingue son cō
tat. xlij. anys: e apres mori en la
dita ciutat de barçelona en lany
M.il. lxxvi. e fon soterrat lo seu
cors en la Seu de Barçelona.
ab gran honor: e dexa comte del
dit comtat en ramon berenguer
fill seu: e dla dita segona muller
sua almadis.

¶ Capitol. xxxij. de algunes co-
ses qui foren fetes en temps del
dit comte en ramon berenguer.

En lo temps del com
te en Ramon beren=
ger dessus dit: era cō
te de vrgell narman-

Vrgel armê gol pelegri

gol aqui apellauē pelegrí: perço cō ana en la terra sācta de Hieru salē p visitar lo sepulcre de Jesu crist yen aqll viatge mori en lany ỏ nostre senyor. Mil.xxxviij.e re gi lo seu cōtat de vrgell: q̃ lauors era molt petit.xxviij.anys.e de= xa vn fill appellat armangol: lo qual apres mort sua fo cōte de vrgell: e fon dit Marmangol de barbastre: p ço cō fō en lo siti de barbastre ab lo primer Rey de Arago appellat remiro: e feu be sos afers en lo dit siti: e hauia en sa cōpanyia molts Barons no= bles cauallers: e altres militars dela terra de Cathalunya: ço es namoros de ribelles: en ramon de peralta: en berenguer despes en berenguer de puiguert en io han de ponç: en iohan de ortesa en guillem del entorn en galce= ran dayna en Pereçacosta: e vn noble baro appellat narnau mi ro de tost: qui era fill den arnau Roger cōte de pallars. E lo dit narmangol comte durgell com fon tornat del siti de barbastre: dona al dit noble baro Arnau miro de tost la conquesta del ve scomtat dager. Lo qual vescom tat lo dit noble conquista e leua als moros: el torna ala fe chres= stiana e aquell tingue de sa vi= da: e mori sens fills: e ab volun= tat del dit narmāgol comte dur gell feu aqui vn monastir de ca= nonges reglars: al qual dexa cer tes rendas del dit vescomtat: e tota la altra terra torna al dit cō

Armengol de Cerbera

Miro.

Monasterio de Bonrida de Segre.

te durgell: lo qual cōte regi son comtat e lo dit vescomtat. xxviij anys. e apres mori en lany. mil. lxv. E romas del dit cōte vn fill appellat Armangol de Jerp: lo qual fon dit de Jerp perço com feu vn castell en la ribera de Se gre aqui mes nom Jerp: ab lo qual conquista la ciutat de Ba= laguer: e tots aquests fets se ferē en lo tēps del comte en Ramon berenguer de Barçelona dessus dit. Encare en lo tēps del dit cō te de Barçelona: era cōte de Be= salu en Bernat gras fill del com te en Bernat trencaferro: e tín= gue lo dit cōtat de besalu. xxxiij. anys: e lo dit Bernat gras perea de sa muller dos fills Lo primer fo apellat guillem tion: e fon ho me molt furios: e fon mort p al= guns barons dela terra: e laltre fon appellat Bernat guillem: e apres mort de son pare: fon com te de baselu: e fon caualler molt benigne e piados: e mori lo dit cōte Bernat gras en lany. Mil. lij. e fon portat lo seu cors esoter rat a ripoll ab gran honor en lo vas de son pare. Encare en lo tēps del dit Ramon berenguer: cōte de Barçelona: era comte de cerdanya en Ramon fill den gi= fre e mori en lany. Mil. lxviij. e dexa dos fills. lo primer fon ap pellat guillem Ramon: q̃ apres mort de son pare regi lo dit com tat. xl. anys e lo altre fon apellat henric: e mori lo dit guillem Ra mon: qui era cōte de Cerdanya

e dexa dos fills lo primer fon appellat guillem iorda e lo altre fo appellat guillem bernat:e lo frare del comte de cerdanya dessus dit appellat henric cõ mori dexa dues fílles.la vna fon muller dl vescomte de Antrec: e laltre fo muller del cõte bernat roger de pallars:e de aquesta lo dit cõte hague.iij.fills:dels quals lo hu fo comte de pallars:lo altre fou senyor dela honor de Talarn e pres lo nom de talarn dexant lo de pallars:e veus açi de hon sõ exits apres los nobles de talarn e lo derrer fill fon senyor dl puig que lo dit cõte apella de mur: e aqui lo dit cõte de pallars feu vn monastir a honor e reuerẽcia de nostra dona:en lo qual stigue tant cõ ell visque e lo dit fill meuor ab ell:e cõ lo dit comte mori applica alguns locs e viles: les quals hauie leuades a moros d aquellas muntanyes:e dexales al dit fill seu:e feu ne honor:e cõ lo dit comte fou mort lo dit fill seu se feu dir Artal de Mur dexant lo nom de pallars: e de aquell apres es exit lo linatge de mur:e de aquell son descẽdents los qui son vuy:e tota aqsta ordinacio dessus dita trobareu en lo dit monastir de nostra Dona de mur:y encare en lo monastir del gerri en pallars

¶Capitol.xxxiij.qui monstra cõ en ramon berenguer apellat cap de stopa:fon lo.viij.cõte de barçelona: e cõ foragita los arrias.

Ort lo egregi e virtuos baro en Ramõ berenguer lo vell comte de barçelona fon cõte son fill en ramon berẽguer:lo qual perço cõ tenia gran speçura de cabells en lo cap fon apellat cap de stopa:qui fon baro molt ardit en armes e hõ benigne:piados: e alegre: e molt larc e bo:y bell hom de cors e aquest cõte pres per muller la fill la den Robert guiscart Duc de Pulla y de Messina dela qual p crea vn fill qui fon appellat Ramon berenguer:e regint aquest ramon berenguer son cõtat virtuosamẽt:son frare en berẽguer ramon fill de altra mare segons dessus es dit perço com lur pare hauia mes amat aquest que no a ell qui era maior:y pço com no hauie fet comte de barçelona a ell:lo enueia molt e li tenia gran ira entant que vndie anãt lo dit comte ramon berenguer per son cami:y essent en vn pas qs diu la perxa del estor en lo cami Real de gerona prop hostalric lo dit berenguer ramon frare seu de gran iniquitat e malicia mogut:vingue sobre dit comte germa seu:e matal:crehent q apres mort sua la gent dela terra faria a ell comte:per la qual mort tota la terra hague dol e despler: maiorment cõ p tal rao era mort e prestamẽt se leua contra lo dit berenguer ramon homayer:e sa

nament foza gitaranlo de tota la terra e ꝑ aquest peccat cll dit berẽguer ramon ꝑ de lo parlar: e fou molt mal volgut ꝑ tot lo mõ e anassen en hierusalẽ hon mori pelegri: e lo dit comte ramon berenguer cap de stopa regi son cõ tat. vij. anys. e mori en lany. mil. lxxxij elo seu cors fon portat e so terrat ala Seu de gerona ab grã honor: e dexa vn fill appellat ra mõ berẽguer: loqual apres mort sua fou comte de Barçelona: E apres mort del dit comte en Ra mon berenguer cap de stopa la cõtessa sa muller funda dos mo nastirs de dones monges del or de de sanct Benet lo hu en lo cõ tat de cabrera en la vall de Ma» ria e lo altre prop dela ciutat de gerona qui es dit de sanct dani el: e aqui la dita comtessa stigue tant com visque En aquest tẽps del dit cõte cap de stopa era com te de vrgell: narmãgol de Jerp: lo qual hauia cõquistats grans castells de moros e locs en la ri» bera de segre: e axi matex ab aiu da del reuerend bisbe de vrgell hauie leuat als moros sanahuia guissona: e tota la ribera de sio: e la honor de talteuull: e tots quãts castels los moros hi temiẽ aps hauia ps̃a la ciutat de bala guer: e tot aço hauia fet ab la aiu da dl dit bisoe de vrgell: e d tots aq̃sts barõs nobles e militars quis seguexen los quals se eran trobats en son seruey: y eran de la terra de Cathalunya: ço es lo egregi comte de Pallars: en Ra mon folc vescomte de cordona: en galçeran de pinos: en ramon de ceruera en guillem danglaso la: Huc de troya: en berenguer de puiguert. Holiuer de termẽs en guitart de ribellas: Huany despes: en ramon ꝑ alta: en Ber nat de pamola: en Ponç dolmia Hasbert despalau: en Johan de de ponç: en guillem de maya: en gualceran: e en guillem del en» torn: en ramon de monsonis: en Bernat de belluei: en bonet de sanct gumi: en Pere de torra: e molts altres ab los quals lo dit armangol comte de vrgell ꝑqui sta les terras dessus dites: les quals parti ab clls en la manera seguent. Car lo dit comte dona al noble baro en gispert de ribel las certa part del comtat de ba laguer e lo castell de balaguer: e lo castell de roda: e de montso» nis: apres dona an bernat de pe ramola: lo castell aulina: e an gis pert de ponç: lo castell de ponç: al noble baro en gualcerã de pi nos dona la honor del castell de cathalunya: e al reuerend bisbe de vrgell guissona e senahuia: Dona an berẽguer de puiguert alguns locs en la ribera de Sio e altres feus e senyorias: enca re dona an guillem de maya ro bio e la sentiu: e atots los altres dona tant: ques tingueren be ꝑ contents dell: pero volgue lo dit cõte que tot ço que hauia donat los dessus dits bo tinguessen en

enterro de Ramõ berenguer cabeça de Estopa Conde de Barcelona.

fundacion de dos monasterios por la Condesa de Barcelona.

vrgel

Sena de toma

feu per ell. Encare en lo tẽps del cõte de Barçellona apellat cap de stopa dessus dit: era comte de cerdanya en guillé ramõ loqual hauía ab si vn caualler appellat arnau de perapertusa: e enlo dit tẽps se foren tornades arrianes algunes gents qui eran xpianes e stauẽ en les parts de barrida e de vgellet: e lo dit cõte ab aiuda ỏ peraptusa e dels nobles caual lers e altres militars de son com tat ꝓquista les dites gents arria nes: e los castells en q̃ seran me ses ꝑ defeudres del dit cõte: e cõ los hague ꝓquistats dona dels dit castells al dit arnau de pera pertusa caualler: e al noble baro en galceran de pinos. Quatre: e volgue quels tinguessen en feu per ell: e donan an hun de mata plana baro destolas: los quals lo dit noble baro dona al dit ar nau de ꝑapertusa. Encara dona lo dit cõte al noble en pere dara gall dos castells de aq̃lls lo hu appellat lo Quer daragall e lal tre Ensonel q̃ vuy encare tenen. Encara dona lo dit cõte al No ble en pere de lordat vn Castell q̃s diu castell nou: e tot aco fou en lo temps del cõte de Barçelo na dessus dit.

¶ Capitol. xxxiiij. qui mõstra cõ en ramon berenguer fou lo. viij comte de Barçelona qui conqui sta mallorques.

Mort lo egregi baro en ramõ berẽguer cõte ỏ barçelona apellat cap de stopa: los barõs no bles e cauallers dela terra de cathalunya prenguerẽ ꝑ cõte en ramõ berẽguer fill ꝑseu lo qual fo noble baro. larc e pia dos: e molt valẽt caualler en ar mes e auẽturos: e pres ꝑ muller la filla de vn grã baro de ꝓhen ça aquí diẽ lo cõte de Millan e la ytessa fon apellada Bolça: e ꝑ aquest matrimoni lo dit cõte hague per auãt lo cõtat de millan: qui es en la terra de ꝓhença. E a quest cõte ramon berẽguer fon lo quis cõbate e delliura la em padriu de alamãya del façl crim de adulteri qui li era alleuat: e ꝑ aq̃lla batalla lo empador de ala manya marit de dita empadriu dona al dit cõte ramõ berẽguer de barçelona lo cõtat de ꝓhen ça: e axi es recitat en les istories dels cõtes dessus dits largamẽt. E apres q̃ lo dit cõte fon vẽgut dela batalla de alamãya hahon hauie delliurada la empadriu: e apres q̃ hague presa possessio ỏl cõtat de ꝓhença e fou en Barcel lona empres de ꝓquistar la Illa de mallorques: la qual temiẽ mo ros: e aq̃lla tornar ala fe xpiana e ab ꝓsell e aiuda dels ꝑlats ba rons nobles e militars del prin cipat de cathalunya lo cõte em pres de passar en la dita Illa: e hauẽt prest lo passatge lo dit cõ te passa e foren los qui passaren

ci

Ramon Berẽguer libro por batalla la Empe ratriz de Alemã

en sa companyia los egregis Barons: narmãgol comte de vrgell lo comte de Cerdanya: lo comte de baselu: lo compte de Empori es e apres anauen ab los dits cõ tes molts nobles e militars: car ab narmangol comte de Urgell anauen noliuer de termens: en ponç de ribelles: en galceran de puiguert: en ponç doliua en guil lem dela sentiu: en guillem delã torn e molts altres. E ab lo cõ= te de cerdãya anauẽ los nobles barons en pere galceran de Pi= nos: Huc de mataplana: en guil lem durc en bertran desuerç: en pere berẽguer dager: en bernat de cassanc en Pere daragall: e molts altres de son cõtat. E ab lo comte de Empories eran en dalmau vescomte de rocaberti: en iofre de cruilles: en guillẽ de vilademuls en galcerã de ceruia nalamany de fora en bernat de torrella: qui apres fon dit de san cta eugenia en simon de vallgor nera en guillẽ de crexell: e molts altres militars de son comtat. e ab lo comte de baselu eran: Hu= guet vescomte de bas: aymar de pontos en bernat de bestraca en guillem de sales: en Ramon de puig perdiguer: en bernat de tor rella en guillez de segnero: en io han canals en pere alamany: en guillem de vila noua: e molts al tres de son cõtat. Encare hi ana ab lo dit comte de barçelona en gasto de montcada: en guillẽ de montcada senescal: en guerau a= lamany en guillem de ceruera: en guillem ramõ de ceruello: en berenguer darill: en guillem ça= portella en bernat de sentelles: en berenguer de sanctmenat: en ponç de raiadell: en ramon ỏ pa guera nuc de rosanes nasbert de castellui: en pera del orde: enpe re de lĩbeu: en Barthomen de vila franca en galcerã de caldes en guillem de plegamans: en ra= mon de blanes: en galceran de cartella en pere dorrius: en ber= nat de sarria en ramon dostalric en guillem de talamança: en guil lem de castellbell: en pere de cas stellbisbal: e molts altres tants q̃ seria prolix descriure tots lurs nõs e ab nauilis de pisans e de genoueses: e ab alguns nauilis de Barçelona e dela terra lo cõ= te dessus dit feu son viatge: e en poc tẽps arribaren en la Illa: e apres quey fon arribat en spay de algun temps pres la ciutat ỏ mallorques: en la qual lo dit cõ te hague de grãs bregues ab los moros dela ciutat: e dela Illa. E com lo comte hague presa la dita ciutat e guastada gran part dela Illa: per la ciutat de Bar= çelona hi fon tramesa vna sage tia: auisant lo dit cõte com tots los moros dela terra se eran aiu sats: e tenian asetiada la Ciutat de barçelona: e cõ lo cõte hague sabut aço feu aiustar sos barõs nobles e cauallers: e axi mateix los genoueses e pisans: e cõ forẽ aiustats lo cõte los dix sapiau

senyors com yo so certificat p le tres q̃ he reebudes dela ciutat d Barçelona: com tots los moros dela terra se son aiustats: e tenẽ asetiade Barçelona ens destruẽ tota la terra: per que demã a vo saltres quem conselleu lo q̃ yo tinc afer en aquest cas. E oides les dites raons per los barons: nobles y cauallers de Cathalunya fon respost al dit cõte en la manera seguent: Senyor nosaltres sariem de per que vos e nosaltres tots nos ne tornassem en Cathalunya: e que comanassem la ciutat de mallorques als genouesos: e pisans: fins que per nosaltres hi fos proueit: Car si plau adeu gitarem tots los moros dela terra e tã prest tots tornarem açi ab vos: y ab mes gent si mes na haurem mester: e lo cõte tingue p bo aquest consell: q̃ los barõs seus li hauiẽ donat: e dix als genouesos q̃ ell los pregaua molt volguessen pendre aquest carrec de guardar la ciutat per amor dell: fins que per ell hi fos proueit e de continent los genouesos loy atorgaren: e lo comte per star mes segur dells: e per q̃ millor ne pogues fiar: feu los companyons darmes: e donals vna part deles armes de barçelona: ço es la creu de sãct Jordi e axi mateix los dona lo crit de sanct Jordi e d lauors ença porten los genouesos la creu de sãct Jordi per armes e tenen lo crit de sanct iordi. car abans portauen vn castell per armes e no tenien negun crit: e hauent lo comte ordenat que la Ciutat restas en guardia dels dits genouesos de contínent feu fer vela: e vinguessen en cathalunya ab los desus dit barons seus e denit arribaren al cap vell: ha hon per la terra los forẽ trameses caualls: e gent e com los moros saberen que lo comte era tornat: en continent se leuaren del siti: e sen anaren faent la via de martorell: e aqui en lo stret lo comte se encontra ab ells eague ab los dits moros gran batalla de que los moros reeberen gran dan: e morirẽ ni molts dels moros. car los de la ciutat qui saberen la vengua da del comte: los seguirẽ detras e mataren ne molts: e apres que lo comte hague haguda aquesta victoria sen torna en la ciutat de Barçelona es veritat que essent lo cõte en mallorques: e tenint los moros siti sobre Barçelona lo cõte de rossello ab lo vescõte de castell nou: e lo vescomte de Cabrera se eran ia aiustats per venir soccorrer la dita Ciutat e daltra part lo vescomte de Cardona ab en guillem dangleso la: e ab Hamat de claramunt: e ab molts altres Cauallers e militars se erau aiustats p venir socorrer: la terra de que lo comte: com ho sabe los ne hague gran grat. Mas apres pocs dies stãt lo comte de Barçelona: li vene noua ab vna Saieta qui venia

de malorques: com los genoue-
sos hauien retuda la ciutat als
moros pdiners q̃ los moros los
hauien donats: e lo cõte sabent
aq̃sta noua fou fort despagat: q̃
tã gran malesa li hauien feta ge
nouesos de vẽdra la ciutat amo
ros: e peraq̃sta rao mana als ca
thalans q̃ iames per negun tẽps
fossen amics ab genouesos: ans
de q̃ auãt fossen ab ells en guer-
ra de mort: e aço per la grã male
sa que feta li hauien e veus aci
de hon ve la guerra de cathalãs
ab genouesos. ¶ E apres fet tot
aço lo cõte en ramon berenguer
de Barçelona dessus dit se desis
que dels reys de Ualencia: e de
tortosa los quals li feran traut:
tant cõ visque y encare lo rey de
leyda. E aquest cõte procrea de
na dolça sa muller dos fills: lo
hu fo apellat ramon berenguer:
qui apres mort de son pare fou
comte de Barçelona e laltre Be
renguer qui fon cõte de prohẽça
e de Millan: e lo dit cõte ramon
berẽguer tant cõ visque se intitu
la cõte de Barçelona e marques
de prohença e parti la terra en la
manera dessus dita e mori en lo
orde de sanct Johan en la casa
dels pobres de Barçelona en
lany. mil. c. xxxi. e fon soterrat lo
seu cors a ripoll ab gran honor.
¶ En lo tẽps de aquest comte en
ramon berẽguer: de Barçelona
era comte de vrgell normangol
appellat de ierp: loqual hauia le
uada als moros la ciutat de ba-

laguer e axi mateix en aq̃st tẽps
se hauien leuats alguns heret-
ges en son cõtat ebisbat durgell
en la vall de andorra: e erã se me
sos en certes fortaleses dela di-
ta terra: e singularment en lo ca-
stell de montleo: que vuy es dit
castellbo: e lo dit comte ab lo bis
be de vrgell prengueren tots los
heretges en les fortaleses desus
dites e fon en lur cõpanyia aq̃ll
caualler de qui ia hauem parlat
en la istoria del comte de cerda-
nya appellat arnau de peraper-
tusa: lo qual pres lo castell des-
sus dit de montleo: e feu tornar
totes aquelles gents bons chre-
stians: e dix̃li castellbo: e da qui
auant ell se dix̃ arnau de Cas-
tellbo: e lo comte de vrgell l des-
sus dit feu lo noble hom: e veus
aqui don ex̃i la casa de castellbo
Aquest comte narmangol dur-
gell: tingue son cõtat. xviij. anys
e mori en lany. mil. lxxxij. e dexa
vn fill qui apres dell fon comte
de vrgell e fon appellat narman
gol de mayarica: e perço fon axi
dit cõ mori en vna batalla q̃ ha-
gue ab los moros a mayarica: e
fon en lany mil. cij. e tenc son cõ
tat de vrgell. xi. anys: e dexa vn
fill per nom armangol: qui aps
dell fon comte: e pço com se no-
dri en castella ab sa mare: fon ap
pellat armangol de castella. En
lo tẽps del dit ramon berẽguer
comte de Barçelona era comte
de Cerdanya en guillem ramon
lo qual tingue son comtat. xvij.

por auer vẽdra Genoueys y malt Lorca als moros pordineros e la enemistad de cata lans y genoueys y la guer ra que de entre ells ha hauia entre ells.

armau de pertusa fe d armau de Cas tellbo

Armangol de Maiarica

1102

Armengol Castella

anys e apres morí: en lany. Mil lxxxv. e dexa vn fill ẽ nom guillem iorda qui apres dell fo cõte de Cerdanya e ana en la terra sancta de hierusalẽ ab lo cõte de Tolosa: e ab son cosí lo comte d rossello: e ab en guillẽ de canet: e fon en lo tẽps que Godofre de billo ana conquistar la terra sãcta de hierusalẽ: e aqui lo dit guillẽ iorda feu moltes cauallaries: e bones: e feu aqui vn Castell lo qual fou appellat lo castell darques pres lo Castell de Tripol de Soria e aqui fon nafrat de vna sageta: e morí sens infants: en lany. Bcccc. lxxxviiij. e apres dell fo cõte de Cerdanya en Berenguer ramon son frare loqual tingue lo cõdat. xviij. anys: e morí sens fills en lany. Mil. xvij. e dexa son comtat de cerdanya al dit ramon berẽguer cõte de barçclona: En aquest temps del dit ramon berenguer cõte de Barçelona: era cõte de basclu en Bernat guillem: qui tingue son comtat lx. anys: e apres morí sens fills en lany. mil. cxi. elo seu cors fon soterrat a ripoll ab gran honor: e perço cõ morí sens fills dexa lo dit cõtat al dit ramon berẽguer conte de Barçelona.

¶ Capitol. xxxv. qui monstra cõ en ramon berenguer fou lo. x. cõte de barçelona lo qual pres per muller la filla del rey de arago e perço se intitula comte de Barçalona e príncep de Arago.

Aprés lo egregi baro en ramon berenguer cõte de Barçelona e marques de Proença fon comte del dit comtat: son fill appellat en ramon berenguer: lo qual fon noble baro e d grã pesa: e era molt saui en tots sos affers: e era de gran coratge: e ardit e larc e molt ferm dentenimẽt: era molt temprat en sos affers: e era de gran coratge. encare hauia molt bella persona: e bells mẽbres: e tots concordãts en lo cors. E aquest egregi baro stant molt ioue fo en la conquesta de Almaria ab lo excellẽt Rey Manfos de Castella e aqui ell ana be acõpanyat de molts Barons nobles: e cauallers e altres militars d cathalunya: car abell ana narmangol comte de vrgell qui era apellat de castella: e los nobles barons: en guillem Ramon de montcada senescal: en guillem de ceruello: en gilabert de sentelles: en ramon de cabrera senyor de montclus en Guillem folc vescomte de cardona: en guillem dangleseola: en ponç de sanctapau: en guillem de claramunt: nuc de troya: en galceran de pinos: lo qual fon pres en vna batalla que lo dit comte hague ab los moros de granada e fon portat lo dit galceran: e vn seu Companyo: qui hauia nom sanct Cerní senyor del Castell de Sull: Lo qual Baro: e son Companyo foren trets de

Almaria.

Philagro gran dios.

la preso per gracia que nostre se
nyor los feu mitgençant lo pro
tomartir sanct Steue cap de vn
seu loc appellat Baga: cap de
baronia de pinos: encare foren
ab lo dit cõte en pere de belloc:
en guillem de mediona en Ber=
nat de tous en francesc de mont
buiy: en pere ramon de copons:
en guilē talamāca: en bernat de
plegamans: en bernat dessar: en
berēguer de santmenat en vidal
de banes: en Pere de pelafolls:
en bernat dorrius: e en Joan de
pineda: e ab tots los barons no
bles e Cauallers dessus dits ell
pres asalt la ciutat de Almaria:
ela guasta enlany Mil.cxxxviij
1148. e apres tornassen en barçelona:
lany seguent lo dit cõte asetia la
ciutat d tortosa atres deles calē
das de Juny: e dexa en lo siti.cc
de cauall. e mil homēs de peu: e
dexay p capita lo noble en guil=
lem ramon de mõtcada senescal
qui tenia en sa cõpanyia molts
cauallers e homēs de paratge: e
daltra part hi erā los ciutadās
dela noble ciutat de barçelona:
en la qual se portaren molt be: e
axi mateix en lo pendre de dita
ciutat los dits ciutadās la defē
saren molt be: car apres q foren
entrats en la ciutat los moros la
haguerā recobrada: sino per lo
sforç q los dits ciutedans hi ferā
en defensarla e apres q la ciutat
fou presa prenguerē lo castell. lo
qual se pres p sforç den guillē ra
mon de mõtcada e den pera de
semenat: e per aqsta rao lo dit cõ
te de barçelona ne dona la terça
part al dit guillē ramon de mõ
cada e laltra terça part al dit Pe
re de santmenat: E axi mater p
aqsta rao lo dit conte atorga als
ciutadans de barçelona q per to
stēps pogues sen portar daurat: e
daltra q tot hom quils volgues
dāpnificar se hagues primer ade
serir dells axi cõ de cauallers: e
ques pogues cõbatre a cauall
axi cõ homens de paratge si de
res eran reptats. Car abās nos
podien cõbatre sino apeu: e aps
que lo noble baro en guillē Ra=
mon de montcada: fon vengut
dela psa de tortosa e fon en bar=
çelona ab lo cõte en ramõ beren
guer: lo dit guillē ramon troba a
qui lo noble baro en gualceran
de pinos q lauors era exit dela
pso dels moros: e axi matex tro=
ba aqui los nobles barons: en
Põç vescõte de cabrera: e en Pe
re alamany qui eran tots cosin
germans: del dit noble en guillē
ramon de mõtcada e lo dit guil=
lem ramon pres consell dels des
sus dits: dient los cõ lo arcabis=
be de terragona: qui lauors era
li hauie feta vna de que ell era
cuidat morir cõ staue pres en po
der den castellui. Car ell stāt en
dita preso lo arcabisbe li trenca
la cama ab lo cep: que lo dit guil
lem ramon tenia en les cames:
per quels pregaua que li consel
lassen quen deuia fer e los no=
bles dessus dits li cõsellarē quel

Priuilegi delos ciutad de Barcel na.

moncad

Guil. Ramõ Moncada toela arco bi de tarragõ por el cõ

matas:e axicõ loy hsellaren:axis feu per obra. Car anant lo dit ar cabisbe per ambaxador al papa de part del dit cõte de Barçelona lo dit guillem ramon:e lo ves cõte de cabrera li isquerã prop lo pla d matabous qui es apres del castell de montcada: e mataren lo:per la qual mort lo dit cõte en ramon berenguer deshereta lo dit guillem ramon de mõcada :el exella de tota sa terra:e lo dit guillem ramon anassen en Arago:c aqui stigue. E apres q lo dit comte hague desheretat lo dit guillem ramon de montcada empres de anar cõquistar la ciutat de Leyda ab aiuda dels Barons nobles e cauallers de Cathalunya:e de fet ana e mete siti en la dita ciutat e foren ab ell en lo dit siti narmangol cõte de Urgell:lo cõte de pallars:lo cõte de Empories :en guillẽ de cerera en Pere alamany en ramõ de angles ola en guillẽ d bellera en ferrer de bellera en berẽguer darill nartal de mur. Muc fole ves cõte de cordona : e tots aqsts be acõ panyats : e lo cõte narmãgol de vrgell : qui tenia en sa cõpanyia barons nobles e cauallers:e altres militars: ço es en berẽguer dangles ola: en galcerã de pinos en ponç de ribellas : noliuer de termens:en ramõ de peralta en berenguer despes en gombau d besora:en pere asbert de mediona en guillez delantorn:en ponç doluia;en guillem de pinell:en ramon de caldes:e molts altres de son comtat. Encare hi anarẽ ab lo dit conte en ramon berenguer molts ciutadans de Barçelona:e ab tots los desus dits ell tingue asetiada la dita ciutat de leyda:entant que vn die narmãgol comte de vrgell ab los seus cauallers:la cõbate tant fort de la part hon son are les cases vel las:e la strengue tant fort que la dita ciutat fon presa:e per aqsta rao lo dit cõte ramon berenguer de barçelona dona certa part de la ciutat al dit comte de vrgell: la qual lo dit comte de vrgell re parti entre sos cauallers:e entre los altres ne dona an gombau de besora vn carrer ab duees torres les quals encara vuy son dites les torres de besora:e apres lo dit cõte de Barçelona dona al dit cõte de vrgell la hquesta del castell e vila dalguayre:e dalbesa:e dalmenara e de Corbins e dalgerri e delfaras:e de tamarit de litera e de molts altres Castells dela ribera de segre : e dela ribera de noguera de ribagorça los quals castells : apres quels hague cõquistats:lo dit cote parti entre sos cauallers nobles:e barõs. Car an oliuer de termẽs dona la vila e castell de corbins: e al noble en galceran de pinos dona la vila de albesa en feu elo comte en ramõ berẽgner de barçelona li dona la vila dalguayre en alou:e lo dit armangol comte de vrgell reparti totes les al-

Terrnens

tres viles e castells entre los ql hauien seruit en la conquesta de aqlles: e fet tot aço lo dit cõte de Barçelona: se stigue per algun temps en lo castell de leyda: lo qual pres apres que la ciutat fõ presa e deus saber que en aquest tẽps que los dits actes forẽ fets per lo dit comte de Barçelona e altres en Arago hauia vn rey qui hauia nom Remiro: lo qual era stat monio: e no tenía si no vna filla: e apres que la filla fon gran: lo dit remiro sen era tornat en lo monastir: e sera fet mõio: e hauia dexada la filla als aragonesos ensemps ab lo regne: segons q en les istories dels reys d arago es stat ya recitat: e cõ en guillem ramon de moncra da fos exellat de Cathalunya p la mort del arcabisbe de tarrago na: e stigues en arago: comença ab los Aragonesos de tractar matrimoni dela dita reyna filla del rey remiro ab lo cõte de Bar çelona son senyor: lo qual no tenía muller: e aquest matrimoni plaguc molt als barons: nobles caualers: e altres de Arago: en tant que lo dit regne de arago a inductio del dit guillem ramon acorda de fer ambaxada al dit comte ramon berenguer de bar celona: e volgueran q lo dit guil lem ramon fos hu dels dits am baxadors: e cõ los Aragonesos hagueren elegits los Ambaxa- dors de continent partiran e ca minaren tant per ses iornades:

el Rey Remiro de Aragon.

moneada.

fins que forcn cami̇a iornada d Leyda: hahont lo dit cõte encare stane: e aquí los dits ambaxa dors restaren: e per que sabien q lo dit guillẽ ramõ era exellat de la terra: acordaren q ell anas al dit comte son senyor: lo qual no dubta per res de venir danãt lo dit cõte son senyor: encare q ell lo tingues bandeiat: e essent arri bat lo dit guillem ramon en ley da tan prest fon dit al dit comte cõ en guillem ramon de moncada venia a ell: e lo dit guillem ra mon feu la via del castell e com fon en lo pati descaualca e puiasse sen p la scala e entrassen en vna deles cambres: hahont troba lo dit comte: e cõ lo vee lanças tan prest als seus peus: e lo dit com te feu lo leuar e dixli tals parau les. en guillem ramon: prou te nin gran gosar de venir nos de nãt: tenint vos per inimic nr̃e e deseruidor per que volriẽ saber quins a fers vos hic han fet ve nir: e lauors lo dit noble respos al dit cõte en semblants parau les. Senyor yo som vengut auo stra senyoria per aço. Car cõ vos senyor sebeu en lo regne de ara go ha rey: e lo regne es restat a vna donzella filla del rey: e los barõs e cauallers e molts altres del dit regne son cõtents que la reyna sia vostra muller: e lo reg ne vostre: e per aqsta rao senyor yo so vengut a vostra senyoria per saber si voleu acceptar lo pre sent matrimoni o no. E lauors

lo comte respos e dix al dit guil-
lem ramon: vos siau be vengut:
car yo no se rey ni senyor en hys-
panya q̃ vos nolí pogguesseu be
venir deuant: portantli tal pre-
sent per grans deserueys q̃ fets
li haguesseu: per quens respone
que só prest atot lo que vos vol-
reu perdonant vos tot mon mal
talent e de contínét lo dit guillẽ
ramon trametre per los Arago-
nesos: los quals tan prest foren
aqui per cõplir lo dit matrimoni
lo qual marrimoni se acaba ab
certs capitols que lo dit cõte vol
gue entre los quals son aquests
Primeramẽt que lo dit cõte tant
cõ visques: nos hagues a dir rey
darago: sino cõte de Barçelona
e princep d Arago: però q̃ lo pri
mer fill q̃ dells exiria se digues
rey darago: e cõte de Barçelona
Lo segon capitol: que los reys d
Barago haguessen aportar les
armes del comte de Barçelona:
e no de Arago e que lo crit fos d
de sanct Jordi sens cõtradictió
alguna: los quals capitols pla-
gueren als aragonesos: e tan pst
los fermararen e demenaren en
gracia del dit comte quels vol-
gues atorgar que tostẽps q̃ los
reys darago anassen en batalla
caualler aragones hagues apor
tar la senyera: e no altre: e lo dit
cõte atorgals ho e assí fonc aca-
bat lo dit matrimoni. e fou vnit
lo cõtat de Barçelona ab lo real
me de Arago: e apres que lo dit
matrimoni fon acabat lo dit cõ
te prẽgue alguns castells e vilas
en la ribera de segre e de sinca e
de Ebro: ço es fraga: seros: ayto
na: gebut: miquinẽça: e totes les
dites terras dona al dit noble
en guillem ramon de moncada:
e apres dona al noble en ramon
de anglesola la vila de angleso-
la e altres locs enlo pla de vgell
e dona deles altres viles e Cas-
tells a molt altres barons no-
bles cauallers e ciutadans q̃ ser
uit lo hauien: e del linatge de a-
quells son descendents los qui
vuy los possehexẽ: encara conquis
ta lo dit comte los mes castells
qui vuy son de tortosa fins a ce
ragossa: e exalça la fe christiana
en sa terra de. ccc. sglesies: e aps
tot aço lo dit Princep sabe q̃ cos
saris hauien mort a son frare
eu berenguer ramon Marques
de proença en lo port de malgin
e axi ell ana en proença e feu se se
nyor del marquesat: e regi aqll p
vn nebot seu fill de son germa:
lo marques: lo qual feu nodrir: e
destrohí la Ciutat Barlet: qui li
era molt contraria: dela qual en
derroca molts torres als ban
sencs: qui li eran ostraries: e aps
fon fet vn Castell de fusta en lo
qual mete. cc. cauallers armats:
e altra gẽt e lo dit castell feu por
tar p lo flum de rosa fins deuãt
lo castell de trentayna: e dona tã
ta terror als del castell: que en cõ
tinẽt se dona a ell. lo qual lo dit
comte feu anderrocar. E aquest
virtuos princep procura dela di

moncada.

seruicis al xpe
sia y christiandad

ta reyna de Arago per nom pey
ronella muller sua dos fills : lo
hu apellat Ildefonsus:qui aps
mort del dit son pare se dix rey d
arago e cõte de barçelona:e lal-
tre fo apellat, Sancho lo qual sõ
pare feu comte de Rossello e de
Cerdanya:e mes hague lo dit cõ
te de sa muller dues filles.la ma
ior fon muller del Rey sancho de
portugal:e la altre den Armen-
gol comte durgell. Aquest virtu
os comte tingue son cõtat e prin
cipat. xxxij. anys. e morí en lo
burc de sanct Baniel prop dela
ciutat de gerona en lany. Mil.c.
lxij.en idus de agost.e dexa grãs
plors asos barõs e cauallers:pe-
rill ala terra e goig als moros : e
fon portat lo seu cors e soterrat
a ripoll ab grã honor.en lo tẽps
de aquest cõte e princep:era com
te durgell : Harmangol lo qual
morí en lany. Mil.c.liij.e dexa
vn fill:lo qual apres dell fon cõ-
te appellat armangol: y an aqst
lo dit cõte e Princep dona vna
sua filla per muller:segõs es stat
dit dessus. Beueu saber que se-
gons vos he ia recitat dessus en
la istoria de aquest cõte de barçe
lona:en guillem ramon de mon
cada ab cõsell e aiuda den ponç
vescõte de cabrera den pere ala-
many:qui apres fou dit de Cer-
uello:e den galceran de pinos:
cosíngermans seus:hauia mort
lo arcabisbe de tarragona : dela
qual mort encare que lo dit guil
lem ramon hagues haguda re-
missio del cõte son senyor per lo
matrimoni que hauia açabat:e
fos tornat en la terra : segons q
dessus es stat dit. Empero lo dit
guillem ramon:ni los altres no
eran absolts de aquella Per que
tots los quatre dessus dits ferã
ambaxada al papa supplicant sa
sanctedat los volgues absolre d
la dita mort:e lo papa hauent oi
da la dita ambaxada feu gracia
als dits barons de absolre los e
aquells absolgue:empo volgue
que per penitẽcia:los dits Ba-
rons fessen fer e edificar vn mo-
nastir de monios blancs de sãct
Bernat a honor e reuerencia de
la sancta creu:e aço feu fer lo pa
pa per quant los dits barõs no
guardaren honor ala sãcta creu
que lo arcabisbe portaua quant
lo matareu:e de fet los dits qua
tre barons hauẽt cobrada la am
baxada y essent absolts dela di-
ta mort:los tres dells : ço es en
guillem ramon de montcada en
gualcerã de pinos:y en pere ala
many feran edificar lo dit mone
stir a honor de sãcta creu:loqual
vuy se diu de sanctas creus:y es
monestir molt bell y ben arrẽdat
e lo vescomte de cabrera recdifi
ca lo monastir de sanct saluador
de breda:qui es en son vescõtat:
e veus aci la;rao per q aqsts mo-
nastirs foren fets e per qui : e de
aquell temps ença los dits No-
bles barons tenen lurs sepultu-
res quiscu en dits monastirs.

monaste de s.ta Cre

orgel

¶ Capitol.xxxvi.qui monstra cō Ildefonsus fill den ramon Berenguer comte de Barçelona: e Princep de arago: fon lo primer quis intitula Rey de Arago: e comte de Barçelona.

ARa haueu oit de hon hagueran princípi los comtes de Barçelona e los grans fets que p ells son stats fets ab los barons e altres de cathalunya: e com p tracte den guillē ramon de montcada: han hagut lo regne de Arago per lo matrimoni dela Reyna Petronella filla del Rey Remiro monio: e com lo comte de Barçelona la pres per muller. Ara vos vull recitar los fets que feran los qui ísqueran dels dits comtes quis digueran reys de arago e Comtes de Barçelona: e començarē al primer qui hac nom Ildefonsus e fo fill del dit comte ramon berēguer e dela Reyna Petronella: la qual se dix primer q̄ tots Rey de arago e comte de Barçelona e fon li inposat nom de cast: e comença a regnar en lany. Mil.c. lxij. en arago e barçelona. Mclxij. Mort doncs lo egregi baro en ramon berenguer comte de Barçelona quis dix princep de Arago: fon Rey de arago e comte de Barçelona son ftll appellat Ildefonsus al qual fo imposat nom de cast: perço que hague aqsta virtut sobre totes les altres. E per quant lo dit Rey era molt Joue quāt son pare morí: fon li donat procurador son cosín germa lo comte de proença qui era appellat Ramō berēguer: lo qual vingue en Barçelona per regir los dits regne e comtat: ep nodrir lo dit rey E com lo dit comte de proença hagues stat algun tēps en lo regiment: e durant aquell: hauía en pallars vn noble hom appellat Artal de mur lo vell: lo qual era vengut al dit comte de proença per algunes sobres q̄ per lo dit comte li erā fetas no seruātli los príuilegis seus e del comtat de pallars: e perço com lo dit noble defenia los príuilegis e libertats del comtat de pallars e de tota la terra: lo dit cōte de prohença lo feu matar: per la qual mort lo dit cōte de pença sen hague atornar tā prest en sa terra e dexar lo regimēt d'arago e cathalunya: car los parēts e amics del dit noble ne volien fer veniāça cō fos home qui sta ue a parentat e amistançat ab los príncipals homens: e del bō linatge qui fos en Cathalunya: e apres que lo dit conte de pença sen fon tornat en sa terra e hague dexat lo regimēt dessus dit: hague vna batalla ab los de Nica: en la qual batalla ell fon nafrat: e apres per temps morí de aquella nafra: e no dexa ifants e per aqsta rao lo dit comtat torna al dit Ildefonsus rey de arago e comte de Barçelona cosín

el linage de Mur es delos buenos y mayorados de Cataluña.

germa seu: es ver que per lo com te de tolosa fon fet algun cõtrast al dit rey en hauer lo dit comtat perço cõ lo dit cõte pretenia ha, uer hi dret: e per lo dit cõte li fo= ren fetas algunes iníuries en lo dit comtat: pero cõ lo dit rey fon cresciut y de edat: ell hague paci ficament tot son cõtat de proen= ça es venia be deles iniuries q̃ lo dit cõte de tolosa li hauía fe= tes: car apres que hague hagut tot lo dit cõtat ell mogue guerra contra lo dit cõte de tolosa: y ab bandera estesa li corrague tota la terra fins ales portes de tolo= sa: essent en cõpanya sua alguns barons nobles y Cauallers del comtat de proença y del princi= pat de cathalũya ẽtre los quals eran lo comte de millan: lo ves= cõte dalvara: mossen ramõ des balbs: narnau de botanac: lo se nyor de grimau: lo senyor destor na. lo senyor de tolo: e molts al= tres de proença: e narmangol cõ te de vrgell nuguet cõte de Em= pories: en gispert vescõte de cas= tell nou: en Balmau vescõte de rocaberti: en ponç vescomte de cabrera: nuc folc vescõte de car= dona: en gasto de montcada se= nescal en guillem ramon de cer uello: en ramõ dangleſola: en pe re galceran de pinos: berẽguer de puiguert: huget de torraya: ra mon de canet: pere de odena: guillem durs: ramon de termẽs Aymar de moset: iãbert de tord Ramon de totzo: Ramon de vi

la demuls: Balmau de crexell: Arnau de salses: Bernat çapor tella: perc de vila demany: guil lem de sanct vicenç: ramon dol= ms: ramon de malda: pere d torr rella: bernat de lupia. ramon de ribes guillez de cabrera Bernat de vila franca. arnau de reiadell galceran de cruilles: pere galce= ran de cartella. berenguer de vi la mari. pere de pau: e molts al= tres de cathalũya: e ab tots los dessus dits: lo dit rey asetia tolo sa: e aquella tingue assetiada p algun tẽps e apres tornassen en cathalunya: e apres que sen fon tornat en cathalunya lo dit rey ab lo dessus dits ana fer Valen ça al rey de castella: qui garreia= ua ab moros: e per la dita valen ça lo rey de castella li enfranqui los feus q̃ tenia en Arago: e do= nali vna filla per muller appella da Sanra: e apres q̃ lo dit rey il defonsus de Arago se fon casat ab la filla del rey de castella sen torna en cathalunya: e amprés de conquistar les mũtanyes depra des q̃ tenié moros: en les quals hauía vn rey moro apellat Ban tença: loqual apres de algũ tẽps lo dit rey lança de dites munta= nyes el deshereta del castell den tença: e lo dit dentẽca recollís en lo castell d siurana: e aquí lo dit rey il defonsus lo pres a merçe: e feu lo fer xpia: e mes li nom guil= lem dentença: e de aqll son exits los Bentença e lur linatge: e lo rey donali Mora e falçet: e tota

lupia ribes

Pau

fol. 50.

Amen

Ramon de tormey

la baronía qui es dita dentença en les dites muntanyes de Pra des e apres de aço lo Comte de rossello morí sens fills elo dit cõ tat de Rossello torna al rey. ¶ E apres lo Rey ana en Pallars: e pres se lo cõtat e leual an arnau roger qui era cõte de aquell: pço com lo dit cõte lí era desobediẽt per la mort del noble Martal de mur dessus dit: empo apres ley restitui tot: sino la honor dorcau que lo rey se atura e dona la avn noble hom Alamany seruidor seu: al qual dien arnau monta= ner: qui apres se dix arnau dor= cau e de aquest es exit lo linatge dels orcaus: E fet tot aço lo dit Rey Ildefonsus hague guerra ab son sogre lo Rey de castella p quant lo dit rey de castella lí era entrat ensa terra e per aqsta rao los dits reys hagueran gran ba talla: dela qual hague lo millor lo rey de Arago: car lo rey de ca stella pde entre morts y presos quatre milia homés. ¶ Aquest rey ildefonsus pcrea de sa mul= ler tres fills y tres filles. lo Pri= mer fill fon appellat Pere: laltre Alfonso: laltre Ferrando: y la fil la maior casa ab lo Rey de On= gria la altra fon muller del com te de tolosa y laltra del comte de carcassona e de mõtfort: en aqst temps lo papa mete pau entre tots los reys chrestians de hys= panya: los quals tingueren bo= na pau e cõcordia: Apres de aço lo dit rey Ildefonsus dellibera de anar a sanct Jaume de gali= cia per quant ho tenia votat: e apres q̃ fon tornat hague grans fams en sa terra: e lo rey en aqll tẽps feu molt de be a sos pobles apres funda lo monastir de po= blet sots iuocacio de nra dona d̃ la orde de sanct Bernat: e apres anassen a perpinya: ha hon lo pres malaltia dela qual morí: Empo ans q̃ moris ordina son testament: en loqual lexa son fill maior en pere rey de Arago ecõ te de Barçelona e an Alfonso dexa lo cõtat de prohença e en Ferrando lo comtat de rossello. e morí en lany mil. c. lxxxvi. e re gí los dits regne e cõtat. xxxiiij. anys e fon soterrat lo seu cors ha poblet ab gran honor.

¶ Capitol. xxxvij. qui mõstra cõ en pere fill den ildefonsus fo lo segon rey de arago: e cõte de bar çelona e fon appellat catolic.

MOrt lo excellent rey il defonsus cõte de Bar çelona dessus dit regna en lo regne de Ara go e comtat de Barce lona en pere fill seu: lo qual fon appellat rey catolic: per tal com fon molt amador dela sglesia: a quest rey fon molt liberal e grã donador empenyorava viles: e castells per cõplir sa voluntat: e pres per muller dona Maria fil la den guillem princep e senyor de montpeyler neta del Empa= dor de contestínoble: en la qual

lo rey procrea vn fill qui fon appellat Jaume: lo qual fill procrea en aquesta manera: Car com lo rey no tingues bon alt desa muller ni volgues dormir ab ella: ans anas cercant altres dones: vna nit que lo dit rey deuia dormir ab vna dona de qui staua anamorat q̃ son camarlèc ab qui ell se fiaua molt li deuia portar: lo dit camarlenc: apregaries de la dita reyna mes la reyna en la cambra en loc dela altra dona: e dix al Rey: que la dona per no esser vista: no volia que hagues lum en la cãbra: e axi lo rey dormí ab sa muller pençant dormir ab altre dona: y engẽdra en ella lo dit fill: y fet aço la reyna se dona aconexer a son marit: e dix li cõ era prenys: de que lo rey hague poc grat al Camerlenc: pço com lo hauie enganat: po apres li perdona: y per aqsta reyna lo rey en Pere dessus dit hague la baronia de montpeyler. e apres q̃ lo rey hac emprenyada sa muller: per exalçar la fama ana en roma per visitar los sanctuaris en lo qual viatge lo Rey ana molt be acõpanyat de barons nobles e cauallers de Cathalunya e de lengadoc. car ab ell ana lo comte de foix: lo qual pres per cõpanyo darmes: donant li les sues armes e de aquell temps ença lo comte de foix qualseuol que sia les armes de arago sens ninguna mescla. apres anarẽ ab ell lo senyor de miralpeix en Bertran de so vescomte de dosona e tots aquests anauen be acompanyats de cauallers e gentils homens: e mes anarẽ ab lo dit rey narmangol cõte durgell qui era son cosin germa: e los nobles en galceran e gasto de cruilles: als quals lauors lo rey hauie fet pẽ dre títol d̃ nobles en pere de sãt menat: en guillez de belloc en pere dargẽtona: e molts altres nobles e cauallers de cathalunya: encare anaren ab lo dit Rey en guillez de canet en pere de varnet: en Ramon domenoua: e alguns altres los quals lo rey hauia emprats passant per rossello e ab tots los dessus dits lo Rey fon prest en roma haon fõ molt be acompanyat de alguns cardinals y altres Prelats: y apres que fon arribat volgue fer se coronar y feu la corona de pa ab molts ioyells y pedres preciosos y perço cõ la corona era de pa lo papa mateix de ses mans la li posa en lo cap lo que no se era acostumat de fer a altres reys: e axi ab aquesta stucia lo rey en Pere fon coronat per mans del papa: e apres q̃ fon coronat lo dit rey renuncia ala sglesia: e o al papa en nom de aquella: lo ius patronat que tenia en los beneficis ecclesiastics de son regne e pço lo papa atorgali en gracia: que tota vegada que ell o successors cauallcan p̃ anar en qualseuol part haguessen a portar denant si vn pauelo ab les armes obarres de

cruille

Pere dorge

cathalunya:e o de arago : segõs q̃ fins al die de vuy los dits Pa pas acostumauen: dela qual re nunciacio los nobles de arago feran questio al rey:lo qual los respos que ell no hauie renũciat sino al dret seu:de q̃ los dits no bles li protestaren en ferã leuar carta la qual es en sanct Johan dela penya E aquest rey pres en castella los castells Aldemus:e dalphiyus:e de calatraua : e en care fou en la batalla de vbeda: en la qual p̃ la industria lo Rey moro appellat miramoli:lo vert fon vençut:en la qual hauia al tres reys de hyspanya segons oiren. C Beuen saber q̃ en lany. mil.cc.xlviij.passa en hyspanya vn rey moro appellat miramoli lo vert: lo qual segons que recita lo arcabisbe de Toledo en les sues istories tenia en sa cõpanyia xxx.reys moros los quals mena ue ab si en nombre de.cl Mil.cõ batents entre de peu y de cauall y ab tota aquesta gẽt morisca lo dit rey moro comença afer grãs dãpnatges als reys de castella y de Portugal : entant q̃ los dits reys no eran per resistir los ans los fou forçat de trametre al pa pa:al Emperador:al rey de fran ça:y atots los al tres reys y sen yors de chrestians auisant los de cas:y pregant los quels volgue sen soccorrer de gents perço que poguessen resistir als dits mo ros:qui eran en lurs regnes:e cõ lo rey en pere hague reebudes

cc.xlvm.

les letres dels dits reys: encon tinent los feu de resposta que ell los soccorreria lo pus prest que pogues:e semblant resposta los fou feta per lo rey de Nauarra: E apres dela dita resposta lo dit rey en pere q̃ lauors se trobaua en Barçelona:volent actẽdre lo que hauia promes scrigue atots los barons nobles y Cauallers de cathalunya:y en care al comte de foix:p̃gant los atots quel vol guessen soccorrer ab aq̃lla mes gẽt de peu y de cauall q̃ pogues sen:ales qual letras:apres q̃ les hagueren reebudes per tots los dessus dits fou respost en vna manera:ço es que ells erã molt contẽts de acõpanyarlo axi com ell manaua ab aq̃lla millor ma nera:e lo mes prest que porié. E com lo rey hague cobrades les resposles dels dessus dits fon molt alegre:e tant prest caualca y ana en Ceragossa de arago:y essent alli ell empra los arago nesos: dels quals ni hague al guns:qui proferirẽ de acompa nyarlo:y anaren ab ell pero forẽ pocs en nombre:y altres ni ha gue qui li digueren de no p̃ço cõ nos portauen be ab lo rey. E cõ lo comte de foix e los cathalans saberen q̃ lo Rey era en Arago de ytinent se aparellaren per se guirlo al millor que pogueren:e lo comte de foix mena ab si lo se nyor de miralpeix:e lo senyor d monteſquiu:e en bertrã de so ve scomte de donsa:e molts altres

miralpeix

nobles e caſtallers deſa terra en nombre de cinc cents de cauall e dels cathalans hi vinguerē en ferrando comte de Roſſello qui manaua ab ſa cōpanyia en guillem de caſtell nou: en ramon de canet: naymar de moſſet: en pere de vernet: nandreu de caſtell roſſello: en guillem dolms guillē de cabeſtany en ramon de viues: ramon torrellas: pere de barbera: Tomas de lupia: arnau de banyils: e molts altres cauallers del ſeu cōtat. Encare hi ana lo comte de Empories: lo qual mana en ſa cōpanyia en iofre veſcomte de rocaberti: en bernat de ſancta eugenia gueraū de ſarra: bernat de cabanes: en galcerā e gaſto de cruilles: Bernat guillez ō foxa: ramō ſatmar: pere de pau: pere e galceran de cartella: iofre de vallgornera: otger de dorri?: guillem de bordils: en pere Aſbert catrilla: e molts altres ō empurda. Apres hi ana narmā gol comte de vrgell coſin germa del rey: lo qual portaua en ſa cōpanyia en galcerā de puiguert nuc de troya: noliuer de termēs: namoros de ribellas: Gueran deſpes: ramon de palta: giſpert de guimara: guillem de moya: Ramon de fluia: bernat de mōſonis. guillem de robio: pere dolguia: ramon de pinell: galcerā caſta: bernat de pōç: guillem de lantorn: e molts altres de vrgell Emes hi ana en Bernat roger: cōte de pallars: en la companyia del qual anauē en ramon veſcōte de vilamur: en guillem de ballera: Roger: arnau: dorcau: Arnau alamany de torralla en comēges ſeruaro de puiguert: ſeruer: ramon de montpençat: guillem de vilaflor: pere de pnes e molts altres nobles y cauallers del cōtat de pallars. Emes hi anaren molts nobles y cauallers de Cathalunya: ço es en guillem focl: veſcōte de cardona: en ponç veſcomte de cabrera: nuguet veſcōte de bas: en pere de montcada ſeneſcal: guillem de ceruello: ramon alamany: ramon galçeran de pinos: nuc de mataplana: galceran dongleſola: ramon de ceruera: guillem durs: ponç caguardia: Bernat guillem çaportella: ponç de ſanctapau: ramon dalamany: marc de viladamany: ramon ō monells bernat denueig ramon de manleu: bernat ō malla: giſpert de caſtellet: dalmau ō mediona: bernat de ſenctelles: pere de belloc: pere de tagamanent: pere de ſanctmanat: galçeran de papiol: pere de montbuy bernat de tous: arnau ō rciadell guillez de talamanca: e molts altres de Cathalunya: e foren entre tots dos milia e ſinc cents de cauall: e deu milia de peu: e tantoſt caualcaren e foren molt pſt a ceragoſſa ab lo rey e cō foren tots aiuſtats en Arago ab aqlls q̄ lo rey hauia hguts: e ab aqlls del cōte de foix: ſe trobaren tres milia: e cinc cents de cauall. Car

los Aragonesos eran sinc cents entre los quals foren don Lop: de luna:e son frare don Ferrando don Eximenis Cornell don Blasco dalagon: don Eximenis desl or:e lo rey qui daltra part hauia haguts deu milia de peu los quals hauia haguts entre totes les ciutats e vi les del regne de arago:e axi foré entre tots:tres milia y cinc cets de cauall y vint milia de peu:e ó continent que tots foren aplegats lo rey ab tots los dessus dits parti e anaren la via dels reys de Castella y de Portugal: y en poc temps per quant anauen de molta cuyta foren a vbeda ha hon tots los reys de hyspanya eran es ver q primer hi arriba lo rey de nauarra e cō los dits quatre reys: ço es de castella de Portugal de arago: y de Nauarra se veren tots aiustats y ab tanta gent darmes: volgueren tātost ferir sobre los moros: e donar los batalla axi com agent guerrera e animosa. ¶ Empero entre los dits reys se mogue gran contrast y questio: car nos podien concordar qual dells portaria la deuant guarda: empero concordarense que stiguessen a ordinacio dun Caualler de Empurda al qual appellauen en Balmau de crarell: qui era lo pus saui Caualler: e qui mes hauie seguit lo mō en la noble art de cauallaria que neugū Caualler qui lauors fos en hyspanya: y era home Vell y no era ab ells: ahs era en Empurda: e prestament per los dits reys fou trames vn Caualler: lo qual en spay de Trenta dies fou tornat y hague portat ab si lo dit crexell: per q̄ mils li pogue sen demanar lo q̄ volien e cō lo dit Crexell fou ab ells: e hague oydes les raons de quiscūs dels dits reys: ell los ordena enla manera seguent. ¶ Car ell dona al Illustre rey de Castella: perço com los moros eran en sa terra la deuant guarda: apres ordena lo rey de Portugal: apres lo rey de Nauarra: y al Senyor rey en Pere de Arago son senyor dona la reraguarda: dela qual ordinacio lo dit rey de Arago no fou gens cōtent ans se monstra anuiat contra lo dit Crexell vassall del dit rey. ¶ E lo dit Balmau de Creyell per captar beniuolencia de son Senyor: y per complir la voluntat de aquell que era de poder se ben combatre consella li que p:ēgues la meytat dela sua gent e que en la nit ell passas detras los Moros: e que en lo mati ell se trobaria detras la host dels moros: e que no portas altra bā dera sino la de sanct Jordi e que deyas lo Comte de Rossello ab la altra meytat dela Gent: e ab totes les banderas sues: e que de aço nengu no sentis res: e axi

Crexell.

Batalla de [illegible] de 1248. que [illegible] de 1212. seg[illegible] [illegible] Pere [illegible] Pisa en Monarchia lib. 21. cap. [illegible] dize que [illegible] el noue [illegible] Tolosa dize [illegible] 1212. [illegible] Vbeda. [illegible] 16. de Julio [illegible] Balmau de Crexell.

com lo dit caualler ho consella
axís cõpli per obra. car lo dit rey
cõ venc per lo matí: se troba de-
tras los moros y apres q̃ lo Rey
de castella hague ferit ab ells. lo
rey en pere los farí per les spat-
les: e los moros quis veren los
chrestiãs per les spatles e deuãt
començaren a fugir: e desbareta
ren se tots: e per aqsta indonstria
de caualleria foren vençuts: es
ver q̃ en la dita batalla morí: lo
dit noble en dalmau de crexell
loqual fou molt dolgut per tots
los reys e soterrarenlo ab gran
honor en la sglesía de vbeda: elo
rey en Pere hi fou nafrat en lo
braç: y molta dela sua gẽt e dels
altres reys per lo semblãt: e mo
riren hi be sexanta milia moros
y de chrestians molt pocs en nõ
bre: e tantost los moros sen tor-
naren en lurs terras: y los reys
chrestians per semblant quiscu
en lurs regnes: E com lo Rey
en pere sen tornaua en sa terra:
troba lo soccors de França: qui
lauors: hi anaua: e demanarenli
si era stada la batalla: e lo Rey
burlauels dient que encare hi se
rien atemps: e los françesos co-
nexent ques burlaua dells dig-
uerenli: bellxira nos conoxom
bien que la batalla es stade: e
appar bien en vostras iants: e
de aquí enfora los frãcesos sen
tornaren. E apres algun tẽps
que lo dit Rey: e sos Barons fo
ren tornats dela batalla. lo dit

rey ana asetiar lo Comte de mõ
fort: qui era stat son cunyat: per
ço com li hauie mal tractada sa
germana: e tenía lo dit siti al Ca
stell de muret: qui es vuy sotmes
al Comtat de comenia: e aquí lo
dit rey morí en vna batalla que
hague ab los del dit Cõte molt
desastradament a gran culpa dl
Comte de foix: qui nol socxora-
gue: e fou pres lo seu cors: e por-
tat e soterrat en lo monastir de
xixena en Arago ab gran honor
E En lo temps de Ildefonsus:
primer Rey de Arago: e Comte
de Barçelona: morí en Guillem
ramon de montcada: e dexa vn
fill seu apellat Pere de Monca
da hereter dela baronía de mõ-
cada de lagostera: de fraga: de ay
tona: e de tot quant ell tenía: al
qual fill dona: per muller na bri
gida de pinos filla den Galce-
ran de pinos: no guardant lo pa
rentiu que entre ells era: e aço
feu lo dit Guillem ramon: per
quant la dita Brigida era deles
belles Bonzellas qui fossen en
hyspanya: e com lo dit Guillez
Ramon morí eraz en lany. Mil
clxx. e fou soterrat a sanctas cre
E Encare en lo temps del Rey
en pere de Arago morí lo Ves-
comte de Bearn: e no dexa sino
vna filla la qual dexa Senyora
del Vescomtat de Bearn: e los
Barons: e altres gents acorda-
ren de darli marit fill de baro: p
q̃ los biarneses viguerẽ en cata

mort de Crexell.

Moncad

1170.

lunya: e arribaren en lo Castell de montcada ha hon trobaren lo noble en pere de moncada senyor del dit castell: o baronia: lo qual era dels pus corteſos Barõs dela terra: e hauia tres fills ẽla muller deſus dita los quals eran en lo lit hon dormiẽ: E axi los dits biarneſos digueren al dit pere de montcada lo per q̃ eran aqui axi cõ deſſus es dit: e pregarẽ lo quels hi amoſtras. lo qual fõ molt ẽtent e aportals al lit hon dormien: e quant los biarneſos los veeran dormir: e quiſcu ſtaua de ſa manera demanarẽ al dit pere de montcada cõ hauiẽ nom: e aquell los dix que lo maior hauia nom gaſto e laltre guillẽ ramõ e laltre pere: E laltre pere de montcada lo per q̃ eran aqui axi cõ deſſus es dit: e pregarẽ lo quels hi amoſtras. lo qual fõ molt ẽtent e aportals al lit hon dormien: e quant los biarneſos los veeran dormir: e quiſcu ſtaua de ſa manera demanarẽ al dit pere de montcada cõ hauiẽ nom: e aquell los dix que lo maior hauia nom gaſto e laltre guillẽ ramõ e laltre pere: E laltre uors los Biarneſos prengueren lo maior e diguerenli gaſta gaſto que bearnten dara pro: e aqueſt fou Veſcomte de Bearn: e mori lo dit pere de montcada e dexa al dit gaſto la baronia de montcada e dela lagoſtera: e an guillem ramon la baronia de ſeros: e de aytona e anpere dexa fraga e albalat: e mori lo dit noble en lany. Mil. cc. xxxx. e fou ſoterrat lo ſeu cors a ſanctas creus. Enlo dit temps en pere alamany dona en Guillem de Ceruello vna filla per muller ala qual dona la honor de querol: e dona vna altra filla an ramõ de Timor: ala qual dona ſancta Coloma de Queralt e lo Caſtell daguilo: e deles piles: e dona an argençola lo Caſtell dargençola lo qual tenia en feu del Rey: e dona lo Caſtell de clariana an Roger de clariana. Encare en lo tẽps del dit rey en Pere la dona de Berga: e debergada pres p marit lo ſenyor de Lunell: qui era del noble linatge del Comte de Cerdanya. ¶ Encare mes en lo dit temps del Rey en Pere mori dõ Alfonſo Comte de Prohença: frare del dit Rey en pere e dexa tres filles: empero ans que moris en ſon teſtament dexa hereu lo Rey ſon germa deſſus dit volent que lo dit Rey caſas ſes filles a coneguda ſua. E com lo dit Rey en pere ſabe la noua dela mort de ſon frare en cõtinẽt parti ab tres Galeras per pendre poſſeſſio de ſon Comtat: e com fou a Maſſella e volgue exir lo Seneſcal de Prohença: aqui lo Comte mort hauia donat carrec de ſes filles ſi troba qui dix al Rey Senyor voſtre germa lo Comte es mort: lo qual ans que moris merecomana ſes filles: e que yo les guardas: fins que voſtra Senyoria fos açi: pero Senyor Rey yo he ben ſeruit lo dit Comte: e res no he hagut. Per que ans que vos entreu en Ciutat yo vull ſaber voſtra ſenyoria quina gracia me fara. car ſapiau q̃ may yo nous metre en vre poder voſtres nebodes ni lo cõtat fins que vos me doneu lo com-

tat de Millan. E com lo Rey viu lo seneschal parlar de tal manera dixli: E cō seneschal vos voleu hauer lo cōtat de millan ans q̄ vos me doneu mes nebodes: ni lo meu comtat de prohença. Cert siau que de aço no fare res e yo vcure quim defendra de hauer mes nebodes e lo dit cōtat lo qual es meu e hauent dit lo rey aquestes paraules tātost feu fer vela ales suas galeras e sen torna en cathalunya per hauer gēt darmes per hauer les dites infantes e lo cōtat. E tant prest cō lo Rey se fon exit del port de Massella lo seneschal dessus dit sen ana en França per fer matrimoni deles dites infantes ab los fills del rey de França e axis complip obre: car lo dit seneschal feu matrimoni dela infanta maior ab lo fill del rey de França appellat segon Carles e dela segona: ab lo dalfi fill del rey de França: e la menor ab lo rey de Anglaterra e fets los matrimonis dessus dits lo dit seneschal sen torna en prohença. E apres lo rey en pere feu gran armada e ana en prohença e nol volgueren acullir e lo dit rey feu hi algū dan en les parts de tolo e apres sen torna. E despuys non feu neguna mencio. E fet aço lo rey de França feu les noces de abdosos los fills en que foren totes les tres infantes iermanes les dues reynas e la vna contessa. E cō foren en la festa les dites reynas staue egual e la contessa la iermana maior staua denant aseguda en coxi e cō la comtessa viu star les dues iermanes egual stec fort desconortada com ella no seya egual ab les dites reynas ses iermanes menors de ella. E aq̄ mateix la dita contessa vota denant lo rey de frāça son sogre e denāt lo dalfi son cunyat e denant son marit q̄ null temps ella seria en lochs hon fossen ses iermanes fins atant q̄ ella segues egual ab ellas e hauent fet lo dit vot sen torna: en prohēça e iames se mōstra fins que hagues titol de reyna axi cō oyreu. Sapiau que en lo tēps que aq̄sts matrimonis se feren lo rey Conrado de Napols e son frare lo rey manfre de sicilia: fill del emperador federic dealamanya eren desobediēts al papa ea la sglesia e lo papa hauia donats los dits reys per sismatics. E com carles fill del rey de França e marit dela comtessa de prohēça dessus dita fos cert q̄ lo papa entenia adeseretar a q̄st dos Reys sen ana en Roma p coratge empēdre per part del papa e dela sglesia ō pseguir los dits reys e leuar los lurs regnes E axi lo dit Carles homes per obre: car essent ell en roma lo papa li dona titol de rey ō Napols e de Sicilia e per spay de algun temps ell mata los dits Reys e lauors la contessa de prohença:

Esto trata montar en su Hist cap.º 32

fon reyna. E ana aparis e angla terra per cõplir lo vot e segue e-gual ab ses iermanes e puys sen ana en napols e aqui visque lon gament e feu fills e fillas e nets e netes de que apres se feren ma trimonis ab los fills e fillas del rey en pere de arago qui fou dit dels françesos axi com per auãt sabreu.

¶Capitol:xxxviij.qui tracta cõ en iaume fill del rey en pere fou lo terç rey de arago e cõte ỏ bar-çelona lo qual fou apellat sanct car fou molt auenturos contra mozos.

APres mort del dit rey en pere dessus dit reg na en lo regne de ara-go e cõtat de barçelo-na e baronia demunt peller en Jaume fill seu lo qual fon appellat lo rey en Jaume lo sanct aquest rey fou molt auen-turos ỏtra mozos. car iames p. de batalla ne ell ne ses gents en care q̃ ell noy fos: Encare en les batalles q̃ aquest rey hague fon moltes vegades vist sanct Joz-di en aiuda sua. Aquest ℞ey ro mas molt infant cõ son pare mo-ri e fouli donat procurador vn car dinal quil nodri ab certes perso nes del dit regne e cõtat de Bar celona les quals persones fozẽ eletas a monço e cõ lo rey cõpli. xviij. anys pres p̃ muller la filla del rey de Castella dela qual p crea vn fill q̃ fon apellat alfonso e tantost lo fill mozi. E apres lo rey fou sepat dela reyna sa mul ler p̃ deute de parentesc e apres hac altra muller la filla del rey ỏ vngria apellada audreua neta del empador ỏ ptestinoble dela qual p̃crea tres fills apellats. lo primer Pere: lo segon Jaume: lo terç s. nro qui fou arcabisbe de toledo e procrea lo rey dela rey-na quatre filles. La primera vio lant qui fou muller del primoge nit de castella: la segona costãça la terça ysabel qui fou muller ỏ philip dalfi de França la quar-ta maria qui no hac marit. En-care hac lo dit rey dos fills dela noble dona teresa de bidaume. lo primer fou apellat Jaume de de terica elaltro pedro de yerba dirias q̃ fozen legitims pertant cõ la mare o gonya denant lo pa pa: encare lo dit ℞ey feu altres dos fills. lo primer fon appellat ferrãdo direr: e laltre ferrando sauric decastre senyor dentillo e aqst fozen bozts. E aqst excelẽt rey pres la conquesta de mallorcs e aquella torna ala fexpiana ab aiuda dels prelats barons e vni uersitats ỏ cathalũya los quals passaren ab lo rey e son aquests lo archabisbe de terragona e lo cabistol lo bisbe de barçelona e lo abat de ripoll e molts altres del stament dela sglesia encara ana ab lo dit ℞ey ℣iuo sanç cõte de rossello lo cõte vguet de Empories en guillẽ ramõ de mõ cada vescõte de bearn e fra pere de mõcada prior de cathalunya

Mallorques

berẽguer de anglesola Jofre ves
comte de rocaberti Guillem de
ceruello bernat ỏ sãcta eugenia
huc de mataplana en Guillem
doms tomas de lupia bernat de
sanct ioan dalmau denfar dues
donzellas de sarria: pere de taga
menent: marimon de plegamãs
pere de marquet iaume durfort
pere burguet: guillem ramon be
renguer de viladecans e molts
de altres cauallers e ciutadans
de barçelona e de terragona ede
tortosa axi cõ recita en monta=
ner. encare hi ana vn fill ỏ vn cõ
te alamãy qui hauia nom caroç.
E stãt lo rey sobre lo siti vn iorn
denadal feu lo caualler e de a=
q̃st es exit lo linatge de carroç:
e per spay de tẽps lo rey la pres
e tota la Illa. E hauẽt lo rey to
ta la terra en son poder la pobla
de crestians e apres tornassen a
cathalunya e esser tornat lo dit
rey empres la conq̃sta de valen
cia abla aiuda dels demũt dits
tres brassos e del regne de Ara=
go e en poc tẽps pres la ciutat de
valẽcia e la mes part del regne e
feu poblar la ciutat de Mil do=
nes e fedrines q̃ lo rey y feu ve=
nir de Leyda e de vrgell e atotes
dona marit dins la ciutat. e aps
tot aço lo dit rey feu fer furs e
leys ab q̃ la ciutat elo regne fos=
sen regits e volgue que los dits
furs fossen fets p lo arcabisbe
de terragona elos nobles barõs
en ramon folc vescõte de cardo=
na: en galceran de pinos ab los

prontaner

caroç

Mallorques

valencia.

furos.

quals furs lo regne es stat regit
e vuy endia sen regex los quals
trobareu en la casa del cõsell de
valencia ab les armes dels dels=
sus dits. Aquest rey cresque sos
regnes e terres ala fe xpiana e
feu. M. cc. sglesias en son temps
Alguns barons se aiustaren en
cathalunya a solsona p tant cõ
lo rey los feya algunes sobres p
voler guerreiar ab ell po dit rey
era tan saui quels torna aloc les
iniuries en sanct Francesc e en
sãct domingo p que lauors fun=
da part dels mõastirs dels dits
sancts en son regne en lo tẽps ỏ
aquest rey fou la destructio dels
tẽplers e per ço lo dit rey feu lo
orde de mũtesa fou marauellos
rey may fen res qui desplagues
ala terra: Car en tot quant feu
pres consell de son regne: Aq̃st
rey en iaume primer a tres ỏ no
hembre del any. Mil. cc. lxxiiij.
dona e atorga als pmens dela
ciutat de barçelona q̃ p spay de
x. anys continuus poguessen cle
gir cinc pmens en psellers dela
dita ciutat. E cõ mori diuisi ses
terras e sos regnes de q̃ sen sõ se
guits pu incõuenients e poc tẽps
ans q̃ moris feu son testamẽt e
orden a q̃ en pe priogenit fill seu
fos rey de arago e de valẽcia e
cõte de barçelona elo segon fill
apellat iaume rey de Malorq̃s e
cõte de rossello e de cerdanya e se
nyor dela baronia de mõpeller.
E apres poc tẽps fina lo dit rey
sos dies en la vila de vilafranca

no puede
pulsar
el compil
viena 131

malla.

de penades altres diuen q̃ morí en la vila d algezira En edat de lxxij.anys en lany mil.cc. lxxvi.e fou soterrat a poblet.en aquest temps del dit rey fou fet matrimoni dela filla del noble huc de mataplana lo qual era mort en la conquesta de mallorques ab lo noble en guillez durg dela qual appellada Blanqua pcrea quatre fills.lo primer hac nom Ramon durg. lo segon galcerã qui fou senyor durg ed e tot quãt lo pare tenia enlo cõtat de rossello e de Cerdanya e los altres dos fills lo hu fou bisbe de barçelona e laltre bisbe de Saragoça:q encara no era Arcabisbat en aquest temps lo dit rey hauia vn Criat familiar qui hauia nom pere de queralt e en aquell tẽps era mort en pe de timor dl qual parlam de dalt com en pere alamany li hauia donada sa filla p muller e lo dit pe de timor lexa vna filla la qual lo dit rey dona ab la baronia de timor e ab tot quant lo pare hauia anen pere de queralt e feu lo caualler e noble ede aqui son exits los qralts e apres de ells isque vn fill qui hac nom pere del qual per auãt vos parlarem e de aquests tẽps cnça es feta la vila de sancta Coloma de queralt.car aquest la intitula d son nom. Encare en aqst temps en guillẽ ramon de moncada senyor de ytona dona per muller vna filla sua al noble en guillem de ceruera lo qual pcrea dela dita muller dos fills: ço es guillem e ramõ. Encare en aqst temps lo noble baro vescomte de cardona pres p muller la dona de honor de vallmoll la qual era descendẽt del linatge del cõte de tarragona dela marcha encare en lo tẽps de aqst rey pres per muller lo noble en pere galceran de pinos la filla del noble en ramon de canet. Encare en aquest tẽps lo noble en pere galceran de pinos dona vna sor que tenia al cõte arnau roger de pallars e tot aço fou viuint lo rey en Jaume dessus dit.

¶ Capitol.xxxix.qui tracta com en pere fou lo quart Rey de arago e comte de barçelona e fo appellat lo rey en pere dels françesos.

AOrt lo excellẽt rey en Jaume dessus dit son rey son fill en pere de arago e de valencia: e cõte de barçelona al qual rey li fou imposat nom dels francesos e tostẽps ne hague lo millor aqst rey stant infant e viuint lo rey en iaume sõ pare pres e tolgue als moros lo Regne de murcia loqual regne dona alrey son pare elo dit rey parti lo dit regne ab lo rey d castella al qual septanyia lo regne d murcia lo rey de arago no hague sino orio la alacant e altres vilas e Castells q̃ tot laltre fõ tornat al rey de castella e apres fet aço lodit infant ana en frança per visitar

la reyna de françа qui era ſa ier=
mana. E anaren ab ell los No=
bles en Gaſpert Veſcomte de
caſtell nou e ſon frare e los dits
nobles ſtant en françа en ſeruey
del dit en pere comença los afer
guerza vn noble aqui deyen Ar
nau de corzaui. e hauía per vale
dors en ramon roger de pallars
en galceran de pinos en ponçça
guardia e en guillẽ de canet tots
aqueſts barõs deſſus dits teniẽ
ſiti a hun caſtell q̃ ha nom mont
baulo qei es en la vall darles en
lo qual caſtell en arnau de corça
ui pretenia hauer dret e lo dit ca
ſtell ſe tenía per en guillez de ca
ſtell nou. e los barons e nobles
hauíen en lur cõpanyía. ccccl. de
cauall. e tres milia apeu e ſtant
los deſſus dits ſobre lo ſiti. Lo
ifant en pere vẽgue de Frãça e
fõ al locõ figueres en empurda
lo qual loc lo cõte vguet de Em
porïes: li hauía ẽderroca t elo[ve
ſcõte de caſtell nou e ſon frare fe
rẽ clamors al ifant de aço q̃ los
dit barons los feyan ſtant en ſõ
ſeruey e preſtament lo infant
hauent oides les clamors caual
ca ab. lxxx. acauall e feu la vía
de ſeret e aqui lo dit infant dor=
mi vn poc e aps mitianit lo dit
infant caualca e feu lo camí de
mõt baulo. hon. los barõs e no
bles teniẽ ſiti e en lalba de mati
lo dit ifant fou ab ells. E los ba
rons ans q̃ conegueſen lo dit in
fant hagueren brega ab ell em=
pero cõ lo hagueren conegut tã
toſt vingueren al dit infant de q̃
lo infant los ho hague en gran
grat: elauors lodit ifant ab tots
los ſeus mana ab tota ſa compa
nya a ſeret. E aqui ell volgue feſ
ſen pau ab lo veſcõte: de caſtell
nou: e ſon frare e tots foren con
tents de fer ço que lo dit infant
volía. e axi foren tots en pau. E
hauer feta pau lo dit infant los
empra ab tota lur cõpanyía quel
acõpanyaſſen e tots foren con=
tents e tots enſemps ab lo dit in
fant vengueren a caſtello ahon
pres lo comte vguet de Empori
es e val menar pres a figueres lo
qual dit comte li hauía enderzo
cat. E aqui lo dit infant feu por=
tar pedres e morter al dit comte
al coll p adobar lo mur de figue
res e aps loſen mana preſenbar
çelona: E tots los dits barons a
companyarẽ lo dit infant e com
fou en barçelona vn iorn deuãt
los barons e conſellers dela di
ta ciutat ell feu venir lo comte õ
Emporïes elegiren li deuant lo
proçes que fet li hauía. E cõ lo
pçes fou acabat de legir los ba
rons e nobles e conſellers dela
ciutat ſupplicaren al dit infant
que li plagues perdonar al dit
comte e a ſuplicacio dels deſſus
dits lo dit infant perdona al dit
comte. E hauent cõplit lo dit in
fant los fets deſſus dits ſen ana
ſon pare lo Rey a valencia. E
lo comte e tot los barons acõpa
nyaren lo dit infant e cõ fou ab
ſon pare li recita tots los fets õ

Figueres.
Emporïes.

Figuer

q̃ lo rey fou molt contẽt: e apres poc tẽps lo Rey sen torna en Cathalunya: e morí axí cõ deuãt ha ueu oh̃it. E lo dit infant en pere fon rey. Etantost cõ fon rey li foren desobedients alguns barõs de cathalunya: per tant cõ los leuaue les libertats e aço del lur e aytambe desllibertaua la sglesia o la mes part de aq̃lla e amoltes vniuersitats los trencaua priui-legis e libertats e per aq̃lla rah̃o noli volien fer obediencia los dits barons e foren aquests en guerau de cabrera qui en aquell temps era cõte de vrgell: lo qual cõtat li era vengut per la mare: qui era iermana del comte Mar mãgol durgell q̃ era mort sens fills e lo vescomte en ramõ folç de cardona arnau roger cõte de pallars en ramon roger son fra-re en guillem ramon vescõte de vilamur en pere de moncada: en ramon danglola berenguer de puiguert guerau alamany d̃ cer-uello e son frare en bernat roger derill: ponç de ribelles: huc de taroia. guillẽ ramõ de iosa: iaume de peremola: guerau e beren guer despes gilpert de guimera guillem de ballera ferrer de bel-la: ponç çacosta ramon de bora-dors: ponç de valunya iohan de ponç gueran de maya deguilo: e daltres molts. Encare daltrept hi era lo cõte de foix fill den ga-sto de moncada: appellat roger bernat e lo senyor de montsqui e tots se recullíren a balaguer. E

aquí lo rey en pere los pres tots ab altres Barons e vniuersitats de cathalũya los quals tostẽps forẽ bons e fels al rey ecõ lo rey hague p̃sos los dessus dits le-ya anar los cauallers e militars e seruidors dels dits barons no aturantse sino los barons e no bles e leuals tot quant hauien e mes los al castell de siurana e d̃ mirauet. E apres com lo rey co-mença aguerreiar ab lo Rey de françа leya anar lo conte de foix per tant cõ lo dit comte manaça ua al dit rey e que sino era pres que li faria tants deserueys cõ poria. E lo rey sabeço que lo cõ te deya. e per aquesta rao deyal anar e dixli que perço lo gitaue dela preso q̃ li fes tot quant mal poria que ell lo presaua fort poc e apres que lo rey hac fet tot lo dessus dit ana en valencia e feu gran veniança de aço q̃ los mo-ros li hauien fet afrare pere de moncada. e apres pres en guillẽ galceran de cabrenç qui li era de sobedient encare pres en gnillez dodena lo qual feu negar en bar celona. encare pres dins barçelo na en guillẽ oller lo qual penia ab. xij. cõpanyons. e com lo rey hac dat complimẽt ales coses de sus dites empres lo viatge del coll e de contestina: e en aq̃ll viat ge lo rey trague molts nobles e barons dela preso e foren aq̃sts. Lo comte de pallars narmãgol: comte de vrgell e molt altres los quals sen amena en viatge e lo

dit comte narmãgol era fill den Guerau de cabrera lo qual era mort en la preso estant lo rey sobre lo siti del coyll los sicilians li feren embaxada los quals sicilias en aquell tẽps hauiẽ morts los françesos e foren los embaxadors los quals los sicilias trameteren al dit rey lo comte desclafana e micer ioan de proxida loqual apres lo rey hereta en valencia e de aquell tẽps ença son los prohides: e digueren los embaxadors senyor los sicilians suppliquen a vostra gran senyoria: quels vullau defendre de lurs inimics e volen a vos p senyor axi cõ aquell al qual lo regne de Sicilia se pertany qui haueu la reyna lur senyora per muller la filla del rey Manfre de sicilia. e lo rey respos als sicilians per q̃ hauien morts los frãçesos: e los embaxadors responguerẽ que p la mala senyoria quels feyan. E axi mateix per les rahons dessus dites e lauors respos lo rey al embaxadors que ells sen tornassen e q̃ ab ells emsemps ell los enuiaria embaxadors los quals serien en galceran de cruilles e pere de queralt. E prestamẽt los sicilians ab los embaxadors dessus dits partiren e feren la via de sicilia e arribaren a Palerm qui es la mestre ciutat de sicilia e aqui los embaxadors sicilians digueren tot quant lo Rey los hauia dit e quels enuiaua aquells dos nobles embaxadors dessus dits. e los nobles explicarẽ la embaxada dient als sicilians axi cõ aquell qui era lur rey e senyor p part dela reyna samuller laqual era filla del rey manfre lur senyor natural. e mort per los dits francesos e per aquesta sola rao ell los entenia a defendre dels dits françesos lurs capitãs e inimics pero que ell volia que tots los barons e ciutats lo iurassen per senyor e q̃ prestassen sagramẽt e homenatge als dits embaxadors en persona sua. e que fahent ells aço que tantost quels embaxadors fossen tornats ell partiria e seria en sicilia e los sicilians hauent oyts los embaxadors prestament feren tot quãt per part del rey demanaren ab gran pler: e apres pocs dies hauent complit los affers los Embaxadors partirẽ e hagueren tã bon temps: que en breus dies foren alla hon lo Rey era al qual los embaxadors damũt dits digueren que los sicilians hauien fet tot ço e quant per ells era stat demanat ab gran pler de que lo rey hauent haguda relacio dels demunt dits tantost apres pocs dies feu fer vela e parti ab tot sõstol e feu la via de sicilia e hague tan bon tẽps que en breus dies arriba en Palerm a hon fon berebut com arey e senyor per tots los barons e altres gents dela terra: e apres pocs dies tots los dessus dits lo iurarẽ per senyor en la mare sglesia de Palerm e

esser lo rey iurat comẽça acaual-
car e fer la via dela ciutat de ma
cina hon lo Rey Carles de Na-
pols tenia lo siti. Axi mateix lo
rey feu partir les sues galeres fa
hent aquella via: e cõ lo rey fon
actẽdat elo seu stol dela mar fos
al castell de capodorlando qui
cascuna de aquestas vilas e Ca-
stells son prop mõgibell feu em-
baxade al rey carles e forẽ enba
xadors los demunt dits en gal-
ceran de cruylles E pere de que
ralt los quals forẽ ab lo rey car-
les en lo siti de messina al qual
rey los sobre dits splicarẽ la en
baxade e de continẽt cõ lo Rey
carles los hagues hoyts feu le-
uar lo siti e sen passa arnols qui
es. xij. milles luny de mecina ab
tot son stoll. E apres lo rey en pe
re de arago vingue e entra en la
ciutat de mecina en la qual fon
ben vengut. E apres lestol dela
mar e foren tots dins lo port de
mecina: E lo Rey carles ere ari-
ols e apres lo rey en pere de ara
go hague son consell e tots cosel-
laren que passas en Calabria e
ell ab tot son stol paça en la dita
terra. E lo rey carles qui vehe q̃
lo rey en pere hi ere passat en ca
labria isques de rnols e passa
sen en napols e lauors lo rey en
pere pres molts castells e vilas
en la dita terra que res noli po-
dia resistir: e lo rey carles sabent
que ell poia calabria e ques apel
lauen de pẽdre lo restant per so-
brar lo dit rey en pere requeri lo
dit rey de batalla cors acors ho
L. per. L. ho. E. per. E. e lo Rey
en pere hauent rebuda la letre
dela requesta mostra massa vo-
lunta e prestamẽt accepta la ba-
talla donant albitre al rey Car-
les de fer la axi cõ voldria. Be q̃
lo rey carles volgue que la dita
batalla se faes cors acors e quen
fos iutge lo rey de Angleterra e
ques fes en la ciutat de bordeu.
elo rey en pere li atorga tot quãt
volia e axi fon fermada la batal
la e complida en la manera que
p en montaner es estat recitat en
les suas historias: po abãs quel
rey en pere partis de sicilia p ve-
nir cõplir la batalla trames per
la Reyna sa muller q̃ ere en Ca-
thalunya e apres que la Reyna
fo en Sicilia lo rey sen vingue
he leixa abla reyna lo noble en
roger de luria e feu lo son almi-
rall lo qual pres en vna batalla:
q̃ hague deuant Napols en mar
la reyna muller del Rey carles e
lo princep son fill e laltre frare e
duas fillas he encare pres dins
la Ciutat de Napols vn carrer
q̃s apella la ruha cathalana lo
qual tingue tres iorns he com
pres los dessus dits ells sen ana
uen a salern: e apres fet tot aço
lodit noble mana la reyna efills
e fillas ala Reyna de arago pre
sos fins la guerra fon finida en
hagueren fet matrimoni ari cõ p
auant oyreu e com lo rey hac cõ
plida la batalla e fon en Arago
ell pres en ferrã sanchis senyor

Desafio.

Montaner

no passa aqui

dẽ tillo son frare bort e feu lo ne
gar en lo riu de Sinqua. E aço
feu lo dit rey perço cõ se era ligat
ab lo rey carles e hauia empres
de matar lo dit rey en pere son
frare segons en mũtaner recita
e apres fet tot aço lo rey sen vin
gue en barçelona e aquí stigue
fins que lo rey d fraça ab son po
der fou dins cathalũya: lo qual
manaua ab si vn cardinal q ha-
uia donada la croada per part
del papa contra lo rey en pere d
arago e tots sos regnes e lauors
lo dit rey en pere de arago vaẽt
que los françesos eran a narbo-
na e que son frare lo rey de mal-
lorques nos apellaue gens a de-
fendre ana lo dit rey en rossello
ab los barons e los altres de ca
thalunya e neguns no sabien lo
rey perque anaua: e lo noble en
ramon folc demana hon ana-
ua e lo rey li respos q aperpenya
per pendre lo rey de mallorques
son frare. E lauors lo dit noble
lo supplica que ell noy fos per
tant cõ la reyna sa muller era sa
parenta e lo rey dix que li pleya.
E lauors lo rey ana al portal de
la vila de ppenya per intrar e tã
tost cõ aquells dela vila lo cone
gueren li obriren e cõ lo rey fos
dins la vila e faes la via del ca-
stell hon son frare era los del ca-
stell donaren assentir al rey lur se
nyor que son frare lo rey en pere
era aqui e prestamẽt lo rey sen is
qne del castell per vna coua que
exia fora lo castell dela part del

Muntaner

mallorques.

bosc e fugi e mes se al castell de-
la roqua en rossello. E apres lo
rey en pere intra dins lo castell e
pres la reyna e dos fills q hi tro
ba e trames per lo noble en Ra-
mon folc e comanali la reyna e
sos fills e prestamẽt lo sendema
per lo mati lo rey en pere sen tor
na en barçelona e cõuoca corts
als cathalans e cõ forẽ tots los
staments aiustats lo rey los pro
posa dient los tals paraules be
sabeu vosaltres tots los qui açi
sou com yo he haguts molts a-
fers e iames de vosaltres me so
pogut aiudar ne valer tant enlo
regne de sicilia cõ enles altres co
ses en q yom so trobat: E ara ya
sabeu cõ los françesos mos ini-
mics me venen al dessus e lo pa-
pa qui ha donada la cruada con
tra mi. E lo rey de França qui es
en Narbona per entrar en Ca-
thalunya ab tot son poder e veig
q de neguns vosaltres nom ha-
ueu defes: e crec que vosaltres
volrieu que yo fos deseretat per
tant cõ nos teniu per contẽts d
mi: e som marauellat de vosal-
tres cõ vos haueu mesa tal fan-
tesia al seny: car be podeu pẽçar
que ari sabre yo bẽ viure de art
de caualleria: cõ negu de vosal-
tres encarre que sia deseretat: e
seguir lo mon cõ a caualler mas
nom sembla bona: rao q per vo-
ler la mia destructio vosaltres
vos lexeu deseheretar e porec
del vẽre e venir en mans de mos
inimics e vostros: p queus prec

Ferrer Pelipp... Jaje 7 ... tornà el... franin...

Corts Catala...

com aleyals vassalls que vosaltres façau vers mi ço q̃ vassalls han acostumat de fer. E com lo rey hague acabat lo raonament dessus dit: les corts li respõgueren en la forma seguent. senyor vostra senyoria sab be que fins açi en vostres cuytats: e fets tostẽps lo príncipat de cathalũya: cõ vos ha valgut e aiudat si be vostra senyoria ha dit lo contrari e vos senyor cõ haueu tractat lo dit príncipat car iames foren vassalls pus mals tractats p̃ senyor cõ fins açi nosaltres som p̃ que senyor vos placia detornar nos tot ço que teniu de cascũ stament e lauors lo príncipat faza vers vostre senyoria ço que per tostẽps ha acostumat. E lo rey hauẽt oyda la resposta dela cort torna als prelats barons e vniuersitats tot ço que tenia e torna aloc tot ço qui contra iusticia era stat fet e hauẽt lo rey tornat aloc les coses dessus dites ferẽ q̃ lo rey prouehis en la guarda d gerona e trames hi en ramõ folc vescomte de cardona e en ramonet de ceruera e lo vescõte de vila mur qui ia los franceses los ne hauien gitats cõ la hauiẽ pres a le lo dit noble entra a gerona: ab los altres desa cõpanyia. E apres lo rey caualca e anassen ab tots los barons e sa gent atẽ dar al coll de paniçars e aqui ell stec per ẽtrestar als dit frãceses: la entrada e gens per aq̃sta rao los franceses no stiguerẽ de no entrar. car per vn abbat frances qui era abbat de sanct Pere de Rodes e aben berenguer de pau los frãceses entraren en empurda stant lo rey en pere al coll de paniças e cuydaren pẽdre lo cõte de Empories dins castello si no ques scala per lo mur. E coz lo rey sabe q̃ los françeses eren passats per sanct pere de rodes e per les abelles e que eren acastello ell se desatenda e tornassen abesalu: e la ciutat de Leyda sobre lo anar primer hac brega ab los de barcelona axi cõ aquells qui ab aquells de barçelona los hauia conquistats. E eren ab lo rey los seguents. lo comte de vrgell de Empurias e d pallars ve scomte dager en dalmau vescõte de rocaberti lo vescõte de Castell nou: lo vescõte de cabrera. en gasto de moncada en guerau de cabrera en Ramon Roger de pallars guillẽ dangleſola guillẽ de moncada sencscal galceran d pinos berenguer de puiguert ramon durg: guerau de ceruello a lamany de ceruello: berenguer den tença: ramon de iosa: pons de ceruera gilabert de cruylles: gilabert de centelles: y card de mur Arnau de cursaui Bernat: huc de cabrera pere arnau de botanac arnau de sagna bernat roger de erill Bernat de cabrera: ponç de sancta pau. Marc de sãcta Eugenia: pere de queralt Pere galceran de cartella: berẽguer de bella: guillẽ ramon de mõto-

el Abad que enseño el passo al Rey de Francia por ẽtrar los montes y entrar en Cataluña era de nacion frances y por esso siguiense su vandos.

liu alamany de toralla: iaume ỏ pere mola: guillem de castellau li: sbert de mediona Bernat de boxadors Bernat de reiadell: bernat de vilademany: guillem de caldes: ℜamon de paguera: arnau guillẽ de foix Bernat de talamanca: berenguer desuerg: berenguer de monsonis: guerau de guilo: galçeran doluia Jaume de bresca: berenguer de vilamari: bernat ỏ corbera: Coloma pere de sanctmenat: ramon de raxac e molts altres Cauallers de cathalunya e ab la ciutat de Barçelõa e gerona e leyda e terragona tortosa e vic lo rey se retragueç a baselu e aquí ell leixa part de aquests barõs e ab lo restant ell sen torna en barçelona: e stec aquí fins que en ℜoger de luria fon vengut de sicília he en spay de aquest tẽps lo rey de frã ça asetia gerona e aquí lo noble en ramon folc feu cauallarias. ¶ Pero ala derrería lo dit noble hague arestre la ciutat ab licencia del rey he apres lo dit noble e tots los altres de sa cõpanyia sen venc al rey en perepo apres que gerona fon presa se soenenc vn miracle enla ciutat q̃ dell cors de vn cors sãct q̃ ha dins la sglesia de sanct pheliu aquí diuẽ sãct arcis hisqueren tantes de mosques blanques del seu nas que los françesos que picauẽ prestament moriã: E per aq̃sta rao lo ℜey de França sen hague exir e anassen a castello hon stec algun

Monges de S. Arcis de Girona

temps he aquí lo pres malaltia: e durant aquest tẽps lo socors de sicília fou vengut ab en roger de luria e lo rey en pere sabent que lo dit socors era vengut retornassen ab tots los barons al coll de panissas e lo rey de fran ça sabent q̃ lo rey en pere venia ab son poder no guardãt la sua strema malaltia isque de castello efeu la via de palada e cõ fon en vna vila qui es al mig de castello e de peralada aqui dien vila noua aquí lo rey de frãça morí en casa de vn caualler qui dié ensord apres mort del dit rey lo rey en pere hic léça los frãcesos segons en montaner recita: e lo dit rey hauẽt hic lansats los frã çesos pres moltes coses que los francesos hic hauien lexades: e fet lo rey en pere les coses desus dites sen venc en Barçelona e aquí lo pres malaltia e feu son testament ab lo qual lexa lo regne e príncipat a son fill primogenit appellat Alfonso e laltre fou appellat iaume feu rey de sicilia: e laltre fou appellat Federic fou duc de noto e hauía dues filles: la vna ysabell q̃ fou muller del rey de portugal e la segona costã ça e fou muller de robert rey de ℜapols e hauer acabada la dita ordinacio lo rey acaba sos dies e morí lo dit ℜey en lany de Mil.cc.lxxxv. en tẽps de aquest rey en pere a.iij. de Janer any. Mil.cc.lxxxiij. fon ppetrat lo privilegi que poguessen elegir cinc

Jorde M. el Rey de cia.

Mont.

hijos de don P.

Muerte rey D. 1285.

promens en conselles dela Ciu
tat de Barçelona e fon soterrat
a sanctas creus empero no vol=
dria q̃ fos en oblit que en res q̃
lo dit rey hagues fet los Arago
nesos noy foren en negũs afers
Encara stant en lo tẽps de aq̃st
rey son frare rey de mallorques
e cõte de rossello:e de cerdanya
morí lo noble en ramõ de canet
e romas la baronia de canet als
fills dela filla del dit en canet q̃
fon muller den galceran de pi=
nos e la dona hauia dies q̃ era
morta e hauia lexats dos fills la
vn dels quals era romas senyor
dela baronia de pinos elaltre lo
pare lo hauia lexat senyor dela
guardia:e hauia vn fill ab lo rey
de mallorques aquí deyẽ en põç
ça guardia al qual lo dit rey feu
donar la heretat de Canet e de
Omenona e leuala al fill maior
qui era romas senyor dela baro
nia de pinos. Encara stant en vi
da de aquest rey lo rey d̃ mallor
q̃s se pres totes les iuridictiõs
dels barons de rossello e de cer=
dãya e apres los torna a costum
de França: Encara en lo tẽps de
aquest rey fon fet matrimoni dẽ
ponçça guardia ab vna filla den
bernat huc de cabrera dela qual
procrea tres fills. lo primer apel
lat guillem laltre ramon e laltre
ponç e dues filles. Encara en a=
quest tẽps fõ fet matrimoni ab
vna filla den ponç vescõte de ca
brera e aben ponç huc cõte dem
puries qui apres ne isque vna fil
la qui apres fon muller den mal
ganli axi cõ per auãt sabreu. En
cara en en aquest tẽps lo senyor
de berga pres per muller vna fil
la den bernat de cabrera senyor
de montclus de que isque en Pe
de berga. Encara en aq̃st tẽps
fou fet matrimoni de vna Ger=
mana den ponçça guardia ab lo
noble en bernat de cẽtelles. En
cara en aquest tẽps fon fet ma=
trimoni den guillẽ dangleſola:
ab vna filla den ponç de cerucra
Encara en aquest tẽps fon fet
matrimoni de vna filla den ma=
lany ab en ramon durg. Encara
en aquest tẽps del rey de malor
ques fon fet matrimoni ab lo ve
scõte dosso de vna filla den gal=
ceran durg:e lo dit galceran ha=
uia vna altra filla qui fon mul=
ler den arnau de castellbo. En=
cara en lo temps del rey en pere
de Arago morí lo comte bernat
roger de foix e romas vna filla
del dit comte q̃ los forencs do=
naren p̃ muller an gasto d̃ bearn
fill den gasto de moncada e net
den guillem ramon de moncada
vescõte de bearn qui morí a ma=
lorques e morí lo dit gasto d̃ mõ
cada e lexa son fill vescomte de
bearn e lexa a vn altre fill qui ha
uia nom pere la baronia de mõ=
cada e quãt tenia en cathalũya.
Encara viuint lo rey en pere de
sus dit leua a son frare lo regne
de mallorques e lo cõtat de ros=
sello e de cerdanya. Encara en
lo dit tẽps se feu matrimoni de

vna filla den guillez dangleſola aben berenguer de erill. Encara en lo dit tẽps naluaro de cabrera pres p̃muller la filla den põç de ribelles dela qual procrea vn fill qui hac nom Marmangol e vna filla qui fon muller den guilem de tença Encare en lo tẽps del rey deſſus dit a ſupplicacio dels barons galceran de pinos: e guillem de canet e guillẽ dangleſola e den ponçça gardia torna la heretat de caſtre an phelip de caſtre. Encara en lo dit tẽps lo rey dona p̃ muller la filla den Ramon de peralta: a ſon nebot don phelip de caſtre deſſus dit. Encara en lo dit tẽps nacart de mur pres per muller la filla del noble en guillẽ de ballera. Encare en aqueſt tẽps los nobles barons en guillem ramon de moncada e en galceran d̃ pinos ferẽ matrimoni que forã dos p̃ dos ierma e iermana a ierma e ierma na pero aq̃ſt guillem ramon era ſenyor de ytona.

¶ Capitol. xl. qui tracta cõ Malfonſo fou lo .v. rey de Arago: e cõte de Barçelona apellat lo rey franc.

Mort lo excellent Rey en pere qui fou dit dls franceſos fou Rey de arago e dels altres regnes Malfonſo fill ſeu al qual fou inpoſat nom de frãc aq̃ſt rey paſſa en la Illa de malorques ab molta cõpanyia de Cathalunya el qual leua la dita Illa a ſon honcle lo Rey de malorques e los qui paſſarẽ ab ell foren aqueſts: En ponç veſcõte de Empories e veſcõte de Labrera e de bas en ramon de Ceruera ſenyor de iuneda guillẽ dẽgleſola ramõ de mõcada ſenyor del belat guerau de cabrera Ramon dangleſola: arnau de corſa ui gaſto de peratellada galceran de cruilles: huc de ſarria guillez ramon de ioſa: bernat de montpao: giſpert alquer guillez d̃ bel loc ramon artal: maymo de Caſtell aulí guillẽ de caſtellui ferrer de vila francha: bernat de ſobirats: ramõd̃ gallines: arnau dar teſa: guillez de ſoler: ponç deſtallar: ramõ iutge de caſtell mir: ramon de almenara: ponç de granyena: guillem de fluuia: frãceſc de requeſens e de aq̃ſt es exit lo linatge de requeſens: iaume de montpaſſat: romeu de gurb: ramon de puigperdius: iaume alamany: e tots aqueſts anaren ab lo deſſus dit rey apendre la dita Illa: la qual li era deſobedient: e cõ lo rey fou tornat ana en caſtella e feu fer pau als caſtellans qui eren en gran diſcordia: e cõ fou tornat de caſtella la terra acorda de ferli tenir corts generals amonço e axi fou fet elo rey ordena certes conſtitutions profitoſes al regne e apres reuoca algũs donatius q̃ hauia fets vltra meſura: e hauent acabat lo rey les coſes deſus dites fou en barçelona hon lo pres malaltia

e de aquella lo Rey morí ioue en edat de.xxvi anys. en lany de Mil.cclxxxxiij. iau lo seu cors als frares menors en la Ciutat de Barçelona. ¶ E diu dant en lo seu libre que si aquest hagues vi scut fore sanct coz son pare e mil loz que dant lo hague per lo mil loz Rey qui fos en aquell tẽps en lo mon. ¶ En aquest temps del dit Rey hague guerza ab lo vescomte de Cerdanya e en guil lem alamany de ceruello. ¶ En cara en lo dit temps en Pere de berga pres per muller la filla dẽ Guillem Ramon de ceruello se nyor dela baronia de castello: e morí lo dit Guillez ramon sens altres fills e la baronia romas a la filla dona de berga dla qual hac vna filla qui fou muller del Comte de pallars. ¶ Encare en lo dit temps la honor de Bestar cha era romasa a vna filla den Bernat de Bastracha: la qual fou muller den Galceran de cru illes. ¶ Encare en aquell temps en Jofre de rochaberti pres p muller la filla den Guillem de vila de muls ab la honor de vila de muls e lo Castell de lerç. En care en aquest temps lo noble en Bertran de castellet pres per muller la filla del noble en Ber nat de cabeera Senyor de mũt dus. la qual era molt bona don zella ¶ Encare en aquest temps lo noble en Bertran de Castel let pres per muller la filla del noble en Bernat de Cabrera: fill den Bernat de Cabrera dessus dit qui apres fou Vescomte de Cabrera e de das. ¶ Encare en aquest temps morí lo comte Roger de Pallars lo qual lera tres filles qui foren filles dela dona de Berga e fou tudor de les dites filles: en Ramon durg lo qual ramon durg doua a son fill Huc de Mataplana la ma ior qui fou Comtessa e per aqll ell fou Comte de Pallars e de Berga e senyor dela baronia de ceruello: e laltre dona anen guil lem dangleſola: senyor de bell puig e laltre dona anen Beren guer de erill: e de aquest son los Comtes de pallars qui vuy son ¶ Encara en lo dit temps lo no ble en Ramon durg: dona per muller vna iermana sua al no ble en ponç de sancta pau. ¶ En cara en lo dit temps morí lo no ble de Castellbo e lera vna filla qui fou muller den Gasto cõte de foix e de besalu. ¶ Encare en lo dit temps del Rey Alfonso dessus dit e de son honcle lo rey en Jaume de Mallorques fou fet vescomte de Illa lo noble en Pere de fonollet al qual lo no ble en ponç çaguardia dona vna filla sua per muller ¶ Encare en aquest tẽps lo dit noble en ponç çaguardia dona per muller vna altre filla al noble en guillem de Castell nou e cõ hague fets los matrimonis dessus dits morí.

Gí

Mallorques

Encara en aquest tẽps lo rey de mallorques feu pendre títol de vescomte de canet al noble en guillem de Canet fill del noble en ponç çaguardia e de lauors ença es vescõte de canet Encare en lo dit temps mori don phelip de castre del qual romas vna fil la qui fou senyora de castre e de peralta la qual donarẽ anẽ phe lip de saluza ðla qual ,pcrea dos fills:el hu fou senyor dela baro nia de castre e de peralta e laltre passa en sicília hon lo rey en iau me lo feu cõte de que son exits los de peralta en sicília.

Canet y ca guardia.

Castre y Peralth.

¶Capitol .xli. qui tracta com en iaume ierma del dit alfonso fou lo sise rey de arago e Comte de Barçelona.

Mort lo rey alfonso de susdit fon fet Rey de arago e comte de Bar çelona:en iaume frare seu lo qual rey cõ son frare mori era en Sicilia e tota la terra de Cathalunya trames al comte de Empories ab dues galeres e ab vn leny armat per amenar lo dit Comte e com lo dit comte fou arribat en Sicilia e hague dita la noua al rey encõ tinent lo Rey se feu venir los si cilians e dix los la mort del rey son frare e que per aquella raho ell sen hauia auenir mas que ell los lexaria la Reyna sa mare: e son frare don Federic per regi dors e de açolos Sicilians fo ren contents e lo rey tantost fet aço sen ven e en cathalunya hon fou rebut per Rey e senyor. E axi matex en Arago e altres re gnes e pres per muller la filla ðl Rey de castella appellada Ma ria e lo rey de castella per aquell matrimoni lo deuia metre en po der del Rey Carles de Napols en vila del tronxo de Castella: e lo Rey en iaume sabent la ma lesa dessfeu lo marrimoni e aps per lo Papa fon tractada pau entre lo Rey de Castella:e lo rey de Arago e q̃ prengues la filla p̃ muller qui hauia nom Blãqua: E quel Rey en Jaume donas vna iermana al Rey Robert de Napols fill del Rey carles e axi lo papa perdona al Rey en Jau me de Arago e compli los ma trimonis dessus dits E promes encara lo dit rey tornar Sicilia al Rey Carles de Napols e lo papa feu lo ganfanoner e al mi rall dela sglesia:e donali la Illa de Serdenya:e de Corsega que fossen sues en per tostemps e lo Rey hauent promes que torna ria Sicilia al Rey de Napols:e com los Sicilians ho saberen trobaren despler en la proma tença:mas los sicilians hi pro uehiren que prengueren son fra re federic per Senyor e com lo Rey en Jaume de Arago ha-

Castilla terijore

gues promes tot lo dit ana en ro
ma molt be acõpanyat e amena
en sa cõpanyia narmangol cõte
de vrgell lo cõte de Empories lo
vescomte de cabrera: lo vescõte
de rocaberti: en guillẽ de monca
da: ramon dangleſola: guillẽ de
ceruello: galceran de pinos: guil
lez dãgleſola: berẽguer de puig-
uert alamãy de ceruello: huguet
de Empories: vescõte de bas: be
renguer dentença: pere de que-
ralt: giſpert de caſtell nou: arnau
d corçaui guillẽ debellera arnau
roger de crill: arnau: dorcau: ra
mon da ſo: ramon alamany gal
ceran de cartella: y cart de mur:
ferrer de bella: ferrer de vila frã-
ca: bertrã de caſtellui: albert de
vernet berenguer de auinyo põç
doluia: guillem de ſoler. pere de
barbera galceran de maſdouel-
las: galceran deſpapiol: ramon
del entorn: gilabert de cruilles:
bernat de ſentelles: iaume deſta
lar: ramon beſora: dalmau dero
les: bernat de ſanct vicens: pere
de ſanct cerni: bernat deſſonel-
lar: ſimon de munt bru: ramon
torrelles: põç de ſãctapau: ramõ
de ſarria: arnau dareny Bernat
de mont paſſat: berẽguer de vila
freſer: guillẽ de bordils: ponçet
de montpao: guillẽ de malla: pe
re de malla: pe de vilella e molts
daltres. lo rey cõpli ſon viatge e
parti del port de roſes hon eren
les fuſtes quaranta galeres e ſex
anta entre naus e lenys de que
eren patrons molts ciutadans

de barçelona: en iaume dur fort
pere de burgues: guillẽ de ſanct
climent: guillem romeu: iaume
grony e molts a[illegible]es e arribarẽ
al caſtell de oſtia: qui es ala bo-
ca del riu de roma: e aqui ell fou
ben rebut p lo papa e per tota la
cort: e aqui lo rey ſtec algun tẽps
e apres cõ lo rey hagues ſtat ab
lo papa e fet ſos afers: e lo papa
li hagues ffirmat tot ço q̃ li ha-
uia promes lo rey pres licençia
del papa e de tota la cort e feu la
via de arlet: pero lo rey non ha-
uia entencio ſi be odonaua ente
nent. los Sicilians ſabent que
lo rey venia feren li exir ſon fra-
re al encontre ab. lx. galeres les
quals ſencontraren deuant ca-
po dorlando e aqui haguerẽ grã
batalla en que los ſicilians per-
deren. xv. galeres e foren vẽçuts
e don federic tornaſſen amacina
e lo rey en iaume a palerm: hon
fou ben acullit: e cõ fou apalerm
lo rey trames aſon frare infant
qui era amaſſina e rebut lo miſ-
ſager parti e fou ab ſon frare a
palerm: hon fou ben acullit e cõ
fou apalerm lo rey trames pſon
frare infant qui era amaſſina e
rebut lo miſſatger parti e fou ab
ſõ frare apalerm: e lauors lo rey
en iaume feu lo rey de ſicilia. E
apres lo rey en iaume ſen torna
en Cathalunya e amanaſſen ab
ſi la reyna ſa mare e aqui tota la
terra li feu grã feſta e apres pocs
dies la reyna ſa mare morí e fou
ſoterada a framenors e aps tot

aço torna al rey de mallorques: son honcle totes les terras aqst rey procrea de la reyna sa muller tres fills pere/erenguer nafos al qual lo rey son pare dona per muller la filla dētença ala qual era peruengut lo comtat de vrgell per mort del cōte narmāgol de cabrera germa dela mare dela dita cōtessa germa los quals eran fills den aluero de cabrera vescōte de ager per aqsta dona: lo dit nanfos fo cōte durgell: e apres lo rey dona al ifant en pere primogenit lo cōtat de Empories q lo cōte hauia lerat al Rey leuant lo ala mare del comte de qui era: encara dona lodit rey a son fill en ramon berēguer lo cōtat deles muntanyes de prades empo apres linfāt en pere cābia ab son frare en ramon berēguer lo cōtat de Empories ab lo comtat de prades: e lo rey dona aldit infant en pere lo cōtat de denia e de Ribagorça: e lauors lo dit infant en ramon berenguer romas cōte de empories e aqsts ij. infants dessus dits renūciarē la primogenitura al ifant nanfos e aço per tant cō no gosaren passar enserdenya p conquistar la terra e linfāt nanfos hi passa p primogenit e tota la terra troba gran plaer cō lo dit infant stant tant ioue empres la conquesta dls dits regnes de corsegua e de serdenya e per aqsta rao la terra li feu gran armada axi cō per auāt en la sua historia veureu aquest

rey en Jaume temps hauia que estaua sens muller p tal cō la mare era morta de q lo dit rey pres altra muller filla del noble enpere de moncada e dela dona Bergua de pinos la qual hauia nom alicsen e hauēt presa lo dit la dita Reyna per muller apres poc tēps lo rey morí e fina sos dies en Barcelona en lany. Mil. ccc. xxvij: e fon soterrat a sāctas creb lo Rey en perc son pare. En apres mort del rey la reyna dessus dita renūcia el mon e feu vn monastir de dones menoretes a qui diuen padralbes e aquí la reyna estec mentre visque ben a companyada de nobles dones de son linatge e moltas fillas d molts q feu monges del dit monastir e aquí la dita reyna feu sā cta vida ques diu q es sancta en padis morí al dit monastir any. Mil. ccc. xxx. fo soterrada al dit monastir. Encara en lo tēps de aqst rey morí son honcle lo Rey en iaume de mallorqs e lexa. ij. fills lo primer Sancho qui apres fou rey de mallorqs laltro apellat iaume de clarença. ¶ Encara en lo tēps de aquest rey morí sa germana muller de robert Rey de Napols e apres lo dit Rey li dona altra muller filla del Rey Sancho de mallorques appellada Sancha qui fon la millor reyna qui fos en Napols. Encara en lo dit tēps en guillem vescōte de canet dona sa sor per muller al noble don Phelip de castre la

qual era stada muller den guillē de castell nou. Encara en aquest tēps ō aquest rey morí lo noble en guillē de pinos e lexa .ij. fills. lo primer appellat pere galçerā: e lo segon ramon galceran e vna filla qui fon muller del noble en berēguer guillē çaportella e aps lo rey sanxo de mallorgs hauia. iij. fillas bastardes les quals lo dit Rey hauia hagudes de vna filla de vn caualler de osona del loc de sanct pheliu de torello. E lo Caualler hauia nom mossen guillem de puig bacho e la primera filla fon muller del noble en galceran de pinos e la segona fou muller del noble en gilabert de cruillas: e la terça fou muller del noble en pere de talarn. Encare en aquest tēps lo noble nacart de mur pres per muller vna filla del noble en garau alamāy senyor de guimera. Encare en lo dit tēps lo noble en ramonet de ceruera dona vna filla que tenía per muller al noble vescōte de vila mur ab la heretat de iuneda. Encare en lo dit tēps morí lo noble en pere galcerā de pinos e dexa vn fill qui hauía nō pere galceran e filla del rey de mallorques sa mare pres p marit en vilaragut lo noble q apres fon fet per lo dit rey vescōte de sobirats e de aqll la dita dona Saura perea vna filla qui fou muller del noble en bernat ō so e germana del noble en pere galceran. Encare en lo dit tēps lo noble vescōte de cardona pres p muller la noble dona filla del noble en guillē dāgle sola senyor dela honor. Encara en lo dit temps lo dit rey fen fer leuar la honor en pere berēguer de iosa al noble en pere galceran de pinos per quis tenía en feu. Encara en lo dit tēps na guilleuma ō mōcada pres p marit linfant en pere e apres morí e laxa la baronia de castell de moncada al rey Encara en lo dit tēps lo cōte de foix dona a vn seu fill la honor de castell bo e feu lo intitular vescomte e de aqst temps en ça es vescōte de castell bo. Encara en aquell tēps lo noble en ramō de bella pres vna filla den galcerā ō puiguert. Encare en aqst tēps lo noble en pere de fonollet dona vna filla per muller al noble en bernadi de cabrera. Encara en aquell tēps morí narnau de sagua e romas la sua heretat a vna sua filla qui fou muller den berenguer dolms. Encara en lo dit tēps morí lo vescōte de rocaberti he lexa vn fill apellat Balmau lo qual pres per muller la filla del noble en bertran de fenollet. Encara en aqst temps lo rey dona muller al infant en pere sō fill: la filla del egregi en gasto cōte de foix Encara en lo dit tēps lo rey don a muller ason fill infāt en ramō berēguer cōte de Empories la filla del noble baro don iaume de xerica. Encara en aquell tēps lo noble en pere

dalamanY pres per mullez la fil
la den arnau guillem de foix.
¶Capitol.xliij.qui tracta cõ nan
fos fill del dit infant me fou lo setē
rey e comte de Barçelona.

MOrt lo excellent Rey
en Jaume dessus dit
fon rey d arago e dels
altres regnes e princi
pat nanfos fill seu lo
qual fon appellat rey Benigne
per tal cõ tostemps fou benigne
atotes gents e plasent. Aquest
rey stant infant fou cõte durgell
per la muller axi co per nos es
stat recitat en la hystoria del rey
en Jaume son pare: e axi matex
fou iurat per primogenit y pas
sar en lo regne de Serdenya en
Balsalt: de sos frares primers
fills del rey axi cõ es dit deuant
E la terra ab grã voler li feu grã
armada de molts barõs nobles
e cauallers: e altres gens del pri
cipat de cathunya axi de cauall
cõ de peu e moltas galeras e na
us e altras fustes per passar en
los dits regnes e anaren ab lo
dit infant molts nobles barõs
e cauallers e altres militars de
cathalunya e foren aqsts en ber
nat vescõte de cabrera: en iofra
vescõte de rocaberti en guerau a
lamany de ceruello ab.iij.frares
en berẽguer carros: en gispert d
castellet en bernardi d sentellas
en gilabert de cruilles: en Ponç
de sancta pau: en bernat de san=
cta eugenia nuguet de Empori=
as en ramõ de boxadors: en ber
nat de mont pahó: en ramon de
blanes: en pere guell: en pere de
sanç en guillem de belloc: nas= Çatrilla
bert çatrilla: bernat guillẽ de fo
xa iohan de vilamari: iohan de
vilarnau ponç doluia: berẽguer
de capons pere galceran de cal Calders
des dalmau de reiadell: frãci co coloma
loma: franci de raxac: pere de ta roxach tagamen
guamanẽt: arnau de vilalba: ra
mõ de vila noua e moltes altres
los noms dels quals no son assi
scrits p tant cõ serian molt larcs
de recitar encara hi anarẽ molts
ciutadans dela noble ciutat de
barçelona e son aquests palous Palous
merquets burgueSos: sanct cle= merquets burgueSos
ments: romeus: quaralts: e axi
matex hi anaren de Leyda de ge
rona de tortosa de terragona: e
daltres gents delas vilas de Ca
thalunya: e eran les gents dar=
mes en nõbra de mil de cauall e
de.xx.milia de peu: e les fustes
eran entra naus e galeras e al=
tres fustes en nombre de.cl.en q
hauia.lx.galeras ẽtre grosses so
tils e ab totes aqstes fustas lin
fãt passa tota sa gent en la Illa como el Rey
del regne de serdenya: e arriba Sardeña
dauãt lo castell vermell q sa pel
la|castell de caller: lo qual castell
se tenia per pisans e aquí linfãt
ab tot son astol seatanda en vna
vila que pobla denou la qual vi
la feu appellar bon ayre e aquí poblacion
linfant estec fins que lo Castell Bonayre
estec pres qui dura lo siti be.iij.
anys e durant lo tẽps del siti del
castell linfant hague de grãs bre

ges he batallas ab los pisans.e
sarts pero adcu fou plasent ql
infant fou vençedor de tots sos
inimics e gonya lo dit infant ab
les suas gents totas les Illas d
corçagua e de serdenya e aqllas
parti ab sos seruidors qui eran
ab ell en la dita conquesta:e fou en
Bñg carroç cote de quirra e do-
na en iohan carroç la baronia d
sanct Miquell e de argenç e do-
na an Boxadors la baronia de
pulla e vna font qui era dins lo
castell de caller dona an sancta
pau sanct Luri: mas sens falla
los dessus dits loy hauian ben
seruit. car en boxadors lo leua
en la batalla q hauian mort lo
cauall al infat. E dona li lo seu
cauall e apres mosen bñg carros
lo leua altra vegada quel dit in
fant era caygut en mig dels ini-
mics en vn loc quis apella la go
leta den carros:e axi matex tots
los altres lo hauian be seruit aq
linfant dona viles e castells en
los dits regnes qui aturar si vol
guessen:en cara comana lo regi-
met d corsegua a vn caualler qui
hauia nom iohan rocha aquell
feu cote de simarcha estant lin-
fant en les ditas conquestas sa
muller la cotessa durgell pari vn
fill dela qual noua linfant fou
molt alegre. E tan prestamet co
linfant fon nat lo rey en iaume
lo feu baptizar e mes li nom Pe
re e apres lo feu iurar per primo
genit ecō lo rey hague acabades
totes les coses desus dites tra-

mes la cotessa durgell e son fill
en serdenya de q linfant troba
grā plaer en la prenguda dela co
tessa sa muller. E apres linfant
emprēya la cotessa sa muller dū
fill qui hac nom iaume qui aps
fou cte durgell postant prenys
la dita comtessa linfant hac aca
bat de hauer tots los regnes en
sa ma ordena de venir e lara en
los dit regnes e terres gents per
guardar e regir aquells e apres
linfant sen torna en cathalunya
hon fon son pare lo rey en la ciu
tat de barçelona e aqui lo dit in
fant ab tot son astol e com lo dit
infant fou arribat pstamēt isque
en terra per fer reuerencia a son
pare lo rey e cō linfant isque ana
vestit com a sart ab lo gonell
serdesc e cō fou dauant lo Rey
son pare per fer li reuerencia lo
Rey no li volc res dir ne dar la
ma abesar de que tots los Ba-
rons nobles e altres gents forē
fort marauellats del acullimēt
quel rey hauia fet al infant e a-
pres linfant sen ana posar al pa
lau petit e aqui lo dit infant stec
E apres māgiar lo infant se ana
ben vestir e cō acatala ari cō en
lo dit temps anauen e venc p vi-
sitar lo rey son pare e cō lo Rey
viu venir linfant son fill no aspe
ra quel dit infant vengues a ell.
Mas lo rey isque arebra linfāt
al cap dela ascala. E pres lo in-
fant sō fill e basal e abrasal molt
dolcament e mes lo sen en la cā
bra:e apres que foran en la cam

bra la reyna muller del Rey e ma
dastre del dit infant en presencia
d tota la cort demona al rey per
que vuy p[illegible] cõ lo infant
venc a vra senyoria no li fahes
bon acullíment e ara senyor loy
ha ueu fet tal E lo Rey respos li
vuy per lo matí ell fos vengut p
vestit ab les robes de vençedor
sens falla yo li haguera feta la
honor que ara li he feta mes cõ
venc vestit ab les robes dels vẽ
çuts ell merexia be ço q̃ yo li fiu
per que sapiats q̃ iames negu no
deu portar abit dels vençuts sí=
no dels vẽçedors pus deu na do
na la victoria e veus per q̃ li fiu
lo dit acullimẽt de q̃ tots hague
ran molt per bo ço que lo Rey
hauia fet: e apres pocs dies que
línfant fou a Barçelona la com
tessa parí lo fill dessus dit appel=
lat iaume: e apres lo rey en Jau
me fina sos dies e morí tan pre=
stamẽt. E tots los regnes e prín
cipat tengueren p Rey e senyor
lo dit infant lo qual apres mort
del pare sen ana acoronar a ça=
ragossa. E la reyna e cõtessa mo
ri ans que fos coronada e apres
esser lo Rey coronat pres altra
muller germana del rey en Pe=
dro de castella aquí digueran lo
cruel dela qual procrea. ij. fills:
lo vn appellat ferrando e laltre
iohan e vna filla qui fon muller
del rey de Mallorques e hauer
dat cõpliment lo rey ales coses
dessus dites sen torna en catha=
lunya hon tenc corts als Catha
lans en la vila de mont blanc en
les quals corts lo dit rey feu al=
gunes constitutions profitosas al
príncipat e cõ tot aço fou fet lo
rey sen malalti estãt malalt orde
na de sos regnes: e terras e lexa
son fill enpere rey de arago e dels
altres regnes e lexa en iaume lo
cõtat durgell e lexa al infant dõ
ferrando lo marquesat de torto
sa e lexa al infant don iohan se=
nyor de barbagal e acabada la
dita ordinacio fina sos dies en
la Ciutat de Barçelona en lany
Mil. ccc. xxxv. e fou portat lo seu
cors asoterrar al mõastir de po=
blet ab gran honor. En lo teps
dessus dit lo dit Rey dona vna
sua filla per muller al rey en iau
me de mallorques lo qual rey d
mallorques fo fet rey del dit reg
ne per mort de son frare lo Rey
en sanxo de mallorques qui mo
rí sens fills masles. Encara en
lo dit tẽps lo cõte en iaume dur
gell hauía de sa muller la cõtessa
la qual era filla del comte de co=
menga vn fill e vna filla la qual
filla fou muller del vescomte de
cardona. Encara en lo dit tẽps
lo noble nicart de mur senyor d
robio dona muller a sõ fill la fil=
la de don bñg. p. senyora de albi
dela qual procrea vn fill lo qual
fon appellat per son nom Loys
e vna filla qui fon muller del no
ble baro mossen iaume d pallas
Encara en lo dit tẽps morí lo no
ble en bernat guillem çaportella
e lexa. iij. fillas. E la primera fou

muller del noble vescomte dilla
ab la honor dela portella e de lu
xa e les altres fillas la vna fon
muller del noble en ponç de san
cta pau: e laltra fou muller del
noble narnau roger dorcau. En
cara en lo dit tẽps lo noble vescõ
te dilla dona vna sua germana
per muller al noble en pere gal-
çeran de pinos qui hauia nom
marquesa dela qual lo dit noble
procrea. vi. fills e. iij. fillas. Enca
ra en lo dit tẽps lo noble en guil
lem de bella morí e lexa. iij. fills
vna filla qui fon muller del no-
ble en bñg darill. Encara en lo
dit tẽps morí lo sẽyor de talarn
lo qual lexa vn fill qui morí sens
fills e la honor de talarn torna
al cõte de pallars. Encara en a-
quest tẽps lo vescomte de castell
bo morí e laxa vn fill e pres mul
ler la filla de don lop de luna de
la qual procrea vn fill: e. ij. fil-
les e la vna fou muller del com-
te de Pallas: e laltra fou mul
ler del noble en bernat de cabre
ra qui apres fou cõte de osona.
Encara en lo dit tẽps lo noble
en bñg de bella pres per muller
la filla del vescõte de vila mur ỏ
que procrea. ij. fills la vn appel-
lat berenguer laltre ramon. En
cara en lo dit tẽps morí la mul-
ler ỏl dit noble e pres altra mul
ler filla den gilabert de proxida
de que hague vn fill: e apres lo
dit noble morí e la dita muller
pres en francesc de parallos per
marit de que hague vn fill e vna

filla. En[illegible] lo dit
francesc de p[illegible] ona
pres per marit [illegible] e
de fonollet vescõte [illegible]
net per marit p spay da[illegible]
arí com per auant oyreu. [illegible]
ra en lo dit temps morí lo nob[illegible]
en pere galçerã de pinos e laxa
ij. fills deuãt dits e fillas. Enca-
ra en lo dits tẽps morí en pere ỏ
malany e lexa. ij. fills e vna filla
qui fõ muller del cõte de quirra
Encara en lo dit tẽps morí lo no
ble baro don phelip de castra: e
lexa de sa muller vn fill appellat
phelip qui pres per muller la fil
la del noble en galçeran alamãy
sẽyor de guimara ab la baronia
de guimara. Encara en aquest
temps morí lo noble en beren-
guer de ribelles e laxa vna filla
qui fou muller del noble mossen
huc de sãcta pau dela qual mos-
sen huc procrea. iiij. fills e. iiij. fil
las. Encara en aqst temps lo no
ble en bernat de cruilles pres p
muller la filla del noble en guil
lem galceran de cabrera la qual
prestament morí. Encara en lo
dit tẽps morí lo noble en ramon
vescomte de canet e lo vescõtat
romas asa sor la vescõtessa dilla
Encare en lo dit tẽps lo noble
en garau alamãy de ceruello ps
per muller la filla del noble en
vilaragut lo bell vescõte de sobi
rats dela qual procrea. i. fill. e. ij
fillas. Encara en aqst tẽps lo no
ble en pere de queralt pres per
muller la filla del noble en guil-

lem Galceran · · ·era dela
qual procr· · · e.ij. fillas.
encare e· · ·s morí la filla
dl cōt· · ·ume durgell muller
del · · ·e vescōte de cardona lo
qual apres pres per muller la fil
la de don pedro de luna.

¶Capitol.xliij.qui tracta cō en
pere fou lo.viij.rey de Arago e
comte de barçelona e fou appel
lat rey cerimonios.

Ort lo excellent Rey
nanfos dessus dit fon
rey son fill en pere de
arago e dels altres re
gnes e principat de ca
thalunya lo qual fou apellat lo
rey cerimonios e per tāt fou axi
apellat.car ell feu cerquar totes
les cases de tots lo reys de xpi-
ans e volgue saber en quin orde
viuien en lurs cases e hauent ho
sabut lo dit rey ordena la sua ca-
sa prenent la forma deles dites
cases dels reys desus dits deles
cerimonies e ordinacions de ca
scunas lo millor per ques deya
q̄ la casa del dessus dit rey era
millor ordenada que casa de rey
de crestians e ab maiors cerimo
nies e per aq̄sta rao li fou impo-
sat lo nom d̄ cerimonios aquest
rey tā p̄st q̄ lo rey fou mort pres
muller la filla del Rey de portu
gal dela qual procrea vna filla q̄
hac nō dona ioana laqual apres
lo dit rey dona p̄ muller al egre-
gi comte de Empories cosin ger
ma del dit rey. E aquesta reyna

molt prest morí e lo Rey dessus
dit pres altre muller filla del rey
federic de sicilia appellada per
son nom leonor e de aq̄lla lo rey
procrea dos fills e vna filla: e lo
primer fill fou apellat p̄ son nom
infant don iohan: elo segon fou
appellat infant don marti e la fil
la apellada leonor. E sapiau q̄ a
quest rey stau e molt en la ciutat
de barçelona e apres algun tēps
q̄ lo dit rey hac stat en la dita ciu
tat li venc noua que los sarts se
eren rebellats ẽtra lo dit rey e q̄
li hauien morts tots los Catha
lans q̄ son pare lo rey nanfos hi
hauia poblats exceptats los q̄
eren poblats en lo castell de cal-
ler e lo Rey hauer sabuda la no
ua aiusta tots sos regnes e ter-
ras e ab ẽsell de tots los dessus
dits regnes en special del princi
pat de cathalunya feu gran ar-
mada per passar en lo regne de
Serdenya e recobra aquell. E
anaren en la dita armada ab lo
rey los barons e nobles e caual
lers e altres militars de uall ano
menats e foren laq̄sts Malfonso
cōte de dúa e don iohan cōte de
prades en ramon berenguer cō-
te de Empories en dalmau ves-
cōte de rocaberti: en bernat ves
comte de cabrera: huc folc: vescō
te de cardona: nandreu vescōte
de canet e de Illa en guillē ves-
cōte de castell nou: en not gasto
e roger de moncada: en guerau
de ceruello en berenguer dangle
sola: galcerā de pinos e son fra-

re en bernat galceran:en guillez de ballera:arnau Roger de rill: narnau de pallars:en gilabert d cruylles:naymaric en pere de sē telles:en pere de malany:arnau dorcau:berenguer de bella:dalmau de queralt:ramon alamāy de ceruello:dalmau de murnoz riols de foxa:francesc çagariga: arnau alamāy de tozalla:en guerau de guimera:en pere de palafolls:en pere de belloc:bernat d togozes: bernat descoy:iohā de monboy: galçeran de sanctmenat:en pelagri en riembau d cozbera vidal de blanes: guillez de cartella: franci coloma:Bernat de vilademany: matheu de caldes:ramon de boxadozs: sbert catrilla:pere sbert de malozques guillem doluia:bernat de lupia arnau de banyils: iofre de conadal:pere de rocabruna: pere de sanct felin:guillē de sanct sermi: pere:ramon de copons: bernat de vilarig:guillez de reiadell:ramon de paguera:pere de barbera:ramon de montclar: e molts daltres en cōpanyia dels barōs e nobles dessus dits e forē tants los qui anaren q̄ poques cases eren en cathalūya qui destamēt fossen qui noy hagues algū poc encare en les gents de bona condicio:encare y anaren ab lo rey los barons e nobles de Arago don pedro de xericha don pedro ferrandis dixer: don Phelip de castre:don pedro de luna en manuel dentença;don lop ximenis

durea don bla sono dalagon:
don lop pero iozdan de vrg aren
de valencia:loz
antoni de vilaragu
vilanoua:en pere parc
bert de proxide:nandreu:
lar:don pero maça:mossen la
xo posa cathalahiu mossen luis
de oxiola mossen ledro e molts
daltres. ¶ E ab totes les companyes dessus dites lo rey se troba al port de roses ab .ccc. fustes entre naus e galeres e altres fustes deles quals fustes eren patrons cauallers e ciutadans dela dita ciutat de Barçelona tots los maiors en nombre de .lx. milia combatents e apres lo bon Rey fou aiustat e ses gents recullides feu fer vela en nom de deu E hague lo rey ab son stol tan bon tēps que dins sis iorns fou deuant lalguer qui li era rebetle:e aqui lo rey feu desembarcar tot lestol e mes siti ala vila del alguer. E stāt sobre lo siti se meterē morts en lo dit stol del rey de qucy moriren be .xx. milia persones entre les quals morirē los nobles barons dō phelip de castre:en galceran de pinos en artal roger de pallars e la mes part de lurs cōpanyes. Empo per tot aço lo rey no leua lo siti ans pres la vila dl alguer. E apres hague tot lo regne asama e deius sa senyoria:e lauors lo rey hauent haguda la vila e regne sen venc a castell de caller e aqui feu iutge derborea

qui hauia .iiij. fillas e vn fill al-
les quals fillas lo rey dona ma-
rit en feu matrimõi e la primera
dona per muller adon pedro de
xerica e laltra en galerau de cer
uello elaltra an Nicolau caros e
laltre en guillem galçeran de ca
brera e dona vna filla del noble
en pere de ẽralt al fill del iutge
darborea he fets tots aqsts ma
trimonis mes en regimẽt lo reg
ne e lexa Gouernador en lo cap
de caller e de gallura mossen Al
bert çatrilla: e lexa gouernador
del alguer de Saser e del cap ỏ
luguador. mossen pere albert ỏ
mallorques e hauent donat cõ-
pliment ales ordinaciõs dessus
ditas: lo rey sen torna ab tot sõ
stol en cathalunya e arriba en
la noble ciutat de barçelona hõ
lo dit rey fo ben rebut e apres
poc tẽps lo dit regne se torna a
rebellar e lo rey trames hi lo no
ble baro en Bernat vescõte de
cabrera lo qual hi ana ab .xl. ga-
leras e encontras ab .lx. galeras
de genoueses al port del cõte e
les desbarata e pres ne .xxiiij.
e hague x. galeras de veneciãs
en valença dels cathalans e lo
sen dema dela Batalla lo dit
baro recobra e força la vila del
Alguer e apres vn mes dela ba-
talla lo dit baro fou en caller hõ
se cõbate ab lo iutge darborea e
ab lo cõte pisa en lopla de quart
e lo dit baro vẽçe la batalla hon
moriren ben .xiiij. milia Sarts
e pocs cathalans. E fet tot aço
lo dit baro sen torna aso senyor
lo rey qui era a valẽcia lo qual li
feu gran festa e e lo seruey que
fet li hauia dona li de gracia .xl.
milia liuras de que li mes en pe
nyora vila franca de penades.
E apres al dit noble atracta seu
lo rey li empenyora la ciutat de
vic per la dita quantitat e lo no-
ble lexa li vila francha. E apres
lo rey feu a vn fill ql dit noble
hauia pendra titol de cõte doso
na e de aqll tẽps en ça son dits
comtes e apres lo dit rey feu ma
trimoni dela filla del cõte de lu-
na ab son fill linfant don marti
e ella era appellada maria: e per
la dita muller linfant fon comte
de luna e apres dona muller asõ
fill primogenit appellat linfant
don iohan la filla del egregi cõ-
te darmanyac appellada dona
Johana e lo rey hauent donat
cõplimẽt als matrimonis desus
dits comẽça de hauer guerra ab
lo rey don pedro de castella de-
la qual guerra lo rey els regnes
passaren prou enugs e tribula-
cions: car lo rey de castella entra
en arago e regne de valẽcia hon
na pres la mes part ab prou ba-
retarias e trafaguarias que les
gents dels dits regnes feyen: e
lo rey per la dita guera hague a
fer embarada al papa Innocẽt
en auinyo e reptar lo rey de ca-
stella detraycio en aqsta ẽbara
da lo rey trames avn doctor qui
appellaua misser francesc roma:
al qual dona per cõpanyo lo no

Pere Albert de Mallorques.

Principio condado de Osona.

Nota

ble baro en bernat galceran de
pinos e lo noble era foragitat de
la terra per cert cas de vna mort
dela qual lo dit noble fon incul
pat e lo dit noble era en aquell
tẽps en auinyo: e cõ misser fran-
cesc roma fos en Auinyo e tro-
bas aqui lo dit noble al qual dix
de part del rey son senyor q̃ fes
aquest reptament dcuant lo Pa
pa de que axi loy manaua son se
nyor lo rey e per tant fou elet lo
dit noble afer aquest reptament
al dit rey de castella com era lo
pus dispost en fer aq̃sta batalla
q̃ baro ni noble qui fos en la se-
nyoria del Rey en aq̃st temps e
hauẽt sabut lo noble baro la in-
tencio quel rey son senyor li ha
uia trames adir tan prestament
comẽça afer lo reptamẽt edir da
uãt lo papa q̃ si lo rey de castella
volia dir q̃ ell no fos traydor q̃
ñ. per. ñ. lo rey de arago e ell loy
cõbatrien e cascũ iorn lo dit no-
ble. ñ. vegades feya dauãt lo pa
pa lo dit reptamẽt e cascuna ve-
gada ne feya leuar carta e aço
dura be vn any e lo rey de Ara-
go hauia per acordat q̃ si lo rey
de castella volgues pendre la ba
talla q̃ ell fes rey de mallorques
al dit noble baro e q̃l prengues
per cõpanyo e aço feya lo rey de
arago per tal cõ era molt defec-
tiu de psona e feya comte quel
dit noble fes les armes per ab
dos. Mas lo rey de castella fon
pus cortes que no cura gens del
reptament e apres lo dit noble

sen torna ab son cõpanyo en ca-
thalunya a son senyor lo rey ab
lo qual fou en la dita guerra hõ
feu moltas bones cauallaries: e
apres lo rey feu vna ambaxada
al rey de Anglaterra ab la qual
ana en Ramon bertrã qui aras
diuen de perallos lo qual era de
la casa del noble en bernat de ca
brera qui en aq̃ll temps regia lo
rey e lo dit ramon bertrã acaba
tot ço per q̃ anaua e com fou tor
nat a supplicacio del dit noble
baro lo rey lo feu caualler e do-
na li la gouernacio de rossello e
aquest es lo primer nom de son
linatge ẽcara apres lo rey a supli
cacio del noble baro en Bernat
de cabrera. Trames en françа a
vn gran capita quis apellaua en
bertrã de cla qui era frare ol dit
ramon bertran quis diuen de pe
rallos lo qual hauia nõ francesc
era hom discret e saui e parec ho
be en sos affers q̃ ell ab sos bõs
tractes per auant feu q̃ en Ber-
tran de cla qui venc en les parts
de passa en valença del dit rey e
per aquesta raho lo rey en pere.
Cõ lo dit francesc fon tornat lo
feu caualler e noble e li dona ti-
tol de vescõte de roda tot en vn
iorn e aço fou fet dauant la font
dela lossa en regne de valẽcia he
de qui auant los dessus dits se
son appellats de parallos e aço
pertant cõ eran e son exits de vn
alberc qui es dins lo terme del
castell de perallos appellat ber-
tran e de aq̃st temps ença es lo li

Perellos
Perellos y
Bertran.
y de hontan
exits.

natge de peralloſos e lauors lo rey trames lo noble Baro nuc ſolc veſcõte de cardona lo qual fou ſon almirall ab les ſuas gale ras per ſocorrer la ciutat de valẽ cia e lo dit baro ſencõtra ab las galeras del rey de caſtella e les deſbarata e pres na. viij. galeras E cõ fou tornat lo rey feu li pen= dra titol de cõte e de aquell tẽps en ça ſon dits comtes los de car dona e fou en lany. Mil. ccc. lxxv a. iiij de decembre: apres tot açó lo rey caualca ab tots ſos barõs nobles e cauallers e altres mili= tars de cathalunya e ab la gent dela ciutat de barçelona e ab les altres ciutats e viles de cathalu nya e feu la via de valẽcia e ana ren ab lo rey los egregis cõtes d vurgell de Emporias de prades e de pallars de oſona e de cardo na e los barons nobles en Ber= nat de cabrera: dalmau de roca= berti: en guillẽ de vila mur: not e gaſto e roger de moncada: en gucrau: e ramon de ceruello: en ramon dangleſola: en pere galce ran de pinos: e ſos frares en ber nat e berenguer de pinos en Be rẽguer de angleſola: en gilabert de cruilles: nuc de ſãcta pau ian me roger de pallars aymaric: e pere de ſentellas: guillẽ de bella berẽguer d bella en dalmau e ga rau de ẽralt dalmau d mur enra mon alamãy de ceruello: arnau dorcau berenguer darill giſpert de ribellas: garau de cabrera an dreu de fonollet: guillẽ de caſtell

Principio del Condado de Cardona. 1375

Dorcau.

nou: pere de ſarria garau deſpes ramon de boxadors: ramon de paguera: matheu de caldes pere ramõ de copons: en pere de pau en franceſc ramon ça guariga en iuya en vila francha en vilarig: en ramon e vidal de blanes: en pere de palafolls en põç e ramõ e iaume de callar: Bernat tala= mãcha: en pere daragall: en guil lem e ramon de ioſa: en galcerã doluia en monçonis: guillem de malla arnau de vilalba: en pere de ſãctmenat: en rienbau de cor bera: en bernat de olms en Ra= mon d lopia: en pere de labia en pere de lunas e molts daltres ca uallers e homens militars qui eran ab los barons enobles deſ ſus dits en lur companyia los quals seria prolix escriure lurs noms encara foren ablo rey los barons e nobles de arago: don pedro de xerica: don pedro ferrã dis dixer don Phelip de caſtre don artal de arago don lop exi= meniç durrea: dõ pere maſſa dõ pero iordan durrias moſſen gar cia de ſeſe: don lop de gurrea: lo caſtalla dempoſta lo prior de ca thalũya e daltres nobles e ab tots los deſſus dits lo rey ſe tro ba en lo regne de valẽcia p cõba tre lo rey d caſtella deſus dit ab iiij. milia de cauall e. lxxx. milia de peu de q per aqlla vegada lo rey de caſtella no li plague la ba talla ans prestamẽt ſen iſque e la xa los regnes al rey de Arago e lo rey recobra tot ço que li hauia

Noblesa Aragon

pres enpoc tẽps de que apres tot
aço venc en bertran d claquí de
que damunt es parlat e aiustas
ab lo comte de trastamena apel
lat don enric frare bort del Rey
de castella e entraren en castella
e ab certs tractes lo dit don en-
ric feu morir lo rey de castella en
lo castell de montell faent lo ve
scomte de rochaberti e lo dit dõ
enric fou leuat Rey de Castella
fahent li valença lo dit Rey en
pere de arago que li hague feta
venir en bertran de claqui. Em
pero durãt aquest temps lo rey
en Pere feu morir sos frares lo
comte en Jaume durgell el in
fant don ferrando e ari matex
feu morir laltre frare seu apellat
ioan ab certas letras que feu al
rey de castella donant li entẽdre
que sa sor mare del dit infant de
uia matar ason frare lo rey de ca
stella e fer son fill rey e per aqsta
raho lo rey de Castella mata la
sor e lo nebot: encara hauia fet
ia altra crueltat q̃ hauia fet mo
rir lo rey de mallorques qui era
son nebot apres feu morir lin-
fant de mallorques qui era son
nebot per ques pot dir ab veri-
tat quel dit rey fon lo segon Ne
ro en fer morir tantes persones
e tant notables acostades al dit
rey sens causa: encara apres feu
altra desconaxença que feu mo-
rir lo noble baro en Bernat de
cabrera qui li hauia feta la ma-
ior honor e seruey que lo roma-
nent de son regne en los grans

fets que hauia fets en serdenya
axi cõ dauant vos es stat recitat
en la present historia e per bona
remuneracio li feu guar lo cap e
apres totes aqstes coses lo dit
rey feu matrimoni de sa filla ap
pellada alionor ab lo fill del rey
don enric de castella appellatio
han de que son stats fills e nets
los qui vuy son reys de castella:
e de arago e apres tot aço la rey
na muller del dit Rey mori e lo
rey pres muller filla de vn gẽtil
hom denpurda qui hauia nom
bernat de fortia dela qual reyna
lo rey procrea vna filla qui fou
appellada dona ysabel e p indu
ctio de aquesta reyna lo rey dese
reta lo cõte de Empories. E aps
pocs dies lo rey dessus dit sa an
malalti e feu sa ordinacio desos
regnes e terras: e laxa son primo
genit appellat infant don iohã
rey de tots sos regnes e laxa al
infant don marti duc de mont
blanc E laxa ala filla appellada
dona ysabel cent milia florins
de dot e hauent feta tota la sua
ordinacio fina sos dies en la ciu
tat de barçelona en lany. Mil.
ccc. lxxxvij. e fou soterrat lo seu
cors ala Seu ab grã honor. En-
care en lo tẽps de aquest rey mo
ri lo rey de Sicilia son cunyat: e
laxa vna filla a laqual se ptanyia
lo regne de sicilia: e los barons
de sicilia cõ lo dit Rey fou mort
prengueran la reyna. E meterã
la en poder de don artal de la-
gona la qual la tenia presa en lo

BIBLIOTECA DE LA HISTORIA

castell de cathalunya e trasque la dita reyna ela sen mana al seu castell de gosta lo qual los Barons sicilian⁹ lo tingueren asetiat e lo dit egregi baro los ho hague alexar lo regne e ppra tot so del seu ell eson linatge e venir dessa en cathalunya ab la reyna e lo rey dessus dit los dona vilas e castells delas parts dessa p sustentacio de lur vida e tengue la dita reyna axi cõ si fos sa filla. ¶ Encara en lo tẽps de aqst rey de Mallorques ell e son fill forẽ morts e deseretats en la manera dessus dita e apres lo Rey dona asa neboda filla del Rey de mallorques per marit lo marques de mõt farat. ¶ Encara en lo tẽps de aqst rey en dalmau ó gralt dona marit asas iermanas los nobles en guillẽ ramon de ceruello. e en ramõ alamany de ceruello ¶ Encara en lo dit tẽps lo noble en galcerã de pinos dona per muller sa germana al noble en dalmau de queralt. ¶ Encara en aquell tẽps lo dit noble en pere galcerã pres per muller la filla dẽ bernat de vila demãy. ¶ Encara en lo dit temps lo dit rey dona per muller al noble en bernat galceran la filla del noble don phelip de castre ab lo loc deguimera e de quella lo dit noble en bernat galceran ppreа vn fill e vna filla. Encara en lo dit temps lo noble vescõte dilla mata. ij. mullers la vna filla del vescõte de narbona e laltra germana den hot de moncada. Encara en lo dit tẽps lo rey feu pendre muller ason nebot lo comte durgell la filla del marques de mõt farat. Encara en lo dit tẽps lo noble en pere galceran de pinos dona per muller sa germana al noble en iohan de ballera. Encara en lo dit tẽps pres muller lo comte de cardona sa filla del noble dõ pedro de luna. Encara en lo dit tẽps lo noble don anton de luna dona p muller sa germana al noble en hot de mõcada lo qual lo dit noble feu morir. Encara en lo dit tẽps lo noble en pere de fonollet pres per muller la germana del dit mossen hot e aps mori. Encara en lo dit tẽps mori la muller dl noble en galceran de pinos lauors ps altra muller la nobla dona Aldonça de castre e lo noble enbernat galcerã de pinos pres altra muller qui es estada muller de don gonbau de tramaset e dona vna filla q la dita muller hauia a son fill don pedro galceran de castre. Encara en lo dit tẽps mori lo noble don phelip de castre: e lo noble en bernat galcerã fou senyor dela baronia de castre: e de peralta p la muller e los fills Encara en lo dit temps mori lo noble en pere galceran depinos sens fills e lexa son hereu lo noble en bernat galceran e son frare. Encara en lo tẽps fou guerra entre lo egregi comte de pallas elo noble mossen iohã de balle-

ra. Encara en lo dit tẽps fo da-
bat entre la!t comte durgell. En
cara en lo dit temps en roger de
mõcada pres ꝑ muller la filla dẽ
pere alamany. Encara en lo dit
tẽps lo dit rey trames lo noble
dõ pedro de luna ab daltres no-
bles e cauallers en serdẽya e los
sarts matarcn los tots en vna
batalla. Encara en lo dit temps
lo cõte de pallas pres per muller
la filla del vescõte de castell bo.
Encare en lo dit tẽps lo noble
en bernadi de cabrera cobra to-
ta sa terra e dona marit a sa ger-
mana lo noble en gilabert d̃ san
telles. Encara en aq̃st temps lo
noble en garau de cerucllo dona
sa germana ꝑ muller al noble ay
maric de sentellas. Encara en lo
dit tẽps pres ꝑ muller lo noble
en gilabert de cruilles la filla dẽ
puig ꝑdines. Encara en lo tẽps
morí lo noble en pere galceran
de pinos e sos frares fra ꝯuc e
fra ramon galcerã de pinos. En
cara en aq̃st tẽps lo noble en ga
sto de mõcada pres ꝑ muller la
filla del noble en ramõ alamãy
de ceruello. Encara élo dit tẽps
lo vescõte de castell bo dona sa
filla ꝑ muller al capdal de buig
Encara en lo dit tẽps lo noble
narnau dorcau dona sa filla al
noble en berẽguer de bella. En-
cara en lo dit tẽps lo noble nar-
nau dorcau dona altra filla per
muller al noble en berẽguer da-
rill. Encara en lo dit tẽps lo no-
ble en berẽguer dãglesola mata

lo vescõte de vila mur. Encara
en lo dit tẽps feu matrimoni de
son fill lo duc de gerona ab la fil
la del duc de bar e aço ꝑ morí de
la duq̃ssa. Encara en lo dit tẽps
entrabita en cathalunya.

¶ Capitol xliiij. cõ dõ ioã fou lo
.ix. rey d̃ arago e ꝯte de barçelõa
e fou apellat amador de gẽtilesa

Ort lo excellẽt rey en
pere desus dit fou rey
sõ fill d̃ tots sos regnes
eteras loqual fou apel
lat ioh̃ã al qual fou iposat lo nõ
de amador d̃ gẽtileza e ꝑ aço fou
axi apellat car tãt cõ visque fou
lo pus gẽtil rey q̃ en aq̃ll temps
fos en xpians. Aq̃st rey stãt ifãt
lo rey son pare li dona muller la
filla del cõte de armanyac axicõ
io he recicitat en la istoria d̃l rey
sõ pare e d̃ aq̃lla muller lo dit in
fãt ꝑ crea vna filla apellada ꝑ sõ
nõ dona iohana laqual cõ lo dit
infant fou rey dona ꝑ muller a
dõ matheu cõte de foix e apres q̃
lo dit rey hac ꝑduda la primera
muller stãt ifant lo rey son pare
li dona altra muller filla del duc
de bar e neta del rey de fr ãça ap
pellada dona violãt. E sapiau
q̃ en lo tẽps d̃ aq̃sta reyna lo rey
tenc maior casa q̃ rey q̃ hõ sabes
en xpians de tot ço q̃ en gẽtilesa
se ptany primerament lo rey sta
ue ben acõpanyat de molts cõ-
tes barõs nobles homẽs caual-
lers gẽtils homẽs en gran nõbre
tostemps apres si apres tenia lo
dit rey molt grã aparell de cassa

damũt ab grã e bella mũtaria e tenía molts falcons de totas na turas per pẽdra tota cassa tenía molts astors e esprues p cassar perdius e guatles tenía moltas esmirlas p cassar cugullades hi pẽdre placr deuãt donas e tenía en la sua cort molts cobles de ministres de totas maneras p haucr plaer de dãçar e cantar e stana molt be acauall de totas naturas de bestias de caualcar e prenia grã pler en iunyir e entot ço q̃ acauallaría se pertanyne re quer e totes les coses dessus dí tas lo rey tenía ab si cõtinuada mẽt apres la reyna sa mnller te nía la pus grã casa q̃ reyna que hõ sabes en aq̃ll tẽps de xpians e anaua molt be acõpanyada de moltas barõesas nobles donas e mullers e fillas de cauallers e de gẽtils homẽs en gran nõbre car no hauia grãs donas en son regne q̃ no fossen dela sua casa: fins ales simples gẽtils donas e totas aq̃llas la reyna tenía molt be aresades segõs ella septanyía segõs lur grau e stament de tots los arreus q̃ mester hauien per ques pot dir ab veritat q̃ aquest rey e la reyna sa muller mẽtra q̃ cascu ha viscut son stats millors acõpanyats e tengueren maior casa q̃ rey ne reyna que hõ sapía de aq̃ll tẽps. E sapiau q̃ en tẽps d aq̃st rey se apleguerã certas cõ panyas en lengua doch de gent darmes p entrar adãpnificar lo príncipat de cathalunya e les di tas cõpanyes de gents darmes sen vengueren en la frontera de rossello avn loc apellat durban e lo rey sabe q̃ aquellas gẽts dar mes eran certament en aq̃ll loc: e lauors lo dit rey se venc appe nya e cõ lo rey fou aperpenya sa be la gent darmes q̃ volien fer e lauors lo rey se aplega ab algũs barons nobles e cauallers e gen tils homẽs solamẽt en nombre de Mil rossins e ab los de casa sua e ab.iij.milia homẽs de peu ab los quals ana al dit loc hon les ditas gents darmes erã e fo ren ab lo dit Rey los deuall ano menats en dalmau vescõte de ro chaberti nandreu vescõte dilla e son fill en pere fonollet mossen bernat de cabrera en bernat gal ceran de pinos mossen Gasto e mossen roger de mõcada mosen huc alamany de ceruello mossen pere de ceruello mosen gilabert de cruilles mossen garau de ro caberti mosen berẽguer de cruyl les mossen bernat dosso vescõte deuol en ramõ vescomte de ro da mossen ramõ de bella mosen ramon de bages mossen guillez de rabollet e sos frares: mossen berenguer dolms en ponç e huc de sancta pau e alguns daltres cauallers e gentils homẽs dela terra dempurda e de rossello e lo Rey ab los dessus dits caualca e parti de perpenya. E alba de mati lo Rey se troba dauant lo loc e feri sobre les ditas gents darmes e les desbarata en pres

quax la mes part per que de qui auant les dites gents no li ferē guerra. E apres passat poc tēps en bernat darmanyac entra en cathalunya ab moltas gēts darmes en nombre de. xviij. milia rossins los quals prenguerā en Empurda lo loc de baschera e stigueran enlo principat. vi. mes os e lo Rey dessus dit en aquell temps aiustas ab tots los barons nobles e Cauallers de sos regnes en nombre de. iiij. milia de cauall e grās gents de peu ab los quals lo rey volia combatre los Armanyagueſos: perostant lo Rey a Gerona alguna partida dels barons del senyor rey feren alguna caualcada de la qual gent fou cap lo noble en bernat d cabrera loqual se encōtra ab. viij. capitans del Comte de armanyac els desbarata en pres. cccc. rosins e tot aço feu dauant nauata apres mossen Ramon de bages se encōtra ab lo mosti dauant cabanas el desbarata e lo mosti fon pres lo qual fou preſoner del bon berenguer de vila mari e fet tot aço los Armanyagueſos sic comēçarē exir e feran la via de salses en Rossello e lo Rey los seguí fins a salças e com los dessus dits sic foren exits lo rey ab tots sos Barons e altres gents darmes sen torna aperpenya e stant lo Rey aperpenya linfant don Marti son frare feu ab lo dit rey que la reyna de sicilia appellada dona Maria fos muller de son fill appellat don marti e tan pstament feu lo matrimoni pero linfant era molt ioue e apres q lo matrimoni fou fet linfant comença emprar los Barons nobles e cauallers e gentils homens axi com per auant hoyreu en la sua istoria e fet tot aço lo rey feu matrimoni de vna filla que hauia dela reyna ab lo rey luis de Napols e la infanta hauia nom dona violant e apres per spay dalgun temps lo rey empres de passar en serdenya la qual li era rebella en feu grā armada e lo dit rey no compli lo viatge mas trames les galeras a son frare linfant don marti en sicilia en feu capita don pere massa axi com per auant vos dire en la hystoria del rey don marti e hauent fet lo rey totas les cosses dessus ditas stant lo Rey en Empurda: retornant sen en la ciutat de Barçelona cassaua dauant lo castell dorriols en lo bosc de foxa corrent vna loba lo dit rey morí en lany. Mil. ccc. lxxxvi. e pstamēt q fou mort la noua venc en barçelona e aqs troba la duquessa muller del ifant dō marti duc de mōt blanc Encara enlo dit tēps se troba en la ciutat lo reuerend Archabisbe de Terragona e lo noble baro en bernat galcerā de pinos ab los cōsellers dela ciutat ensemps e prenguerē la Duquessa e matarenla en lo palau reyal e feran la reyna de que en

Arago, Napols

muerte del S.or Rey Don Juan el primero de este nombre de Aragon.

tots los altres regnes noy tro-
baren negun plaer cõ axi sera fet
pero axi passa e apres tot aço lo
cors del rey fou aportat en la ciu
tat de Barçelona e fou soterrat
en la dita ciutat. ¶Aquest Rey
en sõ tẽps dona priuilegi e grau
dela noblesa als castellars e als
Calatayuts e als vila nouas de
valencia e acorelles e als beluí-
sos e a molts daltres e stant lo
dit rey en gerona cõ en Bernat
darmenyac entra en empurda.
Encara aqst rey dona lo castell
de palos al vescõte de roda. En
temps de aqst rey lo noble en pe
re de fonollet pres muller q̃ hau-
ia nom madona costança de p
ria. Encara aqst rey dona mul
ler al noble en ponç de parallos
vna donzella de casa dela reyna
qui hauia nom maria de frança
Encara en aqst temps lo noble
en bernat de cabrera dona ma-
rit a sa germana ioh̃ana lo fill ol
cõte de prades e axi matex lo dit
noble pres per muller la filla del
cõte de prades dessus dit. Enca
ra en aquest tẽps morí la muller
del noble en bernat galceran de
pinos e tan prestamẽt lo dit no-
ble ne pres altra la filla den Pe
re de malany. Encara en aquest
tẽps morí la muller del noble en
bernat galcerã de pinos e lo dit
noble pres per muller la filla del
noble vescõte de rocha berti. En
cara en lo dit tẽps lo noble en io
fre de rocha berti pres p muller
la filla ol noble en pere ferrãdis

dixer. Encara en lo dit tẽps mos
sen huc dangle sola dona sa filla
per muller al noble en Ramon
guillé de moncada. Encara en
lo dit tẽps lo egregi cõte de Car
dona dona marit a .iiij. fillas q̃
hauia: E la primera fou muller
del egregi Comte de pallas: e la
segona del egregi comte de Em
pories: e laltra del noble en ga-
rau alamany de Ceruello. E la
quarta fou muller del vescomte
de coserans. Encara en lo dit
temps lo cõte dessus dit de Car
dona dona muller a sos fills: e
al primer fill dona per muller la
filla del comte de dinia e a don
hugo fill segon dona la filla del
noble baro en bernat galceran
de pinos. Encara en lo dit tẽps
lo noble vescõte de rocha berti
dona sa filla per muller al fill ol
comte de Empories apellat dõ
pedro. Encara en lo dit tẽps lo
vescomte dessus dit dona sa fil-
la per muller al fill del vescomte
de rode. E en lo dit temps lo no
ble mossen huc ó sancta pau do-
na sa sor per muller al noble mo
sen garau de ceruello Encara en
lo dit temps en dalmau de que-
ralt perde la primera muller e a-
pres pres na altra germana del
vescomte de rode. Encara lo dit
dalmau dona a vna germana de
sa muller per muller. Encara en
lo dit tẽps lo noble narnau dor-
cau dona muller a son fill la filla
del bort de pallas. Encara en lo
dit tẽps lo dit arnau dona altra

títulos de nobleza a los del linage de Castellars y a los de Castellarnau y a los de Calatayud y a los de Villanueva de Castellarnau y de Valencia y a los Corcelas y Bellvicos y a muchos otros.

M. Cardona

Rocabe

Dorcau

filla per muller al egregi comte de Pallars. ¶ Encara en lo dit temps lo noble mossen huc alamany de ceruello pres per muller la germana del noble mosen Arnau darill. ¶ Encara en lo dit temps morí lo noble en Balmau de queralt e la muller sua fou muller ol noble mossen huc de sancta Pau. ¶ Encara en lo dit temps lo noble mossen huc dona marit a dos germanas ela vna fou muller del noble mossen Elfo de proxida e laltra del honorable mossen Berenguer dolms. ¶ Encara en lo dit tẽps lo noble en Berenguer de cruíllas dona muller ason fill la filla del metge del rey appellat mestre Ramon carol. ¶ Encara en lo dit temps lo noble en Berenguer arnau de ceruello pres muller a Valencia la filla den Ramon de boxadors. ¶ Encara en lo dit temps morí lo noble Arnau de fonollet vescomte dilla e de Canet. ¶ Encara en lo dit temps pres muller lo Rey don henric de castella nebot del dessus dit Rey de Arago la filla ol dit Rey de Arago lo qual li trames ala festas delas noçes dotze caualles iunyidors E de aqlls era lo cap lo bastart d pinos fill del noble mossen Pere galceran d pinos. ¶ Encara en lo dit tẽps lo Rey passa a Mallorques ab la Reyna sa muller e aqui estec vn temps. ¶ Encara en lo dit temps lo Rey empres de passar en Serdenya ey feu gran appell mas apres noy passa. ¶ Encara en lo dit temps lo Rey ana aprohença ¶ Encara en lo dit temps lo noble mossen Barau de ceruello dona sa germana per muller al honorable mossen ramon de Bages. ¶ Encara en lo dit temps lo noble en Ramon alamany dona sa filla per muller a mossen Ramon de paguera lo qual per aquella raho pres títol de noble. ¶ Encara en aquell temps lo noble en Ramon alamany dona sa filla per muller al noble mossen luis de mur. ¶ Encara en lo dit temps en pere de belluiura secretari del dit Rey pres p muller vna dona ol línatge dangleſola: ey aquella rahó pres títol de noble. ¶ Encara en lo dit temps de aquest rey lo noble en franceſc darill pres p muller la filla del noble mossen aymaric de santellas. ¶ Encara en lo dit temps lo Rey tenc corts generals atots los regnes e prícipat amonço. ¶ Encara en lo dit tẽps lençaren na carossa de la cort del Rey. ¶ Encara en lo dit temps fou dabat entre lo cõte de Cardona: e lo noble baro mossen bernat Galceran de pínos sobre los affers den Roger dorcau e den artal de iosa. ¶ Encara en aquell temps línfant dõ Marti duc de Mont Blanc: empres lo viatge de Sicilia: lo qual hi passa ab los Barons nobles e Cauallers e gentils ho-

Paguera.

corts generals en Monçon.

Dorcau.

lo Rey dona a Mallorcas, per castigar los pagesos, per la guerra que feren contra lo Rey. cc. jurisdicció.

mens e altres gents axi com de uall oyrcu tots los qui passaren ab lo dit infant e duc de mont blanc. Encara en lo dit tẽps los nobles en garau e en guillẽ hũc de rochaberti prengueren mullers el hu la filla den gilabert de proxida e laltra la filla den berenguer darillr.

¶Capitol.xlv.qui tracta cõ linfant dõ marti germa del dit rey iohan fou lo dese rey de arago e comte de barcelona.

Mort lo excellẽt rey dõ Johan dessus dit fon fet rey son frare linfãt don marti duc de mõt blanc lo qual era en sicilia com lo rey son frare morí e prestamẽt p lo general de cathalunya li fou feta ambaxada per fer venir lo dit rey e forẽ ambaradors los reuerend hũc de Bages bisbe de Tortosa e lo noble baro don iohan de cardona fill del egregi cõte de cardona e los honorables en manuel de reiadell e en ramõ çauall ciutada de la noble ciutat d barçelona e pegrimau de ppenya lo qual infãt passat era en sicilia per recobrar lo regne lo qual se ptanyia a son fill qui hauia presa la reyna del dit regne p muller la qual lo rey don iohã son honcle li hauia donada en matrimoni axi cõ en la istoria del dit rey vos es stat recitat cõ li dona la dita reyna eli feu pendre títol de rey de sicília e per aquesta rao linfant e duc passa en lo dit regne ab tots los barons nobles e cauallers e gẽtils homẽs e altres militars deuall anomenats los quals passaren en lo dit viatge ab lo dit infant e lo rey son fill e foren aqsts Primerament dos fills del egregi comte de prades lo primer appellat don pedro: e lo segon don Jaume apres hi passa lo egregi baro mossen Ramon de moncada conte de gosta e sos frares nanthoni e pedro de moncada: e dos fills seus el hun appellat Matheu e laltro Johan apres passarẽ en lo dit viatge los barõs mossen bernat de cabrera en iofre vescõte de rochaberti en pere de fonollet vescomte dilla: e de canet mossen hot de moncada e dos fills seus la vn appellat guillez ramon: laltre pere de moncada mossen garau de rochaberti e son frare en Guillem hũc de rochaberti mossen berẽguer de cruilles e dos fills seus el hu appellat bernat e laltre iohan de cruilles e mossen hũc de sancta pau mossen garau de ceruello en berenger arnau de ceruello son frare mossen Pere de ceruello mossen pere de queralt mossen garau alamany de Ceruello mossen luis d mur mossen garau dangleſola nuc fill del cõte de pallars mossen nicolau de bella mossen franci e Johan de bella en garau de seruia en fran

tesc e iordi caramany e tots a-
quests dessus dits son barons e
nobles de Cathalunya e apres
passaren ab lo dit infant los ca-
uallers e gentils homens catha
lans e françesos e son aqsts los
prous cauallers mossen ramon
de bages mossen Arnau sagui:
mossen guillem de rabollet esos
frares mossen antic de pere par-
tusa:en bernat de berenguer de
pere partusa:ramō ratmar mos
sen berēger e bernat dolms mos
sen iohan de vila mari e sos fra
res nasbert e frāci e bernat dan
torn de vila marí mossen ramon
talamāca e sos frares en bernat
ramō e gispert talamancha mos
sen pe dolsinelles e son frare lo
rog dolsinellas mossen frācesc:
simon vidal de vallguonera ber
nat e iaume de cornella e mos-
sen pere darnius mossen pere d
sanctmenat esos frares en galce
ran e ramon de sanctmenat mos
sen pere de planella: e son frare
en iordi de planella e son fill en
roger de planella mossen pala-
gri de corbera e mossen huc de
corbera mossen iohā de bella en
berēguer talamācha mossen ga
rau de guimara mossen luis de
raiadell mossen luis de blanes
mossen pere de palafolls en Pe
re torellas en pere e galceran de
marça:en pere daragall mossen
guillē d cartella en ferrer de mō
tanyās mossen ramō de palau:
mossen frācesc tauerner en Ra-
mon e bernat de rapaç nalama
ny de bellpuig eson fill en guillē
alamany nandreu de biura an
gurp en berenguer de biaga mo
sen pere de claramūt mossen ar-
nau saus en tristany dortal en
bernat de vilaragut mossen dal
mau sacuera en pere de malarç:
en guillē ramō de mōtoliu mos-
sen bernat barthomeu eluis de
requesens en garau mayol e a-
qsts anarē en cōpanyia del no-
ble mossen luis de mur. Encara
hi passa en cōpanyia de mossen
ramō de bages los lorachs dos
frares en berēguer de auinyo en
guillē frāc en ramō de riambau
en roger daroles en lupia e nasr
rany bois e būdi bella miquel e
iohā dela tor mossen ribella en
rocha fort en lupia de clayra en
berēguer de capas otger darm?:
apres hi anarē de serdenya los
nobles en berēguer e ioā carros
en iohā de sana e mossen iohan
de mūt buy e menarē en lur com
panyia en pere ramō de copons
en frāci tonic miquell marça le
miqll de sanct iust encara hi ana
ren de arago los nobles barōs
don luis cornell dō anton de lu
na e los cauallers e gentils ho-
mēs iohā darbea pedro son fra-
re mossen Marti e pedro de po-
mar dō lop de gurrea garçia de
latras mossen gil de porodō ri
meno d poro iohā delmayn ior-
dan de rostra mossen Miquell
dambu en Gabriel de faluo e
molt daltres en cōpanyia dels
barons dessus dits:encara ana-

ren ab lo dit infant e ab lo rey sō fill los barons e nobles del regne de valencia. E axi mateix los canallers e gentils homens e sō aqsts mossen gilabert de santel las en pere en iaume de santellas e mossen gilabert de sātellas mossen elfo de prorida mossen thomas e mossen gilabert de prida mossen ramon e mossen berēguer de vilaragut lo vescomte dela massanera e son frare mossen pere pardo e lo roig pardo: mossen bernat de riusec: e lo noble Galceran de riusec mossen pere galceran dela serra mossen vallariola mossen iofre de thor mossen iohan de gasto en garau de sguanecs mossen iohan martinez de luna mossen luis de sāct patria en bernat olpicat e molts daltres en cōpanyia dels barōs nobles dessus dits los quals serian prolixs descriure los noms entra totas les cōpanyas desus ditas linfant e lo rey de sicilia sō fill se trobaren ab mil homens darmes e ab altres tāts valents armats e foren en lo port fāgos en lo mes de febrer: en lany de Mcccl xxxx Mil.ccc.lxxxx.hon eran les fustes ab qui passaren lo dit infāt e lo rey son fill ab tota aqsta companya en la Illa e regne de sicilia las quals fustes e galeras e naus e altres lenys eran en nōbre de.E.fustas e mes stigueren linfant e lo rey son fill en lo dit port alguns dies asperant bon tēps e dins aquests temps venc

nuede bages de tortosa visitar e fer reuerencia al dit infant e lo rey son fill empraren lo bisbe ql socoraguel e lo dit bisbe socorrec los dits syors de deu milia florins e aps lo segon iorn de març en lo nom de deu feren vela e comēçaren afer lur viatge e hague ren tan bon tēps q arribaren en illa de fogonyana lo vespre de nostra dona de març e lo iorn de nostra dona linfant e lo rey son fill ab la reyna e ab tota lur canalleria isqueran en la vila de trapana e trobaren tots los barons e nobles sicilias los quals lo reberan molt bee ab grā plaer ecceptat pere de claramunt e tots los de sō linatge los quals se feran forts en la ciutat de palerm per defendres del infant e del rey son fill e tenir contra ells el infant el rey son fill e la reyna ab tots los barons e nobles de sicilia e apres cāualcaren e forē en la ciutat de palerm: e cō foren deuant la ciutat linfant e lo rey son fill ab consell de tots los barons posaren siti en la dita ciutat per mar e per terra e dins era andria de caramunt e astant sobra lo siti los dela ciutat feren algunas bregues ala gēt del īfant e del rey en les quals bregues: fou mort lo noble baro mossen garau de ceruello senyor dela la cuna lo qual apres q palerm fou retut fou soterrat als frares menors dela dita ciutat ab gran honor e apres pocs dies dela mort

del noble dessus dit linfant e lo rey sō fill ab tot lur astol entrarē dins la ciutat de palerm hon prē gueren anoria de ramarūt e prestament li ferē leuar lo cap e axi matex a vn seu secretari qui hauia nom anthoni dela fabaica e hauer acabats los affers dessus dits astant dins la Ciutat tots los barons sicilias restituirā al rey e ala reyna tot quāt cascuns dells tenian del patrimoni real e apres linfant e lo rey son fill e la reyna prestamēt caualcarē ab tots los barons e altra caualleria e feran la via dela Ciutat de catania e p tot lo camí forā be rebuts efestaiats plos locs e vilas hon passarē e cō forē iunts enla ciutat de cathania linfāt elo rey son fill ensemps començaren de partir e fer gracias de vilas e de castells als barons nobles e cauallers q̄ erā passats ab ells en lo dit regne per seruir los desus dits senyors e foren pocs los q̄ noy foren heretats e hauer linfant e lo rey son fill ela reyna donat cōplíment als afers dessus dits se returarē a cathania e los barons nobles e canallers ni hague molts qui prestamēt sen tornaren mas gens per aq̄sta raho nols toca a res q̄ donat los hagues e axi linfāt e lo rey son fill ela reyna astigueran per spay d vn any en pau e en tranquilitat en lo dit regne mas apres passat lo dit any los sicilians començaren tots arebellar cōtra linfant e lo Rey son fill e la reyna: en tal manera q̄ en tot lo regne no romas al rey sino Messina e saragoça e lo castell de cathania elo castell de gosta e la licata e lo castell e vila de termens e lo castell de castro iohan e tot lo restāt del dit regne se rabella ytra los senyors dessus dits. E tan pstamēt cō los sicilians foren rebellats en la manera dessus dita lo infant e lo rey son fill na certificaren lo rey don iohan de Arago frare del dit infant lo qual noy prouahia axi cō se deuia e sabēt lo noble baro mossen bernat de cabrera la noua dessus dita e va hent la pocha diligencia que lo dit rey los donaua en fer los algun socors lo dit baro sen venc en la ciutat de barçelona e aqui lo dit baro men laua sobra tota la terra la qual mes en mans de certs creados. cl. milia florins: e tan pstamēt acorda. ccc. homēs darmes e. cc. ballesters acauall en nombra de mil cōbatents p anar soccorrer linfant e lo Rey son fill e dins spay de. l. iorns lo noble baro se troba en sicilia ab lo soccors dessus dit en q̄ sen mana vna bella cōpanya de cathalans e gascons e bretons axi cō dauall oyreu car ell sen mana lo noble en pere de ceruello e en roger dorcau e son frare narnau: dorcau e altres. ij. ffes bastarts dorcau mossen Girart de mall lao a liot d cāpenya guillē ramō del astu mossen ramon arnau de

rocha rasa colomat de sancta co
loma aigarat dela archa pitxart
declas aguas e iaet e mandart:
mossen oliuer de gloria amíniu
de borç iohan de pere ramon be
renguer de vila mari bernat de
ribes mossen franci çaguarigua
e son fill en guarigo iohan das-
far en riambau e iohan de corbe
ra en iohan e franci de munta-
nyās frare alamāy de foxa e sos
frares huc e iohan de foxa mos-
sen iohan fernandis de redia en
dalmau de rocha bruna en pere
de sanct feliu mossen pere de ví-
la longa en iofre en vicens dela
braçarola en Pere de cauadal:
en pere de labia en berenguer: e
pere de sanct asteua en Bernat
de rechs en galceran de vila no-
ua en perico de vilalba en Ber-
nat de colomes en iohan e nico
lau de pineda en bernat de ra-
xac e molts daltres gentils ho-
mens cathalans e gascons e bre
tons e ab tota aqsta companyia
lo noble baro arriba dauant la
ciutat de palerm qui era rebella
e aq hac vna bregua ab andria
de xaramunt e feu hi lo dit baro
ij. cauallers mossen riambau de
corbera mossen iohan dessar: e
apres lo noble baro sen ana ari
bar ala vila de termes quis te-
nia per lo rey lo qual tenia. ij. ho
mens de paratge aqui lo rey e
linfant son pare lauien acoma-
nat e la hu hauia nom gispert ta
lamancha e laltre ramon riam-
bau e aqlla vila e Castell iames

se pde nc fou rebella al rey esser
arribat aquí lo dit baro feu me
tre sas gents darmes e los Ca
ualls entera e apres q tots foram
exits tan prestament se meteran
apunt vna nit lo dit baro ab sas
gents partiren e feram lo camí de
castro iohan qui solament lo ca
stell se tenia per lo rey e fins a ca
thania tota laltra terra era rebel
la po lo noble baro trauessa la
mes part dela Illa e del Regne
ab tota la sua companya amal
grat dels sicilians e ana socorrer
lo rey el infaut son pare lo qual
troba en lo castell de cathania q
la ciutat sera rebellada ptra ells
e tantost cō lo dit noble baro fō
iunt en lo castell de cathania etā
prestamēt posaren lo siti ala ciu
tat e dura lo dit siti. vi. mesos e
en aquest spay de tēps lo rey dō
iohan hauia feta gran armada
p passar en serdenya ari com en
la sua hístoria vos es stat recitat
e trames lo dit rey les galeras p
socorrer linfant son frare e feu
ne capita lo noble don pero mas
sa e les galeras eran. xxv. en nō-
bra ēles quals erā molts nobles
e cauallers e gentils homens e
son aqsts daual anomenats mo
sen ramon de bella e son fill mos
sen elfo de proxida e sos frares:
mossen gilabert e thomas de p
xida mossen vilaragut e son ne-
bot lo bastart de vilaragut mos
sen pe de marrades mossen mar
ti doxis mossen luis carbonell e
son frare mossen Johan gasto:

mossen pere andreu castellar e son frare en franci castellar mossen pere de marçala mossen garçia de ranxes mossen pere de lixan mossen ferrãdo monyos pere darin e miquel darin mossen codiuats esos frares emolts dal tres en companyia dels dessus dits e la dita armada arriba en lo regne de Sicilia en la vila de marçala qui era rebella e prengueren la per força darmes e aquella meteran asacomano e hauer presa la dita vila prestamẽt feren la via de cathania la qual lo rey e linfant son pare tenia assetiada: E cõ foren iunts en Cathania larmada fon ben vengu da e rebuts tots los qui eran en la dita armada ab gran plaer p lo rey e p linfant son pare e sens falla no sens raho que ia trobaren linfant reculit en la galera d Messina lo qual los de Messina sen menauan: la raho perque nos sap pero presumexen molts quel sen menau en per coratge de retenir los alur plaer. en la dita ciutat e paria q fos axi car linfant feu girar lagalera hon lo sen menauẽ a malgrat del patro qui apres per tẽps lo rey de Sicilia lo feu peniar en la dita galera hon hauian fet reculir linfant son pare e sapiau q en lo tẽps q larmada fou iunta en cathania tots los barons de sicilia seren aiustats per venir combatre linfant e lo rey son fill e cõ saberen que larmada fo vẽguda noy go

saren anar e apres poc tẽps Cathania serete mal son grat e lo noble don pero massa mori de malaltia e fou soterat lo seu cors al castell de cathania ab grã ho nor empo tenint lo siti a Cathania linfant e lo rey hagueren no ua que lo cõte anthoni de.xx. hi milla tenia asatiat lo noble baro mossen berenguer arnau de ceruello enlo castell de nichoçia e tan prestament cõ linfant e lo rey hagueren la dita noua ferẽ que lo noble mossen garau alamany de ceruello e mossen Ramon de bages anarẽ socorrer lo dit noble baro e hauent lo socorragut e tret lo del castell d castro iohan quis tenia per lo rey lo cõte de.xx.hi milla dessus dit los isq̃ al en ytra pres de vn castell q̃s apella lagostera e aqui ẽtre ells hague vna gran bregua de que per lur desauẽtura lo cõte ne hague lo millor e aprasonals tots de q̃ fou gran dan la pduda de aquests nobles e cauallers mas apres que cathania fou retuda lo noble mossen huc de sancta pau feu vna caualcada en la vila de plassa e fahent lo dit noble la caualcada el cõte anthoni de vintimilia per sa vẽtura se troba en la vila e com los corredors dela gent del dit noble corien lo comte los isque al dessus e fari sobre ells e ells feran continent de fugir fins ala hon era la ambosca ab lo noble mossen huc e com los corredors conagueren que

eran apres dela amboſca comẽ-
çaren agirar e ferir ſobra la gent
del cõte en tant q̃ lo cõte hague
afugir. E en lancalç lo dit comte
fo pres per vn gentil home apel
lat Rodrigo ſabata ſeruidor de
moſſen Ramon de bages e pre-
ſtament lo dit cõte fou amenat
al dit noble moſſen hug lo qual
apres lo mana al infant e al rey
ſon fill e apres per ſpay dalgun
tẽps foren fets cãbis del noble
moſſen berenguer arnau de cer-
uello e de moſſen garau alamãy
e de moſſen ramon de bages do
nant lo cõte vn ſeu caualler per
tots tres los deſſus dits e durãt
aq̃ſt tẽps. Encare viuint lo rey
don iohan de arago frare del dit
infant lo general de Arago tra-
mes per ſocorrer linfant e lo rey
ſon fill. c. homens darmes dels
quals feren capita lo noble Ba-
ro don pedro galceran de caſtre
fill del noble baro en galcerã de
pinos e anaren en cõpanyia ſua
lo baſtart d pinos ſon frare e fer
rando danuerts en pere de mar
les en berenguer de copons iau-
me de tagamanent en galceran
doluia en ſanxo roiç de liori fill
dl gouernador d arago en lop d
poxo e po xãxis de liori e molts
altres gentils homẽs de Arago
e aribaren a Trapana la qual ſe
foza perduda ſi lo dit baro no ſi
fos trobat e apres linfãt e lo rey
ſon fill volgueren q̃l dit baro ro
mangues en la dita Illa e guar
dar e defendre aquella fins tant
que lo rey don iohan fou mort.
E linfant don martí fou Rey e
ſen ivenc encathalũya ab lo qual
rey lo dit baro ſen venc e apres
la mort de don iohan paſſa en ſi
cilia lo noble baro don pere de
Empoxies nebot del rey dõ mar
ti ab. c. homens darmes a ſon de
ſpens per ſeruir lo dit rey e ame
naſen en ſa companyia moſſen
ponç dalcala en iofre veſcomte
de rocaberti moſſen luria moſ
ſen iuya moſſen bernat e moſſẽ
iohan marguarit en pere de vila
ragut en pere e iohan de labia:
en cornalla en pere de torroella:
en pere çatrilla en bernat d ſãct
feliu moſſen aranyo en rocha de
romanya en gallíners en pere d
bordils e molt daltres en ſa cõ-
panyia e cõ lo dit baro fou ab lo
dit Rey ſon honcle preſtament
lambaxada de cathalunya fou
ab lo dit rey. E lo rey vaent lam
baxada encontinent ſe aparel-
la de venir ſen pero ans ordona
qui romandriẽ ab ſon fill lo rey
ſi be ans quel rey don ioan mo-
ris lo dit infant hauia caualcat
apres la preſo de cathania e ha
uia recobrat la mes part del dit
regne e la mes part p força dar-
mes en les quals coſes lo dit in
fant ſe amoſtra molt virtuos ca
ualler car per força de ſa caualla
ria ſe pres lanti calatagiro plaça
e caſtro iohan e la mes part de a
queſtas vilas per força darmes
e apres hauent acabadas les di
tas coſas lo Rey ſon frare fou

çatrilla
bordils

mort e ell fou fet rey en la mane
ra dessus dita e com lo rey en la
sua ordinacio laxas maior sobre
son fill lo rey lo egregi baro mos
sen ramon de mõcada comte da
gosta e aquell lo dit rey fes pen-
dre titol de marques de malta e
li acomana son fill lo rey e laxa
en consell del rey son fill lo car-
dinal de cathania e mossen fran
cesc çaguariga los quals apres
feran prou malas obras ab lo
dit marques dessus dit faent li
perdra tot ço del seu segons se
diu sens colpa e apres esser sen
vengut tota la vall de marçala
era rebella en la qual per lo rey
fou trames lo egregi don iaume
de prades ab lo honorable mos
sen ramon de bages en sa cõpa-
nyia los quals cobrarẽ palerm
e altres ciutats e vilas al senyor
Rey e ari tot lo regne torna en
obediẽcia del Rey e en ço lo rey
dõ marti era en cathalunya arri
bat e tan prestam ẽt cõ lo dit rey
fou en cathalũya sen ana en ara
go per coronarse de q̃ lo rey feu
la pus bella festa que rey de ara
go fes iames en aq̃st regne de sa
coronacio e aps ari matex se co
rona la reyna sa muller e cõ tot
 aço fou acabat mori la reyna de
sicilia muller dl rey sõ fil elo rey
de arago tan pstamẽt feu matri
moni del rey de sicilia sõ fill ab
vna filla del rey d nauarra p nõ
dona blancha la qual hi trames
en sicilia ab lo noble baro mos-
sen Bernat de cabrera e poch

abans lo rey de arago hauia tra
mes en Sicilia lo noble mossen
ramon de bages ab certa cõpa-
nyia de cauallers e gentils ho-
mens iouens per tal q̃ lo rey son
fill fos ben acõpanyat ela mes
part dels dessus dits eran quar
del temps del dit Rey e eran ari
appellats per lur nom en bernat
de corbera en iofre de vilaragut
arnau de benyuls : berenger de
pau: guillem de montanyãs pe-
dro de bollas: pera de roda pera
de rapaç: berenger viues: bernat
de vilaragut: pere de vilaragut:
berenguer esquerrer: pere rouer
arnau aymaric : berenger balle
marti de vilalba nicolau de lu-
pia mossen barthomeu arinyo:
iohan de pineda lo bort dorcau
alfonso de borja pere oliuer mo
sen garau de guimara lo bastart
despalau e gispert desponç e al-
gũs daltres los quals lurs nõs
no son escrits. E com la dita rey
na fou en sicilia la mes part de a
q̃sta cõpanya sen passa en ripra
per seruir lo rey de ripra e apres
algun tẽps que lo rey de Sicilia
hague presa la dita reyna p mul
ler vengue visitar lo rey son pa-
re e la reyna sa mare ablos quall
estec en barçelona. vi. mesos e a-
pres sen torna en sicilia e fet tot
ço la reyna de arago mare del
dit rey mori dela qual lo rey de
sicilia ne feu grã dol dela mort
dela reyna sa mare. E apres per
spay dalgun tẽps lo rey de Sici
lia hauent acor de recobrar lo re

gne e Illa de serdenya qui li erã
rebellas al rey son pare ell passa
ab deu galeras en lo dit regne p
coratge de venir en lo principat
de Cathalunya per hauer gent
darmes p cõquistar lo dit regne
e axi cõ lo rey desus dit fou iunt
en lo castell de Caller hac aqui
noua q los sarts se erã rebellats
contra miçer brancha doria per
tant cõ era mort son fill qui apel
lauen per son nom misser maria
no elos sarts despuys que lo dit
Mariano era mort no volien
obehir misser brancha p senyor
ans los dits sarts hauien feta
ambaxada al vescõte de narbo-
na al qual volien per senyor e lo
rey de Sicilia sabent tots aqsts
fets ab son consell delibera ỏ re
turar se en Caller e feu ambaxa-
da al rey de arago son pare quel
suplicaua q li volgues trametra
gent darmes per recobrar lo dit
regne e foren ambaxadors lo no
ble mossen bernat de bara e lo
norable mossen gil roiç de lio-
ri gouernador de arago e cõ los
dit ambaxadors foren iunts en
la ciutat de barçelona hõ lo rey
de arago era lo dit rey e la terra
hauiẽ puahit sabuda la noua ỏ
miçer brãcha que hauiã fet mil
homens de cauall tots lança en
ma per passar en lo dit regne de
serdenya e hauian fet capita lo
noble mossen pere torrellas qui
en en aquell tẽps se podia dir q
era vn patit rey de q per la dita
capitania los affers se dilataren
pero ab tot lo diuis q era entre
los barõs e nobles e altres gẽts
del principat hi passaren molts
barõs nobles e cauallers catha
lans e gascons p seruir los reys
atot lur despens e foren aqsts.
Primeramẽt lo egregi vescomte
de castell bo qui apres es stat cõ
te de foix: e son frare mossen ar-
lembau de foix senyor de noual
las en bernat galceran de pinos
e son frare en pere galcerã de pi-
nos e lo vescõte dorta mossen gi
raut de mallco e son fill mossen
iohan de mallao mosen ramon
arnau de rocha rossa lo senyor
de luça elo senyor dagramunt e
lo senyor ỏ peyra e lo senyor de
till e lo senyor de gergers e lo se-
nyor de guanasta: e mossen Ar-
nau de hyspanya e fra bernat ỏ
nouallas elo comãdador de ba-
sart emolts altres gẽtils homẽs
gastons en nombre de.ccc. de ca
uall e los barõs nobles e caual-
lers cathalans eren aquests lo
egregi cõte de cardona: e don an
thoni de cardona son frare mos
sen berẽguer arnau e mossen pe
re de ceruello mossen guillem de
so vescõte deuol mossen galce-
ran de sancta pau mossen luys
de bella lo cõte de quirra mosen
ramon de bages mossen iohã de
bardaxi e molts daltres caual-
lers e gentils homens en cõpa-
nyia dels desus dits. Encara hi
passaren los mil homẽs a cauall
als quals lo rey e la terra hamiã
donat sou en los quals eran los

nobles cauallers egētils homēs
e altres milítas e ciutadans de
uall scrits primerament los no
bles mossen iohā e mossen pere
de moncada mossen berenguer:
arnau alamany de ceruello mos
sen acart e mossen simon demur
mossen galceran de cruilles mo
sen carros mossen iordi de que-
ralt en blascho de castellet e mos
sen anthoni dilla mossen ramō
e bernat de paguera e tots los
dessus dits eran nobles e en ior
di ď caramany los cauallers mo
sen arnau de fora mossen Bispt
ď guimara e cinc fills seus enbe
renguer de sanctmenat e en guil
lem de montanyans e son frare
mossen franci de mōtanyans: e
mossen iohan de montanyans:
en berēguer de pau mossen luis
de pontos mossen rocha de Ro-
manya mossen anthoni de sen-
doll de touia mossen francesciō
han de vila rasa e mossen riem
bau e iohan de corbera mossen
bernat de bordils mossen iau-
me de camp lonc mossen luis de
requesens mossen iohā aymeric
mossen bernat e pere efra iohan
de vilaragut qui puys fon ca-
stella dampostа e en dalmau de
rocha bruna en iofre e pere e frā
ci de canedal en pere en iaume
de loret en manuel torrellas en
bernat de vila demany en pere
mates de vila demany en pere ď
gallines mossen franci e iohan
e bernat e berenguer de vila ma
ri en bernat de sanct feliu: en pe
re e guillem de sanct climent en
barthomeu de palou mossen be
renguer de munt buy en perico
fontanet en guillem de masdo
uellas en pere bertran e anthoni
bertran iohan çaplana antic
almugauer Johan ianer e en
mont argull luyis aragall roger
de iohan de besora en phelip e
bernat dareny en iohā dello en
bell vahi en iaume alamany nal
fonço de caller en ramon pe bo-
xadors pere tomic ramon de ma
lorques garau destorent beren-
guer miquel e bernat darechs:
berenguer de sanct steua guillez
colomes miql de saria e molts
altres dels quals assi no son los
noms que poquas cosas forē en
cathalunya q̄ no ni hagues algū
pertal cō enles corts era stat hor
denat q̄ tots los homēs acauall
qui eran mil hauian esser barōs
nobles e cauallers e gentils ho-
mens generosos e ciutadans hō
rats e per aquesta raho totes les
cases dessus ditas hi foren enca
ra daltra part la noble ciutat de
barçelona arma .iij. naus en les
quals hauia molts ciutadās hō
rats e altres dela dita ciutat de
les quals naus era capita lonrat
en iohan desualls ciutada e dal
tra part lo papa benet tretze de
luna qui trames don iohan de
luna son nebot senyor de lueca
ab .C. homēs darmes los quals
eran aquests fra aluero de luna
mossen vidal de blanas e mos-
sen bernat de vilaragut ximeno

de ranxis e pere de luna emolts altres cauallers e gētils homēs aragonesos e Ualencians dels quals seria prolix scriure lurs noms apres venguerē tots los barons nobles sicilians e cathalans qui eran poblats en Sicilia axi mateix los cauallers e foren aquests los egregis cōte dagosta e cōte vintimilla abla mes part de son linatge ď vintimilla en nōbre de. xxv. homens darmes tots del nom de vintimilla e mossen Bernat de santelles e son frare en gilabert de santelles mossen nicolau de bella mossen bernat dangleſola mossen iohan daredia e son frare lo almirall de sicilia e lo noble baro mossen bernat de cabrera e lo cōte rigo mosē otger dela archa mosē arnau ď sācta coloma e lo gouernador de arago e lo cōte artal de peralta mossen galderic de queralt e los forans e los montboys e molts altres cauallers e gentils homēs q̄ eran ab lo rey ď sicilia encaller entre los quals era lo noble mossen Johan de cruilles lo qual lo rey tenia per conseller e iames no leraua partir dapres si etota aqsta companya fou ab lo rey en caller pero durant aquest temps los stols no eran iunts lo ıRey hac noua que los genouesos venia ab. vi. galeras per socorrer los sarts: e prestament lo rey sabuda la noua trames .x. galeras deles suas per encōtrarse ab ells e feu ne capita vn bon caualler qui hauia nom mossen francesc coloma lo qual se encontra ablos genouesos deuant la linayra els desbarata e pres totas las galeras e tots los genouesos qui eran en la dita armada e lur capita qui hauia nom spindola e pres mossen galienys de moyo e Johan de granu e culumilla e mosen guillē aymar e tots aq̄sts foren amenats al rey en Caller e lo rey feu peniar dels Genouesos. xxix. e durant lo dit tēps tots los stols forē iunts q̄ eran de. iij. milia de çauall en sus e les fustas erā entre tots los stols en nombre de docētas velles en q̄ hauia. xx. galeras. c. xlij. naus de gabia e los altres eran lenys e barchas grosas e la terça qui daltra part hauia fets. viij. milia homens de peu e lo ıRey de Sicilia esser tots los stols iunts en caller fou molt bon aculimēt atots los barons nobles cauallers gentils homēs e tots los altres qui erā venguts en los dits stols per seruir aell. E apres alguns dies q̄ les gents darmes tant de cauall cō de peu foren venguts lo ıRey feu fer vna coraguda a la sua gēt al loc de sāct luri en la qual nos feu algun be sino q̄ si perderā. ij. gentils homens appellats la vn bernat de paguera e laltre hauia nom bernadi de mont corp e cō foren tornats dela dita caualcada lo rey ab cōsell desliberat caualcaren per anar cōbatre la vi-

la de ſanct luri e lo ıRey cauallcha per anar combatre la dita vila lo iorn de ſanct Aloy que teníen .xxv. de iuny any. Mil. cccc
cccviiii. viiij. ab tots ſos barons nobles e cauallers e lurs cõpanyas en nombre de .iij milia de cauall e. viij. milia de peu axí que lo ıRey ſe trobaua ð .x. en .xij. milia cõbatents entre de cauall e de peu: e en .iij. iorns lo dit ıRey fou dauant lo loc de ſanct Luri e aquí la gẽt repoſa aquella nit elo matí qne era lo iorn de ſanct pere ð iuny lo rey ab ſos barons e tots los dela ſua hoſt ſe aparellarẽ p anar combatre la dita vila mas los ſarts q̃ teniẽ en poca eſtima noſtra naçio ſe foren tots aplegats en la dita vila per hauer batalla ab lo rey e ſas gents axi cõ lo ıRey ordinaua les batalles p donar lo cõbat ala vila los ſarts iſqueran detras vna muntanya qui es apres la vila ab batalles per combatre lo rey ab tot ſon ſtol e los ſarts eren de quatre en ſinc milia de peu elo rey e ſos barons qui vacarã les batalles dels ſarts comẽçaren de ordinar les batalles e lo ıRey ordonant las ſuas lo prous caualler moſſen ramon de bages ſe cuyta ab lo dit ſtandart lo qual aportaua vn gẽtil hom appellat Sançe pres vn pug qui era dauant les batalles dels Sarts: E lauors totas les gents del ıRey muntaren ſobre a quell puig ſtant lo ıRey dauant les batalles feu molts cauallers entre los altres feu caualler moſſen Galceran de pinos e axi mateix tots los altres barons ne feran molts e lo veſcomte de Caſtell bo feu caualler ſon frare moſſen artus ſanç e lo noble moſſen galceran de pinos e apres lo rey ana p̃ tota la ſua hoſt in duinte ſolicitant los dient los que ells los pregaua atots que feſſen en vers ell ſo que tots temps hauien acoſtumat de fer en defendre lur ıRey e Senyor e a ell qui era ſon fill e eſperaua eſſer lur ſenyor natural e per tota la hoſt fou reſpoſt al ıRey ſenyor voſtre Senyoria no dupte en res que la voſtra caſa de Arago haura victoria ſobre aqſts traydors e rebelles qui ſon contra voſtra Senyoria que ſou fill de lur ſenyor natural e aço dit les batalles foren preſtas per ferir e lo bon ıRey de Arago pres lo baſſinet e mes los al cap: E criba e dix al qui aportaua la ſua bandera lo qual hauia nom moſſen Sagur de pertuſa que començcas de ferir e aquell noble Caualler no oblidant li los aſparons comença de ferir e tota la cauallaria en tant que los ſarts començaren de girar les ſpalles e comẽçarẽ afugir los dits ſarts com auençuts e lo ıRey ab ſas Gents ancalçar de que mori-

foix y sanc todomo.

ré dels dits sarts entre la batal
la e lancalç be. vi. ho. vij. milia e
dela gent del rey moriren lo ve-
scomte dorta e mossen pere gal-
ceran de pinos e mossen ioh̃ de
vila rasa e vn gentil hom del se-
nyor de lisa e mossen iornadet e
altres en nombre tots de. xiij.
persones e dementra dura lan-
calç de gẽt de peu ab alguna par
tida de gent darmes anaren cõ
batre la vila ỏ sanct luri la qual
prengueren e meteren a sacoma-
no e moriren en la vila entre ge-
noueses e sarts mes de mil ho-
mens e lo castell fou pres p̃ los
nobles barons mossen Bernat
de cabrera e mossen bernat gal-
ceran de pinos e los standarts
de lurs armas foren posats al
cap del castell de que lo rey com
venc dela batalla troba grã pla
er en la preso dela dita vila e del
Castell e apres lo rey ana leuar
los camps ab aquella sirimonia
ques pertany despuys feu por-
tar los corssos dels barons no-
bles e cauallers e dels altres qui
eren morts en la dita batalla e
feu los soterrar en la sglesia dela
dita vila ab gran honor e apres
tots iorns se venian retra al rey
e hauer fet lo rey los grans fets
dessus dits apres alguns dies sẽ
torna en caller e com fou en cal
ler dins. viij. iorns lo pres febre
pestilẽcial dela qual febre mori
lo iorn de sanct iaume qui es a.
xxv. de iuliol de que tota la vic-

muerte del Rey
don Martin de
Sicilia fue. le
julio Mcccc viij.

toria torna en plor e ab gran dol
no sens rao que en aquell iorn
se perde la honor e prosperitat
dela nacio cathalana e apres. iij
iorns que lo rey fou mort lo seu
cors fou soterrat en la seu del ca
stell de caller ab gran honor de
ques pot dir ab veritat que lo
cors de aquest rey es mils acom
panyat e sta ab gran honor de
tots los barons nobles e caual-
lers gentils homens qui eran
morts en la dita questa e abãs
e apres los quals ya eran dins
la dita seu cascuns ab ses armes
de sobra la hon iauen los cossos
lo que es ab gran honor dels
linatges de cascuns de aquests
e feta la dita sepultura dins bre-
us dies totas les gents se depar
tiren que despuys nos son aiust-
tats los vns ab los altres. Car
los vns ne son anats amunt e
altres auall e podem dir axi cõ
dix Jesu christ als apostols per
cuciam pastorez t dispergentur
oues gregis. e despuys no sa fet
res que be stigua e mort lo dit
rey despergida la sua gent en la
manera dessus dita la sua mort
fou denũciada al rey de arago
son pare q̃ era en la ciutat de bar
celona e fou li dit per mestre vi-
cens ferrer e p̃ los cosellers dela di
ta ciutat ab csell de papa benet
e lo rey sabent la mort del Rey
son fill feu molt gran dol e tota
laterra ne fou tribulada no sens
raho q̃ lur sperança era en lo dit

rey e la dones vaent la terra q̃ lo rey no hauía pus fills e que encara era de edat de pẽdre muller lí fou consellat que ell prengues muller e lo rey prenent cõsell de sos subdits pres muller e pres vna donzella de casa reyal filla del egregi baro ỏ prades e la dõzella hauía nom dona margarita e era vna delas pus bellas senyoras que hõ sabes en lo mon e hauent fet lo Rey lo dit matrimoni no plague anostre senyor quel dit rey hagues fills e filles e dins aquell any mater lo rey fina sos dies en la ciutat de barçelona enlo monastir de vall dõzella. a. xxxi. de mag lany. mil cccc.r. e fo soterrat lo seu cors en la seu dela dita ciutat ab grã honor. Aquest rey de arago desus dit volc fer la sua fi segons hauía tẽguda la sua vida. car tots temps hauía trobat gran plaer hagues en sos regnes algũes diuisions e axi volgue que apres sa mort se seguis per tal com laxa la successio de sos regnes eterras ala iusticia no volent declarar la sua intencio e si lo dit rey ho fes per sana pensa be anara mas la mes part ho feu per tal q̃ en los dits regnes e terras seguisen assats inconuenients: e axis seguí per obra cõ lo dit Rey hauia en son pensament q̃ que en aqst cas volgue semblar ala part dela mare qui era Italiana; relaxant tota la natura de pare e foragitant los egregis cõtes de Barçelona dela casa lur propia tots los descendẽts dels dits comtes de linea masculina e traspostant la dita casa en linea femenina qui iames era tornada del egregi e primer comte en grifa pelos ỏ barçelona fins al dit rey don marti dessus dit e auia durat la dita casa. d. lxxxvi anys per q̃ pot esser dit quel dit rey volgue en sa mort en tot benificar la sua vida en laxar prou diuisio en la sua terra e axis mostra per obra en los afers q̃ pres sa mort se seguiren. En lo tẽps de aquest rey se complí lo matrimoni dela filla de son frare don Johan ab lo Rey luys de Napols lo qual don iaume de prades li mana en françа. ¶ Encara en lo temps de aquest rey fou fet matrimoni dela filla de mossen gasto de moncada ab mossen pere de mõcada fill den not de moncada. Encara en aquest temps de aquest rey fou fet matrimoni dela comtessa de Empories filla del egregi comte de car dona ab lo noble mossen acart de mur senyor del albi. ¶ Encara en lo temps de aquest rey lo noble en bernat de cruilles dona muller a son fill la filla del honorable mossen ramõ deblanes Encara en lo tẽps de aquest rey fou fet matrimoni dla germana del noble mossen pere queralt: ab lo noble mossen frances de

matrimoni del rey d. Martin d'Aragon pare del Rey d. Martin de Sicilia

muerte del rey d. Martin d'Aragon fill legitimo que fue de

vilanoua. Encara en lo dit tẽps de aq̃st rey lalt don iaume durgell pres per muller linfanta dona isabel de arago germana del dit rey. Encara en lo tẽps de aquest rey lo egregi don iaume de prades pres p muller la filla del illustre duc de gandia. Encara en lo temps de aq̃st rey lo noble mossen.p. de queralt dona muller ason fill la filla del gouernador de arago. Encara en lo tẽps de aq̃st rey lo noble mossen bernat de sentellas pres p muller la filla del noble narnau de ballera. Encara en lo dit tẽps lo comte de foix entra en aquest regne donãt si dret p sa muller qui era filla del rey don iohan. Encara en lo tẽps de aq̃st rey pres muller lo fill del noble mossen ponç de ribellas la filla del noble mossen iaume de prades. Encara en lo tẽps de aquest rey lo honorable mossen pere de torellas pres per muller la filla de don pedro de guerrea. Encara en lo temps de aquest Rey lo Noble don anthoni de luna pres per muller la noble dona leonor de ceruello. Encara en lo tẽps de aquest rey pres muller lo almirall de sicilia la noble germana del noble mossen gilabert de sentellas Encara en lo tẽps de aq̃st rey lo honorable baro mossen bernat de cabrera dona sa filla p muller al fill del egregi cõte de foix. Encara en lo tẽps de aq̃st rey lo noble don pero de rixa pres p muller la filla del noble don faran lopis de luna. Encara en lo dit tẽps lonoble dõ pero massa pres per muller la filla del noble don luis cornell. ¶ Encara en lo dit tẽps lo noble mossen garau sola pres per muller la filla dl gouernador de rossello appellat mossen ramõ çaguariga. Encara en lo dit tẽps fou fet grã matrimoni en sicilia de vna filla del egregi don pedro de prades ablo fill del cõte de prades de e vinti milla e pstamẽt la filla del dit don pedro mori. Encara en lo tẽps de aq̃st rey morí lalt en pere cõte durgell. Encara en lo tẽps de aquest rey morí lo egregi don iaume de prades e lo noble mossen berẽguer arnau dcruello dona sa filla p muller al noble en iofre gilabert de cruilles. Encara en lo tẽps de aq̃st rey moziren los nobles mossen pere de queralt e mossen perico son fill e la muller del dit noble mossen Perico de queralt apres fou muller del noble mossen Garau de sancta pau. Encara en lo tẽps de aq̃st rey lo papa benet sen venc aper penya per tal cõ los françesos li sostragueren la obediẽcia. Encara en lo dit tẽps lo rey de sicilia apres la mort de don iaume de prades feu almirall de Sicilia mossen Sanxo roig de lioria lo qual feu noble e dona li titol de vescomte de gallano.

matrimonio del conde dõ Jayme de Vrgel con la infanta doña Isabel de Aragon hermana de los Reyes don Juan y don Martin de Aragon hermanos.

Vrgel

Luna.

¶ Capitol. xlvi. qui tracta com don ferrando de castella fou lo. xi rey de Arago e comte de barçelona elegit per la terra.

Ort lo excellēt rey dō marti hauēt lexada la successio d̄ sos regnes e príncipat de cathalunya ala iusticia los regnes de arago e de valēcia e príncipat de cathalunya se dolguessen molt dela mort de lur Rey e senyor e aço p̄ tant cō lo dit rey los hauia lexats meyns de senyor e hauia menat q̄ per iusticia fos mōstrat e dicisit q̄ los dits regnes e príncipat fossen donats en aq̄ll aquí per iusticia e dret se pertenguesen e tan prestamēt apres la dita mort los Regnes e príncipat tots ensemps prouahiren q̄ cascuns en lur regne e príncipat fessen parlament e que fossen fets presidents per regir los dits regnes e príncipat e axis cō plí per obra cō fou acordat e cascuns dels regnes acordaren q̄ los gouernadors dels dits regnes regissen e fossen presidents fins q̄ per iusticia haguessen rey axí mateix lo parlament del príncipat de Cathalunya acorda q̄l gouernador d̄l príncipat fos president qui era lo noble mossen garau alamany de ceruello e regis fins la dita determinacio fos feta e aq̄ll regimēt desus dit dura per spay de .xxx. mesos q̄ la dita iusticia se trigua a determinar e apres hauer dat cōplimēt los dits regnes e príncipat als afers sobre dits fou feta ordinacio per tots los dessus dits regnes e príncipat q̄ cascūs tinguessen parlamēt e q̄ fossen los vns apres dels altres per tal q̄ tot ço quis faria en los dits plaments se posquessen referir e axí fou fet p̄ que los aragonesos tenie lur parlament a vall de rouras e los valencians en la vila de traigue ra e los cathalās en la ciutat de tortosa apres cō necessari era p̄ los dits affers los vns venie als altres e referien los afers los vns ab los altres en tant q̄ los dits parlaments dels dits regnes e príncipat forē de bon acort e sens discordia alguna q̄ fossen eletes certas p̄sonas de cascūs dels regnes e príncipat per oyr e veure los drets de cascuns d̄ls cōpetidors quis p̄tenien hauer dret en la successio dels dits regnes e príncipat e ab p̄sentimēt dels dits procuradors dels competidors los parlamēts donarē poder absolut q̄ regoneguessen lurs drets de cascūs dels cōpetidors e que aquell cōpetidor qui millor seria en dret que li donassen los regnes el fessen Rey per iusticia: car los regnes e príncipat pendrien aquell per lur Rey e senyor e totes aquestas coses los parlaments iuraren apres les dites. viij. persones foren eletas e anomenades e foren a-

quests p lo regne de arago foren aqsts elets lo reuerend bisbe de oscha appellat domingo rams: elos honorables mossen berenguer de bardaxi e mosen frances darande e p lo regne de valencia: foren elets lo reuerend mestre vicens ferrer lo don de cartutxe lo honorable misser gimer rabassa lo qual durant lo teps dela terminacio se dix torna foll y en so loc hi fou posat misser pere bertran e per lo principat de cathalunya foren elets lo reuerend arxabisbe de terragona e los honorables misser guillē de vall secha e misser bernat de gualbes e esser eletas e anomenades les ditas .viiij. persones los fo assignat loc hō los desus dits estigue sen fins atant q per ells fos vist e regonagut lo dret de cascun cōpetidor e p tots los parlaments fon anomenat lo Castell e vila de casp en arago e tan prestamēt les ditas .ix. persones se anaren metre en lo castell dessus dit e tā prest los dits cōpetidors trameteran cascuns aqui los percuradors ab los drets de cascuns e los compatidors quis pertenia haver dret en los dits regnes e principat eran aquests deuall anomenats . Primerament don iaume de arago comte de vrgell e apres lo illustre duc de gandia lo terç lalt rey luys de Napols: fill dela illustra dona yollant de arago filla del excellent rey don iohan: e lo quart lo indit infant don ferrando de castella fill dela inclita dona Elionor filla del excellēt rey enpere e germana dels excellents reys don iohan e dō marti de arago derrer regnant e apres tot aço les ditas .ix. persones comēçaren d regonexer los drets de cascuns dels compatidors e les ditas .ix. persones stigueran en fer rey algun temps e despuys foren en lo loc de casp e per tal que purgassen lurs consciencias e per les ditas .ix. persones foren regoneguts los drets de cascuns dels competidors e fou atrobat per los dessus dits que tots los drets e iusticia pertanyien al inclit infant don ferrando de castella axi cō a aquell qui era la pus acostada persona qui fos mascle ala casa de arago car fou atrobat que lo dit infāt era net del Rey en pere fill de sa filla e nebot dels dos reys don iohan e don marti fill de lur germana elo rey luis era net del rey don iohā e fill dela neboda del rey en marti derrer regnant e lo comte durgell e lo duc de gādia eran besnets del rey e per aqsta raho les ditas .ix. persones donaren los regnes e principat per iusticia al infant don ferrando dessus dit e hauer declarat les ix. persones la iusticia per lo dit infant tots los regnes e principat hagueran lo dit infant p lur rey e senyor. E apres q lo dit infant sabe la noua dela determinacio per les .ix. persones declara-

Vrgell
Gandia
Napols

Castella

da prestamẽt pres lo títol de rey de arago e tots los altres títols que los reys sos predecessors hã acostumat de pendre e tan pstament lo dit infant e Rey hague presa possessio dels dits regnes e principat de cathalunya tenc corts als cathalãs en la ciutat d barçelona e com hac finides les corts e hauia vn any e mig q el era rey e lo dit rey ana en arago per coronarse e axi mateix la reyna sa muller e prengueren la corona a.x. del mes de febrer lany Mil.cccc.xv. e dela dita coronacio lo dit rey e reyna feren vna gran festa: car lo dit rey hac en la festa molts barõs nobles e cauallers castellans e cathalãs entre los quals eran lo conostable maior de castella encare don iohan de castella e diego lopis de sucnyagua e don pero marinques e don iohã furtado e don po lopis de gusuma e don farandolopis de sãt doual e molts altres castellans los quals los noms assi no son scrits apres hi fou lo duc de gandia lo egregi comte de cardona: lo vescomte de Illa mossen bernat de cabrera don pedro galceran de castre e don felip son fill: mossen berenguer arnau e mossen pere de ceruello mossen garau alamany de ceruello don iohan dixer don pedro doria don artal dalago mossen berenguer santellas mossen guillem ramõ de mõcada dõ pero massa lo cõte de quirra don anthon de Cardona en ramõ galcerã de pinos mossen ramon de bages mossen bernat de cruilles mossen ramõ ratmar mossen berẽguer dolms mossen francí darill mossen Ramon de Empories mossen luis de pontos don iohã de luna mo sen iohan de pomar mossen fra deric e iohan dorriag mossen iohan de bardaxi mossen ferrãdis daredia lo gouernador de Arago don berẽguer de bardaxi mo ien anthoni de bardaxi e molts altres los quals seria prolix de scriure lurs noms e tots aquests foren en la dita coronacio encara hi forẽ los inclits ifants fills dels dits rey e reyna qui eran.v e dues infantas e lo die dela coronacio lo dit rey feu si matex caualler de q tots los barons nobles dessus dits ho tengueran vna grã marauella cõ ell matex sc feu caualler qui segons los dessus dits deyen negu no pot esser caualler si dõcs nos fa caualler de ma de caualler qui hage lorde de cauallaria e apres fet lo rey caualler assi matex feu caual ler son fil linfant don Alfonso primogenit seu al qual dona titol e princep de gerona e comte de ceruera apres feu caualler linfant don iohan son fill e dona li titol de duc de mont blanc e de penya fel e los altres fills seus la vn appellat linfant don henric era mestre de sãct tiago e linfant don ferrãdo era mestre dal

rtegalos tolanes Barcelo

comtes Vizcondes

infantes hijos del Rey D. ferrãdo

cantera e de calatraua : e apres feu caualler linfant don Pedro son fill sens fer li altra gracia e les infantes ses fillas la primera hauia nom dona maria e la segona dona Elienor e la primera es stada reyna de castella e la segona reyna de portugal e apres que lo dit Rey fou coronat dins breu tẽps caualca e sen ana ala vila d̃ morella p̃ hauer vistas ab lo papa benet de luna per contractar dela vnio de sancta mare sglesia e per leuar lo sisma qui tãt hauia durat en lo mõ essent lo rey amorella aqui venc lo papa ab tots los cardinals archabisbes e bisbes abbats e altres religiosos e apres q̃ lo papa e lo rey foren ensemps començaren atractar dels affers dela dita vnio de sancta mare sglesia el papa el rey foren concorts q̃ fos feta ambaxada al emp̃ador p̃ part del papa e del rey e axis complir per obra que aqui matex foren elets los misatges los quals foren lo reuerend abbat de valldigna e lo noble baro don iohan dixer los quals anaren al emperador en alamanya per esplicar e cõplir la ambaxada dessus dita e apres fet tot aço lo papa sen torna a sanct matheu hon acostumaua de aturar e lo Rey sen venc en cathalunya en la vila de mõt blanc per tenir corts als cathalans en les qnals corts forẽ prelats barons nobles e caualers ciutats e vilas del dit princi

pat de cathalunya los quals demanarẽ alguns capitols al rey en les ditas corts los quals capitols lo Rey nols volc atorgar ans sobre los pits Capitols lo rey se lexa dir algũas paulas en p̃sencia de totes les corts assats carragosas als regnes e princi= pat les quals paraules no vull aci reçitar pero al dit rey fou respost per lo honorable mossen ramon despla sindic p̃seller en cap dela noble ciutat de barçelona axi cõ se pertanyia aresponre segons les paraules ditas p̃ lo rey tota faeltat guardada al dit senyor e per aquestas paraulas les corts romperen e lo rey sen ana a valencia e aqui estec fins atant q̃ lambaxada del emperador fou tornada e apres q̃ lo rey fou en la ciutat de valẽcia en breus dies lo papa e lo rey ensemps essent en valencia e morí lo rey lançallau de napols: E lo regne de napols romas a madama io hana germana del rey lançallau dessus dit e tan prestamẽt la dita madama iohana feu ambaxada al rey de arago dessus dit q̃ li enuias vn fill del dit rey lo qual ella volia pendre per marit de q̃ lo rey prestament acorda q̃ li trametes linfant don iohan son fill e quel fes rey de napols. Empero ans q̃ lo dit ifant anas lo rey hi trames dos ambaxadors per cõtractar del matrimoni dessus dit los quals embaxadors forẽ lo noble mossen Elfo de proxi=

107

la infanta

Papa Benedicto. 13.

embaxadores.

Reyna juana pole.

Cortes en la villa de Montblanch a los Catalanes.

da e lo honorable mossen nicolau de lupia qui prestament partíren ab vna galera e ferē la vía de napols. E apres lo rey trames son fill linfant don iohā en sicília be acōpanyat de gent de castellans e pochs cathalans q̄ si nolos nobles mosen bernat d̄ sentellas mossen ramon de parallos noy hauía d̄ nostra nació E lo dit infant fo aribat en Sicília e aquí spera la resposta d̄ls ambaxadors los quals forē aribats en Napols e començaren a tractar dels dits afers. E cō los napoletās saberen que los dits ambaxadors eran aquí vēguts per fer lo dit matrimoni començaren de fer la volta als ambaxadors ental manera que sino que los ambaxadors hauien parēts e amichs entre los napoletans los quals donaren a sentir los dits afers sens falla los dits ambaxadors foren estats morts per los napoletans mas prestament q̄ ells foren auisats dels afers se reculiren en la galera e sen vēgueren en sicília hon trobarē lo dit infant en la ciutat de palerm al qual feren relacio dels dits afers. E daqui auant iames sen parla pus. E lo dit īfant romas en sicília fins q̄ son pare lo Rey fou mort. Encare stant lo Rey en valencia dona muller al príncep son fill primogenit la filla d̄l excellent rey don henric de Castella frare maior seu la qual era appellada p̄ son nom dona Maria primogenita de castella dela qual lo dit rey feu vna solēpna festa axí cō en tal fet se merey e apres tot açò la embaxada del empador fou tornada e feran respo sta al papa e al senyor rey quel empador sen venia a perpenya per cōtractar ab ells dels afers dela vnio de sancta mare sglesia E la donchs lo papa e lo rey foren de acord que sen anasen en la vila de perpenya e axis cōpli per obra com fou acordat que lo papa e lo rey en semps se trobaren aperpenya e aquí sperarem lemperador E lo rey dona lo castell per posada al papa E lo rey posa en la vila a vna casa dun gē til hom qui ha nom en bernat d̄ vila de corba e lo papa tenia aps si. ccc. homens darmes la mes part cauallers de sanct iohā d̄ls quals era capita vn nebot del papa qui hauía nom mossen rodrigo de luna e daltre part eran aqui ab lo papa tots los cardinals archabisbes e bisbes abats priors e altres prelats los quals eran appellats cascuns axi p̄ lur nom lo cardinal de tolosa lo cardinal de sanct estassi lo cardinal de sanct angel: lo cardinal de sāt iordi: lo cardinal de mont arago lo archabisbe de Tarragona lo bisbe de pampalona lo bisbe de oscha lo bisbe de teraçona lo bisbe de barçelona lo bisbe de vic: lo bisbe deuna lo bisbe de gerona lo abbat de ripoll lo abbat d̄ poblet lo abbat de mont serrat

luna

cardenales

Abades.

lo abbat de sanct cugat lo abbat de sãctas creus lo abbat de mer lo abbat darles lo abbat de banyolas lo abbat de baselu lo abbat de sanct miquel de cuxa: lo abbat de reyal lo abbat de sanct genis lo abbat dela portella: lo prior de sanct pol lo abbat de rodes lo abbat de roses e molts altres prelats dels regnes de hyspanya e ab tots los prelats dessus dits lo papa era en la vila de perpenya empero lo papa fou alguns dies primer aperpenya q̃ no feu lo rey ne son fill lo princep primogenit. ¶ Mas apres venc lo rey lo qual venc per mar fins a copliura ab.iiij. galeras de Valencia e.ij. del papa les quals lo hauien acompanyat e com lo rey fou arribat a copliura tan prestament fou aqui son fill lo princep ab alguns Barons nobles e cauallers de arago e de regne de valencia. Encara del principat de cathalunya: ab los quals lo rey entra en la vila de Perpenya e tots iorns quẽ venian estant lo rey aperpenya per que lo dit Rey e son fill lo princep se troba en la vila de perpenya ab tots aquests barõs nobles e cauallers e gentils homens cõ lo princep isque per rebra lo emperador en lo loc de salçes e foren aquests deuall anomenats. Primerament los Barons nobles e cauallers de Cathalunya lo egregi comte de cardona mossen Arnau roger de pallars lo Vescomte de rocha berti lo vescomte de uoll lo vescomte de rode mossen bernat ỏ cabrera mossen guillem ramon de moncada mossen bernat galceran de pinos e son frare dõ ramon galceran de pinos don ramon de cardona mossen garau alamãy de ceruello e mossen frãci darill mossen garau de santa pau e bernat de cruilles mossen galceran de cruilles e son fill mossen iofre gilabert de cruilles mossel comanador dl canyis mosen luis de bella mossen ramon de bages mossen ramon ratmar e mossen berenguer dolms mossen bernat e mosen iofre de vilarig mossen bernat e mossen Ramon de raxac mossen bernat de vila gut e mossen guillem de blanes mossen riambau de corbera mossen pere galcerã de cartella en labia e en ferrer de cauadall: en rocha bruna en berẽguer de sanct esteua en gallines en ponç e nalfonso de scallar mossen berenguer barutell mossen astarsot nasbert çatrilla mossen iohã de mõt boy en luis de claramũt en pere de vilues en tort en Bernat dilla mossen masia despuig en lupia de clayra e mossen ribera e altres molts gentils homẽs del principat de Cathalunya. Encara foren ab lo dit rey e son fill lo princep los barons e nobles de Arago e del regne de valencia e foren aquests mossen aymaric de santelles don pero me

ſa moſſen elfo e moſſen ioh̃ de
proſida moſen berenguer devi
laragut moſſen ioã de vilanoua
moſſen corella moſſen pere par
do e ſos fills moſſen ioh̃ caſtel
lar moſſen luis carbonell moſſẽ
marades moſſen ſuau : en pons
deſpons en paſſadoras los mi-
rõs e moſſen vallariola e molts
altres qui eren en cõpanyia dels
deſſus dits. Encara eran ab lo
rey e ab lo príncep ſon fill de ara
go don iohan dixer don pedro
dalago dõ ximeniç durea moſen
fraderic dorrias moſſen marti
de pomar e ſos frares moſſen io
han ferrandis daredia don Be-
renguer de bardaxi don iohan
de luna e tots los altres lunas:
qui erã aqui ab lo papa lur hon-
de. E ab tots los deſſus dits lo
príncep ana al en ytra del empa
dor al loc de ſalças axi cõ deſus
es dit. E aq̃ lo empador e lo pri
cep ſe acullíren be la vn ab lo al
tre e apres lo príncep ſen mena
lo emperador al caſtell de canet
lo qual lo veſcomte dilla hauia
be fet apellar e aqui lo príncep
lexa lo emperador e lo príncep
ab tots ſos barõs nobles caual-
lers e gentils homes ſen torna a
perpenya al rey ſon pare e apres
lo en dama p lo mati tots los
Cardinals e archabiſbes e biſ-
bes e altres prelats anarẽ fer re-
uerencia al dit empador al Ca-
ſtell de canet e aquí lo empador
eſtec tot aquell iorn apres lo en
dama per lo mati la feſta fou ap

parellada que li apparellarẽ en
la vila de perp en ya e cõ los en-
trameſos foren aparellats lo pri
cep ab tots ſos barons nobles e
cauallers e altres gents deſſus
dites iſqueran per rebre lo dit
emperador e mes lo enla vila de
perpenya po en totes aqueſtes
coſes lo rey no podia eſſer per
raho de ſon accident e la doncs
lo Emperador entrant enla vi-
la de perpenya li fou feta vna
ſolẽpna feſta de molts entreme-
ſos e axi matex de moltes altres
coſes axi cõ en ſemblant feſta ſe
pertany fer a tan gran ſenyor cõ
es lo emperador e feta fer p tal
ſenyor com es lo rey de arago E
lo emperador menaua en ſa cõ-
panyia mil de cauall tots ala-
manys e ongres e hauia en ſa cõ
pãya. ij. nebots ſeus e lo duc dal
ta rixa e molts comtes de ala-
manya e vn baro caualler q̃ era
aqui p lo rey de polonia lo qual
aps feu armes ab lo fill del egre
gi comte de pallars en la Ciutat
de narboña. Encara hauia ab lo
dit emperador molts altres no-
bles barõs e cauallers alamãys
qui eran en ſa cõpanyia e fou li
donat per poſada lo Monaſtir
de frares menors dela vila de p
penya e ala ſua gent tot los car-
res dela trilla q̃ ſon pres lo mo-
naſtir e aquí lo empador deſca
ualca e axi matex totas ſas gẽts
e aquell die lo emperador repo-
ſa e lo en dama per lo mati lo
dit emperador hauent hoyda la

borrell

Pallares

visitay del Emperador

Reynes

missa ana visitar lo Rey ala sua posada e aquí lo empador fou ben rebut pel lo senyor rey e p la senyora reyna e per la senyora principessa e per la senyora infanta filla del rey e apres lo dit Emperador torna ameniar e apres meniar lo Emperador cavalca e ana veure les Senyoras reynas ço es la reyna dona violant e la reyna dona margarita e aq̃ lo empador estec tot lo iorn ab les ditas reynas a gran ayra e com venc vespre lo Empador sen torna ala posada e apres en laltre iorn per lo mati lo emperador hoy la missa e apres ana fer reuerencia al papa emunta al castell de perpenya e aquí lo Emperador troba lo papa ab tots los cardinals e altres prelats segons dessus son estats anomenats molt be acõpanyat. E lo papa seya en la cadira papal e los cardinals e altres p̃lats cascuns stauen asseguts segons lur grau de que lo emperador cõ viu star axi lo papa li feu reuerẽcia e honor axi cõ han acostumat de fer los emperadors als papas e agradas molt be del papa e de sa manera e sãctedat de queus dic que si lo rey he nostra nacio nagues volgut sostenir vn patit de carec lo papa elo emperador foren stats de bon acort e nous pẽ seu que lo papa fos deposat per altra raho sino per poc assorç de aquells quil deuien sostenir e apres hauent vist lo Emperador lo papa prestament sen torna en la posada e tantost començaren de parlar e contractar dela vnio e affers de sancta mare sglesia. E lo parlament dura p spay de dos mesos e dins spay de aquest tẽps tots los reys de chrestians trameterẽ lurs missatgers al emperador e foren tots en la vila d ppenya. Encara venc en lo dit parlamẽt lo grã mestre derodes e daltra part los comtes de foix e de armanyac e ab tots los dessus dits per molt quells fessen de res no pogueren concordar: ans lo papa se hac exir de perpenya e sen hac anar acopliure hõ eran las suas galeras El empador ab tots los ãbaxadors dels reys de crestians e axi matex ab lo rey de arago e ab tots los altres senyors dessus dits sostragueren e leuaren la obediencia al papa e aps fets tots los afers dessus dits lo Rey de arago trames ambaxada al papa que era Acopliure e foren ambaxadors lo honorable mossen ramon xatmar e mossen Pere Bassset los quals explicaren lur ambaxada al papa sus ala popa dela galera e hauent oyt lo papa los ambaxadors los respos prestamẽt aquí matex. E dela resposta los dits ambaxadors nos agradaren molt e aquí matex los ambaxadors prẽgueren comiat del papa e diguerã al papa pare sãct que direm al senyor rey e per lo papa los fon respost que lí salu

dru e que li digueſen de part
Mortue qui te fecit miſiſti in de,
ſerteum ¶ ſta reſposta los mi,
satgers. ornarē al rey e ãps
toto açò lo papa feu fer vela a=
la galeras e anaſſen al caſtell de
Paniſtola hon apres ha finits
sos dies e apres lo Emperador
e lo rey e tots los ambaxadors
dels altres reys chrestians ab lo
grā meſtre de rodes foren ab bō
acort q̄ tots ensemps foſſen en
lo conſili de coſtança e que aquí
fos elet vn papa e q̄ daquí auāt
fos tot lo mon en vnio e axí coz
fou acordat se compli per obra e
apres lo emperador hauent aca
bat los afers per que era vengut
pres comiat del rey e dela reyna
e del Princep e dela Prinçeſſa e
de totas les altres reynas e axi
matex tots los grans senyors q̄
aquí eran prēgueran comiat del
dit emperador e ab tant lo Em=
perador sen torna a son imperi e
esſer sen tornat lo emperador lo
rey per rao de sa malaltia se hac
aturar appenya fins en lo mes
de març en lo q̄nal mes lo ¶Rey
se comença de exir de perpenya
ab vnas andes ab baſtaxos q̄l
apoztauen al cap e feu la via de
Barçelona a ſes iornades e com
fou a barçelona deſagradas ab
los dela ciutat per certs drets q̄
li feyan pagar en tant quel rey
se iſque dela ciutat e com los cō
ſellers anaren per pēdre comiat:
lo rey no ſi volc girar per donar
los abeſar la ma. E apres apo=
ques iornades feu la via de sera
goça e com fou enlà vila de gola
de aquí lo mal lo ſobra e hague
aturar aquí e ſtant aquí hague
ordenar deſos regnes e lexa ſon
fill lo princep rey e ſenyor etots
los regnes e terras elaxa li carec
quel donas recapte al ifant don
pedro ſon fill e la infanta ſa filla
dona Elionor e apres feta la di
ta ordinacio lo rey fini ſos dies
en la dita vila de guolada lany.
Mil.cccc.xvi.a.ij. de abril e fou
portat e ſoterrat al moneſtir de
poblet ab gran honor. Empero
en lo temps que no hauien rey
don Antoni de luna mata lo ar
chabiſbe Saragoſſa de q̄ apres
lo dit anthon ne foni deſterrat e
deſeretat. Encare en lo dit tēps
lo noble baro don pedro galce=
ran de caſtre dona muller a ſon
fill la noble dona Magdalena:
filla del noble moſſen huc dan=
gleſola. E mes en lo dit tēps los
barons e nobles del regne de va
lencia ſe leuaren cōtra lo poble
dela ciutat de Valencia e feren
morir moſſen arnau guillem de
ballera qui era lur gouernador e
preſident. Axi matex en aqueſt
temps lo rey deſereta lo Comte
dō iaume durgell el trames pres
en caſtella. Encara dit rey dona
per muller vna ſua parenta ger=
mana de don pedro manriques
al noble en berenguer carroç cō
te de quirra. E axí matex lo dit
rey dona muller a don anthoni
de cardona dona Elionor filla

Muerte del Rey don ferrando de Aragon.

luna

alborot en valencia

Vrgell.

don pedro de billena. Encara en tẽps de aquest rey fou fet matrimoni entre lo noble baro mossen bernat galceran de pinos: e la noble dona aldonça de mur: filla del noble mossen luis de mur. E mes en lo dit temps lo noble mossen acart de mur dona vna sua germana al noble mossen nicolau de carroç. Axi matex lo dit rey feu gouernador de Caller e visrey de serdenya lo noble mossen acart de mur dessus dit. Encare en lo temps de aquest Rey don pedro pres per muller dona Taresa germana del noble don Johan dixer. Encare en aquest temps se feu matrimoni entre la filla del noble baro en Bernat galceran de pinos e lo honorable mossen iohan de bardaxi.

Encara en lo temps de aquest rey lo comte de Cardona dona muller ason fill la filla de donpedro de prades. Encare en lo tẽps de aquest rey lo noble baro mossen bernat de cabrera dona muller ason fill la filla de don Jaume de prades. E mes en temps de aquest rey lo egregi comte de pallas dona vna sua filla y muller al noble mossen iaume de ballera. Encare en lo temps del dessus dit rey morí lo egregi comte de prades. E mes en lo dit tẽps morí lo noble mossen pere de ceruello lo qual hauia feta mes honor de cauallaria ala nacio que frare estern de casa de barõs hagues feta. d. anys hauia enlo prĩ tipat de cathalunya. Encare lo tẽps de aquest rey mossen iohan de proxida pres per muller la filla de mossen ponç de ribelles. Encare mes en lo temps de aquest rey lo noble mossen guillem ramõ de moncada dona. ij. filles que hauia per mullers als nobles barons lo Vescomte de rochaberti e mossen iohã roger de arill. Axi matex lo noble Vescomte deuol dona sa filla y muller al noble don pedro galceran de Castre. Axi matex en lo dit temps morí la molt alta senyora reyna de cipre en la ciutat de Barçelona.

muerte de la Reyna de cipre.

¶ Capitol. xlvij. qui tracta com don alfonso fill del dit rey Ferrando fou lo dotze rey de arago e comte de barçelona.

Apres mort del dit rey en ferrãdo succehí en los dits regnes e cõtat de barçelona loegregi don alfonso primogenit seu: lo qual per q̃ era molt ioue prengue per cõsellers seus tres homẽs sauis de sos regnes e comdats ço es lo archabisbe de tarragona appellat garriga: mossen garau alamany de cerucllo e don berenguer de bardaxi. A cõsell dels quals lodit senyor fins fou de edat se regi es gouerna. e donat compliment ala sepultura de son pare vench en la Ciutat de barçelona e aqui iura los priuilegis libertats e altres coses q̃ los reys acostumades iurar en

...ciij. E apres acó-
...us dits ordena que
...mbarada al empador
cal gran consili de costança per
que fos donada fi e cóclusio als
affers dessus dits dela vnio de
sancta mare sglesia: segós lo dit
son pare hauia offert e príncipat
ço es entre lo emperador e lo dit
rey e altres reys de chrestians:
los embaxadors foren don Jo-
han cóte de cardona mestre phe
lip de malla e mosen miquel de
naues. E aço fet lo dit Senyor
parti e ana en Valencia: e aqui
príncipia de ordenar la sua casa
segós lorde de sos predecessors:
lo qual orde no fon plasent ne a
gradable a molts del barons no
bles caualiers ciutats e viles.
Pres p muller lo dit senyor do-
na maria filla del rey de castella
dela qual no hague fill algu. E p
quant la reyna de napols dona
Johana lexa lo Realme apres
mort sua al dit rey Alfonso lo
dit senyor ab gran stol de nauí-
lis e gent darmes passa en lo dit
reyalme e lexa la dita reyna mul
ler sua loctinent general en lo re
gne de arago e altres: e en lo prí
cipat de cathalunya. E lo dit se-
nyor tenint siti sobre la ciutat d
Gaieta: los Genoueses venint
ab naus armades per soccorrer
aquella lo dit rey alfonso ab na
us galeras e altres fustes ben ar
mades isquels al encontra: e en
uesti dites naus de genoueses en
lany. Mil. cccc. xxxv. e fon tan

La Reyna dona Joanna de Napo les.

Mcccc xxxv.

gran batalla que finalment los
genoueses foren vençedors: pre
gueren lo dit rey: e don iohā rey
de nauarra: e dō henric germās
dl dit rey alfonso: e molts altres
de que fon fet gran dol e tristor
per totes ses terres: e sen seguirē
molts mals e dāpnatges: lo dit
rey fon menat per lo duc amila:
e allí fou per ell lexat e delliurat
e tornat en lo reyalme. Apres
fon per lo dit rey pres e conqui
stat ab grans aiudes e socorssos
que la reyna e ciutat de Barçelo
na e la terra li trameteran axi de
pecunies cō de persones fustes e
altres coses Senyoreia lo dit re
alme pacificament molts anys
fou rey molt virtuos magnani-
mo piedos e molt saui: regna.
xlv. anys: Perseguí molt los ge
noueses p mar e p terra rebe de
ells per lonchs anys trahut de
grans quantitats de or que quis
cun any li portauen en Napols
tant com visque. En la qual ciu
tat fortifica molt lo castell nou e
altres. Morí lo dit rey a. xxvij. d
iuny del any. Mil. cccc. lviij. din
tre lo castell del ou de Napols:
hauent complits. lxij. anys cinc
mesos c. xviij. dies feu testamēt
e lexa lo seu cors al monastir de
poblet. Sabes la noua en Bar-
çelona que era mort a. xij. de Ju
liol de dit any. Lexa lo dit reyal
me de napols a don ferrādo fill
seu bastart lo qual feu ledesmar

Prision del Rey Alfonso de Aragon.

Genoueses.

Muerte del Rey don Alfonso de Aragon.

¶ Capitol .xlviij. qui tracta com lo rey don Johan de Nauarra succehí al dit dō alfonso son germa e fou lo tretze rey de arago e comte de Barçelona.

Finida la vida del dit rey alfonso la senyoría dels dits regnes peruēgue a don iohā rey de nauarra germa seu lo qual hague dues mullers La primera fou dona blanca fílla del rey carles de nauarra: qui fou muller del rey en martí de sicilia dela qual pcrea vn fill qui hague nom carles molt virtuos La segona muller fou dona Johana filla del almirant de castella dela qual pcrea vn fill e dues fillas. Lo fill hac nom don Ferrando. La primera filla hac nō dona iohana: qui fou muller del rey en Ferrando dessus dit rey de napols. La segona hac nom dona. maria. qui morí molt petita e fou soterrada en lo monastir de poblet. E ans que lo dit rey don iohan vingues en Barçelona a hon pmes privilegis e pratica los reys en lur itroit han aiurar lo dit carles fill seu venint ol realme de napols arriba p mar. Lo qual per la dita ciutat fou rebut com aprimogenit que era.
E apres vēgut lo dit rey son pare reyna e fills lurs en Barçelona: e dit senyor hauer iurat e prestada lí la fidelitat acostumada: lo dit rey celebrāt corts en la ciutat de leyda en pson. les fill seu: de que la dita ciutat e lo general del principat de Cathalunya feren al dit senyor embaxades moltes e diuerses: supplicant la sua altesa volgues delíurar e donar los lo dit don carles fill seu. offerints que si la maiestat sua era stada offesa en manera alguna de donar e restituir lo tota vegada que volría E aço ab multiplicades supplicacions humilmēt lí demanarē: La qual cosa nunca pogueren obtenír: si no que lo dit rey feu portar dit son fill don carles en lo castell d morella a hon stigue alguns dies e apres lo feu delíurar loqual apres en breu temps essent delíurat víngue en Barçelona hon morí enlany. Mil. cccclxi. a. xxiij de setembre. De la qual cosa sen seguíren grās díscordias molts mals e diuersos dampnatges a tota la terra. ¶ Car finalment lo dit senyor ab aiuda e soccors dl rey de frança empenyorāt lí los comtats de rossello e cerdanya: tingue assetiada per terra e per mar la dita ciutat. De que morírem moltes persones e diuersos locs presos e destrohits. Ala fi retornat dits francesos en lurs terras fon feta concordia entre lo dit senyor e la dita Ciutat: hauent aquella per bona e facel en tot lo que fet hauia: dient aço esser vengut per peccats de qui scun es de les parts: segons en la capitulacio concordada e iura-

ent mencionat. E
axi lo dit Senyor apres de esser
entrat en la dita ciutat molt be-
nignament e humana se hague
vers aquella. En la qual atura
continuamēt fins al extrem die
dela sua glorioſa mort e moria
xviiij. d ianer any. Mil. cccclxxix
regna. xx. anys e fou soterrat en
lo monastir de poblet hon era ia
soterrada la reyna dona Joha-
na muller sua qui mori viuint
dit rey e senyor.

Alaor e gloria de nr̄o sen
yor deu e honor dels glori
osos Reys de Arago com
tes de Barçalona e d nr̄e
nacio Catalana. es stat stā
pat lo present libre. en la
noble Ciutat de Barçelo.
na per mi mestre Johan
Rosembach Alamany. à
iiij. del mes de Juny. Mil
CCCC. LXXXXV.

Ratio XII. Venendi medium

~~5.2.011.C.4~~

J 183. Gr: 2ª

4-5-2

Nº 20

1778

Ex libris Josephini